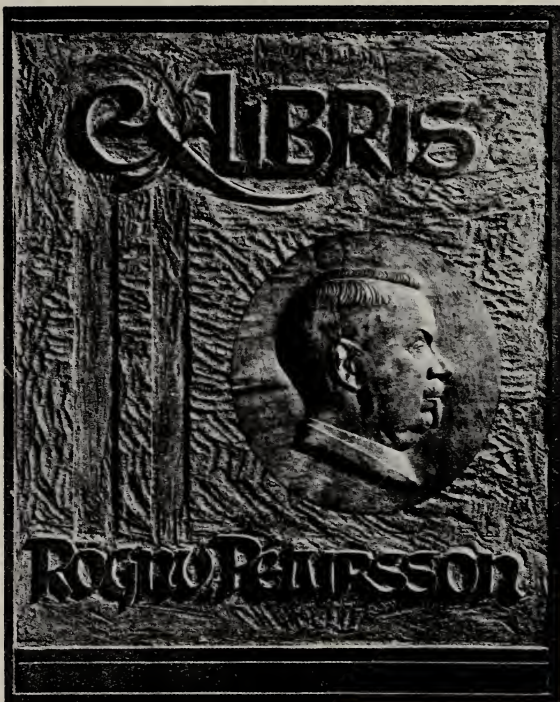

EX LIBRIS

RIT

EFTIR

JÓNAS HALLGRÍMSSON.

II.

SENDIBRÉF, RITGERÐIR O. FL.

REYKJAVÍK.
ÚTGEFANDI: ÍSAFOLDARPRENTSMIÐJA H.F.

JÓNAS HALLGRÍMSSON:

SENDIBRÉF,

RITGERÐIR OG FLEIRA.

REYKJAVÍK.
ÚTGEFANDI: ÍSAFOLDARPRENTSMIÐJA H.F.

SENDIBRÉF, UMSÓKNIR O. FL.

TIL TÓMASAR SÆMUNDSSONAR.

Bessastöðum, Febr. 1828.

Hvað á ég nú að skrifa þér, elskaði Tómas! Ég fór heldur seint til, — því nú er ég svo stoppaður af kvefi, að mér occurrerar víst ekki sérlega vel. Hér er sem stendur grófasta pest á ferðum; við fylgjum varla fötum, og svo erum við hásir, að hér er hætt að halda bænir. Drottinn má lækna okkur þegjandi. Fréttirnar eru annars býsna fáar. Ég veit, þú vilt helzt heyra eitthvað af okkur kunningjunum, en það er ekkert merkilegt. Við lifum hér sáttir og samlyndir fyrir það mesta. Að sönnu kom hér upp ljót rimma í vetur milli loftanna, en það jafnaði sig aftur eftir ýmsar byltingar og marga hættulega bardaga..

Mér þykir hér vera orðið býsna eyðilegt og vinir mínir eru nú hér svo fáir, að það er næstum ótrúlegt. *Þú* ert á burtu! og *Snorri* og *Geir*, og *Keyser* að eilífu. Hvern hefi ég þá eftir, nema hann *Gísla*, á meðan ég hefi hann? — Ég hefi líka *Eddu* og *P. Paars* og *Ossían*; það er þó betra en ekki. Samt eru hér skemmtanir á milli. Ég vildi, til dæmis, þú hefðir verið kominn hér um examen. Þá skyldi ég hafa sýnt þér skrítinn mann. Justitiarius *(hvorfor* skulde jeg ikke fortælle det?) gengur upp ásamt með öðrum í algebra. Það kemur á hann

að leggja saman algebraisk brot; til allrar ólukku voru þau samnefnd, svo það var ekki annað við þau að gjöra en skrifa upp brotin aftur eins og þau komu fyrir og setja þann sameiginlega nefnara undir. Þetta var auðgjört og fljótt, svo Gunnlögsen segir eitthvað á þá leið, að sér hefði orðið óvart að láta hann fá svona létt dæmi. Þetta held ég Justitiarius hafi þótt eitthvað skrítið,—nokkuð var það, að hann skellihlær þar upp yfir sig og setur upp á sig þær skringilegustu sérvitringsfettur, sem Álfur hefði trauðlega eftir leikið. En nú tók ekki betra við. Þar kemur annað dæmið, sem Justitiarius á að sýna list sína á; hann fer til að leysa, en verður í býsna miklu handafumi, svo það sem fyrst kemur á töfluna var öfugt c (ɔ!!!). Þennan staf þekkir ekki Gunnlögsen og spyr í einfeldni, hvað þessi fígúra hafi að þýða. Hinn bregzt undarlega við, og spyr aftur á mót, hvort hann sé ekki farinn að þekkja c. Gunnlögsen kveðst ekki hafa vanizt því svona. Þá sansaði Justitiarius sig (annars efast eg ekki um, að hann myndi hafa gjörzt býsna undirfurðulegur og látið ekki lengi bíða að snúa sér við og spyrja: *„Hvorfor?“*). Þetta held ég biskupnum muni hafa þótt kátlegt; hann fór að brosa smátt. Það þurfti heldur ekki meira, því þegar J. sá það, skelldi hann upp yfir sig í annað sinn reglulegan tröllahlátur. Þú mátt fara á komedíu svo oft sem vill, aldrei skaltu samt sjá eins skrítna sjón og sjá hann, þegar hann gaf sér loksins andrúm til að þurka út þetta ógæfusama, öfuga c. Allir hlógu, og ég man það meðan ég lifi. Fyrir þessa frammistöðu og margt annað því um líkt var hann gjörður að supremo, og í krafti af þessari upphafningu er hann líklega væntanlegur út um hafið.

Þá gæti hann sjálfur langt um líflegar sagt þér frá þessari fágætu historíu. —

Nú sezt eg aftur niður (eða réttara sagt *upp)* þann 1. Marz til að skrifa þér; ég er veikur sem stendur, en það er ekki nema kvefsótt, sem gengur yfir. Þetta lítilræði, sem þú hafðir beðið mig fyrir, ætlar allt að fara í óskilum. Kladden (því nú er ég orðinn kaupmaður) situr einhvers staðar niðri í kofforti; ég get því öngvan reikning gjört þér. Ég slumpa því til í þetta sinn og sendi þér einungis 3 specíur. Þú átt víst langtum meira hjá mér, og nokkuð hefi ég enn þá óselt. Verði ég orðinn hress áður en póstskipið fer, skal ég skrifa þér greinilegar. Heilsaðu kærlega frá mér Ögmundi og Sigfúsi, og bréf, sem ég legg innan í til Keysers, bið ég þig skrifa utan á og ráðstafa framvegis; ég var svo heppinn að vera búinn að skrifa honum, áður en ég varð verstur. Högni skrifar þér víst af öllu sínu ástandi. Það er annars býsna hópur íslenzkur, sem í sumar ætlar að heimsækja Khöfn. Hér hefi ég líka bréf til þín frá Jóni Sigurðssyni.

Lifðu sífarsæll, bezti Tómas, og mundu þinn einlæga

Jónas.

TIL TÓMASAR SÆMUNDSSONAR.

Staddur í Reykjavík, þann 1. Marz 1829.

Elskaði, góði Tómas minn!

Hafðu vinarþökk fyrir þín góðu, kærkomnu tilskrif, annað í sumar, eð var, með landfógetaskipinu, hitt í haust með póstskipinu; mér eru svo vel-

komin bréfin þín. Blessuð verði líka eplin þín öll —; fyrir þau þakka ég þér líka, en þó öllu fremur fyrir þína vináttu; hana get ég með öngvu borgað, því mín vinátta er svo lítils verð; en það er ekki mér að kenna og þess vegna veit ég, góði Tómas, þú lætur þér nægja með hana; — ég skal ekki hætta að elska þig.

Það, sem ég get sagt þér af mér, er ekki mikið. — Guð veit, vinur, hvort við sjáumst meir. Mitt æfintýri er nefnilega svoleiðis: Ég ætlaði mér statt og stöðugt í sumar að brjótast í að elta þig; en ég held forlögin vilji það ekki. Statt og stöðugt var ég búinn að ásetja mér að taka peningalán og kæra mig hvergi, og í þeirri von, að það myndi slarkast af, fór ég til gamla Jóns á Böggvisstöðum og beiddi hann að lána mér peninga. Hann sagði, að ef hagur sinn ekkert umbreyttist til árs, skyldi hann lána mér 50 a 60 speciúr, en sagðist vera á glóðum, að kerling sín færi að deyja, og þá yrði búinu skipt til helminga, allt svo mætti hann ekkert missa, ef svo færi. (Það var ekki heldur nein von til, því hann á ekki meira en hér um bil 60 jarðir). Mér þótti þetta allgott, og hélt ég víst, að kerla myndi skrölta af til vorsins. En viti menn! Fjandinn sótti hana um nýársleytið, og gamli Jón, barnlaus, má náttúrlega ekkert missa af reytunum. Svona er það þá vaxið; ég hefi öngva peninga í höndunum og ekki von um framvegis að fá; en af því jafnframt mér allt af býðst sæmilega góð forþénusta hjá landfógeta Ulstrup, held ég, að ég freistist til að sæta því. Hvernig sem þetta annars fer, veit ég þú manst til mín; — kann ske komi ég líka einhvern tíma að finna þig.

Í haust, eð var, vóru Hafurs-grið fyrir examensstíl; mér var illt og ég var alla vega illa fyrir kallaður. Þú mátt geta nærri, hvort ég ekki hafi gjört bærilegan stíl, ég varð fyrir neðan miðjan bekk. Vegna veikinda, sem ég veit, aðrir skrifa þér nóg um, sundraðist miðsvetrar-examen, svo ég sit þarna enn, milli S. Brynjólfssonar og Daníels, væntanlegur dimittendus með æru og respekti!!! Þess óvarar kom mér því, að þegar við á Bessastöðum héldum fæðingarhátíð jöfurs, þann 1. Febr., var ég ásamt Konráði Gíslasyni framkallaður í margra votta viðurvist!!! og hélt þar biskup yfir oss fáráðum snjalla, latínska lofræðu, og gaf oss gjafir ofan í kaupið: Konráði grískt-þýzkt lexikon (Schneider) og mér Femböes nýja, stóra hand-atlas, af hverjum 2 a 3 exempl. voru í sumar, eð var, send til skólabiblíóteksins. Þetta hét præmium industriæ, og veit hamingjan, að ég átti það eins lítið skilið og sæti fyrir neðan Sigurð vorn Tómasson. Ég skil ekki, hvað til þess hefir komið, annað en það, að ég var skömmu áður nýbúinn að leysa þetta problem í hjáverkum mínum: „Naar der er givet en Triangel ABC, og et Punkt H, enten i en af Trianglens Sider eller noget andetsteds i Trianglen selv, eller ogsaa undenfor samme, da at trække en ret Linie igennem dette Punkt saaledes, at den deler Trianglen i 2 lige store Dele“. Þetta hafði ég einhvern veginn leyst, en af því fígúran mín varð svo stór, að hún breiddi sig út yfir meira en hálfan kvartista, held ég það hafi orsakazt, að stiftið síðar ekki vílaði fyrir sér að bjóða mér að láta binda atlas minn ókeypis, þó ég vildi í leðurband; var það þá ekki ofboðið, lagsmaður? Saa vidt om mig selv.

Ekki hefi ég enn þá séð hér nokkurs staðar bréf til þín frá Jóni Sigurðssyni; víst skrifar hann þér samt til. Annars lætur hann vel yfir sér; hann hefir nýlega skrifað mér til; — segist hann nú vera nýbúinn að eignast dóttur, og í ofboði vera að skjóta seli og gæsir; — er það ekki vænt? Já, hvað meira er: Ólafur vor Pálsson lætur líka vel yfir sér. Hann er harðgiftur og segist öngvu kvíða; bréfin hans eru yfir höfuð ógnarlega guðrækin, og hann ræður öllum hjartanlega að vera iðnari en hann var í skóla og svo framvegis.

Bezti Tómas! gaman væri, að ég gæti sjálfur talað við þig — ó, hvað margt og mikið skyldi ég þá ekki segja þér! — margt smávegis, sem ég svona get ekki sagt þér. En Lárus segir þér það allt saman; hann finnur þig í eigin persónu í sumar. Veslings Lárus! Hann skal segja þér margt, bæði af mér og sjálfum sér. Hann prédikaði hér í dag og hélt góða ræðu um barna-uppfóstur. Ég segi honum, það sé líka náttúrlegt, af því hann er paidagogus.

Ég er núna staddur hérna til að bíða eftir bréfum frá Norðurlands-póstinum og skrifa þér svo þetta á meðan að gamni mínu. Þetta bréf býst ég við, að fari í póstkassann, hvað sem um annað verður, sem ég á morgun ætla að skrifa þér suður á Bessastöðum. Þar innan í ætla ég að láta peninga til þín, og er mér næst skapi að recommendera það kapteininum, af því ég líklega verð of seinn með það. Hvort sem þú færð það fyr eða seinna en þetta bréf, á það samt að verða framhald af því.

Hvað eigum við að tala um hann Scheving? Hafði þá Geir sjálfur heyrt hann gjöra þessa philosophisku conjecturu um númerin? — Það þætti

mér gaman að vita. Ég verð að þræta við þig í þessum eina hlut, góði Tómas! Scheving heldur upp á þig meir en þú hyggur. Að hann ekki lánaði þér peningana um vorið, gengur svo yfir mig, að ég aldrei þori að biðja hann um lán sjálfur; mér þætti líklegt, hann gjörði okkur ekki þann mun. Ég ætla annars ekki að tala við þig um þetta; ég á ekki skilið, að þú ekki trúir mér; — nær hefi ég skrökvað að þér? Samt er auðsætt, að annar eins föðurlandsvinur og þið líklega þekkið, að Scheving er, muni heldur unna þeim, sem líkastir eru til að gagna því. Efastu líka um það? Verið getur, að um það leyti, þú fórst héðan, hafi Sch. ekki haldið svo mikið af þér; en gáðu að því, bezti Tómas! að hafi einhver, fyrir litlar sakir, getað spillt Gísla við mig, sem líklegt var, að þekkti mig, muni einhverjum illviljuðum ekki ver hafa tekizt með þig hjá Scheving, því allir eru menn. En þetta er periodiskt. Augu Schevings lukust upp, og eins er ég viss um, að ég í næsta bréfi skal geta sagt þér, að Gísli skal aftur vera orðinn vinur minn, ef mögulegt er betri en áður (því sem stendur þykir honum eitthvað við mig). Bezti Tómas! þegar Gísli er kominn til Hafnar, — ef hann kemur þar, og ég verð hvergi nærri, — ég þarf ekki að biðja þig að taka hann þá í minn stað, því ég veit, þú elskar hann.

Þarna hefir þú allt, sem ég get skrifað þér í kvöld.

Frá bráðum, illum og óvissum dela etc.

Þinn Jónas.

TIL MAGNÚSAR EIRÍKSSONAR.

Rvk., 14. Marz 1832.

Kæri Eiriksen!

Fyrst gamli Sveinn enn þá liggur hér, þótti mér synd að láta hann fara svo, að þú sæir öngva línu frá mér. — Í þetta sinn verður það samt ekki mikið meira en að heilsa og kveðja. — Jóhann Halldórsson m. fl. hafa skrifað þér allar fréttirnar, svo ég sleppi þeim, og af sjálfum mér er ekkert að segja, nema allt jafnt og bærilegt. — Veturinn hefir að mestu leyti horfið mér í önnum; þó hefi ég dálítið skvett mér upp á millum. Ball hefi ég, til dæmis, aldrei forsómað. — Við höfum haft hér sex böll í vetur, og á öllum hefir gengið sómasamlega og raskt til. — Af öðrum smáskemmtunum mínum, — saklausum, eins og þú þekkir til mín, — ætla ég ekkert að segja þér; — þú vilt, hvort sem er, ekkert heyra um kvenfólkið. Ég hefi svona brúkað einstaka fríkvöld til að spila ·alkort eða syngja eða skrafa og spauga við kunningjafólkið. — Af karlmönnum, sem ég get haldið út að conversera nokkuð með, er hér mikið fátt, þegar ég undantek Hjaltested og Fischer, þennan, sem kom til Ebbesens í sumar, eð var, og sem ég get mikið vel liðið. — Hann er gamansamur, fínn og hefir góðan smekk.

Heilsaðu Chr. Möller frá mér og segðu honum, ég hafi lifað raskt og dansað heila nótt síðan ég skrifaði honum til. — Ég býst annars við, að þú látir hann færa mér allar fréttirnar af þér í vor, og

sé kann ske frá þér eina línu, ef þú hefir tíma til að skrifa nokkuð

þínum vin og frænda,
J. Hallgrímssyni.

TIL DEN KONGELIGE DIREKTION FOR FONDET AD USUS PUBLICOS.

Underdanigst ansøges, at den Kongelige Direktion for Fondet ad usus publicos naadigst vilde forunde mig et lignende Stipendium, som det, der ifølge allerhøjeste Resolution af 23. Januar 1817 tidligere har været bortgivet til islandske Studenter ved Københavns Universitet, som lagde sig efter Naturvidenskaberne, under den Betingelse, at jeg ved en halvaarig eller aarlig Eksamen, eftersom høje Vedkommende nærmere maatte bestemme, godtgør, at jeg fører mig samme til Nytte overensstemmende med Hensigten. —

Jeg vover at tro, at jeg ikke vil findes uværdig til denne Understøttelse, af følgende Grunde: Jeg har i al den Tid, jeg har opholdt mig ved Universitetet, med redelig Iver og ret med Lyst beskæftiget mig med Naturvidenskaberne, for saa vidt mine Omstændigheder paa nogen Maade have tilladt det, og i Særdeleshed med Naturhistoriens forskellige Grene, dels ved at benytte Adgangen til det kongelige og Universitetets Museer under mine Læreres, Professor Reinhardt og Professor Forchhammers, Vejledning, og dels ved at bivaane flere, saavel fysiske som naturhistoriske Forelæsninger. — Jeg har derhos dyrket disse Studier

med stadigt Hensyn til, hvad der især kunde komme mig til gode i Fremtiden ved Undersøgelsen af de naturhistoriske Genstande, som Island frembyder, og det er mit højeste Ønske ikke at forlade Universitetet, førend jeg har lagt en saadan Grundvold til mine fremtidige Bestræbelser, at de kunde blive Videnskaben og Fædrelandet til nogen Nytte. Da jeg imidlertid ingen Formue besidder og ingen Understøttelse har, med Undtagelse af Kommunitetsstipendiet, vil dette blive mig umuligt, med mindre den høje Direktion naadigst vil forunde mig det ansøgte Stipendium.

Er jeg saa lykkelig at erholde Stipendiet, vil jeg, som jeg tror, i det første Aar blive i Stand til at bestaa en Prøve i den nordiske Ornitologi og Iktyologi, samt endvidere i Geognosiens og Mineralogiens Principier.

Medfølgende Bilage giver jeg mig den Ære at vedlægge denne min underdanigste Ansøgning, til nærmere Bekræftelse af det anførte.

København, den 5. November 1835.

Underdanigst

J. Hallgrímsson.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Reg., 15. Jan. 1836.

Far l' amor, sior! son' bella!

Það verður hverjum list, sem hann leikur. — Bergmál: Leikur! En hver er ég, að ég líki mér við þig, meðan manúskriftið, sem Kvist á að fá, er

óbúið til, og meðan Mutter Heide býr þar sem hún býr.

„Gefðu mér bita af borðum þínum, bóndi minn;
brennivínið litar kinn.
Aldrei yrki ég óðarstef,
utan þegar það litar nef“. — —
Bergmál: Litarnef!

Þetta síðasta hefir Jón asen fundið upp; það er ekki til í náttúrunni.

„Er ég Ekko?“

Brynjólfur hefir borðað litla-skattinn hjá Jörgin og Óla í Kronprinsessugötunni, en það er yfirburða-langt síðan; segðu honum það frá mér. Fyrirgefðu mér, lagsmaður, ég er skáld og endist ekki til að skrifa í óbundnum stíl; en hver er ég, að ég líki mér við Lyhs?

EITT LÍTIÐ SJÓNARSPIL.

(Grímur græðari er nýbúinn að taka tá af vinnukonu; hún grætur og saknar sinnar táar. — Þá kemur huggarinn að rúminu; hann kvað:)

Hættu að gráta, hringaná,
heyrðu ræðu mína;
ég skal gefa þér gull í tá,
þó Grímur tæki þína.

(Vinnukonan saknar sinnar táar; hún grætur. Þá kemur huggarinn).

Hættu að gráta, hringaná,
huggun er það meiri,
ég skal gefa þér gull í tá,
þó Grímur taki fleiri.

(Vinnukonan saknar sinnar táar; hún grætur enn. Þá kemur huggarinn).

Hættu að gráta, hringaná,
huggun má það kalla,

ég skal gefa þér gull í tá,
þó Grímur taki þær allar.

(Vinnukonan saknar sinnar táar. Huggarinn fer. Þá kemur Grímur græðari og **tekur allar tærnar.** — Vinnukonan grætur).

Tuus ad urnam usque.
Mr. Sjonne.

TIL DEN KONGELIGE DIREKTION FOR FONDET AD USUS PUBLICOS.

I en tidligere Ansøgning af Nov. forrige Aar tillod jeg mig underdanigst at ansøge den kongelige Direktion for Fondet ad usus publicos om, naadigst at ville forunde mig et lignende Stipendium og det som tidligere er bleven meddelt til islandske Studenter, som beskæftigede sig med Naturstudium, og anførte i denne min Ansøgning de Grunde, hvorpaa jeg især vovede at støtte den. Men da jeg hidindtil ikke har været saa heldig, at erholde nogen Afgørelse af denne Sag, paa hvis Udfald Fortsættelsen af mine naturvidenskabelige Studier beror, vover jeg herved underdanigst at bringe samme i den høje Direktions Erindring; hvorhos jeg tillader mig underdanigst at fremsende vedlagte 2de Attester, paa min fortsatte Flid.

København, den 6. Juli 1836.
Underdanigst
J. Hallgrímsson.

TIL PÁLS MELSTEDS SÝSLUMANNS.

Reykjavík, 29. Júlímánaðar 1837.

Velborni, hæstvirti herra kammerráð!

Ég verð að biðja yður forláts á gleymsku minni; þegar ég hitti yður í Reykjavík, var ég með bréf til yðar í vasanum, en mundi ekki eftir að skila því. Svo, þegar ég kom á Álftanesið, voruð þér farinn á stað austur, og síðan hefi ég öngva ferð fengið, fyr en núna með Bjarna á Laugardælum. Mér fellur verst, ef bréfið hefir eitthvað áríðandi að geyma. Bónarskráin til konungs, viðvíkjandi fulltrúaþingunum, liggur hér, en mér þykir hún vera höfð of lítið á lofti. Ég er að segja manni og manni frá henni, sem ég á tal við, og hafa þeir flestir ekki heyrt hana nefnda. Séra Árni þorir ekki að setja nafn sitt undir hana, af því hún sé of berorð, og „Lector“ hafði látið telja sér trú um slíkt hið sama. Ég reyndi samt til, eins og mér var auðið, að leiða hann í allan sannleika, og var ekki annað að heyra, en að hann léti sér segja, hvað sem hann nú gjörir.

Ég hefi verið að flakka hér um fjöllin smátt og smátt, og séð hitt og annað ekki ómerkt. Einhver kvilli í augunum hefir samt verið mér að meini, svo ég hefi ekki þorað að hætta mér í langferð, og hamingjan má ráða, hvort mér auðnast sú ánægja, að hitta yður heima og tala við yður, þótt mig raunar langi til þess margra hluta vegna. En sumarið hleypur úr höndum mér, og ég á enn þá langan veg ófarinn.

Með ást og virðingu

J. Hallgrímsson.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Reykjavík, 8. Ágústmán. 1837.

Elskulegi Konráður minn!

„Nú skal syngja danskan tón,
fallara, ralla, dalla, dalla!“
Helga í Suðurbæ.

Góðar þakkir fyrir tilskrifið, — mange Tak —; ég er búinn að lesa það. Nú er ég að læra upp aftur Reykjavík; ég var búinn að týna henni niður; svei, svei!, Reykjavík, það er ómerkilegt orð. Þú skyldir hafa séð okkur í heimboði hjá stiftamtmanni, séra Tuma og Þorstein prest Helgason og mig, auman mann, þegar öll háæruverðugheitin, biskup og Árni og Lambhúsa-Jón voru að éta það saman, svínaketið kalt og hangið og hrátt (Spegeflesk) og karbonade glóandi heitt. „Það er eins og hver sjái sjálfan sig“. En allar þess konar sögur verða að bíða tilkomu minnar. Nú tekur að mælast vel fyrir Fjölni og miklu betur en fyr, „blátt“ (það er „blot“ Víkur-mál!!) að við lendum nú ekki í andskotans sulti á vetri komandi. Séra Tumi hefir litla peninga fyrirliggjandi og jarðirnar í veði — *svo konan veit ekki af* —. Hann er líklega búinn að rita þér um þetta núna með Vestmannaeyja-skipi, og hvað hann muni geta látið af hendi rakna. Dýrið okkar eldra mun raunar vera falt, en það er kallað Ljótur og er óeigandi; yngra dýrið miklu, miklu skárra, 15 vetra, er ekki falt, fyr en hitt væri gengið út. Gú' Dag, grósseri! Snapir og gapir o. s. frv. Ég er ekki skáld, eins og þú veizt, og kann ekki að orða það. Nú er ég rétt ferðbúinn að ríða norður

og taka saman ráð mín við Br. Einhver andskotinn skal verða í frammi hafður. Yrði einhver jörð losuð að setja í pant, þá getur Tumi útvegað lánið. Margt hefi ég séð í sumar, bæði í jörð og á. Nú lauk ég við Njálu áðan, til að búa mig undir alþingiskomuna. A propos um alþing. Þorsteinn segir þér af bænarskránni og hvernig Árni þorði ekki að setja nafn sitt undir hana. Í Garðahrauni kom á mig þoka. Það var svo sem nokkurs konar forarþoka. „Myndi þetta vera helvítis holtaþokan?“ sagði ég. „Já“, sagði Árni, „það er mín meining“ (en það var uppi hjá stiftamtmanni), og grét. — Það var eins og kálfur myndi hafa farið að brosa. Ég hefi ekki talað við hann, nema þar, og bárum við hann ofurliði. Mér er nú sagt, að hann kalli okkur ofstopa, og sé æði oft farinn að blóta og hafi fengið skyrsótt og sé æði oft farinn að gráta. „Hefirðu φαϱιδ αυ í sumar, Jónas minn?“ Nei, ekki hefi ég gert það í sumar; ég má segja eins og stelpan í Vestmannaeyjum, þegar maddaman sagði við hana, „at hun havde nok smagt den“. „Ónei, maddama góð“, sagði hún, „aldrei *danskan*“. Þessi saga er *svo* sönn, að henni hefði ekki getað verið logið. Ólafur er trúlofaður dóttur séra Þorláks í Móum, — móbíldóttum stelpuhnoðra. — Oddgeir getur sagt þér frá henni; hún er meinlaus, held ég ..., byldrinið. Hefirðu heyrt söguna af mér, þegar ég kom nærbuxnalaus á bæinn, og fara átti að taka í mig, auman mann? Jæja, ég skal þá segja þér hana seinna. Ég hefi öngva skildinga að senda þér núna. Gott verzeihe es mir, en éttu óhræddur það, sem kynni að koma fyrir Fjölni. — „Wer weiss?“ segir Stefán í Selkoti. Það er Stefán, sem nefndur er í Fjölni. Hann sagði mér af sér sögu, þegar tveir voru

orðnir tígulkongarnir í spilunum hans. (Það var djöfullinn annar). Ég get heilsað þér undan Eyjafjöllum og framan af Þórsmörk og Goðalandi, og frá Kálfholti. Ég sá Bröndu, en móðurbróðir hennar lá á greni, — fúskarinn, og sá ég hann ekki. Hvernig lízt þér á Marmier? Ef hann verður kominn til Hafnar í haust fyr en ég, þá gakktu til hans og talaðu við kollinn á honum. Litli Xavier Svend etc. biður kærlega að heilsa honum. Ætli Reiersen fari ekki að verða bumbult, þegar hann les um óróaandann í Fjölni? Ég var slyppifengur í gærkvöldi; það datt maðkur ofan á nefið á mér, þegar ég var lagztur út af. Ekki munaði nú miklu; hefði hann komið ögn neðar, þá hefði ég fengið saðningu mína einu sinni. Í morgun mætti ég Lund sýslumanni. Hann tók ofan höfuðið, þegar hann mætti mér, og hrundu þá úr því kvarnirnar um alla götuna. Það er eins og hver sjái sjálfan sig. Guðsfriði, Guðmundur minn!

J. H.

TIL DEN KONGELIGE DIREKTION FOR FONDEN AD USUS PUBLICOS.

Underdanigst ansøges, at den høje Direktion naadigst vilde tillade mig, nu straks som Forskud at hæve det endnu resterende Kvartal for indeværende Aar af den mig allernaadigst forundte Understøttelse til at studere Naturvidenskaberne. Jeg har nemlig bestemt, efter Aftale med mine Lærere, Dhrr. Professorer Reinhardt og Forchhammer, ved Slutningen af næste Maaned at underkaste mig en

oryktognostisk-geognostisk Eksamen, hvorfor det er mig nødvendigt, at kunne anvende min Tid udelt paa mine Studeringer; men dette vilde jeg ikke kunne uden den underdanigst ansøgte Hjælp, da jeg for Tiden befinder mig i yderst trange Kaar, foraarsagede ved en af mig i forrige Sommer foretagen naturvidenskabelig Rejse i Island, som, uagtet al mulig Sparsommelighed, medtog henimod saa meget som mit Stipendium for to Aar tilsammentagne beløber sig til.

København, den 22de Marts 1838.

Underdanigst

Jónas Hallgrímsson.

Cand. philos.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Allrahæstvirti herra prófessor!

Ég hefi verið beðinn að sýna yður latínskt kvæði til Gaimards og legg það hér innan í, ef ég kynni ekki að finna yður heima; ég held metrum sé rétt; að öðru leyti skal ég ekkert segja um það. Höfundurinn biður forstöðumenn veizlunnar að nota það, ef þeir vilji, en vill ekki nefna sig, ef því kynni, einhverra orsaka vegna, að verða stungið undir stól.

Með ást og virðingu

J. Hallgrímsson.

Khvn. 10/1 '39.

TIL DET HØJKONGELIGE RENTEKAMMER.

Jeg vover herved underdanigst at udbede mig det høje Kollegiums naadigste Opmærksomhed for efterstaaende Andragende.

Efter, nu for 5 Aar siden, at have absolveret mine Præliminær-eksamina ved Universitetet med bedste Karakter, har jeg, til Dels ved kongelig Understøttelse af Fondet ad usus publicos, hvortil jeg blev anbefalet af Dhrr. Professorer Reinhardt og Forchhammer, anvendt meget af min Tid paa at studere Naturvidenskaberne, og min Interesse for disse er efterhaanden saaledes tiltaget, at jeg allerede for længere Tid siden udelukkende har bestemt mig for dette Studium. For at udvide mine Kundskaber, berejste jeg i Sommeren 1837 en stor Del af Island, og skønt denne Rejse ikke har bragt noget stort Udbytte for Videnskaben (hvilket heller ikke godt kunde ske med mine altfor indskrænkede Ressourcer, da jeg gjorde denne Rejse for egen Regning), har den dog ført til enkelte nye Iagttagelser og Berigtigelser af ældre Forvirringer og Fejl, hvoraf allerede noget er bekendtgjort i videnskabelige Skrifter (se f. Eks. Krøyers Tidsskrift for Naturhist. 2. B., 1. og 2. Hefte); men i Særdeleshed havde jeg den Fordel, at se meget af Landet og saaledes skaffe mig et Overblik over dets geognostiske Forhold, som meget vil kunne lette mig en senere planmæssig Undersøgelse.

Islands naturhistoriske Forhold er endnu for en stor Del ubekendte, til Skade saavel for Videnskaben, som det islandske Folks Fremskridt i økonomisk Henseende. Jeg har gjort mig til Opgave at stræbe efter at afhjælpe dette Savn, saavidt som

mine Kræfter strække til; og da jeg nu tror at have erhvervet mig saa mange teoretiske Kundskaber, at jeg med noget Held kan begynde min praktiske Virksomhed, i det mindste som Iagttager og Samler, hvorved tillige saa meget kan læres, saa længes jeg ret efter en Lejlighed til at forsøge mine Kræfter.

Skulde derfor det høje Kollegium finde for godt at lade en eller anden Del af Island undersøge i naturvidenskabelig Henseende, tillader jeg mig underdanigst at tilbyde min Tjeneste til dette Øjemeds Fremme, idet jeg vover at nære det Haab, at den ikke vil blive tilbagevist.

Endelig tillader jeg mig underdanigst at bemærke, at foruden den ønskelige Lejlighed, som en Undersøgelsesrejse i Island vilde give mig til at udvide mine Kundskaber i det hele taget og forberede en ny Behandling af en eller anden Del af den islandske Fauna, samt samle Materialier til Bestemmelsen af Landets oryktognostiske og geognostiske Forhold, er det især et specielt Arbejde, som maatte kunne fremmes betydeligt derved. Det islandske litterære Selskab har nemlig besluttet, jævnsides med de nye Kort at udgive en fysisk-geografisk-statistisk Beskrivelse over Island, og til dette Øjemeds Fremme nedsat en Komité, som foreløbigen er paalagt at samle Materialier til dette Værk. Da jeg nu har den Ære at være Medlem af denne Komité og den fysiske Del af det paatænkte Arbejde er mig i Særdeleshed overdraget, saa er det mig desto vigtigere at faa Lejlighed til at se og undersøge saa meget som muligt af Island, som jeg med störste Iver ønsker at kunne paa bedste

Maade fremme ovennævnte Værk, om hvis store Nytte for mit Fødeland jeg er inderlig overbevist.

København, den 24. April 1839.

Underdanigst

Jónas Hallgrímsson.

TIL DET KONGELIGE RENTEKAMMER.

Ifølge mit tidligere Andragende af 24de f. M. har det kongelige Rentekammer naadigst tilstaaet mig en Hjælp af 100 Rbdl. til en videnskabelig Rejse i Island. Denne Sum, som jeg modtager med Taknemmelighed, er mig en kærkommen Hjælp; men til at dække Udgifterne ved min Rejse, er den ganske utilstrækkelig, hvilket bedst vil indlyse deraf, at alene Sørejsen frem og tilbage medtager i det mindste 60 Rbdl. Det islandske litterære Selskab, i hvis Interesse min Rejse nu i Særdeleshed vil blive udført, overensstemmende med det i mit forrige Andragende anførte, kan for Tiden, paa Grund af dets økonomiske Status, intet Honorar tilstaa mig. Under disse Omstændigheder staar mig ikke andet tilbage end underdanigst at ansøge det høje Kollegium om et rentefrit Laan af 100 Rbdl., og haaber tillidsfuld, at denne mig uundværlige Hjælp ikke vil blive mig afslaaet, da dette er den eneste Udvej, som for Øjeblikket staar mig aaben, for at sikre mig de nødvendige Betingelser for min Rejses heldige Udfald.

København, den 17de Maj 1839.

Underdanigst

Jónas Hallgrímsson,
candid. philos.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Akureyri, 11. d. Júlí-m. 1839.

Auðmjúkur þénari!

(Sumsé ég). Þakka fyrir tilskrifið, kunningi. Blautur á Oddeyri farinn að verða, fór þar ofan í keldu, labm! og get nú ekki skrifað þér þaðan. Komdu í Springgötuna, því verið gæti, að hún þarna Náná hans Fúsa hefði eitthvað að segja þér í fréttum; maðurinn er búinn að skrifa henni til. Við komum hingað 18. d. f. m., eins og þú munt geta nærri, og höfðum séð eitthvað [fara] burt af þeim grænlenzka; honum var ekki of heitt, bölvuðum. Gaman er að heyra hann vella, þann mjófætta, en þú getur ekki um það við séra Kristján minn á Bægisá, ef hann sumsé kynni að hafa meira gaman af öðru. Ég er búinn að ferðast fram um allan Eyjafjörð, ekki að eins um byggðina, heldur fjöll og afdali, eins um Öxnadal og Hörgárdal, með öllum þeirra krókum og krám, sýnilegum og ósýnilegum. Á morgun fer ég norður, ef guð lofar, því nú get ég ekki lengur verið að bíða eftir náttúruskoðurunum. Ég hefi eignast arnarbelg og hlýra og tófuhausa tvo; á nú samt eftir að sjóða þá, þó skömm sé frá að segja. Engin finn ég andskotans kolin; hvernig á að fara að því? Ég hefi samt til vonar og vara borið tíknamjólk á vangana á mér, svo ég þurfi ekki að tefja mig á því að raka af mér „bartana“. Það er eins og því sé stolið úr mér, sem ég ætlaði að biðja þig um, en ekki vænti ég þú vildir gjöra svo vel og fara til hans Jóns míns Péturss. og horfa inn um skráargatið hjá honum á föstudagskvöldið, einhvern tíma milli nóns og miðaft-

ans, og svo geturðu allténd sagt mér, hvað hann hafi verið að gera. Ég á von á vogmeri í kvöld, en hún kvað vera sködduð, vesælingur, og þykir mér illa fara, fyrst hún þekkir öngvan, nema mig. Mér hefir hálft um hálft verið boðinn reiðhestur, svo sem í heimanmund, ef ég vildi taka að mér kvennmann á 18. árinu, en ég hefi ekki þorað að lofa því enn, vegna skallans á honum Brynjólfi; það er eins og mér standi hann allt af fyrir hugskotssjónum. Þetta á að fara með Norninni og koma svo sem á eftir Herthu, af því Nornin fer fyr á stað. Berðu samt kæra kveðju mína Kr. mínum, og Br. og Páli og öllu fólkinu. Þú gætir sagt Thorsen, að ég hafi komið á Völvuleiði í Leyningshólum, og hann hafi ekki, svo ég viti, séð hana Möngu litlu hérna í apótekinu. Svo hefi ég líka náð silfurhólki og blaðstúf af spjóti, sem fundizt hefir í vor fyrir ofan Möðruvelli í Eyjafirði; fallegt er bæjarstæðið Guðmundar ríka.

Fyrsti íslendingurinn, sem ég sá, var Konráð minn á Látrum; þeir komu á báti, Jón, húsbóndinn, eineygður, og K., vinnumaður hans, og dáfalleg stúlka, ung, með skarð í vörina. Jón dró upp flösku sína, og bað spekúlantinn að láta á hana, en spek. sagðist ekki mega selja neitt. „Nú, þér megið þá gefa mér á hana“, segir J. Nema Konráð minn, svo sem til að gleðja spekúlantinn, segir við hann í hálfum hljóðum: „Yður er það óhætt, — *hann lætur á hana lýsi aftur,* blessaðir verið þér“. Þetta var rétt fyrir innan Hrólfsskerið, og grænlendingurinn grænbotnótti allt í kringum okkur, en dauð álka á floti fyrir framan hægra kinnunginn.

— Respice, qværo, meum.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Staddur í Reykjahlíð, 22. dag Júlí-m. 1839.

Allrahæstvirti, elskulegi herra prófessor!

Nú er ég hér kominn fyrir 5 dögum og er þegar búinn að rannsaka díkið, sem vellur af eldi og brennisteini; á föstudaginn var fór ég upp á Kröflu og niður í skvompurnar vestur undan henni, sem allar heita einu nafni „Víti"; datt mér þá í hug Eggert Ólafsson og þeir félagar, þegar þeir voru að kraka hatt Bjarna Pálssonar upp úr einum versta og voðalegasta pyttinum. Ég kom á Akureyri 18. d. næstl. mán.; hefi ég ekki síðan setið um kyrt nokkurn heilan dag, að einum rigningadegi undanskildum, en allt af verið á ferðinni og oft fylgdarlaus. Nú er ég búinn að fara yfir mikinn hluta af Vaðlasýslu, og það af Þingeyjarsýslu, sem er fyrir vestan mig; hefi ég á þessum flækingi hitt eitthvað 16 presta og prófasta og voru þeir sumir harðir í horn að taka; — á tveim stöðum hefi ég sett aðra menn, félagsins vegna, í prestanna stað. Nú er mér sagt að sunnan, að biskup vor sé búinn að rita prestum meðmælingarbréf og skora á þá að veita félagi voru drengilega liðveizlu; vona ég, að það muni hrífa. Ég kom í Leyningshóla á ferð minni fram að Úlfsá, og sá þar Völvuleiðið, svo kallaða; gramdist mér að sjá, hvernig því var umturnað. Rúnasteinninn forni er brotinn og veit ég ekki, hvaða skelfilegan óláns-klaufa, þrælsterkan, hefir þurft til þess, því þetta er stóreflis bjarg. Rúnirnar eru vart lesandi, svo eru þær máðar, en að steinn þessi sé úr heiðni, ræð ég meðal annars af því, að á hann er höggvinn, þversum fyrir ofan letrið, dálítill kross,

sem ég álít vera *Þórs-hamar*. Ég var þar í ofbjörtu sólskini og stirndi svo mikið á steininn, að ég gat ekkert glöggvað með fullri vissu, en séra Kröyer lofaði mér að reyna til að draga þær (rúnirnar) upp seinna og senda yður. Rúnastein fann ég í Grenjaðarstaða-garði, og sendi ég yður afskrift af honum, af því ég man ekki, hvort þér hafið hann áður, þó það sé líklegt; frétt hefi ég líka til steins á Ljósavatni, en hann kvað vera brotinn og annar parturinn kominn einhvers staðar í vegg; ég skal fara þangað og hafa hann uppi á leiðinni til baka. Þegar ég var frammi í Eyjafirðinum, frétti ég, að maður þar á einum bæ fyrir handan Eyjafjarðará hefði fundið spjót silfurrekið í moldarbakka fyrir ofan Möðruvelli; brá ég þá undir eins við og reið þangað, en kom of seint, þó skammt væri um liðið; hann hafði farið með blaðið í eld, og slegið það til að framan og hert aftur, til að vita hvernig járn væri í því; 2 silfurhólkar höfðu verið á skaftinu; annan þeirra var hann búinn að rífa allan sundur, til að hafa brotin til kveikinga; hinn var heill, og hann keypti ég og yfirborgaði hann af ásettu ráði, til þess að færa manninum heim sanninn um það, hvað óviturlega hann hefði farið að ráði sínu, las svo yfir honum dálítið um leið, og bað hann að leita betur þar sem spjótið væri fundið. Frétt hefi ég hér til sverðs, sem fundizt hefir fyrir fám árum inni á Mývatns-afrétti; það hafði verið ótrúlega lítið ryðétið, og svo gott vopn, að það lét sig ekki, þótt gangnamenn, sem fundu það, hjyggju því af öllu afli í steina. Það var síðan sent til kansellíráðs sál. Björnsens, skömmu fyrir dauða hans, en hvað síðar hefir orðið um það, hefi ég ekki enn getað spurt upp. Enn hefi ég komizt yfir brot af einhverju

fornsmíði úr bronzi, sem ég veit ekki, hvað verið hefir; ég færi yður það í haust, ef guð lofar.

Þér getið nærri, að þar sem ég hefi farið yfir, muni ég hafa tekið eftir landslaginu og spurt mig fyrir, svo ég held mér verði ekki ofvaxið, með skýrslum prestanna, að koma einhverri mynd á lýsingu þess hluta landsins, sem mér auðnast að sjá í sumar. Frá því, sem ég hefi aðhafzt í geologiskum efnum, hefi ég stuttlega skýrt fyrirfram í bréfi til prófessors Forchhammers. Steinstrup og Schythe eru ekki komnir, og þykir mér það illa. Ég er að berjast þetta einn og hefi of lítið að styðjast við. Fyrirgefið, herra prófessor! flýtisrisp þetta yðar þakklátlega elskandi vin og þénara

J. Hallgrímssyni.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Steinstöðum í Öxnadal, 29. Sept.m. 1839.

Allrahæstvirti, elskulegi herra prófessor!

Eftir það ég reit yður í sumar frá Reykjahlíð, hefi ég verið að flakka um þessar 3 sýslur — Þingeyjar-, Vaðla- og Hegranes-sýslur — og þykist nú vera orðinn þeim sæmilega kunnugur; en 3 vikna veikindi, sem á mig lögðust af vosi og þreytu, tóku svo úr fyrir mér, að ég gat með engu móti komizt á Vestfjörðu í þetta sinn, eins og ég þó í fyrstunni hafði ætlað mér. Nú hefi ég ráðið af að leggja á stað suður sveitir til Reykjavíkur og ber margt til þess, að ég verð einhvern veginn að sjá til að leita mér þar veturvistar. Það er fyrst, að Steinstrup og

Schythe eru komnir þar fyrir sunnan og fóru aldrei lengra og verða þar í vetur, og ég er skuldbundinn, eftir loforði mínu við Collin, að gefa þeim einar og aðrar upplýsingar, og þarf enda sjálfur að bera mig saman við þá um sumt; það annað, að ég hefi þar meira en nóg að gera fyrir félagið í skjalasöfnum biskups, stiftamtsmanns og landfógeta, og þarf enn fremur nauðsynlega að bera mig saman við herra adjunkt Gunnlögsen. Það er hið þriðja, að ég ætla að vita, hvort mér ekki muni heppnast, með aðstoð Steinstrups og Schythe og stiftsyfirvaldanna samþykki, að koma fótum undir „íslenzkt steinasafn“ (oryktognostisk og geognostisk Samling), annað hvort við skólann eða stiftsbókhlöðuna, því þetta álít ég áríðandi bæði fyrir landið og vísindin. Ef ég hefði nú í höndum skýrslur prestanna, treysti ég mér til að koma einhverri mynd á lýsingu landsins sjálfs frá Langanesi til Hrútafjarðar; en það er ég búinn að sjá út, að ekkert gaman verður að nota þessar skýrslur í þessu efni við lýsingu þeirra héraða, sem maður hefir ekki sjálfur séð. En þó að ég geti ekkert fullkomnað í vetur, skal ég samt búa félaginu eitthvað í hag.

Þegar ég fór í Skagafjarðardalina að skoða þar brúnkolalögin, brá ég mér þaðan norður Nýjabæjarfjall ofan í Eyjafjörð framanverðan, bæði til að kynna mér þennan sjaldfarna fjallveg og geta komið í annað sinn á Völvuleiði, ef mér mætti auðnast að ná einhverju af letrinu á steininum. En það fór eins og hið fyrra sinn, og ég er vonlaus um, að það muni nokkurn tíma heppnast; steinninn er orðinn svo skemmilega loftétinn. Mynd hans sendi ég yður á meðfylgjandi blaði, og einhverjar stafanefnur á, sem ég rispaði eftir ágizkun, heldur en ekki neitt, og

get ekki heldur gert neitt úr, eins og ekki er von, þar sem bæði vantar í og hitt er sjálfsagt sumt rangt. Fjalirnar úr Flatatungu-skálanum gamla eru merkilegar; ég ætla það muni vera dagsanna, að þær séu úr fornöld; þilið hefir verið sléttheflað og rispaður fyrir myndunum skurður í tréð, eftir strikunum, sem sjást á blaðinu. Nú eru ekki eftir nema 4 fjalir, sem standast ekki á, og eru komnar í baðstofusúðina. Spjótsleifar þær, sem ég gat um í sumar, eru ekki hjá mér sem stendur, því þær eru geymdar með öðru dóti mínu uppi í Eyjafirði, og veit ég ekki, hvort ég get nálgazt þær áður en skip fara héðan, en verði það ekki, skal ég senda yður þær með póstskipi; en eitthvert djásn — ekki veit ég hvað það er —, sem fundizt hefir nálægt Saltvík í Þingeyjarsýslu, blásið úr jörðu, læt ég fylgja þessu bréfi. Amtmaður Bjarni hefir ritað yður um fundinn í holtinu fyrir sunnan Möðruvelli í Hörgárdal. Þegar ég kom að Ljósavatni og fór að vitja um rúnasteininn þar, var hann hvergi að finna. Fólkið á bænum sagði hann hefði brotnað í 3 stykki, og myndi vera kominn þar einhvers staðar í veggi, en dr. sál. Brynjólfsen hefði einhvern tíma komið þar og lesið á hann og sagt, að á honum stæði Hallmóra Þorgeirsdóttir. Seinna frétti ég í öðrum stað, að hann hefði að vísu brotnað, þar sem hann hefði verið hafður fyrir hestastjaka, en síðan myndi pörtunum viljandi hafa verið skotið undan, af því piltungar hefðu af glensi verið búnir að bæta einhverju óþörfu við letrið á honum. Svona fara þær alla vega, fornleifarnar okkar.

Nú kemur að lakasta tiltækinu fyrir mér. Fararefni mín eru þrotin, eins og líklegt mun þykja, eftir allt þetta flakk í sumar, og samt verð ég, af

því mér sýnist það nauðsynlegt, að fara suður og vera þar í vetur; að sönnu hefi ég nú beðið prófessor Forchhammer að útvega mér eins árs lengingu á styrk þeim, sem ég áður hefi haft af sjóðnum til almennra þarfa, og þykir ekki ólíklegt, að það muni heppnast; en þótt svo verði, næ ég ekki til þess í bráð, enda verður dráttur á eins og vant er, að það komist í kring. Ég hefi þess vegna ráðizt í að taka til láns upp á kunningja minn í Höfn 50 dali, til styrks handa mér í vetur, og bið yður nú að bera þá nauðsyn mína upp fyrir félagsdeild vorri, að hún borgi fyrir fram þessa 50 dali, svo skuldheimtumaður minn þurfi ekki að bíða eftir þeim, en taki þá aftur af áður nefndu stipendíi, eða hverjum öðrum styrk, sem ég verð að fá *og fæ* einhvers staðar frá áður en lýkur. Ég hefi falið herra K. Kristjánssyni á hendur bæði móttöku og tilbaka-borgun þessara peninga, og hann talar við yður nákvæmar um það efni.

Fyrirgefið mér, herra prófessor! þennan flýtisseðil; — bréfafjöldinn, sem að mér kallar, og aðrar annir, hafa neytt mig til að kasta til hans höndunum. En eg hefi ásett mér að gera yfirbót, ef ég lifi til þess póstskip fer í vetur.

Með ást og virðingu

J. Hallgrímsson.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Akureyri, 3. d. Okt.m. 1839.

Hávelborni, allrahæstvirti herra etatsráð!

Amtmaður Bjarni sagði mér það fyrst í gær, að þér hefðuð nú í sumar verið sæmdur þessari

nafnbót; gleður það mig ætíð, þegar ég heyri, að einhverjum íslendingi veitist verðskuldaður heiður, því mér finnst eins og að nafnið íslenzka taki nokkra hlutdeild í því með. Ég leyfi mér að hripa yður þessar línur með kvæði því, sem þeim fylgir; helmingurinn af því er gamall og helmingurinn nýr, eins og þér sjáið á efninu. Ég hefi svo sem öngvan hér að bera það undir, og bið yður því að dæma um, hvort yður sýnist það að nokkru nýtt, svo vert sé að prenta það einhvers staðar; því ef yður sýnist svo, ánafna ég Bókmenntafélaginu það til þóknanlegrar meðferðar, en að öðrum kosti bið ég yður að stinga því undir stól.

Með ást og virðingu

J. Hallgrímsson.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Akureyri, 4. d. Okt.m. 1839.

Bruderlein!

„Ljótt er málið“. Schneiderlein kemur ekki; heldurðu ekki hann kunni að vera hræddur við „Lauget“; það er til bók, löng og mjó, sem liggur í „Skrædernes Herberge“; þekkirðu ekki bókina þá, kunningi? Ég hefi ofboð að gera í Vík í vetur, bæði fyrir félagið og mig, og ætla að vera þar, eins og þú getur nærri. Voruð þið vitlausir, að senda ekki Fjölni núna með Herthu í seinna sinni? eða var hann ekki búinn, og á hverju stóð þá? Við erum orðnir til spotts og aðhláturs fyrir framkvæmdarsemina, eins og maklegt er, og það, sem mér fellur

verst: — ég þori ekki að líta upp, þegar ég sé hann gamla Tuma; eða hverju ætlaðirðu nú að svara honum, ef að þú værir kominn í minn stað? Og Arnkels saga? En það kemur mér nú raunar ekkert við. Mikill var grasbresturinn, og einhvern tíma held ég Gúman minn megi smakka kétbita í vetur, ef Hertha kemst alla leið. Og hann eineygði Fjölnir! Vildirðu ekki hafa ritað bókina þá? Hefirðu heyrt söguna af mér, þegar ég kom af Nýjabæjarfjalli holdvotur, og Dýrleifarnar báðar þurkuðu af mér fötin, og veiktist samt „af fyrirfaranda vosi“ og sá tvísýni á lífi mínu og orti iðrunarsálm? Síðan hefi ég haft þetta hundsvit, sem Sibbern talar um. Ég reið á Þingey í Skjálfandafljóti og skoðaði þar búðartóftir og dómhringa feðra vorra; þá var Jóhann sýslumaður í för með mér. Þann dag voru mér gefnar 13 gæsarfjaðrir, af stúlkunni, sem orti vísuna þá arna: „Sáka lítinn ég sá í gær“ o. s. frv., þegar ég var 13 vetra drengur; — ekki var samt vísan sú um mig. Hefirðu séð menn, sem ganga allir saman hoknir af monti? Þeir eru til hér fyrir norðan; og mjóhljóðaða menn af monti? Þeir eru hér líka innan um.

Talaðu við Gaimard fyrir mig, ef hann kemur til Hafnar, og berðu honum kveðju mína og segðu honum, ég hafi verið hér á ferð í sumar og verði í Rvík í vetur, og hafi hugsað til hans og safnað hinu og þessu í bókina, sem hann fékk mér í fyrra, og biðji hann, ef hann vilji mér nokkuð, að koma til mín bréfi — yfir Höfn — með fyrstu skipum þaðan að vori komanda; ég muni þá verða við höndina, ef hann komi við Ísland að ári, og ég sé þá ekki einhvers vegna með öllu móti hindraður. Láttu þetta ekki bregðast, — þú veizt að „Salturt

grá með súran keim“ o. s. frv., og skrifaðu honum þetta, ef hann verður kominn og farinn, þegar þetta bréf nær til þín. Segðu kredduþórunum mínum, að ég verði langlífur og ríkur, — kærðu þig ekki um, þó það kunni að vera lygi. Ég skrifa þér lengra í vetur, þegar lengra er komið sögunni.

Þinn

J. Hallgrímsson.

TIL DEN KONGELIGE DIREKTION FOR FONDET AD USUS PUBLICOS.

Hvis den høje Direktion for Fondet ad usus publicos naadigst tilstaar mig den ansøgte Forlængelse for eet Aar af den tidligere Understöttelse til mit naturvidenskabelige Studiums Fremme, giver jeg herved Hr. candid. juris Chr. Christjanson Fuldmagt til at hæve disse Penge i min Fraværelse paa en naturvidenskabelig Rejse i Island.

Øfjords Handelsted, den 4. Okt. 1839.

J. Hallgrímsson.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Reykjavík, 2. Marz 1840.

Allrahæstvirti, elskulegi herra etatsráð!

Ég get því miður svo að segja ekkert skrifað yður núna, og verð ég að biðja yður virða mér það til vorkunnar, því ég er ofur-lasinn, og hefi verið

það í mestallan vetur, síðan ég kom hingað snemma í Nóvember; læknirinn huggar mig á því, að hann voni það moltni úr með vorinu. Hefði ég haldið heilsu, þá hefði ég getað haft hér ofan af fyrir mér í vetur með fárra tíma inform. á dag, sem ég var búinn að fá, og svo haft hinn tímann til vísindastarfa minna, en því miður hefi ég verið ónýtur mér og öðrum, og Reykjavíkin vill verða mér dýr. Ég sendi nú félagsdeildinni svör frá 10 prestum, sem mér hafa borizt í hendur hingað til, en ég skrifa félaginu ekkert í þetta sinn, af því ég þoli ekki að leggja það á mig. Hólkinn og blaðbrotið af kutanum frá Möðruvöllum í Eyjaf., sem ég nefndi í haust, eð var, sendi ég yður nú að gamni mínu. Eins ætla ég til vonar og vara að láta yður vita, að ég hefi frétt til mikils rúnaleturs í svo-kölluðum Kolbjarnarhelli í Skútagili, milli Holtavörðuheiðar og Tvídægru, og er það sá, sem kenndur er við Kolbjörn í sögu Gests Bárðarsonar, ef ég man rétt. Ef ég lifi til sumarsins, skal ég eitthvað grennslast eftir um þetta; Hrútfirðingar geta vísað á staðinn. Ég verð að biðja nefndina að senda mér í vor ávísun um, frá hverjum prestum svör séu komin til hennar með öllu og öllu, því ég þarf það mér til leiðbeiningar, þegar ég er að ala á þeim að flýta sér, en Jón Sigurðsson bið ég vinsamlega að láta mig fá andsvör þeirra upp á þær fáu spurningar, sem beinlínis snerta náttúrufræðina, þar sem nokkuð kveður að þeim á annað borð; það mun ekki verða langt mál; — þér gerið kann ske svo vel og skila þessu við hann fyrir mig.

Þér getið nærri, ég muni nú þurfa hjálpar við í þessum kringumstæðum, og ég bæði bið yður og vona hins bezta til yðar, að þér reynið að gera eitt-

hvað fyrir mig. Myndi Rentukammerið ekki eitthvað vilja styrkja [mig] eins og í fyrra? Það er bágast, að ég get ekki núna komið til þess Indberetning minni, en pr. Forchh. veit nokkuð um atgjörðir mínar af bréfinu og sendingunni í fyrra haust. Eins árs lenging á stipendíi mínu gamla vona ég sjálfsagt að fá undir einhverju nafni; ég hefi beðið Kristján að tala við yður.

Guð styrki yður til alls góðs.

Yðar auðmjúkur elskandi

J. Hallgrímsson.

Fyrirgefið mér þetta!
Ég skrifa það í bólinu.

TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR OG KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Reykjavík, 4. Marz 1840.

Elskulegu, góðu vinir!

Hvernig líður ykkur? Ég er ofur-lasinn og hefi verið það, rétt að kalla, síðan ég kom hingað suður, snemma í Nóvember. Ég ætla að segja G. Hjálmars. svo sem lækni frá veikindum mínum, og getið þið síðan spurt hann. Ég vona samt ég lifi af, að minnsta kosti aðra stundina, og langar raunar til þess líka, mest vegna þess, að ég þykist helzt of lítið þarft vera búinn að vinna; — hugsið þið eftir því. — Hvað kemur mikið af svörum til nefndarinnar frá prestum o. s. frv., og hefst hún nokkuð að? Hvað líður Fjölni? Annar hvor ykkar eða báð-

ir verðið að spyrja Ursin að, hvort fáanleg séu hjá honum „Aftryk“ af töfl. hans við hans „pop. Foredrag over Astronomien“ *til að nota við ísl. útl.*, og hvað þau myndu kosta, og láta mig svo vita; og bókina sjálfa þyrfti ég að fá, K.! Því styttra sem ég nú skrifa, því lengra skrifið þið með fyrstu skipum. Aldrei hefir mig langað eins mikið og núna til að gera eitthvað; svona er maðurinn!

Segið þið Magnusen, að það sé á svo nefndum Þinghól upp með Gljúfrá í Stafholtstungum, að baulusteinar séu grafnir upp með spjótamyndum á o. s. frv., — en ekki letri, það ég hefi heyrt —, þegar verið var að byggja þar fjárrétt. Einn þeirra er nú hestasteinn í Tandraseli. Eitthvað af blöðum væri gaman að sjá *sem fyrst*, þá sleppið þið líka fyrir pól. fréttunum.

Ykkar elskandi

J. Hallgrímsson.

TIL DEILDAR HINS ÍSLENZKA BÓKMENNTAFÉLAGS Í REYKJAVÍK.

Það er kunnara en frá þurfi að segja, með hve mikilli kostgæfni vísindamenn um þessar mundir gefa gætur að veðráttufari og loftslagi um öll lönd, þar sem því verður við komið. Er það og engin furða; því bæði er það fróðlegt í sjálfu sér að vita, hvernig þessum atburðum hagar til hvarvetna um heimsbyggðina, og grennslast eftir sambandi þeirra sín á millum, rökum þeim, er þeir eru af sprottnir, og lögmáli því, er þeir hlýða, enda eru menn nú betur en fyr farnir að sjá, hvernig allt það,

er jörðin elur á hverjum stað, og ásýnd hennar sjálf, breytist á ýmsa vegu, eftir því sem veðráttufar og loftslag er til; og er þekking á slíkum hlutum — þótt hún sé upphaflega fengin með vísindalegum rannsóknum — ekki síður gagnleg í búnaðarháttum manna og allri atvinnu en hver sú önnur, er sízt þykir mega án vera.

Vér Íslendingar höfum samt til skamms tíma ekki átt kost á að bera ættjörðu vora í þessu tilliti saman við önnur lönd, svo að vér til að mynda getum með sannindum sagt, hvað hér megi þrífast og hvað ekki, því oss hefir, að kalla má, gjörsamlega vantað réttar sagnir um veðráttufar vort; höfum vér þá og ekki heldur lagt fram vorn skerf til hinnar almennu, vísindalegu rannsóknar um þessi efni. Og þótt nú sé vel upphafið og góð aðstoð fengin, þar sem veðurbók (Obs. Met.) herra Thorstensens landlæknis er á prent komin, brestur samt mikið á, að nóg sé að gjört í þessari grein. Mér virðist nú ekki betur en það sé fyllilega samboðið tilgangi félags vors að gjöra nokkuð þessu til eflingar, og þess vegna leyfi ég mér að bera upp fyrir hinni heiðruðu félagsdeild, með hverju móti mér virðist hún geti bezt og haganlegast komið því svo fyrir, að þeim, er iðka veðurfræðina, verði búið nokkuð í haginn, að því leyti, sem hér eru föng á.

Nú er það að vísu satt, að svo mikils vert sem það er, að hiti lofts og lagar, lofts þyngd, regnkoma og snjófall hefir nú í margt ár verið athugað hér *á einum stað* með áreiðanlegum verkfærum og vísindalegri aðferð, þá er það samt ekki einhlítt, meðan það er ekki gjört *víðar* á landinu. En samt vil ég ekki, að svo stöddu máli, ráða félagi voru til að

brjótast í að koma slíku til vegar, því bæði er það, að verkfæri þau, er þurfa til slíkra rannsókna, kosta töluvert, og menn eru vandfengnir til að takast það starf á hendur; enda hefi ég nokkra von um, að eitthvað verði séð fyrir því úr annari átt. — En mér hefir dottið annað í hug, er mér virðist félagið gæti komið til leiðar, sér að kostnaðarlausu, og mætti þó ekki að síður koma að töluverðu liði, þegar fram líða stundir. Ég vil *félagið komi því til leiðar, að dagbækur yfir veðráttufarið verði haldnar eftirleiðis, eins víða um landið og nauðsyn þykir til bera, og að þær komi síðan jafnóðum í vörzlu félagsins.*

Ef hinni heiðruðu félagsdeild þykir þetta nokkru skifta, myndi það réttast að láta nefnd manna taka til yfirvegunar, hvernig þessu gæti orðið haganlegast fyrir komið. Ég þarf því ekki annað en einungis að benda til nokkurra atriða þar að lútandi, svo betur megi sýnast, hverju ég fer fram.

1. Þessar dagbækur yfir veðráttufarið þyrftu að vera haldnar á svo mörgum stöðum, að ráða mætti af samanburði þeirra, hvernig viðrað hefði í hvert skipti á öllu landinu; og þar eð nú fjallgarðar þeir, er skipta héruðum, og átt sú, er þau horfa í til hafs, skiptir einnig oftlega veðráttu þeirra, þykir ekki af veita, þótt veðurbækur væru haldnar í öllum hinum stærri héruðum, er svo eru aðgreind af landslagi og afstöðu (de större Flodgebeter), og sumstaðar bæði við sjó og til fjalla.

2. Það er enn fremur áríðandi, að slíkar veðurbækur séu *samfleytt haldnar í sömu stöðum.* Þær mættu þess vegna ekki *vera einskorðaðar við neina einstaka menn,* er oft má vera, að flytji sig búferlum, *heldur við* þá *staði,* er hentastir þykja.

3. En hvernig ætti nú að koma því við, þar sem

menn eru líka vandfengnir til að halda dagbækurnar? Félagið verður í þessu tilliti að leita til prestanna, og fá nokkra þeirra í lið með sér; þeir eru allir í vísindamanna tölu, og er þá hvort tveggja, að þeir mega þykja færir um að leysa þetta starf af hendi, enda öll líkindi til, að þeir, sem til þess yrðu kvaddir, myndu, hver um sig, fúsir til að leggja fram þenna skerf til framkvæmdar vísindalegum tilgangi. *Þess vegna ætti að kjósa til þau prestssetrin, er bezt þykja liggja við, sakir afstöðunnar, og biðja prestana á þeim að takast þetta starf á hendur; ætti síðan þetta að verða að nokkurs konar vísindalegri kvöð, svo að hver prestur fram af öðrum, er* þ a r *sæti, héldi áfram veðurbókinni.*

4. Til hægri verka fyrir þá, er á síðan ættu að nota veðurbækurnar, væri áríðandi, að þær yrðu hver annari sem líkastar að allri niðurskipan, og myndi því bezt, að *þeir, sem ætla að halda þær, fengju allir í fyrstunni samhljóða fyrirmynd* (Schema), *að laga þær eftir;* ætti hún að vera sem einföldust, og þó greinilega fyrir komið; en *þeir, er veðurbækurnar héldu, ættu á hverju ári að senda þær félagsdeildinni, er síðan varðveitti þær allar samt í skjalasafni sínu.*

Loksins vil ég geta þess, að mér er kunnugt, að einstakir merkismenn hafa haldið slíkar veðurbækur að undanförnu (t. a. m. séra Jón Jónsson, nú prestur til Möðruvallaklausturs, er nú mun hafa haldið þeirri iðn um 60 ár), og er það athugunar vert, hvort félagið ætti ekki að grennslast eftir þessu betur, og reyna til að útvega sér af þeim hinar merkustu, enda þótt nokkru yrði til þess að kosta.

Ég þykist fyrir mitt leyti sannfærður um, að

gæti félag vort á nokkurn hátt komið því til framkvæmdar, sem ég hefi nú leyft mér að bera upp fyrir því, myndi safn slíkra veðurbóka seinna meir þykja ærinn fjársjóður; samt legg ég það fúslega undir álit hinnar heiðruðu félagsdeildar, hvort ráðlegt sé að halda nokkuð fram í þetta; en bið einungis, að það verði rætt á félagsfundi og íhugað þar betur, eins fljótt og kringumstæðurnar leyfa.

Rvk., 9. d. Apr. 1840.

J. Hallgrímsson.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Reykjavík, 31. Maí 1840.

Elskulegi Konráð minn!

Þarf eigi járn at eggja né jarðarmen skerða, — guð veit það nú samt, en mikið er ég að skríða saman og farinn ögn að rölta út við og við. — Það er í lifrinni, heldur læknirinn; ég man ekki, hvort ég sagði þér það í vetur. Hafðu blessaður skrifað mér til og sent mér sendingar, og gott er að heyra vellíðan þína. Brynjólfi hefir ekki þóknazt að láta mig sjá frá sér eina línu enn; segðu honum það með kveðju minni ástkærri. Skúla mínum er ég skuldbundinn fyrir langt bréf og gott, og „Fædrelandet“; ég skal sjá um að útvega honum ættartöluna hans. Heyrðu nú! Ég má ekki skrifa neitt, ég þarf að rekreera mig, sérðu! Dr. Hjaltalín er að „skarifísera“ lamb, sem hefir fjöruskjögur, og sumir segja, að skrifa móti Tuma. Ef mér verð-

ur hægt að hreyfa mig, fer ég eitthvað af stað með Steinstrup seint í Júní; hann fer vestur og Sch. austur. Heilsaðu öllum; ég vona þú fáir betra bréf með næstu ferð.

Þinn elskandi
J. Hallgrímsson.

TIL J. STEENSTRUP.

(Vorið 1840).

Ég er lasinn, kunningi góður, og hefi tekið inn sóttar-meðal, og verð að sitja heima og tefla við páfann. Ég verð því að biðja þig að afsaka mig, þangað til á morgun.

Þinn
J. Hallgrímsson.

Her har du din islandske Lektie for i Aften!

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Reykjavík, 13. Júní 1840.

Allrahæstvirti, elskulegi herra etatsráð!

Ég má öngvan veginn láta tækifærið hjá líða, svo ég þakki yður ekki sem bezt fyrir elskulegt tilskrif með vorskipum og umönnun alla fyrir mér, sem komið hefir að svo góðu haldi. Ég er nú fyrir nokkru algjörlega kominn á ról og skriðinn svo saman, að ég er búinn að afráða að dragast eitthvað

af stað nú svo sem að vikufresti, og láta guð ráða, hvað langt ég kemst. Ég hefi nú sameinað mig við Steinstrup; förum við fyrst upp í Krýsuvík, þaðan yfir Ölves, Grafning, Grímsnes etc., og Þingvallasveit, til Borgarfjarðar og þaðan vestur eins langt og víða sem sumarið endist til. Mér er það tvöfaldur hagnaður, því bæði sparar það mér fylgdarmann stöðugt, sem ég hefði heldur ekki getað kostað mér, því ferðalög eru hér dýr, og svo er hitt ekki síður, hvað miklu meira lærist, þegar tveir eru saman, og það þótt félagi minn ekki væri Steinstrups jafningi, enda kemur honum vel á hinn bóginn, — þótt aldrei væri nema í Krýsuvík, að ég hefi áður grannskoðað námana fyrir norðan, sem hann fær nú ekki að sjá. Það helzta af því, sem ég hefi unnið Bókmenntafélaginu beinlínis í hag, síðan ég fór að hressast, er einkum það, að ég hefi verið að rita nokkurs konar bók yfir prestaköllin hér á landi, og hefi ég mest notað til þess skýrslur prestanna sjálfra, sem þeir gáfu í fyrra eftir biskups boði og undir embættiseið. Ég byrjaði á Vaðlasýslu og er nú kominn í kring austur fyrir og hingað suður, og held nú áfram hvað ég get, þangað til ferðin byrjar. Svo þér fáið nokkurs konar hugmynd um, hvernig þetta verk lítur út, skal ég senda yður, sem sýnishorn, afskrift af einhverju styzta brauðinu, og er það þá eins og þér hafið séð bókina alla, því þótt skýrslurnar hafi verið margbreyttar, hefi ég fært þær allar til eins skipulags.

Þetta kadetta-skip kom núna svo flatt upp á mig, sem aðra fleiri, að ég get ekki skrifað til Rentukammersins og direktionarinnar for Fondet ad usus publicos. Ég verð því að biðja yður, herra etatsráð, að gera svo vel að flytja báðum þessum

Autoriteter skyldugt þakklæti mitt fyrir þann styrk, sem mér hefir verið veittur til að halda áfram ferð minni og studiis. Þó að mitt starf verði ekki langvinnt, ef til vill, gleður það mig samt, að það litla, sem ég hefi getað að gjört, þarf ekki að farast, þó mín missi við, eftir því sambandi, sem ég nú stend í við Steinstrup, þar sem hvor meðdeilir öðrum allt, smátt og stórt, sem uppgötvast. Ég þori líka að fullvissa yður um, að með tilliti til lýsingarinnar á Íslandi, má félagið búast við að eiga í honum öruggan aðstoðarmann, þar sem það þarf að fá upplýsingar áhrærandi náttúrufræði landsins.

Fyrirgefið mér þetta flýtisrisp; allt er hér í svo miklu uppnámi, að maður hefir ekki næði til að skrifa almennil. sendibréf, hvað feginn sem maður vildi.

Ég er með ást og virðingu yðar hávelborinheita elskandi

J. Hallgrímsson.

TIL DET KONGELIGE RENTEKAMMER.

Af Hr. candidatus juris Kr. Kristjanson har Undertegnede i Dag modtaget den Sum 200 Rbdl. r. S., som det kongelige Rentekammer naadigst har tilstaaet mig som Understøttelse til en naturvidenskabelig Rejse i Island; for hvilke to Hundrede Rigsbankdaler rede Sølv herved kvitteres.

Reykjavík, den 13. Juni 1840.

J. Hallgrímsson.

TIL DEN KONGELIGE DIREKTION FOR FONDET AD USUS PUBLICOS.

Af Hr. candidatus juris Kr. Kristjanson har Undertegnede i Dag modtaget den Summa 150 Rbdlr. r. S., som er Beløbet af den mig allernaadigst forundte Forlængelse paa eet Aar af mit Stipendium af Fondet ad usus publicos, til mine naturvidenskabelige Studiers Fremme, for hvilke eet Hundrede og halvtredsindstyve Rigsbankdaler rede Sølv jeg herved kvitterer.

Reykjavík, den 13. Juni 1840.

J. Hallgrímsson.

TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR OG KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Bíldudal, 15. d. Aug.m. 1840.

Elskulegi Bryn. og elskulegi Kon.!

Er á ferð, og hefi nauman tíma, vestur um allt land; ætla nú yfrum Arnarfjörð og veiða loftanda (þið munið, með skænið yfir kjaftinum); enginn veit hvað undan fer, nema eftir fer. Hornfiskur *hérna* hans Jóns Sigurðssonar, með skjöldinn á hliðinni, er nú kominn *hérna* með kálfinn handa þeim Arnfirðingum, eins og vant er. Líkar ekki landið, bróðir minn! Hefi þó fundið furutré framt að 1½ alin að þvermáli, sem líklega gætu sprottið enn, það er að segja, ekki sama tréð, en annað eins. Kom í Sauðlauksdal, og [þótti] ljótt að

sjá; kom ekki í Flatey; var þó eggjaður á það, Konsi minn sæll og blessaður! — — — Veit ekki, hvort ég kemst svo langt; held samt áfram eins og kleift er; læt þar nótt sem nemur. Vilduð þið ekki vera komnir á Glámu til mín [á] morgun eða hinn daginn? Skyldi bjóða ykkur að súpa á pöddunni; á þær réttar fjórar, en hræddur er ég um, þið gætuð ekki sofið í vagninum. Ég sá hreppstjórann frá Fjörgulæk í gær á Vatneyri við Patreksfjörð; hann er nú orðinn liðugt sextugur og segist stundum hafa drukkið töluvert. — Tún og engjar og skógar, sko! Það er nú það, sem ég er að hugsa um á landi. — Wer weiss? — Hann hefir sagt það sjálfur, hann Stefán minn. — Ég bið að heilsa kónginum og svarta manninum, litla, í tjaldbúðinni hennar Mad. Shäffer. Það er svo margt, sem ekki veitti af að stinga niður penna um.

J. Hallgrímsson.

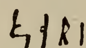
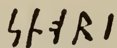
I til Takke tage maa! Meira seinna.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Bíldudal, Aug. 1840.

Allrahæstvirti, elskulegi herra etatsráð!

Ég hripa yður þessar línur í flughasti, rétt svo þér sjáið, að ég sé lifandi. 25. Júní fórum við úr Reykjavík. Þaðan í Krýsuvík, yfir fjallgarðinn austur í Ölves, upp í Hengil og Grafning, austur í Grímsnes, Flóa, Skeið, Biskupstungur, Þingvallasveit, yfir Borgarfjörð þveran, Skarðsheiði vestri

og Rauðamelsheiði á Skógarströnd, út í Drápuhlíðarfjall, að Hofstöðum (fann í Haugsnesi, að ég held, legstað Þórólfs Mostrarskeggs), upp á Skógarströnd aftur og þaðan yfir á Fellsströnd, og svo kringum allan Breiðafjörð út undir Haga á Barðaströnd, þaðan yfir Leikvöll hingað á Bíldudal, héðan í Tálknafjörð og Patreksfjörð og yfir í Sauðlauksdal og hingað til baka. — Nú förum við héðan vestur og norður eftir, það sem sumarið endist. Verð ég þá búinn að sjá Vesturland, svo að ég hefi fengið nokkurn veginn ljósa hugmynd um það, ef ég endist til þess á annað borð. Ég kemst ekki til að skrifa yður neitt í þetta sinn, því skipið bíður, sem á að flytja okkur yfir Arnarfjörð. Ég sá steininn í Reykholti, sem Þ. Helgason hélt væri legsteinn yfir Snorra Sturluson, og efast ég ekki um, að það sé rétt. Letrið er raunar mest allt máð af, en þó má glöggva á einum stað: (Snori?) og það, sem ég marka mest: ofan á steininum, fyrir neðan þetta teikn: , stendur glöggt (sem ég les); það er sjálfsagt, að ég sendi yður uppdrátt af steini þessum við fyrsta tækifæri. Ég er vonum skárri til heilsu, en þoli samt ekki vel áreynsluna, enn sem komið er. Ég skrifa meira við fyrsta tækifæri.

Yðar hávelb.h. elskandi

J. Hallgrímsson.

TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR OG KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Hrauki við Stað á Snæfjöllum,
31. Aug. 1840.

Góðir bræður!

Þegar séra Benedikt svaf hjá Bjarna mínum í Unaðsdal, og Bjarni minn gat ekki sofið, fór hann að lesa bænir sínar og sálmavers, og segir: „Þrái himin, þótt þreyi hér, þú svo kórónu dýrðar mér í æðstu gleði afhendir“. — „Ég er ekki upp á stássið“, segir Bjarni minn. — Er nú kominn norðan úr Rekavík; vitið þið, hvar hún er? Ketilríður mín í Görðum biður að heilsa ykkur; vildi ekki Jón Eyjólfsson, og ætlar nú að eiga hann Gísla dóna minn; — bæði í Aðalvík. Illur vegur á Vesturlandi og Gláma skást, því þar fer maður á blessuðum jökli. Nú er ég á suðurleið og ætla samt fyrst á Norðurstrandir; þrauka þetta, þó ég sé ekki alheill. Kon. og Bryn.! bið að heilsa öllum og meira seinna.

J. Hallgrímsson.

Ég kom í Arnarfjörð og lærði þar að veiða loftanda.

TIL DEN HØJE STIFTSØVRIGHED I ISLAND.

Underdanigst ansøges, at den Høje Stiftsøvrighed naadigst vil forunde mig det nu ledige Hólma-Præstekald inden Søndermule-syssel.

Med en tidligere Ansøgning, hvorved det paa

mine Vegne underdanigst blev anholdt om Reykholts Præstekald ved dettes sidste Vakance, er de Attester og øvrige Bevisligheder fremsendte, som skulde godtgøre min Habilitet til at søge præsteligt Embede; jeg tillader mig derfor underdanigst at henvise saavel til disse, som Ansøgningen selv, for saa vidt samme berører de Grunde, der maatte tale til min Fordel.

Jeg tør haabe at mine videnskabelige Bestræbelser og øvrige Forhold, som her bør komme i Betragtning, ikke er ubekendte for den Høje Stiftsøvrighed, — og saaledes har jeg kun lidet at tilføje. — Vel ved jeg, at jeg i præstlige Kundskaber ingenlunde tør maale mig med værdige, erfarne Præster og lærde Teologer, og at jeg i denne Henseende har saare meget at lære; men ikke desto mindre føler jeg baade Lyst og Mod til at paatage mig det ansøgte Embede, ligesom jeg i det hele taget erkender dybt Nødvendigheden af at indtræde i en fast Stilling, for ret at kunde benytte de Kræfter, Gud vil forunde mig, til mit Fædrelands og Videnskabens Tjeneste. — Den Omstændighed, at Hólmar paa een Gang staa ved Havbredden, og dog er ligesom henlagte i Hjertet af Østerlandets store Bjergmasse, gør denne Præstgaard højligen bekvem til en Naturforskers Opholdssted; ligesom det ogsaa, fra økonomisk Side betragtet, kunde være godt, at se een af den ligesaa nyttige som mærkværdige Ederfugls „Varp"-pladser, stillet under Opsyn af en Ornitolog af Faget; og dertil frembyde Hólmar, som bekendt, en saare god Lejlighed.

Jeg har en stor Gæld at afbetale til mit Fædreland, og længes derfor efter en fast Virkekreds,

hvor jeg uforstyrret og fri for Næringssorger kunde afbetale noget deraf, ved at virke for mit Kald og min Videnskab. Jeg nærer ogsaa det Haab, at den Høje Stiftsøvrighed vil tage saa naadigt Hensyn til denne min Ansøgning, som Ret og Billighed tillader.

Reykjavík, d. 12. Okt. 1840.

Underdanigst

J. Hallgrímsson.

TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR.

Reykjavík, 14. Okt.m. 1840.

Elskulegi Brynjólfur minn!

Hvenær ætli ég hafi fengið bréf frá þér seinast? Seðil í vor, vænti ég. Hvernig líður þér, kunningi? Enda vænti ég þú segir mér það í bréfinu, sem ég á frá þér á ferðinni með pinkladuggunni okkar. Hérna er ég enn að skrölta, kunningi, með bærilegri heilsu sem stendur; en nú er annað verra á ferðinni: séra Tómas hefir verið hætt kominn af blóðuppgangi og liggur enn, þó sagður skárri, hvernig sem úr því rætist. En alþing! Bágt er að geta nú ekki talað til fólksins, — kjaftlaus og verra en það, þar sem ekki er svo mikið sem Sunnanpósturinn að láta í. Ég prédika svona munnlega, en það nær til svo fárra. Ég er nýkominn austan úr Hreppum; fór að skoða þá, af því ég hafði ekki séð þá fyr, og þykist ég nú vera búinn að enda vel út sumarið. Ertu á kamrinum, lagsmaður? Ég hefi ekki viljað gera það vegna Schythe í þetta sinn, að

senda beinlínis neina „Indberetning“ um námana, heldur bara eitthvað um meðferð á þeim, og tilboð að segja, hvað ég veit, ef Kammerið vill. — Segðu mér greinilega um Rapport þeirra Strp. og Sch. og allt því viðvíkjandi, sem þú veizt. Ég hefi vísað Strp. á Jón bróður þinn sem efni í „Landmand“ á Íslandi; vísa þú aftur Jóni á Strp. og láttu hann fá hjá honum öll ráð og upplýsingar, sem hann getur.

Þú kannt að tala við kreditóra; viltu nú líka gera það fyrir mig? Þeir eru Prosowsky, Skóa-Pétur, Drési, Rolund og Reitzel. Þekkirðu mennina? Og svo, ég man ekki hvað hann heitir, skraddarinn á Købmagergade; — Konráð þekkir það; ég er allslaus, enn sem komið er, en ég vona, að ég fái enn eins árs Forlængelse af stípendíinu, og kann ske eitthvað frá Rentukammerinu. Etatsráð Magnussen tekur þá væntanlega við peningunum, en farðu svo til hans, — ég skrifa honum það, — og miðlaðu þeim svo dálitlu, borgaðu rentur etc., því ég ætla mér ekki að svíkja neinn, ef ég get.

Ekki er ég trúlofaður enn, þú lýgur því uppa mig. Berðu þig að láta þér líða sem bezt, góðurinn minn, og vertu blessaður [og] sæll.

Þinn

J. Hallgrímsson.

TIL DET KONGELIGE RENTEKAMMER.

Nu, da jeg er vendt tilbage fra min sidste geologiske Ekskursion i indeværende Sommer, paa hvilken jeg har gennemrejst en stor Del af Arnæs-

syssel, griber jeg den Lejlighed, som endnu frembyder sig med det sidste Handelsskib, der afgaar til København fra denne Kant af Landet, til underdanigst at takke det Høje Kollegium for den mig naadigst tilstaaede Understøttelse, ved hvilken jeg nu i en Tid af 1½ Aar har set mig i Stand til at fortsætte mine naturvidenskabelige Studier, ved Undersøgelser og Rejser i mit Fødeland.

I Fjorsommer gennemrejste jeg Nordlandet i forskellige Retninger, hvor jeg da forsøgte saavel at studere mig ind i disse Egnes geologiske Forhold, som tillige at erhverve mig et saa fuldstændigt Overblik over Nordlandets Topografi, som det var mig muligt. Ved denne Lejlighed undersøgte jeg blandt andet temmelig nøje de kongelige Svovllejer i Nordersyssel, samt næsten alle bekendte Surtarbrands-punkter paa Nordlandet, og deriblandt Skagefjordsdalene, hvor man havde troet, at Stenkul maatte være at finde.

Om Efteraaret begav jeg mig til Reikevig, hvor jeg, uagtet Stedets Dyrhed, tog Ophold, i det Haab, at kunne der bedre end paa noget andet Sted heri Landet udvide mine Kundskaber, ved at konferere med og belæres af Dhrr. Steenstrup og Schythe, som den Gang opholdt sig der; men en meget langvarig Sygdom, der næsten aldeles berøvede mig Kræfter til Arbejde, forhindrede mig fra at drage den Fordel af mit Ophold i Reikevig, som jeg havde gjort mig Haab om. — Desto heldigere var jeg i indeværende Sommer, da jeg for saa vidt genvandt min Sundhed, at jeg saa mig i Stand til at forene mig med Herr Kandidat Steenstrup og følge ham paa en meget lærerig og interessant Tur, paa hvilken vi, foruden

Krisevig og andre vigtige geologiske Punkter paa Sydlandet, fik Lejlighed til at se en stor Del af det saakaldte Vesterland.

Jeg har ingen Ordre modtaget med Hensyn til, hvorvidt det Høje Kollegium maatte finde for godt, at befale mig at indgive underdanigst Beretning om mine Undersøgelsers Fremgang, og ved saaledes ikke, hvorledes jeg bør forholde mig i denne Henseende. Imidlertid vover jeg underdanigst at fremsende vedlagte: „Foreløbigt Udkast til Forslag til en forbedret Behandlingsmaade af de kongelige Svovllejer i Island“, som Prøve af mine Arbejder og Ansuelser angaaende en speciel Del af de Genstande, hvorpaa jeg i Særdeleshed har henvendt min Opmærksomhed, idet jeg beklager, at Tiden nu ikke tillader mig at indgive en detailleret Beretning, i hvilken de Grunde og Anskuelser burde være udviklede, hvorpaa ovenmeldte Forslag støtte sig.

Hvis Gud tillader, at jeg beholder min Sundhed, haaber jeg i indeværende Vinter at faa en saadan Beretning færdig, da jeg tillige vil søge at ordne og tydeliggøre for mig selv det videnskabelige Udbytte, som jeg hidindtil maatte have vundet paa disse mine Rejser.

Jeg har nu allerede haft Lejlighed til at se omtrent to Tredjedele af Island; den ene Tredjedel, nemlig hele Østerlandet, staar endnu tilbage; om jeg skal være saa heldig ogsaa at kunne berejse denne Del af Island, vil bero paa, hvorvidt det Høje Kollegium maatte fremdeles anse mig værdig til videre naadigst Understøttelse.

Reikevig i Island, d. 14. Oktober 1840.

Underdanigst

Jónas Hallgrímsson.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Staddur á Bessastöðum, 18. d. Oktbm. 1840.

Hávelborni, allrahæstvirti herra etatsráð!

Nú er illa komið, því seinasta skipið, sem héðan fer til Hafnar, er nú ferðbúið fyr en mig varði, svo mér er afskamtað að skrifa yður eins rækilega og ég hafði ætlað mér. Ég er, að kalla má, nýkominn aftur úr seinustu ferð minni í sumar og var hún mest gerð til að skoða þann hluta af Árnessýslu, sem ég hafði ekki séð áður; voru það einkum Skeiðin og Hrepparnir. Vesturlandið sáum við Steinstrup mestallt í sumar, að minnsta kosti svo vel, að ég hefi ljósa hugmynd um lögun þess og landslag, svo nú held ég [að ég] gæti lýst því líka með aðstoð sóknarlýsinganna. Ég á nú í rauninni ekki óséð nema Austurlandið, en það er líka töluverður fláki. Ég ætla nú í vetur að byrja á Árnessýslu svo sem til reynslu og vita, hvernig mér tekst að lýsa henni. — Eins held ég áfram með lýsingarnar á brauðunum, þar sem ég hvarf frá í vor; ég verð fljótt búinn með þær. Sóknarlýsingar liggja hjá mér frá 4 eða 5 prestum, en þær eru inni í Reykjavík, svo ég get ekki sent þær núna, af því bréfið á að fara undir eins. Flestir prestar, sem ég fann vestra og ekki voru búnir, hafa lofað góðu, hvernig sem þeir efna það.

Eftir uppástungu minni hefir félagsdeildin í Reykjavík fallizt á að sjá um, að dagbækur yrðu eftirleiðis haldnar yfir veðrið í öllum héruðum landsins, er síðan komi á ári hverju í vörzlu félagsins. Nefnd manna, landphysicus Thorstensen, Gunnlögsen skólakennari og ég, á að koma þessu í lag. —

Ég hefi skrifað Rentukammerinu og sent því, svo sem eins og sýnishorn: „Foreløbigt udkast til en forbedret Behandlingsmaade af de kongelige Svovllejer i Island“.

Ef að þér getið útvegað mér nokkra aðstoð framvegis, svo sem eins árs lenging á stipendíinu, efast ég ekki um, þér auðsýnið mér þá góðvild, að taka á móti þeim peningum til frekari ráðstöfunar. Ég hefi þá líka beðið herra Brynjólf Pétursson að taka við nokkru af þeim aftur til að borga með skuldir, sem á mér liggja fyrir föt, stígvél og bækur. —

Konungsúrskurðurinn af 20. Maí þ. á. hefir þó vakið umhugsun margra, en ekki skilur samt almenningur vel, hvað um er að vera. Mikið sárlangar mig til að fjórðungskortið gæti komið strax í vor. Gunnlögsen er því ver ekki búinn með strimilinn, sem vantar að norðan; en má ekki heldur láta hann vanta og bæta honum svo seinna við hina fjórðungana?

Fyrirgefið, bezti etatsráð, þenna flýtir.

Með ást og virðingu

J. Hallgrímsson.

TIL J. STEENSTRUP.

Bessestad, 18/10 1840.

Kære, gode Steenstrup!

Det lange Brev, jeg hafði tiltænkt dig, bliver noget kort, thi her — du maa vide jeg er paa Bessestad — træffer mig just nu den Efterretning,

at et Skib, som jeg ventede skulde først afgaa om nogen Tid, ligger sejlfærdigt i Havnefjord. Min Ekskursion til Arnæs-Syssel var temmelig interessant. Doleriten dækker ikke blot hele Mosfellsheiden og lægger sig tæt op til Hengelen, — Underlaget stikker paa flere Steder frem og er Tuf —, men ogsaa Lyndalsheiden; hele den Egn „Hrepparnir“ er nyere Masser fra Dolerittiden, afvekslende Doleritkamme, Tuf og grov Breccie (de kalder den der þussaberg). Alle de mægtige Breccielag paa dette Strøg indeslutte doleritiske Masser og afveksle desuden saaledes med Doleriten selv i deres gensidige Paalejring, at det er ingen Tvivl om, at de ere samtidige med Doleriten. Mon dette virkelig er Tilfældet med hele Tufsystemet, eller gives der baade Dolerit-Tuf og Trap-tuf? Hvad giver Anlysen af Masserne? Den gamle Lavastrøm, som danner Underlaget i Flóinn saavel som Merkurhraun og Álfstaðahraun paa de saakaldte „Skeið“, og Hofsheiði i Eystrihrepp, er uden Tvivl komne østerfra, enten fra Hekla selv, eller dens vestlige Sidekratere. Klöfternes Retning fra S. V. til N. O. stadfæster sig overalt; dette udtaler sig især meget bestemt i det Overblik, man faar over de nyere Masser i Hrepparne fra Højene ovenfor Stóri-Núpur (du var der vel selv i Fjor). Hekla-masserne er ogsaa trængte op igennem en saadan Kløft; du erindrer nok den lange Række af vulkanske Kamme, som ligger i Nordost fra Hekla. Tindafjöll og Øfjelds-systemet fremviser det samme Fænomen. Intet Spor af Trap, naar jeg undtager nogle, som det syntes indesluttede Masser i en Doleritkam, kaldet Knararholt ved Þjórsárholt. *Disse Blokke saa mig ud som Trap,*

og hvis det er Tilfældet, har den opträngende Dolerit taget den med sig fra et underliggende Lag. Sagen er interessant, men ikke afgjort. Thingvallavatnets bleikja er S. alpinus; „murtan", som jeg tror, pallidus; med Hensyn til urriðinn er der vistnok nogen Forvirring. Museet skal faa Eksemplarer derfra med Postskibet. Ikke en eneste levende Landmollusk var at finde. I Hrepparne, ved Stóra-Laxá og i det saakaldte Sólheimafjall er betydelige gennemdampede Partier fra gammel Tid, og sikkert har det engang været Svovllejer. Du have Ret med Hensyn til Udbrudsstedet for den gamle Lavastrøm i Sydost fra Havnefjord; det befinder sig virkelig straks østenfor Vífilfell ved Lágaskarðsvejen i et mægtigt Krater, „Eldborg". —

Paa et Selskabsmøde fik jeg mod Forventning mit Forslag sat igennem angaaende „Vejrbøgerne"; en Kommission, bestaaende af Landf. Thorstensen, adjunkt Gunnlögsen og mig, er nedsat, for at ordne det fornödne.

Jeg har skrevet Rentekammeret og sendt som Prøve „Foreløbigt Udkast til Forslag til en forbedret Behandlingsmaade af de kongl. Svovllejer". Vær saa god at se i Naade til dette Hastværksarbejde, hvis det kommer i dine Hænder.

Min inderlige og forbindtlige Hilsen til Proff. Reinhardt og Forchhammer. Jeg har egentlig intet at skrive dem for denne Gang, som kan være værdt at læse. Jeg skal gøre alt muligt for Museerne. Lad mig se hvad du kan gøre for den omtalte isl. Botanik. Lev vel, bedste Steenstrup! og glem ikke

din

J. Hallgrímsson.

TIL PÁLS MELSTEDS SÝSLUMANNS.

Reykjavík, 10. d. Nóv.-mán. 1840.

Hæstvirti, elskulegi hra. kammerráð!

Ég geri ráð fyrir, að þessi seðill berist yður í hendur undir eins og póstskipsfréttirnar, og fáið þér þá nóg að skemmta yður við, þó ég hafi ekki langort í þetta sinn. Ég er búinn að tala hér um tímaritið við alla þá, sem ég hélt til nokkurs væri að nefna það við. Sumir þeirra vilja líka verða til að leggja fram sinn skerf — ritlinga um ýmisleg alþjóðleg efni —, en vilja samt, eins og við var að búast, fá dálítið fyrir ómakið. Secretairinn, á hinn bóginn, lætzt vera tregur og viljalítill; er samt fáanlegur til að byrja prentun ritsins á sinn kostnað, ef hann fái handritin ókeypis í fyrsta „heftið“ (sendinguna). Gangi þá vel út, svo hann sjái sér skaðlaust að halda áfram, vill hann borga handritin að nokkru eftirleiðis. Etatsráð Sveinbjörnsen og ég höfum helzt talað um að doka svona við, og fara svo á jólunum inn í Viðey, og gera þá samning við secr., eins góðan og völ er á. Þorsteinn á Eyvindarstöðum er annars ekki fráleitur að takast kostnað og útgáfu slíks rits á hendur, ef secr. verður of ósanngjarn, eða gengur hreint aftur úr skaftinu. Þér sjáið nú á þessu, að hver, sem annars langar til að rita um eitthvert af þeim hinum mörgu, mikilvægu málefnum, sem við eigum nú fyrir hendi, getur farið til upp á það, að hann getur átt von á að koma því á prent, þótt það kunni ekki að verða mjög ábatasamt. Enginn hér hefir, svo ég viti, fengið „Stændertidenden“, en sent hafa Íslendingar okkur frá Höfn prentaðar fréttir úr

Hróarskeldu, er snerta Íslands málefni, og veit ég til þér fáið þær. Þess utan hafa þeir tekið Grími tak í Kjøbenh.-p. og eins í Fædrelandet, því þeir hafa orðið hræddir við skattafrumvarpið. Þið fáið það nú meðal annars að bræða á næsta fundi og þá um leið frumvarp frá séra Pétri prófasti um, hvernig bæta skuli kjör prestanna hér í landi, og jafnframt hafa gát á þeim betur en hingað til hefir viðgengizt. Sagt er, að Bardenfleth muni koma að sumri í kommissíónina, enda vænti ég þér hafið fengið frá honum bréf. Rothe er dauður úr háskóla-stjórnarráðinu, og gamli Engelstoft settur í hans stað; er nú sagt, að útkljáð muni verða eitthvað um skólann í vetur. Danir eru farnir að verða eftirgangssamir um stjórnarbótina, og er nú jafnvel haldið, að konungur megi bráðum láta undan, svo ekki verði verra úr. Ég vildi óska, að þingið okkar yrði vel komið á, fyr en það kæmi fram. Hvernig lízt yður nú á kringumstæðurnar?, og hvað viljið þér leggja til um samninginn við secr. og um ritið yfir höfuð? Hafið þér fengið næði til að rita nokkuð enn sjálfur?, eða þá að búa undir eitthvað af sýslulýsingunni? Ég er nú sem stendur í óða önnum að gangast fyrir því, að veðurbækur verði framvegis haldnar um allt land. Það er meira vert en margur skyldi hugsa í snöggu áliti. Í gær kom ég ofan af Akranesi; hafði ég orðið þangað samferða cand. Kristjanson, en hann var eftir boði Cancellíisins að rannsaka, hvernig stæði á 2 undirskriftum undir bænarskránni góðu, því Grosserer Knudtzon hafði skrifað í Rentukammerið, og borið þar fram, að þær væru „falskar". Séra Hannes hafði ritað bæði þessi nöfn, og kom það fram í rannsókninni, að báðir mennirnir könnuðust við að

hafa gefið prófastinum ótakmarkaða fullmakt til að undirskrifa sín vegna hverja bænarskrá til fulltrúaþinganna, sem hann áliti miða landinu til gagns og heilla; en síðan höfðu kaupmenn sagt þeim, að bænarskráin innihéldi skammir og last um kaupmenn, og hrætt þá svo og ginnt til að undirskrifa hjá grossera Knudtzon vitnisburð um, að nöfn þeirra væru komin á bænarskrána án vilja þeirra og vitundar. Nú vona ég svo fari, að Kn. hafi ekki slíkan sigur á þessu máli, sem hann hefir væntanl. búizt við. Skip bíður hér enn nokkra daga, sem ætlar til Danmerkur, ef þér þyrftuð eitthvað að skrifa.

Fyrirgefið, herra kammerráð, flýtirinn, og heilsið frá mér alúðl. kvenfólkinu yðar; það er sagt hér fyrir sunnan, að ég hafi átt erindi til þess í haust.

Með ást og virðingu
J. Hallgrímsson.

TIL DEN HØJE STIFTSØVRIGHED OVER ISLAND.

Underdanigst ansøges, at den høje Stiftsøvrighed naadigst vilde forunde mig det nu ledige Præstekald: Breidabólstad paa Skógarstranden, inden Snefjeldsnæs Syssel, og Islands Vesteramt.

Idet jeg vover underdanigst at henvise til de af mig tidligere indgivne Ansøgninger om Præstekald, til hvilke jeg i det hele taget aldeles henholder mig, har jeg her ikkun at tilføje, at dette Sted, som jeg i næstafvigte Sommer selv saa, lig-

ger i flere Henseender temmelig heldigt for mine naturvidenskabelige Bestræbelser, hvorved jeg i Særdeleshed, med Hensyn til de praktiske Forsøg, maa bemærke Levningerne af en meget udstrakt, skønt for Tiden overmaade forfalden Birkekratskov, som, ifølge sin Beliggenhed, frembyder en saare god Lejlighed til Forsög i Skovdyrkningen, og hvortil jeg af mine udenlandske Forbindelser har al Grund til at maatte vente mig en beredvillig og virksom Understøttelse. Da det er mig bekendt, at det høje Stiftamt selv har deltaget i de Forhandlinger, som allerede er indledte angaaende denne Genstand, vilde det være unødvendigt at tilføje noget videre angaaende Sagens Vigtighed.

Jeg tør underdanigst haabe, at den høje Stiftsövrighed tager saa naadigt Hensyn til denne min Ansøgning som Omstændighederne tillade.

Reikevig, d. 19. Januar 1841.

Underdanigst.

J. Hallgrímsson.

TIL J. STEENSTRUP.

Reykjavík, 1. Marz 1841.

Elskulegi, góði Steinstrúp minn!

Manstu, þegar við sátum í sandinum norður í Aðalvík og vorum að bera faranguirinn okkar undan sjó, eftir því sem það smáféll að, en sólin gekk undir í hafið, og Straumsneshlíð og Riturinn voru að smáhylja sig í dimmunni? Men det er sandt, jeg

ved ikke, hvorvidt du har dyrket mit Sprog i Vinter, og mine Kragetæer ville i det hele taget falde dig besværlige nok, uden at du tillige skal have den Ulejlighed, at studere dig igennem Sproget. Altsaa: Jeg vilde kun sige dig, at jeg husker endnu ret godt, hvor mange interessante Timer vi levede sammen, skøndt jeg dengang for ofte ikke var i Stand til at nyde dem; — jeg kunde desværre ikke bekæmpe en vis Eftersmag af min fatale Sygdom. — Men, Gud ske Lov! nu kommer jeg mig efterhaanden. Hvad det saa var, dette Onde, — I Doktorer vare ikke meget sikre i Eders Sag! —, saa har det nu for en Tid givet efter for Livets Fordringer, af hvilke jeg erkender meget flere end jeg er i Stand til at opfylde. Men hvordan har du det, kæreste Ven? Dengang jeg spurgte til dig sidst, saa man den „sorte Johanne“ at „arbejde svært“ i Søen udenfor Suður-næssene, Dagen efter at jeg havde faret vild paa Mosfellsheiði med min sødttalende Kammerraad og Stakkels Jomfru Melsted. Søsyg var du vistnok den Gang, men jeg haaber det er siden gaaet godt. — Observatorierne ere saa godt som etablerede, 50 rundt omkring i Landet; man griner saa smaat ad mine Projekter, men man tør ikke sætte sig imod dem. — For saa vidt er det godt, men nu Termometre! hvor skal man egentlig tage dem fra? Foretagendet er vel eet i sit Slags, men derfor kunde det gerne fortjene Opmuntring. Ved du hvad jeg har studeret specielt i Vinter? Fuglevinger! Le ikke ad mig; — jeg maatte gøre noget, men jeg er altfor blottet for Subsidier. Lidt har jeg ogsaa samlet, som du og Museet faar; noget nu og noget siden.

Den gunstigste Tid, Værtiden, er endnu ikke

indtraadt og det forbandede „síli“ fylder Søen, saa Fiskene spise ikke noget andet; — jeg er ked af at opskære Maver!; disse Maver, de ere dog et hæsligt Gemme at søge sin Kundskab i; men mange har jeg haft alligevel. „Fjaran“ har ikke været god, skønt Vinteren har været fortræffelig, men den har været rimslaaet og lidet drevet op. — Altsaa, Museet og du maa tage til Takke med, hvad Huset formaar. Det er en selvfølge, at Museet faar forlods, hvad det behøver; det øvrige tilhører dig eller Magasinet, du ved nok!, naar vi har sammenskrabet noget fuldstændigt af Islands Fauna. Jeg er i Færd med at danne et Par ivrige Zoologer. Jeg har modtaget Brev fra Hr. Thorlacius paa Stikkesholm; han vil gøre sig en Fornøjelse af at meddele dig alle de Oplysninger, han er i Stand til, hvis du finder det Umagen værd at træde i Korrespondance med ham. Han sendte mig tillige en Prøve af den meget berømte „Vitriol“ fra Galtarfjørur ved Arnarfjorden; det er hærdet Ler, farvet af Grønjord. Ved du hvad?, jeg har faaet fat paa *Eggert Olafsens Ugle;* det er, saa vidt jeg kan skønne, *ulula brachyotos*, og jeg har stærk Formodning om, efter alle de Efterretninger, jeg har indhentet, at den virkelig opholder sig her i Landet, — men det vil jeg fortælle til Fader Reinhardt. Ellers har jeg haft en fulica atra, en Stær, et Par Viber. — Viberne er i Fjor ogsaa komne til Vesterlandet; — hvorledes kommer de egentlig hertil? Jeg har skeleteret en Del Fugle i Vinter, deriblandt en ossifragus, saafremt en saadan eksisterer som en egen Art, men de er ikke i den Tilstand, at jeg kan være bekendt at sende dem til Museet. Jeg tørrer dem lidt

for Tiden og vil siden pille dem omhyggeligere. — Det er dog kedeligt ingen Bendix at have. Vi havde længe kundet vente paa den Hval i Arnarfjorden; jeg har modtaget Brev fra Præsten paa Rafnsøre, hvori han fortæller, at de først fik den fanget sent i Oktober, og dengang havde den allerede 7 Jern i Livet. Jeg vil her give dig Udskrift af min Dagbog for saa vidt den angaar:

Hornfiskur (Hafreiður?).

En Unge, harpuneret næstafvigte Sommer i Arnarfjorden.

Længde, fra Snuden til Halens Indsnit (sporðklauf) . .	30′
Længde fra Snuden til Rygfinnen (hornið)	16′ 3″
Underkæbens Længde	6′ 6″
Svømmefinnernes Længde (bæxlin) godt	5′
Rygfinnens Højde	½″

Spækket vejede ca. 3000 Pd.

Farven, sortegraa paa Ryggen, hvid paa Bugen; Svømmefinnerne *aldeles hvide;* Halen hvid underneden, sort ovenpaa. (Dette efter Hr. Provst S. Johnsens Meddelelse).

		Kr.	B.	rostr.
Svömmefinnerne mod Dyrets hele Længde	=	1:6	—1:9	& 1:9⅓
Underkæberne — — — —	=	1:4⅔	—1:4⅓	
Rygfinnens Højde — — — —	=	1:60	—1:20	& 1:30.

Rygfinnen paa Arnarfjords Hvalen er $^1/_{30}$ længere tilbage end paa Midten; paa Krøyers Embryo derimod $^6/_{30}$; med andre Ord: paa Arnarfjords Hvalen sidder Rygfinnen paa det nærmeste midt paa Dyret; paa Kr. Embr. er $^2/_3$ af Dyrets Totallængde foran Rygfinnen.

Af disse faa Sammenligningspunkter fremgaar dog allerede saa meget, at disse to ikke kunne være en og samme Art. Gud naade os med vor Kundskab til Cetaceerne! I *Bolungarvigen* havde det ellers nok

været værd at komme i Vinter; der fik de fat paa en steypireiður med over 32,000 Pd. Spæk paa. Den maa ikke have været meget lille! Det er ikke meget bevendt med Forellerne. Min gode Bjørn og jeg er omtrent lige gode; jeg faar ingen Ting fra Þingvallavatn og han ikke noget fra Kjósen; altsaa: Taalmodighed! Jeg har undersøgt „*murtan*“ fra Þingvallavatn; den er S. pallidus; videre kan jeg ikke sig dig for Øjeblikket.

Jeg tænker imellem paa Svovlminerne. Jeg kommer vel til at sende Rentekammeret et Udkast til Beregning over det aarlige Udbytte af Nordlandets Svovllejer, hvor jeg kalkulerer den rene Gevinst til 10,000 Rbdl. Ørum & Wulff ville nok lade mig slaa ihjel; det faar saa at være.

Jeg har desuden „kastet mig overpaa“ det praktiske, eller i det mindste statistiske Gebet, for saa vidt som jeg med Iver indhenter alle mulige Efterretninger til en Skildring af Fiskeriernes Tilstand i Faxebugten. Du vil selv indse, at det heller ikke er uden Interesse for Videnskaben.

De geologiske Forhold er det dog i Grunden som egentlig gør mig Hovedet kruset. Det forekommer mig, at jeg i det hele taget indser, hvorledes det maa være, men at bestemme de enkelte Forhold, det er Knuden. Saaledes ved jeg, at saa vidt som vi have trende Lavaperioder, nl. 1. den ældre Kløftlava (Trap), 2. den yngre Kløftlava (Dolerit) og 3. den Moderne Lava (hraun); saaledes have vi ogsaa Tuffer og Breccier henhørende til alle disse Perioder. — Dog faar jeg at tilstaa, at Dolerit-Breccierne er de mest overvejende, — du husker nok at dengang begynder Jøkeldannelsen; — hvilken Indflydelse! For Guds Skyld, nøj-

agtig Underretning om de kemiske Forhold; — den har du jo lovet mig og du maa holde Ord. Saa snart Foraaret kommer, saa maa jeg af Sted op i Hengelsystemet; der maa dog være noget at opdage med Hensyn til de relative Forhold; jeg saa allerede Glimt deraf i Efteraaret, som jeg tror jeg skrev dig dengang. Altsaa op i Hengillinn, om jeg saa maatte gaa paa mine daarlige Ben og ikke faa andet end Mos at æde. — Faar jeg en Hest, og noget mere at spise, f. Eks. af Rentekammeret, saa vilde jeg ønske, at det ved den Lejlighed maatte beordre mig op i Skjaldbreið, og at du saa vilde forfatte en privat Instruks til mig, „med et stadigt Blik paa“ Ætna og *de islandske Forhold.* — Men fremfor alting: Østerlandet maa jeg faa at se, saa sandt som Islands Beskrivelse skal nogen Sinde komme i Gang. *Du maa paa mine Vegne indgive en Ansøgning i den Anledning,* forat skaffe mig en ikke aldeles utilstrækkelig Understøttelse. — Tal med Magnusen i den Anledning. Jeg gider ikke skrevet ham stort om den Sag. *Men hvad der sker, maa ske saa s n a r t, at jeg faar en betimelig Underretning med Foraarsskibene.* Jeg forsikrer dig for Resten, at om det saa var det onde Væsen selv, som forstrakte mig med Rejsepenge, saa kunde det gerne sende mig hvorhen det vilde, naar det blot var paa geologiske Ekskursioner. — Altsaa, kan du skaffe Pengene, saa er jeg parat. Ved du, jeg har en forunderlig Lyst til at se, hvorvidt Trappens Underlag er blottet paa S.-O.-Kysten af Island, saadan som Nidda har angivet det. Der kunde man dog vel faa et Udgangspunkt for de respektive Perioders Tidsbestemmelse. Jeg maa faa Niddas Afhandling til Foraaret paa en eller

anden Maade. Og se nu, kære Ven, er der nogen Udsigter til at jeg rejser, saa maa du se at faa fat i nogle af mine Rejsepenge, for at anskaffe mig et og andet Pilleri, saadan som du kan udfinde det, at jeg maatte behøve, naar du gaar ud en Formiddag i godt Humør! Eksempel: Et Lommekompas; Insekt-Æsker og Naale, et lille, nøjagtigt Bestik; Papirs-Etiketter o. s. v., o. s. v. Et Lommeur kunde jeg ogsaa have Gavn af, hvis jeg virkelig skulde rejse; en blank Hat. „Olieklæder", du forstaar nok!; men saa kan du jo ogsaa sende mig hvorhen du vil. — Naar jeg nu har samlet Værtiden over og du har faaet næste Sending, saa kunde det let falde mig ind at forlange „bestemte Eksemplarer" tilbage. Jeg er sandelig ofte i Forlegenhed med at kende et Dyr, da jeg desværre er saa blottet for Subsidier.

— Kongens Eje, — jeg mener Dramaet, er ikke rykket stort fremad. Derimod sender jeg nu de gode Venner en lille „Bogauktion". Hvis du tror at Sproget ikke trætter dig for meget, saa kan du forlange den af Konráð eller Br. Pétursson, eller Sk. Thorl. i mit Navn; det er en overgiven Farce, et Manuskript for Venner, blot for at disse saa, at jeg dog er i Besiddelse af en Smule „gammelt Humør". Det var altsaa Forretningerne! Faar jeg mere Tid, saa skriver jeg dig et lille Privatbrev.

Bedste Steenstrup!

Din

J. Hallgrímsson.

TIL DET KONGELIGE RENTEKAMMER.

I det jeg giver mig den Ære underdanigst at fremsende til det høje Kollegium vedlagte Udkast til Beregning over det Udbytte, som det antages, at de kongelige Svovllejer (med Teistareykjum) i Norder-Syssel maatte kunne give aarlig, tillader jeg mig alene underdanigst at bemærke: at jeg anser det for gavnligt, at vedkommende Forpagtere maatte faa Lejlighed til at erklære sig derover, forat denne Genstand ogsaa fra den Side kan blive belyst saaledes som den fortjener. Min underdanigste Indberetning, angaaende de islandske Svovllejers geognostiske Forhold, kunde allerede nu være bleven fremsendt, hvis jeg uheldigvis ikke savnede Oplysninger angaaende Resultaterne af nogle kemiske Analyser, som ikke kunde foretages her i Island.

Jeg har siden i Efteraaret opholdt mig i Reykjavik, med Undtagelse af en geognostisk Ekskursion til Akraneset i Borgarfjordsyssel, hvor jeg, blandt andet, var saa heldig, at opdage et interessant Punkt, hvis Forhold knytter sig til Rækken af de Kendsgerninger, der beviser Islands Hævning i den senere Tid.

Foruden rent videnskabelige Beskæftigelser, som mest have været af zoologisk Natur, — da den islandske Vinter er ugunstig for Geognosien, — har jeg med Iver søgt at indhente alle mulige Oplysninger til en Skildring af Fiskeriernes Tilstand i Faxebugten, da jeg antager, at denne Genstand i flere Henseender fortjener stor Opmærksomhed.

Hvis den paatænkte Beskrivelse over Island,

nogensinde skal kunne komme i Stand, saa er det vistnok nødvendigt, at jeg kan faa Lejlighed til at se den Del af Landet, som jeg endnu har tilbage. Jeg lever derfor i det tillidsfulde Haab, at det høje Kollegium ikke vil unddrage mig sin naadigste Bistand til dette Øjemeds, saavel som i det hele taget til mine naturvidenskabelige Bestræbelsers, Opnaaelse.

Reikevig i Island, 6. Marts 1841.

Underdanigst

J. Hallgrímsson.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Reykjavík, 6. Marz 1841.

Elskulegi Konráð!

Séra Tumi hefir beðið mig að senda þér innlagðar „hugvekjur", eða hvað það kann að vera; hann mun hafa skrifað þér sjálfur, hvað þú eigir að gera við það; — stattu þig nú, devillinn þinn! Ekki veit ég, hvernig fer með spóann; hann kvað annars vera upp á Akranesi á veturna. Ég hefi sent Skúla okkar Thorl. aðra hugvekju og ætla að biðja þig að rífa hana upp, „ef hann er dauður", hún á að vera svo sem til skrafs og ráðagerða í eldhúsinu, eða á einhverjum þess konar stað. Einu sinni fór ég að sækja um brauð, en áttræður prófastur vestur í Hvammi, nærri því eins feitur og ég, tók það frá mér; síðan hefi ég lagt mig eftir „Landbruget", — og ætla nú að bera mig að ferðast eitt sumarið enn; ég á eftir að koma austur, þó ekki væri til annars en

að sjá hann Gísla minn Hjálmarsson, til að hugga hann eftir refsinguna; — það á nú að fara að hýða hann fyrir skottulækningar. Ef þú skrifar honum, þá geturðu sagt honum það eftir mér. Ég er nú að skera upp, þ. e. að kryfja kútmaga dagsdaglega, sömuleiðis að kroppa (skelettera) arnir = erni og hrafna og mörg önnur dýr, og þess á milli að yrkja „Hulduljóð"; það verður fallegt kvæði. Ég er að kalla búinn með brauðalýsingarnar og sömuleiðis að koma á stað veðurbókunum mínum; — mikið þykir mér vænt um þær, kunningi! —

Hvað líður Fjölni? Eg get ekkert sent honum, nema ef það væri ofurlítið og vesælt kvæði, „Alþing hið nýja", og eins getið þið tekið hjá Finni Thorvaldsens-kvæðið, ef það verður ekki prentað annarstaðar í vor; sömuleiðis 5 dali, ef ég fæ nokkra peninga. Hvað líður þér og skólanum? Scheving karlinn þráir þig; — íslenzka málfræði vantar okkur umfram allt —; Egilsen hefir einhvern veginn ekki tök á að búa hana til. Félagið verður að láta prenta, ef þú nennir að semja.

Ekki tímdi Melsted að bjóða mér í veizluna sína, enda orti ég ekki neitt. — Frökenin er nú búin að taka uppundir og Gvöndur okkar kominn norður í Núpasveit.

Líði þér sem bezt, vinur!

Þinn

J. Hallgrímsson.

TIL PÁLS MELSTEDS.

Reykjavík, 24. Apríl 1841.

Allrahæstvirti, elskulegi herra kammerráð!

Þér hafið lengi átt bréf hjá mér, og kemur það mest til af því, að ég hefi ekki vitað, hverju ég hefi átt að svara yður upp á sumt í bréfi yðar, svo sem til að mynda á hverju ætti að grundvalla „kjörrétt“ og „kosningarrétt“ Íslendinga. Ég hefi ætlað að tala við „hina beztu menn“ um það efni — reynt það líka við suma, en mér hefir ekki fundizt ég græða stórvægilegt. Það er samt statt og stöðugt, að ég held allir, sem um það hafa hugsað, séu að svo miklu leyti á einu máli, að þeir vilji, að kosningarlögin verði svo frjálsleg sem vera má, eður með öðrum orðum, að sem flestir fái að taka hlutdeild í að kjósa fulltrúa, og að þeir verði ekki of fáir, sem um sé að velja. Ætli tíundin verði ekki það vissasta eftir að ganga, að minnsta kosti fyrir kjörréttinn (Valgrettigheden), þegar eitthvert hæfilegt minimum væri fastsett. Að einhver viss fasteign verði sett sem conditio sine qva non fyrir fulltrúana, er nú líklega við að búast, en víst er um það samt, að það er í rauninni vitleysa, og svo eru Danir komnir langt, að allur fjöldi þeirra sér nú, og eru samdóma um, að með þessari óskynsömu ákvörðun hafi þeir „udelukket en stor Masse Intelligens fra at kunne optræde i Stændersalen“. Ég er annars góðrar vonar um, að hamingjan muni gefa, þið ráðstafið þessu öllu svo í sumar, sem landi voru verði haganlegast.

Hvað hyggið þér nú, eftir langa yfirvegun, til staðarins, hvar Alþing eigi að verða sett? Ég þyk-

ist vita, hvað sem öðru líður, að þér kunnið fyllilega að meta þann „andlega kraftinn“, sem Þingvöllum óneitanlega fylgir fram yfir hvern annan stað á landinu.

Tvær skútur eru komnar, ein frá Flensborg, og önnur frá Kaupmannahöfn; enn höfum við samt ekki fengið nema hrafl af fréttunum. Bardenfleth kemur ekki; hann verður Hofchef hjá prins Fritz, sem giftir sig nú í vor. Þorkell Hoppe er orðinn stiftamtmaður; Þórður Guðmundsson hefir fengið Gullbringusýslu; Norðursýsla er óveitt, og sagt, að henni verði skift í tvennt, að ráði amtmanns Bjarna. Skólasökin er ekki útkljáð. Finanserne hafa lofað 13 eða 16 þúsund dölum til flutnings á skólanum, „ef þess þurfi“, en konungur hefir ekki úrskurðað það skuli verða gert. Það fréttist samt með seinni skipunum. Íslendingar lifa allir, það ég veit. Þeir, sem tóku artium í haust, eð var, fengu allir haud; P. Havsteen hefir tekið juridisk ex. með bezta laudi og E. Briem var að ganga upp með góðri von. Conferenceraad og prófessor Bornemann andaðist 30. Okt. næstl.; Algreen-Ussing varð aftur prófessor, en sagt, konungur sé nú búinn að taka hann frá því embætti og gjöra hann að Cabinetssecretaira sínum í stað Feddersens, sem er dáinn. Mikil umbreyting hefir orðið í Rentukammerinu og er nú búið að skifta því í 3 sectiónir. Sjóherinn er minnkaður um 10. part; með landherinn er ekki útkljáð. Við teatrið hefir heldur gengið ruslulega í vetur, og enda sagt, konungur sé nú farinn að hugsa um að sleppa því og gera það að prívat Entreprise. Af litteraære Nyheder hefi ég ekkert séð né heyrt nefnt, og engin blöð, nema fáein númer af Fædrelandet. Balthasar Christensen hefir verið dæmdur í vetur í 500 dala múlkt

og 4 ára censur, og Orla Lehmann er under Generalfiskalens Tiltale. Veturinn hefir verið heldur harður yfir alla Evrópu og frostamikill, en fagur og snjólítill í Danmörku; Knudtzon, Wellejus og Schmidt ætla ekki að láta sjá sig í sumar. Póstskipið hafði 9 daga ferð til Helsingjaeyrar, en komst þó ekki lengra í bráð fyrir ís.

Ef einhver ferð skyldi falla rétt bráðlega til séra Tómasar, væri gaman, ef þér kæmuzt til að rusla í hann einhverju af fréttum.

Með ást og virðingu
J. Hallgrímsson.

TIL J. STEENSTRUP.

Reykjavík, d. 5. Juli 1841.

Bedste Steenstrup!

Med dette Brev vil du, for Universitetsmuseet, modtage en Kasse, hvori: 1. Hvera-Salt, en god Portion, og saa en Prøve af den forlangte Labradordolerit, hvis dette skulde arrivere før end min Sending fra Havnefjord. Gode Stykker imellem, smigrer jeg mig med, men utrolig vanskelige at finde, i det mindste for mig; maaske en anden kan have et bedre Held med sig. Mere med Efteraaret, hvis Gud tillader. En *numenius* er i Kassen, — en Spøg. Manden, som ellers ikke plejer at skrive Vers, skrev mig noget i Foraaret, som jeg synes lød omtrent saadan:

Wo ist der Vogel Spói?
ich kenne nicht den Namen sein;
möcht' ihn so gerne haben
in meinem Zimmerlein.

Altsaa du lader Skindet udstoppe propert og opstille paa et Bræt, *hurtigt*, og tilstiller det min gode Ven Konráð Gíslason, som du kan nok faa opspurgt, hvis du ellers ikke kender ham. Alt, hvad Museet ikke direkte bruger, hører dig til. Dette er kun Begyndelsen. Mere kommer siden. Men Forberedelsen til Afrejsen og Indpakningen etc. gør mig gal.

Stedse din
J. Hallgrímsson.

Ved du, kære Ven! at Landets bedste Mand er borte? — Provst Sæmundsson døde, jeg tror den 24. Maj, af Tæring.

En sørgelig Efterretning!

Jeg glemte at sige dig, at i Kassen faar du ogsaa to Flyndre (den ene den fortræffelige „flúra“ = „þjalarkoli“, til Skelet). Gode Eksempl. kommer til Reinhardt.

TIL J. STEENSTRUP.

Rkv. 5/7 '41.

Med dette Brev, min kære Steenstrup!, vil du modtage et Glas, hvor i der *skal* være nogle levende Landkonkylier fra Núpshlíð. Jeg var i Forgaars bleven saa syg i Krisevig af Svovldamp og slet Vand,

at jeg tænkte paa at dø en lumpen Død paa Hrauki. Men med eet fatter jeg en Beslutning, at gøre en Heltegerning og ride „levende eller død“ til Núpshlíð. Som sagt, saa gjort. Du kan nok begribe, at dette Stykke Vej, — til Enden af den vestligste Móhals, — faldt mig noget surt, da jeg ved Begyndelsen af Vejen maatte have Hjælp til at komme paa Hesten; men alligevel kom jeg dog til Núpshlíð, smider mig i Græsset, — yndigt som det var, — og det første omtrent, som jeg kaster Øjnene paa, er en munter helix nemoralis(?), som kryber paa en Lyngrod, netop paa samme Sted, som jeg fandt i min Eggert, at han havde truffet den for 86 Aar siden. Den prægtige Mand, som man tør tro saa fuldstændigt, naar man blot forstaar ham! Jeg blev i det mindste saa rask, at jeg ikke mærkede min Sygdom, men søgte og søgte, og fandt alle de Landkonkylier, som jeg før havde fundet i hele Island, og maaske een Art til. — Du vil modtage dem og finde dem dels i Kassen (Mærket $\frac{\text{U M}}{\text{J. H.}}$ 2), med Undtagelse af min yndige Bulimus, hvoraf jeg havde to skønne Exempl., som de andre Herrer maa have faaet Lyst til paa Vejen, da intet Spor af dem var tilbage, da jeg begyndte at pakke ud. Jeg blev noget flov, og skal være forsigtigere en anden Gang.

Du gør bedst i, hvis du lader være at læse dette Adressebrev.

Stedse din

J. H.

TIL ZOOLOGISK MUSEUM I KØBENHAVN.

Adressebrev.

I medfølgende Halvanker findes:

1. En Anarrhichas, som jeg i min Dagbog har indtil videre kaldt „latifrons“. Mig blev den sendt fra Njardvig, som en „*blágóma*“, da jeg bestandig raaber paa den —, men det er ikke den alligevel, men Vesterlandets „*úlfsteinbítur*“, hvilket Steenstrup vil kunne bevidne, da han kender S. Helgasons Beskrivelse af denne Art. Til Sammenligning medfølger et Par *an. lupus*-Hoveder og et af a. Egger(ti), men alle halvtørrede og beskadigede førend de kom i Spiritus. Benene ville dog indtil Evidens vise den specifikke Forskel.

Rkv., 5. Juli 1841.

J. Hallgrímsson.

Halen mangler paa denne Anarrhichas; den var afbidt, da Dyret blev fanget.

TIL J. STEENSTRUP.

Rvk., 6. Júlí 1841.

Kære Steenstrup!

I din Kasse vil du finde nogle slette Skind; due ikke meget, men jeg havde dog troet, at ved Kunstens Hjælp kunde en duelig Udstopper gøre noget af den hvide Falk. De er dine, hvis du kan bruge dem.

Bemærk en *tr. cinerea* i Vinterdragt; ♂ juvenis; skudt i November paa Alptaneset.

Din

J. Hallgr.

TIL BJARNA THORARENSENS.

(Þingvelli, 13. Júlí 1841).

Nú er hér komið, og minnir það mig á, amtmaður minn góður! að biðja yður fyrirgefningar á bráðlyndinu. Ekki vegna þess, að ég þykist hafa talað annað en satt og rétt, heldur vegna hins, að það fer ómaklega, að ég skyldi segja það einmitt við yður.

Fagur þykir mér Þingvöllur, en samt sem áður hugsa ég hér sem minnst um hann; ég er allur í hrauninu, eins og hvalur, og horfi á Skjaldbreið álengdar. Hún verður merkilegt eldfjall, — þegar — eða ef — öll kurl koma til grafar.

Blaðið, sem að innaní er, megið þér ekki taka, nema eins og svo sem ofurlitla orlofsgjöf, rétt handa yður. Ég finn annars á mér, að ef ég mætti vera hérna svo sem 3 eða 4 daga, gæti ég skrifað eitthvað nógu gott, en því láni er ekki að fagna.

Með ást og virðingu

J. Hallgrímsson.

Ég hefi beðið Þorkel að umgangast við ykkur amtmennina hina, að ef mér liggi á, geti ég náð í peninga frá ykkur, allt að 100 dölum, svo sem láni af konungspeningum, mót veði í hestum mínum og farangri. Ég skrifa Rentukammerinu það jafnframt.

TIL J. STEENSTRUP.

Hvammi í Norðurárdal, 24. Júlí 1841.

Min kære, gode Steenstrup!

Jeg har allerede afsendt en Del Adressebreve til dig og de forskellige Museer, som du maaske modtager i det mindste nogle af før end denne Lap. Den er da Begyndelsen til mine virkelige Breve til dig, men dog kun saaledes, at jeg ikke denne Gang kan takke dig for alle dine mange og gode Breve i Foraaret, da jeg nu ikke har Tid til at optage et „retskaffent“ Register over dem, som du dog burde have, for at se, hvilke der dog muligvis kunde være blevne borte. Pengene vare gode nok, men lidt for faa, min bedste Mand!, for at gaa med dem rundt om Østerlandet, og *paa anden Maade tager jeg ikke øster paa.* — Jeg maatte da sætte Tæring efter Næring og rejse som jeg nu gør, dels for at revidere, hvad der kunde tjene til fælles Nytte, dels for at se, hvad jeg ikke havde før set af Landet; først vesterpaa, *rundt om Snefjeldsnæsset,* og siden over Dalarne nordpaa, saa langt som Sommeren rækker til. Nordlandet kan jeg gennemrejse temmelig hurtigt, da jeg er nogenledes vel bekendt med mange af Lokaliteterne i Forvejen, dog kun saaledes, at jeg i geologisk Henseende trænger højligen til at kunne erhverve mig et nyt Overblik over det hele, nu da Anskuelserne er saa betydeligt modificerede. — Jeg har paa denne Tur, blandt andet, rejst rundt om „Skjaldbreið“, og det endda paa en saa prekær Maade, at jeg var aldeles alene, ved det at min Læst forvildede sig i Lavastrømmen og kom aldeles bort fra mig medens jeg undersøgte et tilgrænsende Tuffjeld. Den

Dag og næste Nat maatte jeg skøtte mig selv uden Mad og Overklæder. Turen var ellers interessant; jeg skal se til at skaffe dig til Efteraaret Uddrag af min Dagbog. Jeg har været i Krisevig og i Núpshlíð, og endelig i Omegnen af Havnefjord, førend jeg tog af Sted sydpaa; de fremsendte Ting ville bevise det nærmere. Eggerts hel. nem., eller hvad det er, var endnu paa de samme Lyngrødder, som for 86 Aar siden. Jeg haaber du modtager nogle levende. Af bulimus havde jeg der fra ogsaa levende 2 Eksempl., som de „store spiste op". Nylig er jeg kommen tilbage fra Grákollugil paa Holtavörðuheiði. Jo flere Surtarbrandspunkter, desto større Evidens for Anskuelsens Rigtighed. Mægtig Skifer, men maadelig, næsten uden Aftryk; dygtig og smuk Vedbrand, og en Del Dolerit ovenpaa; jeg tror, ved Gud, at den laa ogsaa under Surtarbr., og naar jeg skal sige Sandheden, saa tror jeg, at saadant noget ogsaa var Tilfældet paa Gilsfjarðarmule i Fjor. Du spurgte mig om Surtarbrandskifer fra i Fjor. Jeg havde saa at sige ingen, da et Par af de store Æsker var bortkomne, hvilke jeg bestemt troede du havde faaet ved en Konfusion, indtil jeg nu mærker det modsatte; men du skal, ved Gud, blive hjulpet nu i de første Dage. Med Hensyn til Brjánslæk-Skiferen, har jeg ogsaa søgt at træffe Foranstaltninger. Gud naade dine og Kammerets Træer; de fleste er dog i Jorden alligevel; hvilken Misforstaaelse! Af Birkefrøet har jeg uddelt det meste efter bedste Skönnende. Arbejdet i Havnefjord var surt nok, og hvor vidt du eller Museet bliver fornøiede, lader jeg usagt. Faar jeg et Par Dage i Efteraaret at disponere over, skal jeg se at skaffe mere Labradordolerit

med de sidste Skibe. — Men hvad siger du nu engang om mine Fiske? *Úlfasteinbit* faar I, Mohrs blennius, fanget i Trækkegarn, — som den første —, af franske Matroser, og bragt af mine „smaa Zologer“, Drengene. Og nu mine Snyltekrebs! Du maa dog for alting søge i Kassen og ikke sætte det hele til Side; — og nu mine Foreller, *„capite obtuso“* E. de smaa. Af anar. Eg. fangedes, saa vidt jeg ved, kun eet Indiv. i Rkvik, og Hovedet er hos a. latifrons; jeg antager dette, da jeg forgæves satte en enorm Pris paa Hovederne, for at kunne tjene dig i at skaffe nogle.

Dette for at du kan se, jeg lever; kommer jeg saa langt, som Herren tillade, at naa Budenstad eller Ólafsvík, saa skriver jeg dig derfra et bedre Brev, som du da vel ogsaa vil efter al Formodning modtage tidligere. Jeg har Regn og Blæst, ubehageligt nok for en Geolog; heller ikke meget rask, men stræber dog alt hvad jeg kan.

Stedse din

J. Hallgr.

Tal nu om, at *du* skriver forvirrede Breve!

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Stað á Ölduhrygg, 2. Ágúst 1841.

Elskulegi Konráður minn!

Margs er að minnast etc. Þakka fyrir bréfið þitt í vor; gaman að því, karl minn! Ég vona, að þegar þú færð þetta bréf hafir þú „skilvíslega með-

tekið“ spóann. Ég sendi hann Steinstrupi mínum til að láta troða hann upp og útvega honum „Glasøjne“, eins og dr. Scheving vildi fá sér um árið. Verið að ferðast og athuga. „Sjónum spanska“ etc. Ég held það þurfi að stinga niður penna um rúnastein, sem ég fann suður á Hvaleyrarhöfða; hann er eins og íleppur, ka’ minn, jarðfastur, á 6. alin að lengd og vel tveggja álna breiður, með 27 eða 29 bandrúnum, sumum framt að feti á lengd; ég veit ekki betur en það séu nöfn þeirra skipverja: *Flóka* víkings, *Herjólfs, Þórólfs* smjörs, Sörla, Tóka, Gunna o. s. fr. Ég dró upp steininn með myndunum nákvæmlega, og bað biskupinn að senda hann með fyrsta skipi til F. M. Þar er hann að sjá, ef þú hefðir gaman af því. Rúnasteinana borgfirzku held ég hafi séð alla, og í Bjarnarhelli fór ég, inni við Hítardalsvatn; þar er eitthvert tröllaletur, sem ég get ekki lesið, nema stöku nafn, t. a. m. ᚴᚱᛁᛘᚱ (Krumur?).

Þetta er skrifað 13. Júlí.

„Í gærkvöldi var ég staddur á Þingvelli, eins og fyrir fjórum árum. Sólin rann undir vesturbarm Almannagjár, fögur og tárhrein og logandi, og þótti mér vera eins og heiður Forngrikkja eða Sléttumanna hyrfi skyndilega af jörðunni, — svo var það mér þá mikill sjónarsviptir. Mér varð þá reikað á Lögberg; ærnar prestsins voru þar allar enn og bældu sig í lynginu; — það er ekki skröksaga. — Ég nennti ekki að tala á þessu sauðaþingi, og hálflangaði mig þó til þess, ef vera mætti, ærnar skildu mig. Þá stóð djöfullinn hinu megin Flosagjár. Hann hóf upp mikið bjarg og varpaði því í hyldýpið, lagði svo við hlustirnar að heyra bjargið

sökkva. „Dýpra og dýpra“, sagði andskotinn; „það kemur ekki upp aftur að eilífu“. Í brekkunni fyrir vestan stóð múgur manns; þeir höfðu á sér klafa, eins og nautgripir, og voru tjóðraðir við steina; ella hefðu þeir stolizt á burt og strokið af Þingvelli. Þá gekk djöfullinn að þeim, þar sem þeir teygðu klafana, og lauk upp höfuðskeljum mannanna, en þeir fundu það ekki. Hann tók þá hnefafylli úr hverju höfði og hugði vandlega að. „Eintómar kvarnir“, sagði andskotinn, „og ekki nema tvær í þorskkindinni“. Mér varð svo hverft við, þegar ég sá hinn forna óvin furða sig allan á ofurmegni heimskunnar, að ég sneri mér undan og fór að tína mosa af hraunsteinunum; hann Salomon Drejer, grasafræðingur, hefir beðið mig um þess konar mosa“.

„Dáinn, horfinn“ — harmafregn!

— — — —

(Allt kvæðið. Sbr. I., 89—91).

Laugardagskvöldið fyrir hvítasunnu var mér sagt látið hans og var ég jafnframt beðinn um austanað, að vera kvöldið eftir búinn með ágrip af ævi hans, er hafa mætti við útförina, þar séra Jóhann Björnsson, sem hann hafði beðið að kasta moldu á sig, þóttist ekki fær um það, sökum ókunnugleika; ég myndaðist þá við það, og sat í því á hvítasunnudaginn. Þú getur nærri, það hafi verið skemmtilegt hátíðarverk. — Guð friði sálu hans.

Þú ert að spyrja um *„Alþing hið nýja“*. Ég ætlaði að senda það í vetur, en það fór í gleymsku; enda held ég, þú munir þykjast hafa mátt láta þér skaplega, þegar þú ert búinn að sjá greyið, því það er bæði stutt og stuttaralegt.

Hörðum höndum
vinnur höldakind
ár og eindaga,

— — — —

(Allt kvæðið. Sbr. I., 79—81).

Hvernig sagði ekki hann langafi minn, hann séra Hallgr. Eldj.; — ég veit ekki, hvort þú hefir þekkt hann —:

Sagt er, einhver sólargapi
sínu litla hrósi tapi
fyrir það,
úr dönskunni sér skrimsli skapi,
skringilegur hennar api
í helgum stað.

Og þá hann Páll:

Það má heita vegleg vist
að vera hjá honum hvíta Krist
í himnahöllu.
Þó vil ég ekki fara það fyrst,
fyr en ég hefi auðgrund kysst,
því maturinn er fyrir öllu.

Og hvernig sagði ekki hann séra M. Hákonarson:

— — — — — ? — — —

Nú er eftir að vita, hvort hann séra Benedikt Eiríksson myndi gera sig ánægðan með þetta bréf, ef hann „sjæði“ það; og ekki má prenta hann Brand, ti sona, — ég fyrirbýð —; það er ekkert verklag á honum, og þess utan of gárungalegt; en satt segirðu „om den Smule Hestepærer“, þær spilla öngvu, ef hitt væri ekki lakara.

Öllum er beðið að heilsa og öngvum skal ég gleyma, sem bréf á hjá mér; eða myndir þú geta komið svo sem kveðju til Brynmejers? og gaztu mettað þessa 5000 m. með byggbrauðunum og smáfiskunum frá honum Finni?

Með velvirðingarbón og óskum beztu, befalandi & c.

tuus að urnam usque

J. Hallgrímsson.

P.s. Ekki vænti ég, þú hafir fundið ljósblátt sokkaband, sem hún jómfrú Wilhelm týndi af sér í Esplanaden í fyrrakvöld; mér hefði þótt gaman að vita, hvort það stæði á því *Satrapa intro* — eða *rex* — eða jafnvel *Cæsar! intro ibis,* ellegar þá *Bosje, tsarja chrani* — rétt son' a' ganni mínu.

* * *

Fyrirgefðu mér, lagsmaður, að ég ríf upp bréfið þitt, svo sem til að láta þig vita, að í nótt, eð var, fór ég upp á Fróðárheiði og var að rekast um hana, að leita að ölkeldu og fá mér dálítinn sopa. Kvað ég þá vísur Bjarnar Breiðvíkinga-kappa og lét vel yfir mér. En mosatekjan mín á Þingvöllum fór ti sona:

Þegar kvöldsett var orðið, heyrði ég skyndilega margs konar óp og afar-mikið og kynlegt glamur, eins og þegar barið er saman mörgum og skráþurrum asnakjálkum. Ég sneri mér við. Djöfullinn var þá búinn að leysa margmennið, og hlupu þeir allir með köllum, og hugðust að flýta sér, og börðu hælunum upp í þjóhnappana. En glamrið, sem ég heyrði, kom úr klöfunum, því það voru asnakjálkar. Enginn vildi leysa þá af sér; þeir ætla að hafa þá á dómsdegi sér til réttlætingar.

Dette er saaledes skrevet og udfærdiget paa Budum Handelstad, den 6. August 1841.

J. Hallgr.

TIL J. STEENSTRUP.

Staðarstað, 3. Aug. 1841.

Min gode, kære Steenstrup!

Med Motto: »Hann var nú alltént svo skemmtilegur, karlinn!«

Dette Brev, som jeg begynder her paa *Stað á Ölduhrygg,* skal sluttes, hvis Gud vil, paa Búðum og afsendes med første Lejlighed; altsaa haaber jeg du modtager det før end en anden forvirret Epistel, som jeg sendte dig fra Hvamms Præstegaard. Tak for alle dine gode Breve; jeg skal optage en Katalog over dem paa Búðum. En Del Adressebreve har jeg allerede afsendt med et og andet til Museerne og dig, — for, ser du, du har Del i det alt sammen alligevel. Om enkelte af de nedsendte Ting talte jeg løselig i det omtalte Brev. Nu ved jeg da, hvad sjóbirtingurinn er; mange er blevne fangede her i min Overværelse. Det er dog tilsidst den samme, forbistrede *Ocla,* som passerer under saa mange Navne. Den er allerede nedsendt fra Sønderlandet. „Uppfæðingurinn“ er en lille glat, marmoreret, kortsnudet og bredpandet Ting, nedsendt ogsaa fra Sønderlandet, jeg tror under Navn af lækjarsilungur, hvilket vel er mindre rigtigt. En ny Leverance af 3 Stk., fangede af mig selv ved Húsafell ved Kaldadal, sendes nu fra Búðum. De

antagne geologiske Anskuelser bliver ved i det hele taget at bekræfte sig saa aldeles, at jeg undertiden bliver næsten bange for mig selv og min gode, kritiske Forstand; alt forekommer mig saa klart, saa simpelt og udisputerligt.

Hør! ved du hvad det er: „Skrokklanga?“ Det er en stor, spættet Lange, saa lang, at naar man smider den tværs over Ryggen af en Hest, saa trækkes Hoved og Hale langs ad Jorden. Denne Skrokklanga er „undir Eyjafjöllum“ og jeg har sikkert Løfte om i det mindste een og maaske nogle Hoveder. Nu haaber jeg at træffe dem (jeg mener Langerne) personlig her under Jøkulen, da jeg har i Sinde at gaa uden om den.

Pas nu paa, om jeg dog ikke nok til sidst faar fat paa nok en blennius Mohrii her paa Búðum; jeg har allerede siden i Foraaret vidst, at hos en vis Mand gemmes der en lille, smal, ganske kunstig Fisk; — pas kun paa!

Det er sandt, den saakaldte sjóreyður, som de fange her i Søen og i Aamundingerne, kan jeg paa ingen Maade adskille fra den vatnareyður eller bleikja, som fra umindelige Tider har levet i vort Højlands større Indsøer, f. Eks. Arnarvatn stóra, Þingvallavatn, Mývatn etc. Kan du hjælpe mig? — Og nu den forbistrede *blásíla!* Der er ingen Tvivl om at det tilsidst bliver Præstens Foreller fra Garpsdal, — vor pallidus, eller var den ikke rigtig bestemt? Gud naade dig, at du dog i det mindste ikke saa til at skaffe mig Nilsons Prodromus, saa blottet som du vidste, jeg var for Subsidier.

De baulitiske Masser er, som du siger, meget udbredte; jeg har dem f. Eks. straks i Fjeldet her ovenfor Staðarsveiten. Trappen er nu, saavidt

jeg mærker, ved at forsvinde; den tør ikke nærme sig alt for meget Hr. Snæfellsjökul. — Hvor herlig ser den ikke ud herfra, — hvilket uhyre Krater! Hekla er en Kællingegryde imod den. — Men som sagt, jeg skal se til at skaffe dig et Uddrag af min Dagbog; er da ikke det belovede, geologiske Kort færdigt, kan det maaske give dig nogle tjenlige Vink. Ogsaa faar du en Del Aftryk fra Hreðavatn, og jeg tror nogle gode, hvis alt ikke er gaaet i Stykker paa Búðum. Men mere derom siden. Ret havde jeg dog, da vi i Fjor trættedes om Gangmassen der i Skrænten, hvor vi hug Vegetationslaget ud. Det er virkelig en Doleritgang, som sætter lige op igennem Vegetationslaget og den det bedækkende Tufschicht.

Búðum, 5. Aug.

Du behøvede ikke at passe paa Herre!, min mohrske blennius blev til den berømmelige geirnefur. Altsaa: Nu spekulerer vi i Langer. Jeg antager at mine kære Københavnere kan i Vinter en Gang imellem tage sig en Taar Sundhedsvand, hvis Museet skulde „rigtig bekomme“ min sjette Leverance, som bestaar af saadanne vaade Sager. Ulykken er, at ingen af dem smager halvt saa godt som Rauðimelur; de 4, jeg har sendt af, er nemlig alle jernholdige. Jeg er ellers ikke meget munter i Dag; vedholdende taaget Vejr, og dertil en god Portion Regn, gør mig Livet noget surt; du ved jo godt, hvor behageligt saadan Vejrlig er for en Geolog, hvad da for en veraldarskoðari! Og alligevel maa jeg af Sted saa snart alt er indpakket. Sørg for, at Etatsraad Magnusen faar en lille Pakke, som findes med Paaskrift i Kassen Nr. 5.

Den belovede Katalog opsættes indtil jeg lykkelig er passeret Jökulen; jeg kan heller ikke skrive i Dag.

Hils alle venskabeligst.

Stedse Din

J. Hallgrímsson.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Ólafsvík, 9. Ágúst 1841.

Allrahæstvirti, elskulegi herra etatsráð!

Kærstu þakkir fyrir 2 ástúðleg bréf með vorskipum og fyrirhöfn yðar alla fyrir mér og ferðalagi mínu. Ég vonast eftir, að fyr en þér fáið þetta bréf, verðið þér búinn að fá sendinguna frá mér úr bréfum herra Steingríms, nl. Flókasteininn minn, eður hvað ég á að kalla hann. Þessu bréfi fylgir nú byrjun af uppkasti til fornfræðaskýrslu minnar úr þessari sumarferð; ég verð mikillega að biðja yður forláta fráganginn. — Tíminn vill verða mér svo naumur; vera má, einhver af kunningjunum fengist til að hreinskrifa það, ef þurfa þykir. Í framhaldinu kemur: Rannsókn Tungunnar litlu, — og ég held allir rúnasteinar úr Borgarfirði, nema Kjartans-steinninn, sem ég gat ekki verið að elta svo langt niður á Mýrar; enn fremur margt úr Hítardalnum og þar á meðal Bjarnarhellir í Foxufelli við Hítarvatn, með rúnum; svo og Sönghellisrúnirnar, upp-undan Stapafelli í Breiðuvíkur-þingum, og sumt hvað annað smávegis. — Ég fæ, ef til vill, tíma til að skrifa eitthvað dálítið úr Stykkis-

hólmi. — Ljót er sagan af Kolbjarnarhelli; ég held það ætli að verða tóm Loka-lygi. Ég var á dögunum uppi í Grákollugiljum á Holtavörðuheiði, að skoða þar surtarbrandslög, og sendi ég þá, meðan viðstaðan varð, áreiðanlega 2 menn norður-undir Skúta, fundu þeir verra en ekki neitt. Komist ég í Hrútafjörðinn, eins og ráð er fyrir gjört, skal ég leita af mér gruninn þeim megin.

Langt of litlir voru þeir peningar, sem ég fékk til að fara langferðina austur um landið; ég legg það ekki upp með minna en 500 rd., því ég vil heldur ekkert fara en ferðin verði ónýt af efnaleysi. Í þá ferð þyrfti ég 2 menn og helmingi fleiri hesta en ég hefi í sumar; því með svo mikilli yfirferð er nauðsynlegt að vera að öllu laus við lestabaslið sjálfur. Nú hjálpa ég mér með einum pilti. Annars er ég ánægður með það, sem komið er af ferðinni, og held ég varla von sé á, að ég skyldi hafa meiru afkastað en gjört er. Verst er, að í haust verð ég verri en snauður, því auðsjáanlega get ég þá ekki borgað fylgdarmanninum kaup sitt, nema með því móti að selja alla hestana, og ef til vill nokkuð af öðrum útbúnaði með. Steenstrup mætti þekkja það bezt frá í fyrra. Sendingar mínar til Museerne, sem nú eru orðnar 10 eða 12 kassar úr ýmsum stöðum, hafa líka, eins og geta má nærri, kostað mig töluvert. En vera má ég fái það uppbætt seinna. Ég má ekki vera að skrifa, því nú á að svifta tjaldinu.

Með ást og virðingu.

J. Hallgrímsson.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Hrauki við Bjarnarhöfn,
einhvern tíma í Ágúst 1841.

Elskulegi Konráð minn!

„Skuggabaldur úti einn
öli daufu rennir;
skrugguvaldur, hvergi hreinn,
himinraufar glennir".

Þykir þér ekki von, þó ég gerði þessa vísu í morgun, þegar ég vaknaði í poka mínum og hreinbjálfinn var allur rotinn, fyrir 4 daga stórrigning, svo hárin lágu öll laus utanum mig, það er að skilja: af honum en ekki mér. Þér skilst, veðrið muni vera dimmt o. s. frv., en ég get ekki verið inni í bænum, því sýslumannskonan er allt af að eiga sama barnið; — guð hjálpi henni, vesæling! — En meðal annara orða: Ég vænti, þú munir eftir rostungnum aftan-við Grænlands-sögu hans Konráðs, föðurbróður þíns; — ég veit ekki, hvort þessi rostungur er á bókunum hinna —, en víst er um það, að á bókinni hans föðurbróður þíns stendur ein einföld staka hjá rostungnum, efst á blaði hægra megin; — hún er svona:

„Þetta amphibión
er, að minni sjón,
ljótt og leiðinlegt,
leitt og óþekkt".

Var það ekki fallega sagt, kunningi! Ég hefi núna bókina undir höndum, því Konráð býr hér í kotinu efra, eins og þú veizt. —

Meðal annara orða: Þessi Bjarnarhöfn veit ég ekki betur en sé sama og Borgarholt við Bjarnarhöfn, og líklega hefir bærinn aldrei fluttur verið. En Borgarholtslækur er, skal ég segja þér, það sem nú heitir „Rollulækur", því hitt örnefnið er gjörsamlega týnt, og Björn okkar austræni er heygður á tanganum rétt fyrir vestan Rollulæk, og niðurundan bænum í Bjarnarhöfn, úti á sjávarbakkanefi; berðu mig fyrir því. Nokkuru vestar er Kumbaravogur, eður Bjarnarhöfn gamla, og Bjarnarnaust þar á sjávarbakkanum, undir hamri einum; skipið hefir verið afar-langt, en vart svo breitt, sem nú gerast 10 eða 12 lesta þiljuskip. — Barnið er annars komið og á ekki að fá neitt nema sykurvatn, núna í 2 daga, segir læknirinn, hann Koefod minn, br. hennar Md. Stäge. Enda er nú kominn mánudagur og regnið samt við sig. Ég mun ekki þurfa að spyrja þig um, hvort þú þekkir þennan svo-kallaða „Rembihnút", lagarit dæmalaust; slíkt hefi ég aldrei fyr séð, en Konráð karlinn á ræfilinn.

Helgafelli, daginn eftir.

Ég er nú nýkominn, að kalla, ofan af fellinu. Hann séra Jón minn á kíkir, sem kostaði 25 rd. í vor, eð var; nema það, að ég fór að horfa í þessa „sjónpípu" og yfir að Staðarfelli, og sjá! öll glerin í sjónpípunni stukku í sundur, eður svo sem rifnuðu og klofnuðu og svoleiðis, rétt eins og í þeim lá! Séra Jón minn sagði mér það væri af hinu mikla ljósi, sem komið væri þar yfir bæinn síðan á dögunum, að séra Pétur trúlofaði sig Sigríði bóndadóttur. Ekkert vissi ég af því fyrra sunnudag, þegar ég gaf honum Pétri svarta tík, hvolpafulla, og heit-

ir Kara; — fjandinn mætti gef' 'onum tík í minn stað, fyrst hann sagði mér ekki frá fyriræetlan sinni, selurinn svarni. Annars hefi ég ekki séð sel á þessu sumri, þó skömm sé frá að segja, því síður smakkað hann; og ekki horfist afléttilega á um landbrotið hérna vestra, því það eru öll líkindi til, að Arnkelshaugur sé nú farinn, að því sem sagt er; djöfullega kann ég við það samt.

Þú forlætur.

Þ.

J. Hallgrímsson.

Þetta sagði Bjarni um morguninn, áður hann færi að mæla fram með alþingi á Þingvelli:

Þú, sem fyrir skemmstu

— — — —

(O. s. frv. Sbr. I., 92).

Þetta blað er strax í stað
stílað til þess og sett á vess,
að beri það í bæjarhlað
bragnar Ness til Jóhanness.

Nóta! Nes á að vera sama og Kaupmannahöfn, en Jóhannes sama og Konráð; skáldaleyfið er tekið sér vegna rímsins.

TIL J. STEENSTRUP.

Helgafell, 17. August 1841.

Min kære Steenstrup!

Endelig den belovede Katalog:

1. Nogle Linier af 3. April, hvori jeg faar at vide, at du lever etc.; meget kærkomment.

2. Et stort og yderst interessant Brev, dat. 22. Marts og 12. April, om surtarbrandur; forskellige Analyser af isl. Bjergarter etc.; om din Virksomhed og Haab, etc.

3. Et Adressebrev med mine Kasser fra M. R., samt de fatale Træer, af hvilke dog, i Forbigaaende sagt, nogle stod særdeles smukt ved min Afrejse fra Reikevig.

4. Et kort Brev, hvori jeg underrettes om, at Videnskabernes Selskab har paa din Ansøgning tilstaaet de 50 Termometre, og

5. endelig dit lange, gode, interessante og instruktive Brev af 24. og 25. Maj.

For alle disse Breve, og for alt dit Venskab og Godhed, takker jeg dig kærligst og forbindtligst. Det tilsendte „rigtig bekommet“ efter Adresserne. Nu skal jeg se til, bedste Ven! at svare dig efterhaanden paa dine Breve, saa godt som Tiden vil tillade det, men for Øjeblikket har jeg andre Ting at tale om. — Jeg vil f. Eks. være en Nar, saa fremt ikke ⅔ af det gamle „Þórsnes“, d. e. Helgafellssveit, og da vel ogsaa alle Øerne paa Breidefjorden, bestaar af Trap. Prøver skal du faa herfra, men du ved, at det forslaar ikke, da Bjergarterne i det væsentlige er de samme (jeg mener Over- og Under-Kløftlava), men det er den

hele Habitus, hvorefter et øvet Øje skal dømme. Ser du: Hele Snefjeldsnæsset er nyere Masser i vældige, imposante Former; de uhyre Tufmasser støtter sig til Doleriten, er altsaa i det hele taget yngre; dog finder man ogsaa afvekslende Tuf og Dolerit stratificeret, altsaa samtidige Dannelser, for Eks. i „Enni“ og Búlandshöfði. Vandlavaen, den kiselholdige, træder hyppigt frem paa hele dette Strøg, og den moderne Lava, med sine Tufmasser, er magnifik i Snæfellsjökull. Men det nytter ikke, at jeg skriver dig rapsodiske Bemærkninger i mit Brev; du faar Udskrift af min Dagbog, hvis Gud tillader. Et maa jeg dog fortælle dig straks. Næst at takke dig for det herlige Kompas, du sendte mig, skal jeg fortælle dig den Besynderlighed, som jeg ellers tror vi nappedes om i Fjor, at Lavastrømmene, naar de løber ned ad en Bjergskraaning, ikke kan holde sig, hvis Skraaningen overskrider 26°, men forsvinder aldeles i Skrænten og ses kun oppe paa Fjeldet og siden nede paa Lavlandet, undertiden i en uhyre Udstrækning. Dette er nøje iagttaget paa over 10 Steder omkring Snefjeld-jøkulen; thi endskønt hele Fjeldets Hældning holder sig mellem 12 a 14°, — naar man tager det i sin hele Højde, saa afgiver Underfjeldene hundrede Lejligheder til slige Iagttagelser. — Trappen ligger alligevel under Snæfellsnæs, men næsten aldeles dækket, undtagen i dybe Kløfter, hvor jeg tydelig har erkendt det Lag, som ellers svarer til Vegetationslaget, men ingen Surtarbrand eller Planteaftryk; der har altsaa aldrig været Skov paa dette Udnæs. — Og nu disse gamle Elve, paa Snæfellsnes — Hólamóða og Gufuskálamóða —; du husker dem nok fra E. Ol. Det er en ren Fabel eller Overtro, hvad jeg skal kalde

det; jeg kan bevise indtil Evidens, at det aldrig har været andet end det Snevand, som Aar efter Aar i Tøvejr og især om Foraaret har løbet nedfra Fjeldet og taget med sig en hel Del af let Pimpstengrus, vulkansk Aske og Sand, hvormed det har udfyldt Lavastrøm-Fordybningerne og i Tidens Længde dannet de Sandsletter, som har givet Anledning til dette Sagn. En maadelig Bæk, som kom fra en saadan Højde, vilde uimodsigelig have dannet sig en dyb Kløft. Det bedste er, at man paa et Sted kan paavise den gamle Bæks Leje imellem tvende Doleritklipper, hvor Vandmassen aldrig har kunnet udgøre over 10 □ Fod i Gennemsnit. — Saaledes bliver man af gamle Sagn ført bag Lyset. —

I de næstforegaaende Dage er det ellers gaaet mig omtrent saa kontrær, som det vel kan gaa en stakkels Rejsende; fire Dage og fire Nætter vedholdende Regn, saaledes, at jeg hverken kunde komme bort fra Stedet (Bjarnaıhöfn), eller bestille noget, hvor jeg var, saa meget mindre som jeg heller ikke kunde ty til Gaarden, eftersom den arme Kone paa Stedet blev ved at gøre Barsel, næsten i hele denne fatale Tid. — Jeg var i det værste Lune, skrev „Verdensironier“ og drømte om Fanden, og hvad der var værre: om dig; du vilde absolut forlade mig (— jeg var nl. i Khvn) og rejse til Jylland paa et helt Aar. — Nu vil vi se, hvorvidt denne Vision gaar i Opfyldelse.

(Dette er, min gode Ven, alt skrevet i Bælgmørke; jeg ejer ikke en Stump Lys for Øjeblikket og kan kun skrive om Natten).

Helgafell, 18 August 1841.

Nu er det vel lidt lysere end i Gaar Aftes, men om min Skrift derfor bliver bedre er just ikke afgjort. Ser du, „at nappe af Stipendiet“. — Hvad vil det sige, min kære Steenstrup? eller tror du da ikke, at der gaar over de 300 Rbdl. til min Rejse alligevel? Jeg skal til Efteraaret sende dig en lille Oversigt over mine Udgifter, men fordi jeg paa en anden Maade kan forskaffe mig nogle Ressourcer, f. Eks. c. 100 Rd. Honorar for litterære Arbejder hos Sekretær O. Steph., og siden anvender disse Penge til mine nødvendige Udgifter her, medens jeg igen for Nemhedens Skyld anviser noget i København, derfor indser jeg ikke, at jeg har handlet urigtigt, eller gjort noget, som jeg behøver at fordølge. Er det imidlertid ikke i sin Form, saa kan jeg jo gerne love dig, at lade det ikke ske tiere, og det saa meget mere, som jeg maaske ikke faar noget Rejsestipendium for Eftertiden. Jeg er nemlig bange for, at den Grund, hvorfor jeg ikke tog til Østerlandet i Aar, ikke vil smage godt, den nl. „at *de Penge, jeg havde til min Disposition, var absolut for faa, hvis jeg skulde forcere Rejsen over hele Østerlandet;* og paa anden Maade vilde jeg dog ikke tage derhen. Jeg kan med klare og tydelige Regninger godtgøre, at til en saadan Rejse, hvis den skal være til nogen Nytte, vil der medgaa 500 Rd. Forskellen ligger egentlig deri, at man da er nødt til at have to Følgemænd og omtrent dobbelt saa mange Heste som jeg nu har. Jeg havde derfor den eneste Udvej at berejse den Del af Vesterlandet, som jeg ikke før havde set, og da især studere den Bjergkæde, som løber fra Holtavörðuheiði og ud paa Snæfellsneset, samt revidere

saa meget af Nordlandet som Tiden vil tillade; jeg skal set at benytte den og ikke holde op før end jeg bliver nødt dertil. I en anden Henseende var det mig ogsaa magtpaaliggende at rejse omkring Jøkulen, nl. for Fiskeriernes Skyld: Jeg husker ikke, om jeg har fortalt dig, at jeg nu af al Magt søger at indhente sikre Efterretninger om dem fra alle Kanter af Landet. Af indlagte, trykte Forespørgsler, som jeg har sendt Landet rundt, vil du nærmere se dette Foretagendes Hensigt. Naar du engang faar dette Brev, er det vel muligt, at du allerede har modtaget Brev fra Sigurður Gunnarsson. Han er nu paa Østerlandet og har lovet mig, at han skal tage gode Prøver af eet ellere flere af de Surtarbrandslag, som Schythe saa i Fjor, samt de over- og underliggende Masser. Endvidere haabede han at komme til Berufjord og da at tilsende dig vældige Stykker af de nederste Bjerglag (det Krug v. nid-daiske Underlag?) Holder han Ord, er det dog bedre end ingen Ting, indtil videre. Jeg har herfra skrevet til Præsten paa Brjánslæk, tilsendt ham Birkefrø og rekvireret hos ham for Universitets-museet noget klækkeligt af den sorte Vegetationsskifer der fra Stedet; han saa jo selv, hvor vi tog vore Eksemplarer i Fjor og bliver vel neppe saa uheldig, at du ikke finder noget godt derimellem.

Nu gaar min Vej opad Skogarstranden, over Dalene og Haukadalsskarð til Nordlandet, og saa langt nordpaa som Sommeren vil tillade. Jeg vil temmelig hurtigt kunne skaffe mig Overblik over de geol. Forhold paa Nordlandet, da jeg er bekendt der i Forvejen og kun behøver at revidere; men det er da ogsaa nødvendigt.

Her vil jeg ogsaa sige dig for tredje og sidste Gang, at dine Anskuelser af Islands geol. Forhold uden al Tvivl er, i sin Helhed, de eneste rigtige, og at jeg med fuldkommen Overbevisning har for længe siden tiltraadt dem, og bliver ved at bygge derpaa, naturligvis med de smaa Modifikationer i Enkelthederne, som aldrig kan undgaas mellem to, der ikke bestandig har Lejlighed til at udveksle Ideerne og diskutere til Gavns alle opkommende Forskelligheder.

Hvor blev mine Planter af? Men du var jo syg og kunde ikke overkomme alting; imildertid er det ubehageligt, at jeg skal sidde her over et helt Aar, aldeles blottet for Subsidier i Botanikken.

Det gaar kun smaat med Landmolluskerne; men hvordan gik det ellers, fik du dem levende, som jeg tilsendte dig i Sommer fra Reikevig?

Herfra ekspederer jeg min 8de Leverance til Universitetsmuseet; der er et lidet Glas med den rigtige *lækjasilungur,* 3 St. Jeg har fanget dem selv ved Krossnes i Eyrarsveit. Jeg har hørt at úlfsteinbíturinn fanges ikke meget sjældent ved Isefjordsdybet; kan jeg gøre Anstalter til af skaffe Museet derfra et Par Spiritus-Eskemplarer? For, ser du, hvor gerne jeg end vilde, kan jeg dog ikke paa egen Haand bestride mange saadanne større Forsendelser. Hvis du modtager dette Brev førend Postskibet afgaar fra Khavn, saa send mig dog endelig igen Kassen med Glassene, som jeg haaber Museet alt har modtaget. Det er umuligt at sende, naar man skal knibe paa Plads og ikke har nok at samle i.

Fortsættelsen følger.

Din

J. Hallgr.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Staddur á Steinsstöðum í Öxnadal,
6. Sept. 1841.

Hávelborni, allrahæstvirti herra etatsráð!

Enn fer sem oftar, að þegar ég ætla að fara að skrifa yður, er tíminn svo naumur, að ég verð að kasta til þess höndunum. Þessum seðli á að fylgja framhaldið af fornfræðaskýrslu þeirri, er ég sendi yður upphafið af frá Búðum eða Ólafsvík. Og nær þetta nú samt ekki lengra en í Sönghelli; ollir því ekki svo mjög viljaleysi, sem hitt, að mér er ómögulegt, svo að segja, að hreinskrifa neitt svona á ferðinni, bæði vegna annríkis og eins hins, að þó ég hafi einhverja tómstund, þá er ég oftlega heitur, þreyttur og skjálfhentur. Enda sleppir hér rúnunum að kalla má, því hvernig sem ég hefi spurt mig fyrir, hefi ég síðan ekkert séð, sem teljandi sé. Aftur hefi ég séð og athugað marga staði merkilega í fornsögu landsins, og þó hvergi eins og í Snæfellsnessýslu. Ég las Eyrbyggju og Landnámu á kvöldin í poka mínum og spurði mig svo fyrir um það sem ég gat á daginn, og gæti ég í rauninni ritað margt um það. Veðráttan hefir annars verið mér bág seinni part sumarsins, sökum votviðra og síðan kulda. Einhver hefndarnorn situr fyrir mér, svo ég held ég ætli aldrei að komast í Siglufjörðinn; ég er nú að voka yfir því, en snjórinn hamlar mér.

Mannskaðann okkar fréttið þér, þótt ég skrifi hann ekki. Ég hafði lofað amtmanni Bjarna að finna hann, ef ég kæmist svo langt; enda náði ég rétt í að sjá hann fara ofan í gröfina.

Ég má nú til að hætta, því ég verð að skrifa

Steinstrúpi nokkur orð líka um grjótið og annað þess konar. Yður skrifa ég rækilega seinna, ef guð lofar.

Með ást og virðingu
J. Hallgrímsson.

Mikið vildi ég, þetta bréf næði yður áður póstskip fer!

TIL J. STEENSTRUP.

Skagefjorden, 16. Sept. 1841.

Min gode, kære Steenstrup!

Du tror det vel ikke, men Pokker skal tage mig, om jeg har Tid eller Sans til at skrive dig noget fornuftigt førend jeg, hvis Gud tillader, er kommen tilbage til Sønderlandet. Desuden ved jeg ikke, om eller naar disse Lapper træffer dig, som skrives saadan hist og her fra Landet. Vejen gaar nu tilbage over Fjeldene. De nyere Masser vedbliver her ikke, — men de er noget tilbagetraadte og ligger, mærkværdigt nok, saa at sige alene i og paa de østlige, det vil sige — de mod Vesten vendte Bjergskrænter. Disse er da, som naturligt, mere skraa, uregelmæssige og *puklede,* medens Trappen staar i de mod Østen vendte Bjergsider stejl og paa sine Steder magnifik. *Doleritkratere* gives ogsaa, f. Eks. et overmaade distinkt og mærkværdigt i Fjeldene mellem Hunavatnssyssel og Skagefj. Men hav kun Taalmodighed indtil Dagbogen kommer. De Kasser, som imidlertid maatte arrivere til Univ. M.,

bedes saaledes iagttagne, at intet bortkastes. — 9 er i det hele taget ekspederede hist og her til Afsendelse. Naar jeg nu kommer til Sydl. skal jeg straks for Alvor søge efter din omspurgte Labrador, men Ulykken er, at jeg sulter bestemt ihjel, hvis jeg ingen Penge faar med Postskibet. Er det ikke græsseligt, at jeg nu anden Gang har maattet vende tilbage fra den forb. Siglefjord med uforrettet Sag, formedelst Sne. *Maurungen* faar vi; en Kutting med Br. v. er bleven tilbage i Olafsfjorden. Nu begynder man at saa Birkefrø!; de bedste Gartnere her paa Nordlandet har modtaget nok til Prøve.

Lev vel!

Din

J. Hallgr.

Indl. Levninger fra Hallbjarnarstaðakambur.

TIL J. STEENSTRUP.

Reykjavík, 4. Okt. 1841.

Min gode, kære Steenstrup!

Hvor dit Brev har bedrøvet og glædet mig. Jeg maatte le og græde, som det hedder i Novellerne. Nu vil jeg, som det sig hør og bør, begynde med et Digt fra i Gaar, der kunde passe til denne højtidelige Lejlighed.

Til Klippen i dens Vælde,
til Bølgen i dens Gang,
ak, til mit Hav og Fjelde
jeg tolke maa min Sang;

thi jeg er træt og ene
og sidder langt fra dig
paa mossede, brændte Stene
og ingen hører mig.

Du kender jo den hulde,
den blaalig-dunkle Nat,
den hemmelighedsfulde,
som dølger Bjergets Skat;
du ved, at naar den hænger
sit Slør for Dværgens Hjem,
da er det just sig trænger
en Hær af Tanker frem.*)

Men, ak, de hænge dorske
i „Hjallen“ fra i Fjor,
de skønne Tanketorske,
mit gode Sjælefor;
jeg fanged dem i Dalen
og højt paa Bjergets Top,**)
saa bandt jeg dem ved Halen
og hængte dem saadan op.

„O, hvis vi kunde tuske!“,
(som Købmand Peder sang)
du kan vel sagtens huske
vor Handel mangen Gang.

---

*) Se f. Eks. den Aften paa Stranden i Aðalvík!

**) Det er da heller ikke saa underligt; saaledes har jeg hørt af paalidelige Mænd, at et Par tyske Rejsende i indeværende Sommer troede at maatte bemærke i Dagbøgerne, som noget mærkværdigt, at de havde set Flyndre højt op til Fjelds i Borgarfjorden. Vel var det kun Faar; men paa den stejle Bjergskrænt maa det have set ud som flade Tingester, der vare lagt der op for at tørres.

Du vandt vel ikke meget,
var billig vel som faa.
Nu har jeg kun mit eget,
— min Torsk — at tygge paa.

Ja, ser du vel, jeg trængte
ret til at se dig nær.
Det er vel faa, der hængte
sig ikke, som jeg er.
Mit Hav og Fjeld, de lytte,
thi Sangen, den er sand.
— Nu tænkte jeg paa Schythe;
bestemt en dygtig Mand.

Ser du!, det endte noget prosaisk; ikke for det jeg jo gerne vilde digte videre, men saa fik jeg dette Besøg (af Sch.), som jeg ikke kan afvise. Nu skal du slet ikke tro, at jeg egentlig skriver for at ville more dig, men jeg er i Humør, eller hvad de kalder det. Til Lykke med Sorø! Vor uforglemmelige Eriksen tilbragte der, som du ved, sine bedste Aar. Desuden har Island haft flere gode Venner i Sorø. Hvis det kan glæde dig, — som det sikkert gør, saa maa jeg først og fremmest forsikre dig om, at unge og gamle i Island, hvem der kendte dig eller har hørt dig omtale, mindes dig med Kærlighed. Heller ikke dit opofrende Venskab i min kedelige Sygdom er ubelønnet. Det omtales nu som Beviset for din Godhed, saa meget mere, som jeg nu ikke heller er ligegyldig for flere af mine Landsmænd. En Opofrelse har jeg da ogsaa gjort for din Skyld; jeg har nu anden Gang læst „den evige Historie“ fra Begyndelsen til Enden; dog vil jeg nok tro, det ogsaa er sket for mine mange Synders Skyld. — Havde jeg

imidlertid været i dit Sted, saa havde jeg vistnok ikke været saa haard, at paalægge min Ven dette sørgelige Arbejde. Visse Ting kan være infernalsk kedelige. Hvad Pokker kommer det os ved, hvor dette Menneske har pisset, og saadant noget, paa Fjeldene; og alligevel fristes jeg til at antage, han har fortalt det over hundrede Gange; saa styg er denne udtværede Artikel. Og hvad har vi saa lært? Jeg har vel forsømt at eftermaale det uforlignelige Telt, som jeg senere har haft den Ære at bebo — imidlertid tvivler jeg ikke paa, at Højden og de øvrige Dimensioner er rigtigt angivne i den evige Historie. Derimod kan jeg ikke undlade at bemærke en Unøjagtighed, som vansirer dette sjældne Arbejde. Gunnars Hestepisk *var virkelig ikke meget lang i Fjor*. Men apropos om Leucit!; jeg beder at melde ham min allerærbødigste Tvivl. Alvorlig talt, finder jeg Historien om de klingende Hestehaler mest fordragelig, — ja, jeg kan sige, den har enddog moret mig en Smule. De topografiske Forvanskninger og de geologiske Kuriositeter være upaatalte for denne Gang; det er mig nu ikke muligt at spilde eet Alvorsord paa al den lange Snak. — *Postskriptum til Recensionen* lyder omtrent saaledes: Den gode Schythernik, eller Schytharsoak — jeg ved ikke rigtig hvad Eskimoerne kalder ham — gjorde vel bedst i at vende sit Ansigt fra os Islændere, som han ikke kan fordrage, og beflitte sig paa at skrive noget ret langt og opbyggeligt for „de godmodige Grønlændere“; her er hans Stjerne sikkert nær dens Nedgang. — For Resten gør det mig ondt, at jeg har ladet denne Sag afnøde mig saa mange hæslige Ord; den være da glemt indtil videre, med din høje Tilladelse.

Nu lidt om det nærværende. Rejsen tilbage fra

Nordlandet var fortræffelig, over Fjeldene ad Sandvejen. Vejret lyst og herligt, saa at jeg endog fra Grettishøjen paa Sandur kunde overse den hele nordlandske Højlandsplæne, indtil „Dyngjufjöll" bag Mývatn. Dolerit!, næsten lutter Dolerit paa Højlandet, derfra løbet i mægtige Masser ned i Dalbundene, men oppe er den ofte saa tynd, at Tuffen stikker op igennem, ligesom Tuer op af Sne. Trappen ligger her under Tuffen og kommer først til Syne længere nede, hvor de dybe Elvkløfter begynder for Alvor at skære ned. —

Den islandske Naturalie-samling er nu i dens betydningsfulde Fødsel. — Naturforskeren er indrømmet det gamle, nedlagte Fangehul „Svartholið", med nogle Hylder og Borde, for at vise, hvad han kan opstille. Nu gælder det at faa god Assistance og „*bestemte*" Dubletter af Islandica fra begge Museer. Jeg skriver videre derom. Jeg stiller Samlingen fra Begyndelsen under offentligt Tilsyn med Landfysikus i Spidsen, og den er bestemt for Skolen, saafremt den vil indrømme anstændigt Lokale m. m.

Vejrbøgerne er i fuld Gang; men to har jeg brækket af Termometrene paa min Rejse, og desuden manglede nogle fra Begyndelsen.

Eftersommeren har været den skønneste, ældste Mænd her har oplevet, og vedbliver saadan endnu (6. Oktober). Min Rejse i Sommer har i alt kostet 452—24 Skl. Hvorfra mon jeg vel faar de 152? Indlagt er Oversigt over de paa Rejsen til Nedsendelse ekspederede Sager. Du kommer jo dog til Kbhavn engang imellem, og kan da revidere.

Hils din forlovede fra den hende ubekendte Ven, og sig, at hun, som en god Pige, undertiden maa erindre dig om ikke at glemme ham, naar du skulde

fristes dertil i din nye og hæderlige Virksomhed. Lev vel, kæreste Ven! Videre saa snart jeg kan.

Din

J. Hallgrímsson.

Til Universitetsmuseet

har undertegnede i indeværende Sommer ekspederet til Nedsendelse:

1. Fra *Havnefjord:* En Kasse med Labrador-Dolerit, Mk. $\frac{\text{U. M.}}{\text{J. H.}}$ 1.
2. — *Reykjavik:* En do. med Krisivikiana og nogle Smaating til Hr. Steenstrup. M. $\frac{\text{U. M.}}{\text{J. H.}}$ 2.
3. — *Husafell*, øverst i Borgarfjorden: En Kasse med Mineralier, M. $\frac{\text{U. M.}}{\text{J. H.}}$ 3.
4. — *Hvam-præstegaard* i Norðurárdalen: En Kasse og et indpakket Surtarbrandstræ, fra Grákollugil; begge mærkede: $\frac{\text{U. M.}}{\text{J. H.}}$ 4.
5. — *Búðum*, Handelssted: En Kasse med Mineralier (hvoriblandt Surtarbr. Vegetations Skifer fra Hreðavatn), og en do. med Prøver af 3 Mineralvande M. $\frac{\text{U. M.}}{\text{J. H.}}$ 5 og $\frac{\text{U. M.}}{\text{J. H.}}$ 6; endvidere en Stendunk, M. »Fróðárheiði«.
6. — *Ólafsvik:* En Kasse med Mineralier. M. $\frac{\text{U. M.}}{\text{J. H.}}$ 7.
7. — *Helgafell* (pr. Stikkesholm): Do. M. $\frac{\text{U. M.}}{\text{J. H.}}$ 8.
8. Pr. *Øfjords* Handelssted: En Fjerding, M. $\frac{\text{U. M.}}{\text{J. H.}}$ 9.

Til kgl. zool. Museum.

1. ½ Anker (med Ulfsteinbitur — o fy!).
2. 1 Kasse med Glas (ogsaa ankommet).
3. Enkelte Glas i nogle af $\frac{\text{U. M.}}{\text{J. H.}}$ Kasserne, og 2 Stk. »Langer« fra Ólafsvík.

Til dig selv:

1. En Kasse mærket $\frac{\text{K. M.}}{\text{Stp.}}$ og
2. et Glas med levende?! Landmollusker. J. H.

Til FINNS MAGNÚSSONAR.

Reykjavík, 5. Október 1841.

Hæstvirti, elskulegi herra etatsráð!

Það hryggði mig mikið, þegar ég frétti þér hefðuð verið sjúkur, þegar síðasta skip fór frá Danmörku hingað til vor; en þótt ég nú voni fyllilega, að það sé þegar snúið til góðs bata, verð ég samt að kannast við, að fyrir það fyrsta er hver sjálfum sér næstur — ég meina það til mín — og því næst vildi ég margs annars vegna, og ekki sízt yðar sjálfs, vera glaður við að vita yður sem lengst hraustan og glaðan og heilan á hófi að starfa að vísindunum, og þá jafnframt dags daglega að ávinna okkur og vísindunum heillir og framkvæmdir, en sjálfum yður lof og dýrð um aldir alda! Þetta seinasta skauzt nú svona út úr mér; hamingjan veit, það er ekki nema einlæglega meint, þótt það sé ekki sem laglegast orðað.

Viðbæti vantar yður við fornleifaskýrsluna mínu, en tvennt er nú að, — ég nýkominn og skipið að ólmast af stað, enda er ég nú hálft um hálft eins og kerlingin, sem vildi hafa nokkuð fyrir snúð sinn. Mér finnst ég sé búinn að gera svo mikið, að fornfræðafélagið ætti að gera mig að félaga sínum — kauplaust — og taka mig inn í fornleifanefndina; — ég stend því að minnsta kosti nær en séra Pétur, að honum ólöstuðum. Vilji það sleppa þessu, en bjóða mér simpelt Honorar, þá þigg ég ekki minna en 100 dali. — Ég hefi, satt að segja, eytt meira til að gera það lítið, sem nú er gert. Þó ég þá fái ekki neitt, mun ég samt eftirleiðis

gera það ég get, því efnið og augnamiðið met ég mest.

Höfuðefnið af skýrslum mínum, eins og þær koma — ég hef sent að vestan og norðan til yðar — vildi ég biðja yður að meðdeila — rétt munnlega — landfræðinefnd hins ísl. Bókmenntafélags — og það með: að að vestan, einkum úr Snæfellsnessýslu, get ég gefið, nú orðið, merkilegar upplýsingar um örnefni úr fornsögunum, — og þá sjálfsagt fyrst og fremst Eyrbyggju, svo sem kort eða „landlíkan" með hinum fornu nöfnum og afstöðum, til að geta lesið hana rétt. Þetta ætti þá líka, samkvæmt áforminu, að nota við landlýsinguna. Af brauðalýsingunum er ég albúinn með Hólabiskupsdæmi hið forna. — Þó vil ég ekki senda það nú með óvissri haustferð, þar sem ég á ekki „afskrift" að gagni. Í Skálholts-biskupsdæmi vantar mig enn margar upplýsingar. — Af fiskifyrirspurnum mínum eru nú svörin farin að koma inn. Með veðurbækurnar gengur nú forkunnar-vel, — eða þá að minnsta kosti vonum framar, og er nú að bera mig að ná hinum fornu, sem til eru. Í vetur byrja ég á náttúrusafni Íslands. Það á nú samt að vera í „svartholinu" (Caschjotten) þangað til skólinn kemur. Ég er ánægður með það samt, því betra er lítið en ekki neitt. — Eitt verð ég enn að segja yður: Einar nokkur á Mælifelli á afskriftir af öllum sagnaverkum Espolins. Félagið ætti að taka tillit til þess, því þá er ekki þörf að afskrifa oftar, svo framarlega sem annaðhvort hann eða ekkjan vilja selja. En lausum kvæðum Espolins er ekkjan að láta safna — og ég bað hana líka hið ítrasta að láta það ekki farast fyrir. — Skýrslunni um félagsins atgjörðir hefir ekki

verið komið út í almenning svo kappsamlega sem þörf væri á. — En þá kvæðin hans Bjarna! hvað á að gera við þau?

Yður óska ég alls góðs; en þegar þér fréttið næst af mér, verð ég dauður úr sulti; því sumarferðin hefir kostað mig 452—24. Hvar skyldi ég nú eiga að taka þessa 152—24, *auk vetrarins?*

Eigi ég að fara austur og komast yfir allt Austurland, þá kostar sú ferð fimm 100 dali, og það er þó sannlega nauðsynlegt.

Ég vonast eftir að fá frá yður línu með póstskipinu. Bágast er nú samt, ef þér verðið þá ekki búinn að fá skýrsluframhald mitt að norðan!

Ég hefi ekki enn getað heilsað biskupnum, en efast samt ekki um, hann hafi sent yður *„Flókastein“*, — *eða hvað kallið þér hann nú?*

Um Þórnesþing er einhver villa í Grönl. hist. M.; ég skal segja yður það betur seinna. En eitt er að segja enn, sem ekki má dragast. Það var rangsýni um haug Þórólfs mostrarskeggs. Ég fór að grafa í hann við 6. mann og fann undir grassverði klett, „tröllahlað“ = en Doleritgang i Trappen. *Hr. Steenstrup kan imidlertid bevidne, at Udseendet var skuffende. Thorolfs-højen er for Resten uden Tvivl forsvunden, for Søen brækker meget paa denne Landtunge. Vi søgte flittigt og længe — 6 Mand stærke — over hele Haugsnes, som ikke er af betydeligt Omfang, gravede endog paa flere Steder, og fandt intet.*

Ég má ekki vera að þreyta yður lengur á þessu klóri, sem ég veit að muni vera ólesandi.

Með ást og virðingu

J. Hallgrímsson.

TIL J. C. H. REINHARDT.

Reykjavik, den 6. Oktober 1841.

Allerhøjstærede,
kære Herr Etatsraad Reinhardt!

Af Lektor Steenstrups Brev ser jeg, til min Ærgrelse, at den bedste Akkvisition, jeg troede mig at have tilstillet Museet i Foraaret, har ved Modtagelsen været totalt bedærvet. Vel er Kraniet bedre end ingen Ting; men jeg havde haabet, at, skønt dette første Eksemplar af Úlfsteinbiten ikke kunde egne sig til længere Opbevaring, vilde det dog ankomme i den Tilstand, at det kunde beskrives. Imidlertid maa man ikke forsage, men se at faa fat paa flere, endskønt jeg maa tilstaa, det er meget usikkert her; — paa Vesterlandet vil det derimod lettere kunne ske. De relative Maal af Fisken udsk[r]ives og vedlægges efter min Dagbog. Men Flyndrene!, var de en ny Art? — Sikkert ny for Island — men jeg maa her gentaget beklage min utaalelige Mangel paa Subsidier, som gør mig det umuligt at vide, om jeg har en beskreven Art for mig eller ikke. Jeg har nemlig intet, som duer, med Undtagelse af Haandbøger. Denne Omstændighed skader ikke blot Fremgangen af mine Studier, men tillige — maa jeg sige det? — ogsaa Videnskaben. Jeg gaar nemlig ofte med Ulyst til det prekære Arbejde, at udkaste Beskrivelse over et og andet Dyr, som jeg ikke kender selv, men ved dog ikke, om det før kan være beskrevet af andre og bekendt for hele Verden; og saaledes kan vel mangen ubekendt Skabning henslænges i et Magasinglas, og maaske aldrig komme for Da-

gens Lys. Enkelte af mine Snyltekrebs har, som jeg formodede, vundet Interesse; — men nu kommer der igen min Uvidenhed! Er den af Laksens Rognsæk ny eller bekendt?, og i det sidste Tilfælde, hvorledes forholder det sig med dens Udvikling? Den er mig ubegribelig. Lever jeg til Foraaret, og jeg ved det er umagen værd, skal jeg rigtignok passe paa. — Vel har jeg i Sommer været bundet til Fjeldnaturen og altsaa ikke kunnet gøre noget af Betydenhed for Zoologien, — især da jeg kun er en maadelig Entomolog. Det eneste, De faar, skal være et Par hærdede(!) Langer fra Snæfellsnæsset, samt nogle Foreller, der efterhaanden skal komme ud af Kasserne hos Forchhammer. Jeg har alt nedsendt den største Del af Arterne, dog ikke alle; men jeg har mange Angler ude forat faa fat paa dem. Gud ved det er langt fra min Natur, — men alligevel har jeg været nødt til at drive en Art af Charlataneri, forat udvide min Virksomhed. Saaledes har jeg Landet rundt sendt trykte Forespørgsler til alle Fiskerlejer, hvori jeg opfordrer de mest fornuftige Mænd paa hvert Sted at give mig Oplysninger om hele Fiskeriets Drift, samt om Sødyrenes Opholdssteder, Ernærings- og Forplantelses-Maade etc., etc. — Nu til sidst har jeg bragt det saa vidt, at den høje Stiftsøvrighed har overladt mig Byens *gamle Arreststue!*, hvor jeg nu paabegynder en islandsk Naturaliesamling, tiltænkt Skolen i sin Tid og fra Begyndelsen af stillet under offentligt Opsyn og Beskyttelse, med Hr. Landfysikus Thorstensen i Spidsen. Ser De, Hr. Etatsraad!, det kan blive til noget! Nu er det mig om at gøre, at indlede en venskabelig Forbindelse imellem min lille Arrestant og de store Museer i København. „Skal vi bytte“?, siger den lille, „Jeg vil snart

komme i Besiddelse af en Del Islandica, og saa tænkte jeg . . .“ Jeg vil ikke udføre dette diplomatiske Skridt videre. Imidlertid haaber jeg tillidsfuldt at erholde, for saa vidt muligt, bestemte og etiketterede Eksemplarer af de isl. Naturalier, som er nedsendte i de sidste Aar. Dette Ønskes snarlige Opfyldelse er den sikre og den eneste Grund, som den nye Stiftelse kan bygge paa; og jeg tør haabe at Museerne i sin Tid vil kunne blive rigtigt beløn̄nede. Vil De vel have den Godhed, at sige dette ogsaa til Prof. Forchhammer, hvis jeg ikke skulde faa skrevet det til ham selv. Glas, Pap og Æsker er overmaade kærkomne, og i det hele taget alt, hvad der kan tjene til en net og hyggelig Opstilling. Min Sommerrejse har været heldig for mig, som Geolog i egen Indbildning; men hvorvidt Verden vil vinde ved alle disse lyse Ideer og interessante Iagttagelser, det er maaske en anden Sag. Men hvorom alting er, saa tvivler jeg ikke paa, at jo Antikvarerne vil erkende mine udødelige Fortjenester! — Min eneste Sorg er Steenstrups Sundhedstilstand, og saa den ubetydelige Omstændighed, at jeg bestemt og bogstavelig maa sulte ihjel med det förste. I Betragtning af alt dette er jeg nu i Færd med at sætte mig selv et Mindesmærke i Skelettet af en útselur.

Tilgiv mig, bedste Hr. Etatsraad, den Tone, som jeg nok mærker mit Brev har antaget, — naturligvis af sig selv; — jeg erklærer mig for uskyldig.

Med Hengivenhed og Kærlighed

J. Hallgrímsson.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Reykjavík, 8. Okt. 1841.

Elskulegi Konráð minn!

Ég man ekki, hvaðan ég skrifaði þér seinast; ég hefi verið að peðra þetta, sitt á hverju landshorni, og beðið að koma því til þín. — Nú man ég þó ekki til, ég hafi neitt að segja þér frá, nema ef það skyldi vera sagan af Oddi bödda og Jóni bola.

Oddur böddi bjó norður í Reykjadal. Hann var „hríshaldari“ og kvongaður. Maður hét Jón boli og bjó þar í grend við Odd með dóttur sinni; hún hét Guðrún. Oddur átti barn með Guðrúnu og kona hans dó um sama leyti. Þá fer hann á fund sýslumanns og biður hann leggja til með sér við konginn, að hann megi eignast stúlkuna. Embættismaðurinn telur vandkvæði á því, en kveðst þó muni reyna; það sé konunglegt að gjöra einu sinni bón „réttarins þénara“. Veturinn líður og með vorskipinu kemur gefins-leyfi, að Oddur megi eiga frilluna. — Þá er erfisdrykkja í Reykjadal og þeir eru boðnir, Oddur og Jón. Þar voru fluttar borðræður, sem vandi er til, og segir þá Oddur einhverju sinni: „Mikið náðugur var hann við mig, blessaður kongurinn minn, að gefa mér hana Guðrúnu mína, — að hverju sem mér verður það —; hann gat ekki betur gert, góði herra!“ — (Svo er hermt eftir Oddi, að hann hafi talað ógn seint og auðmjúklega, af lotningu við konungdóminn). Jón boli (allra manna styggastur í máli), svaraði á þessa leið: „Svei hans náð! Hann átti *ekkert* með *mitt barn;* hann mátti vel gefa þér *sitt* barn. — En hún Gunna var of góð handa böðlinum“. — Hvernig líkar þér Jón?!, karl minn góður.

Hvernig líður spóa, vellir hann nokkuð til hlítar? Mér hefir verið sagt, séra Árni vilji ekki láta gera gabb að fuglunum, hvorki mér né öðrum.

Heyrðu lagsmaður!, fáðu að sjá fornleifaskýrslu mína til F. Magnússens, erste und zweite Lieferung, þar er sumt skrýtilegt. — Komið var til mín í fyrra dag og sagt: „Nú skal ég fortelja yður nokkuð; — hún madam Gunnlögsen er búin að *tvíala* barn, einn dreng og eina stúlku“.

Allt, hvað mig framar ávantar um að skrafa, innifel ég í kveðju séra Ögmundar til Níelsar skálda á sei(nasta) bréfi hans, svolátandi: —

Frámunalegum fáráðling
með flakkara leiðu helsi,
svarta skáldi — svívirðing —
sendiskíts, Níelsi.

Brýt ég svo af og saman etc., en skammast máttu þín, að hafa ekki skrifað mér eitt orð með henni svörtu Jóhönnu.

Þinn

J. Hallgrímsson.

TIL J. STEENSTRUP.

(Reykjavík, 8. Okt. 1841?).

Bedste Steenstrup!

Det ærgrer mig at kunne nu for denne Gang kun sende dig en Mundsmag af den belovede Dagbog. Den Plan, jeg havde i Førstningen, at diktere Gunnar i ledige Timer, maatte opgives, paa Grund af at han

var altfor uvant til at skrive Dansk. Vi maa se Tiden an. Og nu skal oven i Købet det Lumperi gaa med Posten! Læs saa godt du kan og sig mig saa snart du kan, om du kan bruge mere af saa godt.

Din

J. H.

Tænk paa min lille Arrestant!; jeg har skrevet Reinhardt i den Anledning. —

TIL J. STEENSTRUP.

Reykjavík, d. 5. Nov. 1841.

Min kære, gode Steenstrup!

„Til November“, siger du, „fører jeg en Kone til Huset“. Til Lykke da, bedste Ven! til varigt Held, langt, lykkeligt Liv og megen gavnlig Virksomhed.

Gid Pokker ha'de Fanden; jeg tror ikke engang, at jeg har fortalt dig noget „retskaffent“ om min lille Arrestant. Du ved jo nok, at Byen ejede engang en gammel Arrest, som nu er nedlagt, „som mindre hensigtsmæssig“. Den høje og velvise Øvrighed har overladt mig dette Lokale til Afbenyttelse, for at jeg der kan opstille noget, som skulde være Begyndelsen til et „islandsk Museum i Reikevig“, og i sin Tid forenes med Skolen, naar den er flyttet hertil. Se, det var dog noget! Min stakkels Arrestant skriger om Hjælp og Forløsning, og en stor Bistand kan og bør og vil du nok yde den. *Der forlanges Dubletter, nøje bestemte, af alle islandske Naturgenstande, som de danske Museer har og kan*

undvære (med Undtagelse af Vertebraterne, som vi selv nok skal hitte ud af). For Guds Skyld! Noget maa komme til Foraaret; ellers styrter min skønne Plan over Ende, jeg bliver til Nar og Island maa undvære sit Museum, det vil sige: saa faar jeg intet Lokale i den nye, projekterede Skolebygning, og maa sælge min Samling til den driftige Siemsen!! Sig dette, kære Ven! til Reinhardt og Forchhammer, og betyd dem tillige, at hvis Samlingen kommer i Stand, kan den i Tiden blive en vigtig allieret af Museerne.

Efter at have knækket denne Nød vil jeg, som det sig hør og bør, gaa over til andre Genstande. Vil du høre Bynyt fra vor Ravnekrog, dette uforlignelige Abdera? Sorg, — o ja — det er der nok af. Landfoged Gunnløgsens Kone er nylig død i Barselseng, efter at have skænket ham Tvillinger — en Søn og en Datter —, som fulgte Moderen i Graven. — Glæde, — ogsaa det. Herr E. Siemsen har faaet sig en Kone, Sigríður fra Klubben, og Sønnen blev døbt i Gaar; den ubændige Krabat brød sig om ingen Ting og hoppede ind i Verden paa Bryllupsdagen. — Fortrædeligheder, — f. Eks.: Jomfru Nielsen har, som man siger, faaet Fluer i Hovedet og vil ikke have den vakre Briem. Et Eks. dto: Jeg sulter. Vigtige Foretagender, — hvorfor ikke? En Brønd skulde graves; jeg maatte i den Anledning anstille Borings-forsøg, give et Gennemsnit (geologisk) af Byens Territorium og møde som Naturkyndig paa en stor Borgerforsamling. Det første Punkt, som blev afgjort, var: at ingen ny Brønd behøvedes; det andet faldt altsaa bort af sig selv! — Krig, — for en Ulykke! Tranbrænderiet skal sløifes; men du kender vel ikke dette Anlæg; det er et Paafund af gamle Thomsen, som nu er bleven Klubvært, og Indvaanerne raser, som billigt er. —

Fuglehandelen! Der kommer tre Geirfugle til Udlandet med respektive to Æg og en Truncus i Brændevin, som rigtignok har engang været kastet for Svinene, saaledes at man ikke ved, til hvilket Skind den hører. Koster 100 Rbd. r. S.; betales paa Stedet. Fiskemavehandelen, — 3 for en Skilling, og desuden kunde det falde mig ind at spise dem efterat de er undersøgte! Men hvorfor troede jeg eder ogsaa, Magnusen og dig, og brugte alt til Rejsen, og mere til? Hvor blev saa usus publicus af? Jeg har fortalt Reinhardt, at jeg arbejder paa mit Monument; han kan fortælle dig det nærmere. I det hele taget tror jeg, at denne Verden er lidt forkert, men det kan maaske være Egennytte.

Jeg har da ogsaa et stadigt Uheld med mig; f. Eks. d. 28. August paa Reykjabraut, Hunevandssyssel, møder jeg en Kurér, som fortæller mig, at Amtmand B. Thorarensen er pludselig død; den samme Dag digter jeg paa Hesten en Vise, som vel ikke er af de sletteste, men saa er de mig svært paa Halsen, fordi at jeg skal have fornærmet „de kommende Slægter“, de dumme Mennesker! Sagen er den, at B. Th. stred for, at det nye Alting skulde være paa Þingvöllur; de fleste stemte derimod for Reikevig og denne Mening sejrede. — Nu har jeg sagt: „Det glæder mig at Uglerne ikke skal hovere over Ørnen, som ellers havde maattet sidde aldersaaret og se paa det kulsorte „Ravneting“ paa de lave Tuer, i Stedet for et Falketing paa Klippen, etc.“. (Þekkirðu ekki hrafnaþing, laxmaður?); isl.:

Hlægir mig eitt, það, að áttu
því uglur ei fagna,
ellisár örninn að sæti
og á skyldi horfa

hrafnaþing kolsvart í holti
fyrir haukþing á bergi.
Floginn ertu sæll til sóla,
þá sortnar hið neðra“.

Er det nu noget at gøre Ophævelser over?! Og alligevel ved jeg, at den høje og velvise Øvrighed har lagt dette i Vægtskaalen imod mine ringe Fortjenester. Men nok om det.

Hvad skal jeg nu gøre til næste Sommer? Berejse Østerlandet; men skal det ske i een Sommer, sker det ikke med mindre end 500 Rd., og hvem vil give dem? Jeg er til Tjeneste, naar jeg faar saa meget, at jeg kan; ellers ikke; saa vil jeg hellere krepere privat. Jeg sender dig ikke nu Fortsættelsen af min Dagbog; den er vel altfor ubetydelig til at passere den dyre Post over Altona; altsaa, hvis Gud vil, med Postskibet.

Jeg bor nu hos Skræder Hansen, i et lille Værelse paa Nordsiden, og har det saaledes opdækket paa Borde og Bænke, at Franskmændene vilde sige: ah, *verus artista es!* I Anledning heraf spiser jeg hos mig selv; er det ikke morsomt?

Ved du hvad? Den lille broderede eller perlestukne Ting, — jeg ved ikke hvad den hedder —, denne nydelige, lille Kasse, denne Friktions-fyrtøj-Svovlstikker-beholder (forstaar du), som du havde laant mig i Fjor, fik jeg for nogle Dage siden fra Vesterlandet; jeg havde glemt den hos din beskedne Præst paa Snæfjöllum. Tror du, at du faar den?

Nu staar kun eet tilbage. Gid Pokker — etc.; nu har jeg da endelig faaet Roberts Geologi. Det er et Arbejde! Skal jeg recensere den? Jeg er bange for, det vil gaa mig som „Selningen“, der ikke tør

spise sig mæt, fordi den synes, at Havet formindskes forfærdelig hurtigt og begynder alt at optørres, ved de smaa Viktualier, som den piller i Strandbredden. Jeg har for nylig hørt denne fortræffelige Historie, naturligvis fortalt for ramme Alvor. — Der hører kun lidt til at more en stakkels Scolasticus, som jeg anser mig for at være; saaledes har denne Historie om den forsigtige Selning været mig nok for en halv Eftermiddag. Jeg kender kun en eneste, der kan sættes ved Siden af den, — men jeg fortalte dig den vel i Fjor —, det er denne fortræffelige Anekdote om „*Grátittlingen*", at mens den sover, ligger den paa Ryggen og strækker det ene Ben i Vejret af bare Forsigtighed, i Tilfælde af, at Himmelen skulde styrte ned, medens den sover. —

Jeg paastaar at du skal gøre dig lidt Umage for mig og i al Fald fortælle mig en Anekdote, saa god som denne sidste *med de første Foraars-Skibe.* Det har bedrøvet mig, ikke at se een Linie fra dig med Postskibet.

Din J. Hallgrímsson.

Det er forskrækkeligt!; nu har jeg i Gaar Aftes skrevet af et saadant Blæk, som Adresseavisen blev trykt med, førend Sibbern begyndte at skrive i den; du ved jo nok, at, ifølge Heiberg, var Skriften udslettet førend Avisen kom til Helvede. Hvis dette skulde arrivere mit arme Brev, vil jeg venskabeligst anmode dig om at læse noget godt paa de blanke Sider. Apotekeren beder venskabeligst at hilse og forsikrer derhos, at han ikke kan hitte paa noget at skrive om; — jeg tror ham gerne. Du skulde se Biskoppen, den gamle herlige Mand!; han er saa munter og urban, men ikke meget skarpsindig mer. Du

skulde ogsaa se Filisteren Eiríkur fra Hornafjorden, et enöjet Geni, som Stiftamtmanden har paataget sig specielt „at tuere“ som det hedder i Latinskolen. Og du skulde se —; men hvorfor opramse alle disse Herligheder, som dog alligevel gaar din Næse forbi; du er ikke i Island, maa du vide. Vestenstorm og Udsigt til godt Udbytte af en Strandekskursion. 90 Glas nylig røvede af det franske Forraad, — jeg hviler paa mine Laurbær —, men Reinhardt ogsaa, ikke at sende mig min Kasse op igen. „Menneskene ere ikke saa gode som de burde være“, saadan begynder det 3. Kapitel i Balles Læsebog; — I høje Herrer har nok glemt det. Fortæl mig noget om *Hauch* og Ingemann; de interesserer mig begge. Mere siden.

J. H.

TIL DET KONGELIGE RENTEKAMMER.

Jeg tillader mig herved i dyb Underdanighed at bevidne det høje Kollegium min Tak for den Naade, at have udvirket mig en allernaadigst Understøttelse af 300 Rbdl. til Fortsættelsen af mine videnskabelige Undersøgelser i Island.

Endskønt jeg med disse Ressourcer ikke kunde forsvare for mig selv at tiltræde en Rejse over Østerlandet (der, hvis den skulde taaleligt udføres i een Sommer med tilbørligt Hensyn til Geologien, udkræver i det mindste 500 Rbdlr.), saa er jeg dog glad ved, at den mig forundte Understøttelse ikke er bleven ubenyttet.

Jeg har foreløbig i næstafvigte Sommer gjort flere, dels forlangte, Ekskursioner i Guldbringe-Sys-

sel, hvorved jeg har kompleteret de tidligere gjorte geologiske Iagttagelser, og tillige gjort nogle — som jeg tror — ikke uvigtige antikvariske Opdagelser. Derpaa rejste jeg over Thingvallabygden dybere ind i Landet, hvor jeg først undersøgte det navnkundige, men aldrig før af en Geolog besøgte Skjaldbreid, — en overmaade skøn og regelmæssig, udslukt Vulkan, der hører blandt de mærkværdigste, hvorfra moderne Lavastrømme er udgydte. Derfra tog jeg gennem Kaldadalen (et Jøkulpas) tværs over Borgarfjordens øverste Terrain, hvor jeg foruden talrige, antikvariske Iagttagelser, blandt andet undersøgte et nyt Findested for Surtarbranden højt til Fjelds paa den saakaldte Holtavørduheidi. — Dernæst gik jeg udenom den lange Landtunge, som adskiller Faxefjorden og Bredefjorden; dette Parti, som udgør tvende Sysler, studerede jeg nøje, i Særdeleshed fordi Hr. Lektor Steenstrup og jeg i Fjor ikke fik Lejlighed dertil, endskønt det hænger nøje sammen med de Egne, som vi da undersøgte, og tjener til at afklare de geologiske Anskuelser, som gjorde sig gældende paa den forrige Rejse. Herfra tog jeg over en Del af Dale- og Strande-Sysler, til Nordlandet, hvor jeg endnu gennemrejste 3 Sysler, nemlig Húnavatns-, Skagafjords- og Øfjords-Sysler. Vel var dette kun en temmelig flygtig Gennemrejse, da Tiden ikke tillod et detailleret Studium, men den var ikke desto mindre vigtig for mig, som Revisions-rejse, eftersom jeg før havde set dette Parti og nu vilde overtyde mig om, hvor jeg havde set rigtigt og hvor taget fejl, ifølge de modificerede Anskuelser, som mit fælles Studium med Steenstrup og de mange senere Iagttagelser nødvendigt maatte medføre.

Endelig tog jeg midt igennem Landet, over Fjeldene, til Reykjavik, hvor jeg ankom efter 97 Dages Rejse. Min sidste Fjeldtur var begunstiget af det herligste Vejr og i høj Grad interessant og lærerig.

Herr Etatsraad Reinhardt og Hr. Professor Forchhammer vil bedst kunne bevidne, hvorvidt jeg i dette Aar har tilstillet Museerne Genstande af nogen Værdi. Hr. Etatsraad Geheime-Archivarius F. Magnusen har allerede, som jeg haaber, modtaget min antikvariske Indberetning for dette Tidsrum. Hr. Lektor Steenstrup agter jeg at meddele en Udskrift af min geologiske Dagbog, hvoraf jeg haaber, han alt har modtaget Begyndelsen. —

Denne Rejse kostede mig i det hele taget 452 Rbdlr., iberegnet Telt, en Del Rejsetøj og løbende Redskab, som endnu er i Behold. Underbalancen er jeg ikke i Stand til aldeles at dække, om jeg endogsaa sælger de nysnævnte Sager. Klæder, som meget medtages paa en saadan Rejse, er desuden ikke bragt i Beregning. I denne Anledning tillader jeg mig underdanigst at ansøge det høje Kollegium om et passende Gratiale, som kunde nogenledes dække mine virkelig hafte Udgifter.

Mine Bestræbelser i Vinter, vil, ved Siden af de naturhistoriske Studier, som Lejligheden kan frembyde, gaa ud paa, dels at begrunde et *islandsk Museum*, zoologisk og mineralogisk, hvortil mig foreløbig er indrømmet et lidet Lokale, indtil Skolen i sin Tid muligvis vilde overtage Samlingen; dels at fortsætte mine Undersøgelser, angaaende de islandske Fiskerier, i hvilken Anledning jeg har indledt en Korrespondance med de mest paalidelige Mænd i alle de større Fiskerlejer over det hele Land.

Jeg har endnu ikke haft Lejlighed til at se den

lange Landstrækning fra Jøkulaaen paa Solheimasand, sydpaa, til Øxarfjorden nordpaa, østen om.

Reykjavik, d. 5. November 1841.

Underdanigst

J. Hallgrímsson.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Reykjavík, 6. Nóv. 1841.

Elskulegi, allrahæstvirti herra etatsráð!

Mjög gladdi það mig að frétta bata yðar með bréfaduggunni, en í aðra röndina sárnaði mér samt að sjá öngva línu frá yður. Ég bar mig óforsjállega að í sumar; ferðaðist í ofboði, meðan nokkur peningur hrökk, og reiddi mig á vonina um styrk af Fondet ad usus publ., endurgjald af Museerne og þess háttar. Svo kem ég skuldugur til baka, er búinn að eyða 452 rd., og fæ svo ekki neitt. Ef eitthvað réttist úr þessu, ríður mér á að fá einhverja vissu með fyrstu skipum.

Ég *þarf og á* að ferðast um Austurlandið að sumri; róið þér að því öllum árum, því góða sök er að verja, eins og Steenstrup veit; en til þess þarf 500 rd., ef það á að geta orðið á einu sumri (2 menn og 12 hesta, auk vanhalda). Ég er nú sem óðast að koma á stofn náttúrufræðissafni, íslenzku.

Með ást og virðingu

J. Hallgrímsson.

TIL P. MELSTEÐS YNGRA.

Reykjavík, 10. Febr.m. 1842.

Sæll og blessaður, kunningi! *ástar-heilsan.*

Eki vænti þú vili finna mi út firi veg? Ég ætlaði að þakka þér fyrir tilskrifið. Boðsbréfið er innaní. Svo sem kvæði? Ég hefi nú, trúi ég, ekki neitt til, nema þennan „dalmatiska"; ég býst við, þú sért vel lesandi. Maður kemst ekki yfir fjörðinn fyrir *áraleysi*, eins og þú munt hafa heyrt. Ég hafði ætlað mér að finna Þorgrím og þig í gær. Hvað er lögferja? — stendur í stúdentaspurningunum, sem þú og ég fáum frá biskupinum árið, sem kemur. (Það er áralaus bátur, — ætla ég að segja; þú ræður hvað þú segir). — Nú er að minnast á svartfuglinn. — Hefirðu tekið eftir, að það eru tvö á honum nefin, annað styttra og annað lengra, það er að skilja: sitt á hvorri tegundinni. Þú stingur hjá þér! — Mér er sagt, að á vikivakanum hérna seinasta hafi þeir viljað kaupa Chr. Hansen, sem þú þekkir, til að taka hann í sundur! Þeir ætluðu að gera „Trommestikkere" úr fótunum, fíólín-strengi úr görnunum, falska túskildinga úr augunum, o. s. frv. — Nafni minn gamli í Reykholti skrifar mér, og segir mér að vara mig á henni „Skriflu", — hann Jarpur minn sitji um að steypa sér ofan í hana. Ég skrifa honum aftur, og spyr hann, hvort hann hafi ekki heyrt talað um þessar Skriflur hérna syðra, þær séu mér ekki öllu síður varúðarverðar. — Svo skrifar nafni minn gamli í Reykholti mér, og spyr mig, hvort ég ætli nú ekki senn að fara að spila út fjarkanum? (líklega til að múka); ég skrifa honum aftur, og segi, ég ætli að bíða, þangað til ég komi í

forhönd, og spila besefa í ganginn. — Og hvað skrifa ég þér? — Góðar nætur!

J. H.

Ég vil fá hann aftur, þann dalmat.

Ég bið þig að tala við hr. lektor Johnsen fyrir mig, og segja honum, ég þurfi að fá að vita, hvort félagsstjórnin sé búin að prenta og láta koma af stað út um landið til viðtökumanna bréfi því og sýnishorni, sem þar til var ákvarðað á síðasta félagsfundi. Ef það er enn ógert, og félagsstjórnin, sökum annara anna, kemst ekki til þess *bráðlega,* býðst ég til að takast á hendur umsvifin við það fyrir félagið, heldur en það dragist lengur; en séu einhverjar aðrar orsakir til undandráttarins, óska ég einnig að fá þær að vita.

J. H.

TIL JÓNS SIGURÐSSONAR.

Reykjavík, 3. Marz 1842.

Ég hefi lítið að segja þér, elskan mín góð! nema biðja þig að koma í skólann. Nú liggur svo sem á. Ég hefi skrifað Brynmeier Kommers, „til fælles Afbenyttelse“; en svo er ég að öðru leyti oft og tíðum að vinna fyrir lífinu. Ég varð áðan að rusla utan um kvæði séra J. Þorlákssonar verri en hálfkörruð; þú færð nú vinnuna og *borgunina!* Okkur Þorsteini kom ekki saman; hann hélt, þú kynnir að verða „billegri“. En hvað sem öðru líður, ætla ég að biðja þig að taka, „eftir smekk þínum“ það, sem er of-ljótt, og

kasta því. Hitt máttu setja nærri hvernin sem þú vilt; það verður ekki, hvort sem er, gerð nein rétt skipun á þetta, sem er „ýmislegt“. Lifðu blessaður alla daga!

Þinn

J. Hallgrímsson.

Blöðin, sem liggja innaní, höfðu gleymzt hjá Þorsteini.

TIL ÁRNA Ó. THORLACIUSAR.

Reykjavík, 23. Marz 1842.

Elskulegi, góði herra Thorlacius!

Þetta verður ekki nema til að heilsa og kveðja. Vöggusyndin mín gamla, að verða ætíð of seinn til alls, kemur líka ævinlega fram við hverja póstferð. Ég hefði átt að skrifa yður rækilegt bréf, en nú getur ekkert orðið úr því. Fyrst og fremst þakka ég yður samt gott bréf, eigi síður en allt annað ástúðlegt. — Vænt þótti mér að frétta, að þið „þreytizt ekki gott að gjöra“; enginn efi er á, að með kappi ykkar og nærgætni hafið þið enn upp margar fornmenjar í sögusveit yðvarri; slík er ekki til á landi hér í því tilliti; og fallegt væri að sjá nýja útgáfu af Eyrbyggju með korti eður landabréfi, því er hávaðinn af örnefnum þeim, er hún tilgreinir þar vestra, væru rétt á sett. En þetta getur ekki orðið, nema með grandgæfilegri og „kritiskri“ rannsókn, með söguna í hendinni, og það er einmitt hæfilegt starf fyrir þann mann, sem býr þar í grennd og hefir greind og atorku til

þess, og ann fornsögu vorri eins og vera ber. Ekki þarf annað, þegar búið er að finna staðina, en taka sér blað, gagnsætt (svo sem t. a. m. póstpappírsörk), og leggja yfir strandakortin beztu (Sökortene), svo að maður nái lögun Snæfellsness, þvert yfir-um, vel fyrir innan Álftafjarðarbotn; setja svo inn í það, af handahófi og rétt eftir augnasjón, *landslagið* (má þar enn nota sjókortin vel), og svo nöfn þau, er sagan tilgreinir og maður er genginn úr skugga um, hvar heima eigi, og svo ekki annað. Þegar við svo því næst erum búnir að eignast gott og áreiðanlegt *landkort* yfir Snæfellsnesið (og þess verður ekki langt að bíða), þá er hægt, með aðstoð hins eldra uppdráttar, að rétta allt og laga og búa sér til ágætt sögukort heima á palli sínum!

Nú eru bévaðar fiskispurningarnar. Umfram alla muni, blessaður maðurinn! Ekki þarf nú, nema gjöra töluverða rögg á sig. Svo stendur á, að þetta fyrirtæki er nú orðið eftirlætisgoðið mitt, síðan ég fór að fá svör frá æði-mörgum, því ég sé nú glögglega, að nokkuð getur orðið úr því. En einu gleymdi ég illa að spyrja um: um hættulegustu blindsker og boða, sundamið, leiðir og lendingar. Ég veit nú raunar glöggt, að enginn maður gæti legið yfir að tína þetta saman inn á millum eyja um allan Breiðafjörð, en ei að síður væri mér harla kært, að *hið allra-merkasta* í þessu efni yrði tilgreint, að svo miklu leyti það eykur ekki ofmikið ómak og tímatöf. Nú er ég þá búinn að koma því versta út úr mér; en bæði er, ég er orðinn vanur að betla, og svo sem til að sanna það, ætla ég að bæta þessu lítilræði við, að þegar vora fer og líða langt fram-á, tek ég sjálfsagt að gerast augnlangur. Og nú Johnsen á Bíldudal, — hvað

ætli hann geri við mig?, og hafið þér mælt mér nokkurt lið við hann?

Ég má ekki vera að skrifa fréttirnar; en hund megið þér láta heita í höfuðið á mér, svo framarlega sem ég skrifa yður ekki betra bréf í vor.

Ég verð að ómaka yður með kveðjur, að skila við tækifæri. Fyrst og fremst til séra Jóns á Helgafelli og til Sigfúsar sýslumanns; og svo til herra Sveinbjarnar — hann á bréf hjá mér, — og segja: Allt skal eg gjalda þér! Og svo bið ég að heilsa apotekaranum, — og bið hann að segja mér, hvernig hann fari, *með hægustu móti,* að búa til „kulsurt Vand“, eins og ég drakk hjá honum í sumar. Ég skal segja honum eitthvað aftur, sem hann vill vita.

Og dermed basta! Margur, sem hefir þann sið, að segja aftan í hverju bréfi, „hann sé orðinn syfjaður“, og „pósturinn reki eftir sér“, og biður „að forláta hastinn“, skrökvar meiru en þótt ég notaði nú alla þessa handhægu talshætti.

Lifið þér sæll og blessaður!

Yðar

J. Hallgrímsson.

TIL STEFÁNS GUNNLÖGSSONAR BÆJARFÓGETA.

Reykjavík, 19. Apríl 1842.

(Privat!)

Þú þekkir þessa kerlingu — Þóra heitir hún, vitlaus, að ég held, og hefir brókarsótt og situr um mig nótt og dag, úti og inni, svo ég hefi aldrei frið, og

er hér eins og í helvíti. Nú get ég svarið við æru mína, og við guð, ef þess er krafizt, að ég hefi aldrei í orði né verki gefið henni tilefni til þessarar aðferðar, en ég hefi heyrt, að meðan ég lá veikur, hafi hana dreymt, ég myndi lifna við aftur *„og verða seinni maðurinn sinn“*. Þetta er, eins og þú sérð sjálfur, óþolandi; hún hafði hægt á sér um stund, en er nú aftur allt í einu orðin meir en óþolandi; ég verð að þekja fyrir gluggann minn, svo ég skuli ekki allan daginn þurfa að sjá í þessi svívirðilegu og afgömlu pútuaugu. — Ég vildi þú værir stundarkorn kominn í minn stað, svo þú gætir séð, hversu réttlátt það er, að „pólitíið“ trassar fyrstu skylduna sína: að vernda saklausa borgara. Guð veit, ég er saklaus, og hefi nú orðið að þola þessa svívirðingu á þriðja ár. En þolinmæðin er þrotin; ef ég í bræði minni rek stein eða spýtu út um rúðuna í kjaftinn á henni, þá verð ég *sektaður,* en þú átt „det moralske Ansvar“.

Þinn

J. Hallgrímsson.

P. S. Gakktu á kerlinguna, og hún mun viðurkenna, að þetta eru tómar *grillur,* eða hrekkir úr henni sjálfri. Ég flý ekki bæinn fyrir þessari svívirðilegu ásókn, sem smánar bæinn og pólitíið meira en mig; gerðu eitthvað, heldur en að gera ekki neitt, kallaðu mig fyrir rétt, þó mér sé það meir en dauðleitt. En frið vil ég hafa, ég á fullan rétt á að krefjast þess. Mér hæfir og að afsaka, að ég tala ekki við þig munnlega, en ég er næstum lagztur af gremju, og öll þessi vitlausa og óþverrandi ásókn af afgamalli og svívirðilegri pútu er mér þess utan svo mikil viðurstyggð, og *trassaskapur pólitísins svo óskiljanlegur,* að ég get ekki nefnt það með köldu blóði.

J. H.

Eina línu óska ég fljótt til baka, því ég ætla nú úr þessu að fara ögn út fyrir lögin og „tage mig selv til Rette;“ svo átt þú að dæma mig. (Penninn er verri en puntstrá).

TIL J. STEENSTRUP.

Reykjavik, 1. Maj 1842.

Min kære, gode Steenstrup!

Du fik altsaa intet Brev fra mig med Postskibet; jeg tror det gerne, for jeg skrev dig i Sandhed ikke en Linie. Jeg havde, tror jeg, skrevet dig en Slump i Fjor Sommer og Efteraar og deri berørt alt det nødvendigste; siden den Tid havde jeg sultet og arbejdet som jeg kunde bedst, og var i det hele taget som den „sorøske Tønde“ for en halv Snes Aar siden (kfr. J. L. Heib.), jeg havde lagt (det vil sige ligget) paa Spunshullet og det hele Indhold var løbet ud. Men ikke desto mindre arbejder du for mig som du kan bedst; det kalder jeg Venskab, saaledes som jeg vil have det og det bør være! Jeg er usigelig glad og tilfreds med det. Vel ved jeg at alt maa være tabt for i Aar, men det er ikke din Skyld; — det ærgrer mig en Smule rigtignok, men bedrøver mig ikke; for mindre end 500 Rd. kunde dog den Østerlandsrejse ikke ske, og jeg kan desværre ikke sætte til det ene Aar efter det andet. Komme, hvad der komme vil, jeg opgiver alligevel ikke mine Bestræbelser; men nu er det rigtignok en anden Gang i mit Liv, at jeg tænker stærkt paa at desertere til Franskmanden.

Fordi, ser du, med den bedste Vilje ved jeg sandelig ikke, hvorledes jeg skal skikke mig i mine Forhold til Museerne og det kgl. Rentekammer. Etatsraad Magnusen skriver mig nemlig, at han har følt sig for, som han kalder det, og Resultaterne var: at Reinhardt var misfornøjet over mine Sendelser i Fjor „fordi de var kun af liden *Pengeværdi* efter de bestaaende Priser!“ Maa jeg nu spørge, om der er nogen sund Sands i alt dette? Kan jeg da skabe kostbare Dyr for den islandske Fauna. — Jeg har gentagne Gange indstændig bedt Reinhardt om at rekvirere, hvad han helst maatte ønske af de bekendte Arter fra Island, men intet Svar faaet; og paa den anden Side mener jeg at have tilstillet ham enkelte nye Arter og ikke uinteressante Suiter af de bekendte: f. Eks. alle Forelle-Arterne, maaske paa een nær, som jeg er paa Jagt efter. Det havde været ædelmodigere af Reinhardt, at bekendtgøre nogle af mine nye Arter, end at henslænge dem i Magasinet og brumme over „at de ikke koster mange Penge“, — hvis Magnusen ellers farer med Sandhed. Endvidere melder Magnusen, at Forchhammer ikke var slet saa gnaven, men havde dog sagt, at det meste af det nedsendte var *meget almindelige Ting?* Er han da i senere Tid begyndt at anlægge et Raritetskabinet? eller er det igen en Misforstaaelse af M.? eller har jeg opfattet den islandske Geologs Opgave urigtigt, naar jeg sætter den i at iagttage Forholdene saa nøje og saa mange Steder som muligt, og dokumentere Iagttagelserne med Prøver af Bjergarterne *saaledes som de forefindes,* hvilke da atter kan tjene til Ledetraad ved Affattelsen af det geologiske Kort over Landet? For Resten tror jeg ikke, der bør kastes Vrag paa alt, hvad jeg nedsendte i Fjor, hvis det er an-

kommet, men det faar jeg da heller ikke at vide. Nu kommer det bedste. M. beretter videre, at de (R. et F.) har begge to talt om Rentekammerets Misfornøjelse over „at jeg i Fjor Sommer havde udvidet saa meget min Rejseplan, i Stedet for, ifølge min *Instruks,* at opholde mig ved Svovlminerne og undersøge dem nøjere“. Det tager en Smule paa Taalmodigheden. Det ved du dog bedst, at jeg aldrig havde *nogen Instruks,* og at der aldrig var talt eet Ord om, at jeg skulde i Fjor yderligere undersøge Svovlminerne, undtagen alene skaffe noget af det nye Salt, — ifølge din Anmodning, hvilket jeg gjorde, førend jeg tiltraad(te) Hovedrejsen. Hvorledes, for Himlens Skyld, skal jeg nu forstaa alt dette?

Jeg arbejder som jeg kan bedst for at friste Tilværelsen; — det er slemt at sulte. Min Omarbejdelse af Ursins Astronomi forlader snart Pressen; man mener den er heldig. Svarene paa mine Forespørgsler om Fiskerierne er nu begyndt at indløbe saa smaat fra alle Landets Kanter. Jeg har i Dag haft en *larus ridibundus,* den første, jeg har set i Island; enkelte nye Snyltekrebs, som jeg tror er i Magasinet, og i Gaar hørte jeg, at en stor, aldeles ubekendt Fisk, paa 240 Pd., er opdreven levende i Selvogen, paa den anden Side Fjeldet. Med Skam og Ærgrelse maa jeg bekende, at jeg ikke ser mig i Stand til at bestride de lumpne Udgifter, som vilde medgaa til en Turderhen; maaske faar jeg i sin Tid, hvad Ravnene har levnet. — Ingen særdeles Nyheder: godt Foraar her paa Sydlandet og vel over det hele Land; ingen Drivis nogensteds, saa vidt jeg ved; Fiskeriet middelmaadigt, paa enkelte Steder ret godt.

Hvordan (end) alting gaar, skal jeg ikke svigte dit Venskab, kære Steenstrup!, som er mig saa dyre-

bart; alle de Oplysninger, jeg kan tilvejebringe, er bestandig til Tjeneste. Dagbogen kunde jeg ikke sende med Postskibet, da mange, — dels utaknemmelige, — Sysler optog mer end min hele Tid; men den skal, hvis Gud vil, komme i Sommer, ikke altfor sent. Flittig Hilsen fra Baagøes (Jfr. N. har slaaet op med Briem), Assessor Jonassen, Apotekerens (han længes efter Brev) og mange flere Bekendtere. Lev vel, bedste Ven! og tænk med Velvilje paa

din

J. Hallgrímsson.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Reykjavík, 2. Maí 1842.

Hávelborni,

allrahæstvirti herra etatsráð F. Magnusen!

Leyfið mér nú fyrst og fremst að þakka yður alúðlega fyrir alla góðvild yðar og fyrirhöfn fyrir mér. — Úr því ég er nú á undan búinn að vísa til svo mikilla peninga hjá yður, ætla ég ekki að hika við að senda þetta bréf til Noregs, þó bréfpeningarnir kunni að verða töluverðir; ég vonast eftir, að ég um það leyti verði búinn að fá að minnsta kosti þessa 150 rbd., *sem ég á hjá Rentukammerinu.*

Ég hefi meðtekið bréf yðar tvö, sem ég þarf nú að svara stuttlega. Í bréfi yðar af 23. Marz segið þér mér sögur af Reinhardt og Forchhammer, sem mig stanzar allan á. Ég held gamli R. sé orðinn vitlaus, ef hann er farinn að meta nýjar *dýrategundir* til peninga (til að mynda Snyltekrebs) og reikna út, hvað

hann geti fengið fyrir það. Slíkum manni yrði ég að hætta að þjóna. Honum væri nær að birta á prenti — vísindunum til nota, eitthvað af því *nýja*, sem ég hefi sent honum, heldur en að kasta því í magasínið og segja, það kosti ekki neitt. Og Forchhammer skyldi vera eins; bara hann sé svo náðugur, að kasta því samt ekki út, — því það, sem ég hefi sent, er raunar allt saman „de nødvendige Bilag til min Anskuelse af og Beretning om Isl. geognostiske Forhold“. Annars get ég ekki skapað nýtt grjót og verð að taka landið eins og það er til, eða þá að ljúga. — En hitt tekur samt yfir: Það vita bæði guð og menn, að ég hefi aldrei haft neina Instruktion frá Rentuk. og aldrei hefir það sagt eitt orð um, að ég skyldi fara í brennisteinsnámana í fyrra sumar. Ég heyri það ekki fyr en þér segið það, og fékk ég þó bréf frá því í fyrra vor; það reynir á þolinmæðina að þurfa að heyra slík ósannindi; eða myndi ég ekki hafa gert það eins fúslega, ef Rk. hefði æskt þess? Það hefði þó að minnsta kosti verið töluvert kostnaðarminna fyrir mig.

Mér er mikil ánægja að vera félagi fornfræðafélagsins, og hefi nú öngva frekari kröfu til þess, því kostnaður sá, sem ég hefi haft þess vegna, er svo samtvinnaður við annan ferðakostnað minn, að ég get ekki gert því reikninga, nema of-lága eða of-háa eftir því, sem ég tæki það. En ég hélt í fyrra, ég gæti það, af því þér höfðuð þá sagt, félagið myndi í því skyni vilja borga mér *ferðir og fyrirhöfn*, þegar þér *beidduð mig* að revidera Borgarfj.-steinana. Steinninn úr Helgaf.-sveit er grafinn upp úr bæjarbroti á Hrísum, og ef til vill einn af þeim, sem fornmenn hituðu til að hafa mjólk á. Spýtan og marmarabrotið er úr gömlu Bjarnastaða-kirkju, hvað sem þið seg-

ið. Þið vitið ekki, ef til vill, hvað tré varðveitist lengi í þurrum brunasandi. Ég hefi enn einn rúnastein frá Mælifelli. — En þér fáið framhald af fornleifaskýrslunni.

Ég hafði ekkert að skrifa yður með póstskipinu; ég hafði aflokið mér í haust, eð var, þangað til ég fengi aftur svar. Mér gat ekki dottið annað í hug en þér hefðuð eitthvað af peningum handa á milli og handa mér; því hikaði ég ekki við að ávísa til yðar. Ég skal vara mig í annað sinn. Verst féll mér samt að vera orðinn svikari við Thomsen. Satt að segja hélt ég fornfræðafélagið hefði honorerað mig með 50 dölum, eins og ég stakk upp á í fyrra haust, því ég vissi ég átti það.

Ógn er ég langeygður eftir að sjá rúnaverkið yðar, og svo kemur það, ef til vill, ekki til landsins í vor. Hér er góð tíð, líklega yfir allt land, nú sem stendur, og túnin orðin græn. Afli í meðallagi, að kalla má, sumstaðar miður, sumstaðar betur. Allir nafnkenndir lifa. *Stjörnufræðin* mín, eftir Ursins pop. Foredrag etc., kemur úr prentsmiðjunni í þessum mánuði; hún held ég hafi tekizt nógu vel.

Lifið þér blessaðir, herra etatsráð.

Með ást og virðingu

J. Hallgrímsson.

Þar sem ég hefi farið yfir merkileg sagna-héruð, t. a. m. hérað það allt, sem Eyrbyggja nær yfir, hefi ég leitað upp hin fornu örnefni, — og stundum haft nóg fyrir því. Ég sagði yður, trúi ég, í fyrra haust, að ég reið inn með Álftafirði heilan dag við 7. mann. Nú er ég orðinn svo fróður, að ég gæti t. a. m. búið til „kort“ fyrir Eyrbyggju og leiðrétt jafnframt margt. Líkt er að segja um þingstaðina fornu. Á ég

að gera það undir eins, eða *geyma* það, þangað til þið hafið sett mig inn í „den oldgeografiske Komité?“

TIL JÓNS SIGURÐSSONAR.

Kollabæ, á austurferð, 13. Júlí 1842.

Elskulegi Jón minn!

Mikill atorkumaður ertu, og get ég nú ekki fyrir mitt leyti borgað betur í bráð, en að senda þér reikninginn hans St. Gunnlögsens frá í fyrra, sem Jón Guðm. samdi, administrator. Jeg bið að heilsa öllum.

Þinn

J. Hallgrímsson.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Kollabæ, 13. Júlí 1842.

Hæstvirti, elskulegi herra etatsráð!

Ég trúi, ég hafi ekki skrifað yður eitt orð síðan ég fékk að vita, að ég átti að ferðast í sumar. Peningarnir eru allir komnir, og ég var ekki seinn á mér að fara að búa mig til. Nú er ég hér á ferðinni með 9 hesta, 2 fylgdarmenn (duglega skólapilta) og allan útbúnað, sem ég hefi bezt vit á; samt er mér spáð, að ég missi farangur minn, eða jafnvel drepi mig sjálfan, í austurvötnunum; — ég dey þá í köllun minni, en það er verst um bækurnar, sem ég má ekki

skilja við mig. Ég hefi sent ykkur dálítið frá Reykjavík, báðum félögunum. Meira kemur seinna, ef guð lofar.

Kvefsótt og nokkur manndauði; að öðru leyti er sumarið blessað á allan hátt. Ég er hér svo gjörstolinn öllum tíma, að ég kemst ekki til að skrifa neitt meir.

Yðar auðm. elsk.

J. Hallgrímsson.

Kveðju til Stprs., ef þér getið.

TIL K. GÍSLASONAR.

Eskifirði, 17. Okt. 1842.

Elskulegi Konráður minn!

Ég skrifa þetta með Gásinni annað hvort á undan eða eftir mér, svona til vonar og vara, karl minn.

Sjónum spanska útí enn
er eg að granska, bróðir!
þó farið sé nú að verða áliðið;
ferðbúinn, þegar fjallatinda-
-foringinn mjúka leysir vinda
— og þótt eg jafnvel þyrfti að synda —
þýt eg af stað að hitta þig;
fantur! „biddu nú fyrir mig“,
meðan ég er á haf að hrinda
hlunnadýrinu stóra.
Ora, róra! Oraróraróra!

Halldór hefir beðið mig að segja þér, að hann hafi náð í kongsdótturina, og svo hitt, um kútinn, sem þið vitið báðir; rétt svo þú gleymir því ekki.

Hún ljósa þín hefir sagt mér, að þú hafir verið fæddur í sigurkufli og kveðið níð í kuflinum og prédikað trúarvillu í laugartroginu. — Er það nú satt, ósköpin þau arna?

Svona sagði einn prestur: „Þetta guðspjall, mínir elskanlegir! er svo vit — vit —, já vit — vit —, nú, vit — vit-*luftugt* . . .“; hann var að snúa við hjá sér blaðinu. Þetta skal nú ekki verða vitluftugra en komið er.

J. Hallgrímsson.

TIL PÁLS MELSTEÐS YNGRA.

Eskifirði, 18. Okt. 1842.

Elskulegi Páll minn!

Heldurðu ekki, ég sé búinn að sjá sveitina þína? Ég hefi nú verið hér á slóðum síðan í miðjum September, grafið í sundur fjöll og hóla, og svo að kalla búið um tíma í Hengifossárgili, veitt sjálfur silunginn í Lagarfljóti, og séð orminn og margt annað þessu líkt. Svo er ég og ekki orðinn mjög ókunnugur Grænlandi, því ég var hjá séra Beldring um tíma að *restituera* skrokkinn á mér eftir ferðavosið. Nú lifi ég hér að lokum sem blóm í eggi hjá Christensen mínum, ferðbúinn, að kalla má, til Hafnar; biðurðu ekki að heilsa kunningjunum? Nú held ég komi senn einhver landlýsing; — ég er, eins og þú veizt, búinn að sjá allt land, nema eitthvað af Langanes-ströndunum, og veit ég þá líka, hvernig þær eru. Hvernig fór, meðal annara orða, um sóknalýsinguna ykkar prófastsins? Skyldi hún vera komin enn, þá mundu, blessaður, í

tíma, að eitthvað er til, sem heitir böggladuggan; og „spurt um fiskiveiðar“, Páll, Páll! Margar kvaðir liggja á mannlegum líkama. Heilsaðu fyrir mig Gunnari mínum; Þorvald lygara þarftu ekki að hirða um; og ef þú gætir komið orðum til Björns í Móum, þá væri mér geðþekkt, hann sendi mér, og sem fyrst, verðið merarinnar, sem hljóp aftur heim til hans í sumar, eð var, samdægurs og ég keypti hana. Heilsaðu líka Kristjáni, ef ég skrifa honum ekki, og segðu honum frá mér, að aldrei hafi mér liðið jafnvel og nú, seinustu fjögur árin, og verið geti ég lifi enn með guðs hjálp nokkur ár „alle vore Fjender til Skræk og Bævelse“.

Góðar eru rjúpurnar, Páll!

Bætandi við hér að vanda litlum kviðlingi:

Dvalins leiku hylur hér
Hólma faldinn tindur,
kalin bleiku blómin er
brytjar kaldur vindur.

Kryppu ljótri ormur ók
upp úr fljóti og belginn skók;
28 álna var,
eins og gáttir Nástrandar.

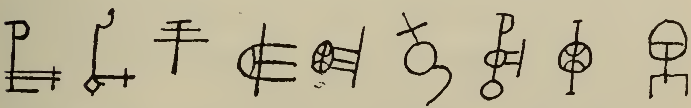
Hvað er Náströnd, herra minn?
Í höllina þá að komast inn
— enginn veit hvað eftir fer —
Íslendingar flýta sér.

Orna ég mér á hlóðahellu;
heldur fjandi í litlu tá;
fornri geri ég glóðakellu
grátkjökrandi að fitla á,

segir Halldór Sigfússon: — hann náði í kongsdótt-urina; þú skyldir sjá hann litla Benedikt.

Finale:
Verdammt das Land, das Gott veracht',
Wo man die Schuhe aus Baume macht,
Wo statt des Holz's man Erde brennt
Und wo man „Schmier“ die Butter nennt.

Svo syngur Tyskeren um Dmk.

Þes(sir stafir er)u úr Karlmagnúsar-letri og góðir að (brúka) þér til varnar á móti óvinum þínum og mörgu öðru illu. Sá 1. við skjótum dauða; 2. við niðurfallssótt; 3. við villu; 4. við beinbroti; 5. við að villast ekki; 6. við barnburði; 7. við . . .; 8. við óvina-reiði; 9. við eitri og ólyfjun.

Þinn

J. H.

TIL ÞÓRÐAR JONASSENS.

Eskifirði, 18. Okt. 1842.

Hæstvirti, elskulegi herra assessor!

Hér er nú loksins kominn snjór og harka, og harðviðrið tefur okkur að komast af stað. — Okk-ur!, því ég er nú líka ferðbúinn til Hafnar, eins og dauðu sauðirnir, og fer bráðum að kveða gömlu vís-una mína: „Sjónum spanska útí enn er ég að

granska, bróðir“. Nú held ég komi einhver landlýsing; allan skækilinn er ég búinn að sjá að minnsta kosti, nema eitthvað af Langaness-ströndunum, og ellefu kistur fullar af grjóti flyt ég nú loksins með mér sjálfum, þegar ég skil við ferðina. Hún hefir annars verið nokkuð harðsótt í sumar, en guði sé lof, mér tókst að koma af öllu ætlunarverkinu, og hafði ofan í kaupið tíma til að lappa skrokkinn á mér með aðstoð Beldrings míns, svo hann er nú í góðu lagi, álíka og Vídalíns-postilla, sem Þórarinn á Brekku hefir nýbundið, og vandséð, nema hann kunni að endast stundarkorn enn, „alle mine Fjender til Frygt og Bævelse“.

Bezt er, að ég að lokinni ferð get ekki annað en verið sæmilega ánægður með starf mitt og það, sem ágengt er orðið; hamingjan gefi, það geti að því skapi komið landi voru og vísindunum til nota.

Ég vonast eftir, — þó þú sért pennalatur, að sjá frá þér línu með póstskipinu. Segðu mér bara frá því, sem þú heldur, ég vilji helzt vita, um landsins hagi fyrst og fremst, og svo ef það væri eitthvað illt eða gott, sem snertir sjálfan mig. — Hvað líður t. a. m. bóklegum fyrirtækjum syðra þar? Hvað er talað um alþingið og skólann og annað gagn landsins og nauðsynjar? Verzlunina &c.? Brauðaveitingarnar!, er ég búinn að fá mörg brauð? Farðu þér samt hægt til vorsins, nema ef eitthvað skyldi berast í greipar. Komið þið nú upp einhverju tímariti fyrir landið; nú erum við ekki við höndina, „gárungarnir“, að barna fyrir ykkur söguna. —

Heilsaðu öllum, elskulegi, sem taka vilja kveðju minni, og lifðu sæll og blessaður.

Þinn J. Hallgrímsson.

TIL DET HØJKONGELIGE RENTEKAMMER.

Nu ved min Ankomst her til Staden iler jeg med at aflægge min underdanigste Tak til det høje Kollegium for den kongelige Understøttelse til mine Rejsers Fortsættelse i Island, som for næstafvigte Sommer er bleven mig bevilget. Denne Sum er saaledes bleven benyttet, at jeg med den nødvendige Udrustning og 2 faste Følgemænd har gennemrejst hele Islands Syd- og Øst-Kyst fra Faxebugten til Vopnafjördur.

Ved denne Rejse, som jeg vel tilsidst maatte forcere langt over mine Kræfter, er saaledes min foreløbige Undersøgelse af Island sluttet; jeg har seet den største Del af Landet, mange Steder kun flygtigt og i Forbigaaende, andre nøjagtigt, og derved har jeg erhvervet mig et saa fuldstændigt Overblik i geologisk Henseende som mine Kundskaber i Forhold til Videnskabens nuværende Standpunkt og de Ressourcer, som stod til min Raadighed, har gjort det muligt. I al Fald har jeg bragt det saa vidt, at jeg nu med nogen Tillid kan paatage mig Udarbejdelsen af den paatænkte fysisk-geografiske Beskrivelse over Island, til hvis Fremme meget af min Tid har været anvendt. Flere nye Opdagelser, zoologiske, geologiske og mineralogiske, saavel som antikvariske er ogsaa ved denne Lejlighed komne for Dagen. Mange Tvivl er hævede og flere Urigtigheder, der har indsneget sig i Litteraturen, er, som jeg tror, modnede til Gendrivelse.

I næstafvigte Sommer har jeg som sædvanligt opbrugt mine Rejsepenge og noget mere til, mit treaarige Vinterophold i Reykjavík uberegnet, som

jeg har maattet bestride saa godt jeg kunde ved forskelligt litterært Arbejde.

Flere Naturgenstande af særdeles Interesse, og som jeg tror, af Værdi, er tillige under Rejsens Løb afsendte til de herværende Museer.

Afskrift af min geologiske Dagbog for næstafvigte Sommer er færdig, paa en selvstændig Afhandling nær, over Jöklerne (Gletscherne), til hvis Undersøgelse den sidste Rejse fremböd en god Lejlighed, og hvortil Videnskabens nærværende Standpunkt opfordrer. Denne Afskrift er bestemt for Lektor Steenstrup i Sorø, med mindre det skulde blive befalet, at jeg indleverer den direkte til det høje Kollegium.

København, den 4. December 1842.

Underdanigst

Jónas Hallgrímsson.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR OG BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR.

Fimmtudagskvöldið.

K. og B.!

Ég hefi verið dauðveikur í allan dag af σϰιτυ og hún kom af því, að ég held, að ég varð innkulsa í andsk. hjallinum, sem ég sef í. Ég treysti mér ekki til að koma í fyrra málið, en skal koma kl. 9 á laugardags-morguninn, — nema ég geri ykkur boð áður og biðji ykkur að koma til mín.

Ærubjóðugur

J. Hallgr.

TIL J. STEENSTRUP.

Hjemme, 11. Febr. 1843.

Kæreste Ven!

Ja, vist er jeg et Menneske og Islænder, og vel ogsaa noget slem, — deri faar du at beholde Ret, — men tag mig det ikke ilde op, — du er en Slesvig-Holstener.

Tak for Resten for dit venlige Brev; selv har jeg endnu i Grunden ikke haft noget at meddele dig, som har været værd at skrive om; jeg har haft meget at sætte mig ind i, og derhos kun sjælden været, hvad jeg kalder arbejdsdygtig; mine ulyksalige Brumalier, denne Bjørnedøsighed, Modløshed og Stupiditet, som har forfulgt mig i de korteste Dage, siden hin Vinter, er neppe endnu forvundne. Min Dagbog for næstafvigte Sommer faar du vel snart tilsendt til Afbenyttelse fra Rentekammeret. Dog mangler en længere, selvstændig Afhandling om Jøklerne; men giv kun Tid; jeg maa først være orienteret i Teorien, som den nu er. —

For nogen Tid siden ymtede Reinhardt noget om, at Rentekammeret syntes ikke godt om, at din Rapport udeblev; den unge R. paastod med Heftighed, at Kongen blev gal i Hovedet, hvis han ikke snart saa noget *trykt og udgivet*. Jeg blev endog anmodet om at meddele dig disse Ting; men det vilde jeg ikke gøre, førend jeg var vis paa, hvorledes Kammeret var stemt. Nu ved jeg fra en paalidelig Kilde, at fra den Kant er intet at frygte. Kongens Stemning maa du bedst kende selv. Hvad skal vi for Resten gøre?

Dit venskabelige Tilbud om at opholde mig i nogen Tid hos jer udi det skønne, landlige Sorø, vil

jeg med Glæde benytte til Foraaret, for dog engang ret at nyde den sjællandske Natur; desuden er der meget, som gør, at jeg ikke godt kan forlade Kbhvn. førend de islandske Ekspeditioner er færdige. Send mig kun din isl. Post; jeg skal nok besørge den.

Undskyld Skriften; jeg er ikke saa ganske vel, og skriver for Øjeblikket liggende paa min Sofa. Vejret har ogsaa hidindtil ikke været til at holde ud.

Lev vel! Din

J. Hallgrímsson.

Min Beskrivelse over og Maal af a. *latifrons* har jeg meddelt Reinhardt i en Skrivelse, som jeg maa antage at være opbevaret; selv har jeg søgt mig næsten gal efter den Notitsbog, hvori Optegnelsen stod; rimeligvis ligger den hjemme i Island; henvend dig altsaa til Reinhardt, uden at nævne mig; thi jeg vil ugerne sige ham selv, at jeg er ikke i Besiddelse af den. Du husker nok ellers Beskrivelsen over úlfsteinbítur, fra Sig. Helgason, hvorefter du selv bedst kan bedömme, om det er den samme Art som jeg nedsendte; han siger: „Úlfsteinbítur er større og tykkere end den almindelige steinbítur, men Skindet og Finnerne ligne meget, d(og er) Skindet mørkere; Hovedet er ogsaa meget tykkere, især foran, hvor det er ganske buttet; Munden, set udvendig fra, ligner meget, men Tænderne er smaa og treradede(?). Længden af den, som jeg har set, er henimod 1¾ Alen. Fersk kogt smager den godt og er en fortræffelig Madding for Torsk. Den er næsten saa tyk som Ungen af en útselur (Grypus).“ — Dyret blev mig sendt som „blágóma“, men jeg saa, det kunde aldrig være rigtigt, og fandt denne Beskrivelse ligne saa fortræffeligt, at jeg betænkte mig ikke paa at bestemme det som *„úlfsteinbítur“*.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Kaupmh., 21. Febr. 1843.

Hávelborni, allrahæstvirti herra etatsráð!

Af því ég er í verstu kröggum, en gjaldkeri vor ekki heima, leyfi ég mér að biðja yður að borga mér innlagðan reikning fyrir félagið. Það er annars illt og ómaklegt, að ég skuli, eins og þér getið nærri, verða með öllu móti að forðast að koma til nokkurs manns — *fyrir klæðleysi* —, þó mér standi hin beztu hús opin.

Nú er verið að lagfæra kortið og dagbók mín til Rentukammersins er svo sem albúin.

Yðar

J. Hallgrímsson.

TIL DET KONGELIGE RENTEKAMMER.

Idet jeg herved giver mig den Ære underdanigst at tilstille det høje Kollegium den til videnskabelig Afbenyttelse for Herr Lektor Steenstrup bestemte Afskrift af min geologiske Dagbog, ført paa min Rejse i Island i forrige Sommer, tillader jeg mig blot at bemærke, at Fremsendelsen deraf saa længe er bleven forsinket fornemmelig af den Aarsag, at jeg nærede det Haab, forinden at kunne faa „Jøkulafhandlingen“ fuldført. — Da imidlertid flere Omstændigheder har gjort mig det umuligt, vover jeg ikke at holde Afskriften længere tilbage. — Blanke Sider er bestemte til derpaa siden at indføre det manglende, og de

sidst i Bogen indførte Bemærkninger er nærmest skrevne til min egen Underretning. —

København, den 9. Maj 1843.

Underdanigst

J. Hallgrímsson.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Kaupmh., 5. Júní 1843.

Hávelborni, allrahæstvirti herra etatsráð!

Nú stendur ekki sem bezt á; ég er krafinn um húsaleigu fyrir mánuðinn, og þess utan á ég, því miður, ekkert að borða fyrir, þessa dagana. Hvað myndi nú vera við það að gjöra? Ég hefi nú raunar hert upp hugann og ráðizt á Rentukammerið, — en meðan grasið er að gróa, deyr kýrin.

Nú þarf ég Rangárvallasýslu og Skaftafellssýslurnar, til að koma þeim af áður en ég fer. Hitt, sem ég hefi, sendi ég yður nú aftur.

Með ást og virðingu,

J. Hallgrímsson.

TIL DET KONGELIGE RENTEKAMMER.

Idet jeg giver mig den Ære underdanigst at fremsende til det høje Kollegium vedlagte Regning over samtlige Udgifter, som min videnskabelige Rejse i Island i forrige Sommer har medført, og hvoraf fremgaar, at disse har overskredet den mig allernaa-

digst tilstaaede Rejseunderstøttelse med 200 Rbd., 36 Sk., vover jeg tillige underdanigst at ansøge det høje Kollegium om, at dette Beløb naadigst maatte blive mig godtgjort. — Vel er det saa, at jeg endnu har i Behold noget Rejsetøj, som var uafsætteligt ved min Afrejse fra Island, samt et Lommeur, som Regningen indbefatter; men jeg tør underdanigst haabe, at naar billigt Hensyn tages saavel til de usædvanlig lave Priser for Rejsende i Island, som jeg har set mig i Stand til at ansættte mine Udgifter til paa denne lange og besværlige Sommertur, som og dertil, at jeg for mit Ophold i 3 Vintre i Reikevig, — dyrt og under mange Savn —, hverken har forlangt eller erholdt nogen Godtgørelse, saa vil det høje Kollegium naadigst tilstaa mig det ansøgte med samme humane Beredvillighed, som en lignende Godtgørelse i sin Tid blev mig tilstaaet for Sommerrejsen 1841. —

Jeg turde maaske endnu underdanigst anføre, skønt Sagen ikke strængt vedkommende, at mine økonomiske Omstændigheder gør mig denne Refusion af udlagte Penge aldeles uundværlig. — Jeg kom her tilbage fra min Rejse mere end blottet for Penge og 200 Rbd. af det islandske litterære Selskab er alt, hvad jeg her har at leve af under 1½ aarigt Ophold til Forfattelsen af et videnskabeligt Arbejde som første Resultat af min islandske Rejse. —

København, den 6. Juni 1843.

Underdanigst

J. Hallgrímsson.

TIL DET KONGELIGE RENTEKAMMER.

I Henhold til min underdanigste Ansøgning af 6. d. M. til det høje Kollegium bør jeg ikke undlade underdanigst at anmelde, at de 32 Rbd. 80 Sk., som paa den bemeldte Ansøgning vedlagte Regning er opførte som Udgift for det kongelige zoologiske Museum under mit Ophold i Island, er mig i Dag udbetalte af Hr. Etatsraad Reinhardt, og afgaar saaledes fra den Sum, som jeg underdanigst har ansøgt mig godtgjort for Udgifter paa min Rejse. —

København, den 10. Juni 1843.

Underdanigst

J. Hallgrímsson.

TIL J. STEENSTRUP.

København, den 23. Juni 1843.

Kære, gode Steenstrup!

Det er alt jeg kan skrive, thi Tommelen paa min højre Haand har taget Permission i nogen Tid; men den kommer nok igen. Tak for dit Brev og sig mig saa omtrent, naar jeg skal komme. Hvis du ikke alt vidste det i Forvejen vilde jeg nu fortælle dig som en Sag af Vigtighed, at jeg er bleven meget fed og nærved at smelte i den kære Sommer, alligevel holder jeg mig temmelig tappert, eftersom jeg er en stor Ven af Lys og Varme. Vi har dog en Del at arbejde sammen, naar vi først tænker os ret om, og desuden trænger jeg specielt til din prøvede, aandelige Bistand, for at fange og kultivere en Mængde forvil-

dede Fakta og Forestillinger, som løber løse blandt hinanden i mit ellers fortræffelige Hovede. Nu til dit Brev; hvad Djævelen er det du siger om mine botaniske Fadæser, eller er det vel ikke den geologiske Dagbog *fra sidste Rejse,* som du har faaet? Jeg kan ikke blive klog paa det. Med Hensyn til din Forespørgsel om Analogier fra Island til lignende Varmeforhold som ved Orenburg, kan jeg vistnok ingen Oplysninger give, som du ikke selv har i Forvejen. Ved Grímstaðir har jeg ikke været og Præsteberetningerne indeholder intet, som den Sag vedkommer. Selv kender du meget godt de mange „kaldavermsl“ og deres Forhold, saa vel som den Anomali, jeg fandt ved Kilderne ved Keldur i Heklasandpartiet, hvor Varmen midt i Juni paa en varm Sommerdag neppe var 1° R. Saa kender du ogsaa den rædsomme Kulde, som for det meste herske[r] om Sommeren i de større Lavahuler, f. Eks. Surtshellir. Jeg har hidindtil, hvor Varmegraden synker kendelig under Stedets Middeltemperatur, tænkt mig dette Fænomen frembragt ved en rask Fordampning af Vandet, som meget let befordres i de løse Sandlag efterat de er optøede. Om Vinteren derimod fryser disse Lag til og intet Vand kan gennemsive dem. Da er jo sandsynligt, at i dybe Huler, som ikke er underkastede Klimaets Forandring, maa igen Middelvarmen indtræde. Noget saadant tænker jeg mig ved Hulen ved Orenburg og vel kan det være, at de saltagtige Dele, som blander sig med det kolde Tøvand, som om Foraaret befugter den Hulen omgivende Landmasse, kan befordre en endnu raskere Fordampning eller Absorption af Varme og saaledes frembringe Frost i Hulen. Middeltemperaturen er der jo ikke synderlig mere end 1 Grad. — Apropos om Temperatur. Ser du,

jeg kunde godt staa mig ved at paatage mig de 2°, som du renoncerede paa oppe hos Forchhammer. Jeg har nu efterset Stedet, og finder, at ifølge Humboldts meget detaillerede Beretning er Forskellen for og efter Jordskælvet virkelig 7—8 Gr., skønt det vel maa synes utroligt; og det har ikke været noget momentant Fænomen, for han skriver flere Aar efter.

Mit Arbejde gaar langsomt fra Haanden; det er ret en ulyksalig uoverkommelig Masse, som jeg er nødt til at gennemrode; og saa den Ærgrelse, at have selv skaffet sig den paa Halsen. Jeg er nu just ved at slutte en *særdeles instruktiv* historisk Beretning om samtlige vulkanske Udbrud i Island siden Landets Bebyggelse. Sydvest-Kvadranten af Isl.-kort er nu saa godt som færdig paa Pladen. Jeg har haft min Ulykke med den Korrektur, thi Gunnlögsen, med al sin Dygtighed som Landmaaler, har ogsaa paa den anden Side en forunderlig Gave til at overse og lade upaaagtede alle topografiske Forhold.

Jeg haaber du fortæller din Datter noget smukt om mig hver Dag, for at hun kan kende mig, naar jeg kommer.

Din

J. Hallgrímsson.

TIL JÓNS SIGURÐSSONAR.

Klæðabúðum, 3. hús, 2. l. $^{14}/_{7}$. '43.

Jón minn!

Ef þú gætir með nokkuru móti léð mér svo sem 1 eða 2 dali, væri mér mesta þökk á; ég sit í full-

kominni sveltu, af því horngrýtis Rkm. dregur mig. Verði ég svo óheppinn, að stelpan nái þér ekki heima, þá ætla ég að biðja þig blessaðan að senda mér einhver skeyti með Sörni í fyrra málið.

Þinn

J. Hallgrímsson.

TIL ÞÓRÐAR JONASSENS.

Sórey, 26. Sept. 1843.

Elskulegi, góði vinur!

Ég verð nú ekki langorður heldur en vant er; erindið er líka lítið, nema heilsa og kveðja, og láta þig sjá, ég lifi og muni eftir þér. Mér líður á flestan hátt vel, guði sé lof; heilsan er sæmileg og vinnan gengur sæmilega, og hvað aðbúð og umgengni snertir, þá hefi ég ekki áður átt jafn-góðu að fagna oft um dagana. Ég er hér úti bæði af því, að mér þykir fara ólíku betur um mig en í Kaupmannahöfn, og svo hinu, að nú er fyrir alvöru verið að gera við islandica; — ég er hjá Steenstrup, eins og þú getur nærri, og við sitjum nú í samvinnu, og komi nokkurn tíma svo langt, eitthvað komist út um Ísl.-ferðina, verður það eftir okkur í sameiningu og undir beggja okkar nafni. Ekki hefi ég heldur gleymt félaginu okkar, en landlýsingin verður mikið verk, og undirbúningurinn til að geta skrifað hana að gagni er ótrúlegur. Lakast er, að félagið er ekki fært um að borga mér neitt, sem heita megi viðunanlegt, og það er nú helzt, sem mér baggar — peningaskorturinn — til að geta unnið almennilega.

Ég sé brauðin eru að losna, en ég þori samt ekki að láta sækja um neitt að sinni, því ég er dauðhræddur um, að ég verði ekki búinn í vor að því, sem ég þarf að gera hér. Ég skrifa þér ekkert um pólitík, því ég ætlast til, þú lesir blöðin, en ég skal í þess stað segja þeir eina fyndni. Þeir hafa verið að jagast út úr „Dramaet“, Heiberg og dr. Hebbel nokkur, þýzkur maður; Heiberg var kominn svo, að hann átti bágt með að svara, og segir heldur en ekki neitt, „að dr. Hebbel sé öngvan veginn „Dramaets Messias“, — en Hebbel segir aftur: „Ef ég vildi nú vera verri, og segja Heiberg væri þessi Messias, *ætli hann ætti þá ekki eitthvað bágt með endurlausnina?*“

Þetta held ég verði nú að vera nóg vetrarlangt. Ég skyldi raunar hafa skrifað þér ögn meira, en í þessu augnabliki fékk ég boð frá Hauch, og má líklega vera hjá honum allt kvöldið. Það er nógu gaman, þegar maður vill rétta sig upp, að geta fyrirhitt aðra eins menn og Hauch og Ingemann, og vera ætíð boðinn og veltekinn.

Ég bið að heilsa á *króna;* — svona á það að vera; þú manst, við höfum talað um, hvaða endurbætur þyrfti að gera við klúbbinn.

Þegar Briem fór heim í sumar var mér illt í fingri, svo ég gat ekkert orð skrifað; en ég sendi þá með honum Robert og franska lexikonið til biblioteksins, en Faber varð eftir (Isl. Fische). Þið skuluð fá hann að vori; það munu ekki margir spyrja um hann, hvort sem er.

Þegar þú skrifar að Reykholti, þá berðu kæra kveðju mína föður þínum sér í lagi, og heilsaðu sömuleiðis vinsamlega heim til þín sjálfs.

Bardenfleth biður að heilsa og segist nú vera að leggja sig eftir íslenzku. Lifðu vel.

Þinn

J. Hallgrímsson.

TIL PÁLS MELSTEDS YNGRA.

Sórey, 27. Sept. 1843.

Elskulegi Páll minn!

Þér myndi nú væntanlega ekki þykja neitt undarlegt, þó ég skrifaði þér langt bréf héðan úr róseminni í Sórey, og hugsa með þér, ég hefði ekki haft annað að gjöra. En ég skal nú sýna þér, hvort ég hefi ekki haft annað að gjöra, og svo sem til sannindamerkis skrifa þér ekki nema nokkur orð, rétt svo þú sjáir ég lifi, og sé ekki öldungis búinn að gleyma þér. Ég lifi hér annars eins og blóm í eggi; — ég er hjá Steenstrup og við erum í samvinnu að fást við *islandica*, og ætlum nú að bera okkur að koma saman bók um þetta allt, sem dálítið gagn verði í; — og til hvíldar geng ég eða ríð eða keyri um landið og skógana hér í kring, ræ líka stundum á báti um vatnið með kvennfólkið okkar, eða geng til Hauchs eða Ingemanns að tala við þá til fróðleiks og skemmtunar. Mér er mikið þægilegt að vera boðinn og veltekinn hjá þeim báðum, hvenær á degi sem vera skal. Ekki gleymi ég nú samt fyrir þessu félaginu okkar og landlýsingunni, en þar vantar ekki mikið á, að ég hafi reist mér hurðarás um öxl, því verkið er bæði mikið sjálft og undirbúningurinn því meiri. Lakast af öllu er, að félagið getur ekki boðið mér neitt við-

unanlegt hónórar, því mér er ómögulegt að vinna peningalaus. Sæi ég því nokkurn kost á, eða réttara sagt, sæi ég nokkurn annan færan um að taka við því starfi, seldi ég mér það af höndum.

Ég skrifa þér ekki fréttir, því þó ég færi að tína eitthvað til, myndi seint grynna á þeim; þú mátt til að reyna að fá þér blöðin. Ég sagði Jóhanni Briem eitthvað af ferðalagi ensku drottningarinnar, og hefi beðið hann að láta þig fá það, svo þú getur gengið eftir því. Mundu eftir að senda mér snaraðar rjúpur með póstskipinu í vetur, — ég smakka hér aldrei rjúpu!, og adress. allt til Kaupmh. Segðu mér svo líka nógar fréttir. Berðu kæra kveðju mína frúnni og konunni þinni, og eins dr. Scheving, þegar þú sérð hann, því ég er hræddur um, ég skrifi honum ekki, og vertu blessaður og sæll, vinur!

Þinn

J. Hallgrímsson.

Bardenfleth er orðinn konungsfulltrúi á alþingi,
Espartero rekinn frá stjórn og landi,
Møsting er dauður, og —
Strimpill lifir við þetta sama.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Sórey, 5. Október 1843.

Hávelborni, allrahæstvirti herra etatsráð!

Ég verð að biðja yður gjöra svo vel og senda mér með fyrstu ferðum sóknarlýsingarnar úr báðum Múlasýslunum og eins sýslulýsingar sömu sýslna, ef

þær eru til; ég verð ekki mjög lengi að halda á þeim og skal þá senda þær til baka um leið og ég bið um meira. Svo sárríður mér enn fremur á að fá annálana, sem ég veit búið er að prenta, þótt þeir séu ekki komnir til útbýtingar; ég verð feginn, þó það væri ekki nema korrektúru-arkir, því það sparar mér ferð til Hafnar. Ef þér skylduð eiga tal við major Olsen, þá biðjið þér hann að minnast mín með kortið og þau data, sem hann hefir lofað mér; annars hefi ég sett Jón Sigurðsson út á hann. Fragtmaður héðan frá Sórey kemur til Kaupmh. í hverri miðri viku og hefir aðsetur í Knapstedgaard. Með honum er óhætt að senda hvað sem vera skal, ef vel er um búið.

Með ást og virðingu

J. Hallgrímsson.

TIL JÓNS SIGURÐSSONAR.

Sórey, 5. Okt. 1843.

Elskulegi vinur!

Ég má ekki láta þig í friði, því mér sárliggur svo á; þegar ég fór af stað aftur úr bænum, hafði ég ekki verið svo heppinn að finna Olsen; ég var hjá honum tvisvar, en hitti hann í hvorugt skifti heima. Blessaður útvegaðu mér kortið (suðausturfjórðunginn), og sendu mér eins fljótt og orðið getur; svo held ég líka, bezt væri að senda mér 2 exempl., ef svo skyldi vera, ég hefði eitthvað að leiðrétta; ég skal þá fljótt senda það inn aftur með korrektúrunni. Ámálgaðu enn líka fyrir mig við O., að ég fái þau data, sem hann hefir lofað mér um afstöðu og stærð lands-

ins, eins hæðamælingar allra fjalla eftir Gunnlögsen, sem til eru og ekki finnast á suðurkortunum; eða þarf ég að skrifa honum sjálfur? Enn er eitt; mér er aldeilis ómissandi að fá eitt exemplar af annálunum, sem búið er að prenta, þótt þeir séu ekki komnir til útbýtingar. Ég skrifa annars Finni það, en bið þig samt sem áður að umgangast, þeir komi, — þó ekki sé nema korrektúruörk, — annars kostar það mig ferð til Hafnar og setur á turni.

Hvað segið þið um það, sem komið er af Alþinginu? Var það séra Jón gamli, dáni, eða séra Jón ungi í Steinnesi, sem meintur var?, og hver hefir þá vísað þeim á hann, því, satt að segja, þekki ég varla heima efni í betri alþingismann, þótt þeim hafi missézt í því, ef þeir halda hann sé konservativ.

Fréttist annars nokkuð að heiman, og ætli Íslendingar séu dauðir eða lifandi? Sendu mér fréttaseðil með næsta pósti og segðu mér jafnframt, hvað þér verður ágengt fyrir mig, og hvernig fór með félagslögin. —

Er nokkuð talað um skólabygginguna, og hvar á Alþingi að fá sér hæli?, eða verður það húsnæðislaust, svo alvara komi úr gamni og þeir megi tylla sér niður uppí holti?

Vertu blessaður og sæll!

Þinn

J. Hallgrímsson.

TIL J. F. SCHOUW(?).

(Sórey, 9. Nóv. 1843?).

(Det) maa vel ikke være Dem ubeken(dt, at det island)ske litterære Selskab har bestemt at udgive

en al(minde)lig Beskrivelse over Island. Udarbejdelsen af dette Værks fysiske Del er bleven mig overdraget, og ifølge den af Selskabet vedtagne Plan skal der, blandt andet, meddeles en saavidt muligt fuldstændig Udsigt over Landets Flora, saavidt den med de for nærværende Tid tilgængelige Hjælpemidler videnskabeligt kan bestemmes; hvortil endvidere føjes saadanne Vink, som antages at kunne tjene til Lettelse for fremtidige Undersøgelser og Oplysninger, udførte og indhentede i Landet selv.

Jeg fejler sikkert ikke, idet jeg tillader mig at forudsætte, at De med stor Beredvillighed vil bidrage til et saa godt og hæderligt Øjemeds Opnaaelse. De er fremfor de fleste andre Botanikere fortrolig med den boreale Flora, og ynder at forfølge det vegetative Livs Virksomhed og lovbundne Udbredning paa vor Jordklode.

Jeg anbefaler Dem den islandske Flora! Jeg ved, at Hr. Lektor Steenstrups islandske Herbarium staar til Deres Raadighed, og det øvrige, som hidtil . . .

TIL JÓNS SIGURÐSSONAR.

Sórey, 9. Nóv. 1843.

Elskulegi vinur!

Góða þökk fyrir bréfið og sendinguna, sem ég fékk fyrst núna áðan. Mikið segir maðurinn mér, skólastæðið eða flagið, hvað það heitir, og alþingissagan, — aumingja alþing!, en verður ekkert riðið undir þá hér með skólann? Direktioninni á ekki

að vera vært; það verður að taka í taglið og hrista það, svo eitthvað gangi, — eða láta lótorfu — — — og þess háttar. Hvernig fór fram á fundinum ykkar?, og hvað var að gjört? ; ég hefi, því miður, engin skilríki að fá ykkur í hendur, en sagt gæti ég ykkur eitt og annað, sem ég verð áskynja um heima.

Lögin fóru heim óbreytt, segir þú; er það þá svo að skilja að deildin hér hafi fyrir sitt leyti samþykkt að öllu leyti frumvarp laganefndarinnar? ; það var nærri því ofmikið, nema ef svo hefir verið áskilið, að laga mætti enn orðfæri á stöku stað, ef efninu væri haldið.

Illur þykir mér Olsen, en ég skrifa honum og læt hann ekki í friði; ég skil ekki í, hvers vegna ég má ekki tafarlaust fá „Aftryk“ af suðausturfjórðungskortinu, þó það sé ekki búið að fullstinga plötuna, því ég veit, búið er fyrir löngu að taka correcturuaftryk.

Nú verð ég enn að kvabba á þér og biðja um bækur: Annála Björns á Skarðsá og bók Barrows nokkurs um Ísland, hvar sem hún er til (líklega í bókasafni Athenæums, ef ekki annars staðar) ; þessi Barrow ferðaðist á Íslandi 1834, trúi ég; blessaður grafðu hann uppi; — reyndu á að fá Magnussen í fylgd með þér, ef þarf. Sendu mér svo þetta fljótt.

Ég sendi þér nú seðil fyrir því sem ég hefi hér úti af Gaimards-bókunum, sem félagið á. — Auk þess höfum við hér úti Marmiers Íslands-sögu, 2 parta, sem Universitets-bibl. á; af þessu getið þið nú séð, hvað hvort um sig á að hafa heima; mér útvegaðirðu aldrei af Lottin, nema annan partinn, og þegar ég fór hér út, bað ég Gunnlaug að skila

honum með öðrum bókum; hinn parturinn var hér úti hjá Steinstrup, þegar ég kom, og honum var skilað fyrst í September; láttu gá að, því ég er viss um, að ekkert vantar, þegar til kemur.

Mikið er að heyra um prentverkið; þessarar endurlausnar hefir það lengi beðið. Nú þarf að taka til einhverra góðra bragða og ég vil fá að vera með í þeirri ráðagjörð. Vertu blessaður og sæll!

Þinn

J. Hallgrímsson.

Líka þarf ég að fá Mackenzies ferðabók, helzt þýzku, ef þú gætir útvegað.

TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR.

Saurum, 22. Nóvemb. 1843.

Elskulegi Brynjólfur minn!

Ég hefi fengið bréf frá báðum ykkur Forchhammer; það var donismus úr honum að borga þér ekki, því það er honum að kenna og ekki mér, þó eitthvað kunni að vera vitlaust í reikningunum hans; en ég hefi nú skrifað honum aftur og býst við, endinn verði, hann borgi þér meira hið allra fyrsta. Þú gerðir rétt að fara í Finn, eins og á stóð, og ber mér ekki að saka þig um það, en ekki gerði hann rétt, að taka pant af þér; svei! Náðirðu nú öllu hjá Str. og Runamo með? Hvað þú átt að gera við þann blá?; blessaður sendu mér hann undir eins, eða það sem eftir er af honum; ég er hér uppiskroppa og meðal annars tó-

bakslaus. Fragtmanden fra Sorö fer héðan til Hafnar í dag og heldur þar til í Knapstedgaard; komdu á hann kápunni, en úrinu á pakkapóstinn, með lykli; en sendu mér fyrst af öllu skildinga til að geta borgað með fragtbréf etc. Þú færð bráðum aftur nóga peninga að raga í. Umfram allt, hvað þú gerir, gerðu það fljótt.

Hvað er annars í fréttum, ha? Ég hefi öngvan seðil fengið frá Íslandi og veit ekki annað þaðan en þú hefir sagt mér; geturðu ekki hjálpað upp á mig með eitthvað meira? Hverjir fá sýslurnar og hverja þeirra færð þú?; hvað er um brauðaveitingar & c., hvað um skólann og alþing?; voru veikindin hætt og hvernig var haustið og hvernig hafði heyjazt? Málaferli, hvalrekar, nýjar uppgötvanir, draugar etc. etc. Segðu mér eitt með sannindum, sem ég þarf að vita, hvenær er umboðstími þeirra Ø. & Wulff yfir námunum úti?, og hvað mikið gjalda þeir á ári eftir?, og hafið þið nóg skjöl til að búa til eftir brennisteinssöguna (ég meina: en historisk Oversigt over Svovlproduktionens Tilstand i ældre og nyere Tider)? Við erum búnir með allt hitt um brennisteininn og margt annað samt. Hvernig gekk á fundi ykkar Íslendinga, — þar sem tala átti um verzlunina og annað? Ertu að redigera Fjölni og um hvað viltu spyrja mig?

Þessu ætla ég nú að biðja þig að svara, en skrifa mér samt fyrst samstundis. Ég skal annars biðja fraktmanninn að koma til þín og taka kápuna, en er hræddur um, hann hitti þig ekki heima.

Fáðu Konráði fyrir mig bréfið til hans og berðu kveðju mína. Ég frétti ekki neitt af Fjölnisfundum; hvað fer þar fram?

Mikið segir maðurinn mér; mikið er um

Schouw, að ætla sér að klaga kansellíið, og ósköp eru mennirnir reiðir, og ætli það verði nokkuð af þessum nýju barúnum? Altaf er ég hræddur um þessi uppgöngu-augu, að það sé eitthvað satt og logið, sem um þau er sagt, og vel getur verið, Kolbeinsey sé komin upp 1372, eða manstu eftir, hún sé nefnd fyrri? Heyrir þú ekkert talað um Sórey, hvað við hana verði gert?; mér þykir ólíklegt, að þessar gulbröndóttu pestarflugur hafi ekkert að þýða. Nú er þá Grímur póstur á leiðinni norður, en ekki er nú samt svo mikið um, að hann geti fært kammerráðinu á Melum titilinn sinn.

Vertu blessaður og sæll!

J. Hallgrímsson.

Heilsaðu Pétri og segðu, hann hafi ekki annað að gera en að skrifa mér til línu til gamans. — Adieu!

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

(Sórey, í ársbyrjun 1844).

Konráð Gísla kundur hýr,
hvað er að „sýsla“ þetta dýr,
aldrei skrifa aumum mér;
er hann að lifa þar og hér?

Ljóðabréf.

Sæll og glaður, séra minn,
síblessaður höfðinginn!;
hökufríður, hermdu mér:
Hvernig líður öllum þér?

Árið mæta um ég bað
ungan kæta gjarðanað;
þetta beint ég þenki sé,
það var seint í gærkvelde.

Ekkert fréttum í ég veit;
upp vér réttum hér í sveit
hanakamb í himnasal,
hýsum dramb í Þagnardal.

Gammel Finn, jeg godt kan se,
gangen er fra sine tre;
sidder nu og sværger be
sytten Pigers Fødelse.

Jeg vil ønske Kongen kær
kunde pønske noget mer,
Draussens Fugle dyppe, thi
der er Ugle Mosen i.

Séra Pétur sagt er mér
svo í vetur hegði sér,
alla stanzi á því hreint,
að hann danzi bert og leynt.

Burt úr landi búast má
Bjarmastrandir rekinn á.
Þungt að iðja þar fær hann,
þrekinn styðja Jómalann.

Heilsaðu frægum höklabjóð,
hreyfðu nægum orðasjóð;
biddu fanninn brölta sér,
biddu manninn skrifa mér. J. H.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR (O. FL.).

(Sórey, í byrjun Marz 1844).

— — — —
— — — —
— — — —
í lagðinn báruð lýsisgrút
og létuð bekrann hlaupa
vestur í Vizkupút.

Ykkur að borga ber
og bullumsullum veita,
meðan að andinn er
sem sól að skína gegnum gler
á gollurshúsið feita,
sem býr í brjósti mér.

F r é t t i r :
Der lød en yndig Sang
igennem Soras Sale
til Mandolinens Klang;
og alle Stjerner gik sin Gang,
mens Slægter sank i Dvale.
Den Soiré var lang!

Prosa:

Þið þekkið Paulsen. Hann kom inn nokkuð seint og svo stóð á, að faðir hans (P.) var nýgenginn út. Þetta var á „Koncert“, eins og þið skiljið; — nema það — Stemann karl heimski, sem er búinn að byggja hér eitt „Galehus for aandsvage“ etc., sér þrælinn koma inn og segir svona upp yfir alla, eins og hann er vanur: „Kan De se ham, som

der kommer?! *Nu har han laant sin Fars Udgangsbillet*“. —

Ég veit raunar ekki, hvort þið þekkið Zella, Sologuitarist og Mandolinspiller.

Flýti soppa fellir snar
faðir Toppa á þúfu,
skítur í koppi kellingar!
hvað er að hoppa á grúfu?

Prosa:

Svei! bja, ljótt! — Enginn ykkar hefir orðið svo frægur að sjá prestsdótturina í Munkebjerg-by. Ég ræðst ekki í að lýsa henni (henni jómfrú Louise), því þið þarna bæjarmenn forstandið ykkur ekki upp á landið; en ég segi ykkur svona í trúnaði, að hún sagði mér sér þætti undarlegt, Jótar þekktu ekki hægri né vinstri hlið og miðuðu allt við veraldaráttirnar, svo að til að mynda prestskonur á Jótlandi segðu við brjóstbörn: „Nu slap det, din Pattesjæl! Saadan, kom saa her over paa det *nørre Bryst!*“

Prosa:

Einu sinni á dögunum, þegar drottningin á Englandi var að borða litla skattinn — því hún borðar ævinlega litla skatt — þá kom maðurinn hennar út í skemmu að bjóða góðan dag. „Guð gefi þér góðan dag, heillin!“ sagði drottningin; „hvernig er veðrið?“ Maðurinn drottningarinnar hneigði sig og sagði: „Hann var regnlegur í morgun, en nú birtir upp; ég lét taka saman, og svo má binda, þó þú farir — ætlarðu yfrum í dag, gæzka!“ „Já“, sagði drottningin. Hann hneigði sig þá aftur og sagði: „Ég verð að flýta mér og láta fara að sækja hestana“. „Gerðu það“, segir hún. —

Nú fór drottningin að búa sig; því hún ætlaði í orlof sitt yfir á Frakkland að finna kong og drottningu og fleiri kunningja. Hún var með gullskó, í silfursokkum og silfurbryddu gullpilsi, með gullsvuntu; og að ofan í gull-lagðri silfurtreyju, með silfurhúfu og gullskúf í. — En þetta gull og silfur er allt eins og ormavefur, og léttara en fis og þó hlýtt. Þjónusturnar voru líka vel búnar; því þær fóru með, eins og vant er, þegar drottningin ferðast.

Þegar drottningin var komin út á hlað, var allt tilbúið, hestarnir og fylgdarmennirnir og ráðgjafarnir og orlofsgjafirnar — á 6 hestum í silfurkoffortum — og teymdi sinn kammerherra hvern hest ; þar voru líka í ferðinni barúnar og kaupmenn og margt kvenfólk, fyrir utan þjónusturnar, og nógir meðreiðarmenn og lestamenn, og allt var vel búið. Drottningin reið Gulltoppu — það er gullfextur færleikur, og silkibleikur á lit, og hefir verið sóttur suður í heim; en maðurinn hennar reið rauðum gæðingi, sem hann á sjálfur. „Fáðu mér keyrið mitt, gæzka!“ sagði drottningin, og maðurinn hennar hneigði sig og fékk henni keyrið; það var gullkeyri með silfurhólkum og lýsigullshnúð á endanum; og svo var farið á stað.

Drottningin var allt af á undan — því enginn hestur jafnaðist við Gulltoppu — og þegar komið var ofan að sjónum, var sett fram drottningarskipið; það er með silkisegli og fílabeinsmastri, sem allt er skrúfað saman og gullneglt, allt úr horni og skelplötu og bezta gangskip.

Þegar komið var út úr landsteinunum, og búið að snúa við, kallaði drottningin þrisvar á land, og bað að gá vel að heyjunum og öllu, meðan hún væri fyrir handan; svo settist hún undir stýri að gamni sínu; en það er silfurstýri, og leikur í hendi manns.

Kongurinn í Frakklandi bjó á beztu jörðinni, norður við sjó. Túnið er eins stórt og Hólmurinn í Skagafirði, rennslétt og fagurt eins og spegill — svo kvenfólkið, sem rakar, verður að ganga með stuttbuxur innan undir — og silfurtúngarður allt um kring. Fólkið var allt úti við heyið, nema drottning og kongur, sem eru gömul; hún sat inni í baðstofuhorni og var að spinna á gullsnældu, en hann sat hjá með kórónu sína, og voru þau að tala um ríkisreikningana og allan búskapinn. Þá kom inn einn af fólkinu (en það eru allt kongssynir og kongsdætur, eða jarlar og kammerherrar og biskupsdætur). „Séra Filippus!“ segir hann (því kongurinn heitir séra Filippus), „það er skip á sundinu, og við höldum það sé drottningarskipið að handan; seglið er blátt og rautt“.

„Heyrirðu það, kona!“ sagði kongurinn: „þú átt von á gestum; ég geng sjálfur on'að sjó, en sjáðu um á meðan, að verði sópað og heitt kaffi, og svo verðurðu eitthvað að hugsa fyrir miðdeginu“. „Ég er öldungis hlessa“, sagði drottningin; „Marmier minn!“ (því það var Marmier, sem inn kom; hann er nú orðinn jarl) „farðu“ segir hún „út og láttu hann Guðmund litla hlaupa á næsta bæ eftir rjóma“.

„Hvar er hann Guizot?“, sagði kongurinn, þegar hann kom út; „ég ætlaði að láta hann verða mér samferða. — Guizot, Guizot! Hver þremillinn er orðinn af manninum?“ En Guizot heyrði ekkert — hann lá sunnan-undir vegg og var að lesa 7 ára gamlan Skírni, sem félagsdeildin á Íslandi var nýbúin að senda honum.

Þegar skipið kom að landi, renndi það upp að bryggjunni — því þar er bryggja eins og í kaupstað — og drottningin úr Englandi sté í land. Kongur-

inn gekk á móti henni, og tók ofan kórónuna og hneigði sig, en hún kyssti á hönd sína og brosti, og svo föðmuðust þau, og maðurinn drottningarinnar og allt fólkið stóð hjá og horfði á, hvernig þau fóru að heilsast.

„Heilsaðu konginum, gæzka!“ sagði drottningin; „ég tók manninn minn með mér, séra Filippus! Það er skemmtilegra að hafa hann með“. „Gaman og óvænt æra“, sagði séra Filippus; „en komið þið nú heim að fá ykkur einhverja hressingu“. Svo var gengið heim, og konungurinn leiddi drottninguna, og maðurinn drottningarinnar og allt fólkið gekk með og horfði á, hvernig þau fóru að leiðast og ganga.

Þegar kom heim á völlinn, hafði enginn munað eftir, að hann var fagur eins og spegill; en fötin drottningarinnar voru svo síð, að ekkert bar á, en hitt kvenfólkið gekk allt hokið og beygði sig í hnjánum, og sumar settust niður og létust vera að gera við skóinn sinn. Kongurinn tók fyrst eftir þessu, og skipaði að bera ösku á völlinn, svo kvenfólkið gæti gengið heim; svo var borin aska á völlinn, og svo gengu allir heim.

Blaðið er nú á enda, eins og hver maður getur séð; ég veit ekki, hvort einhver vill halda þessari sögu áfram og tala um viðtökurnar heima.

Viktor Eremita.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

(Sórey, 3.(?) Marz 1844).

Ja, vidste Du, Ven, hvor mangefold
man prøver i fremmede Lande!

Han*) kasted i Natten en gylden Bold
og traf min glødende Pande.

Og nu — jeg ved hverken ud eller ind —
jeg styrter igennem Skoven,
og søger min hvide, min dejlige Hind,
mens Stjernerne blinke foroven.

O Guder! Saa skuer jeg Skovens Mø
i Søen bag skyggende Lunde.
Hallo! Det er ude — ak, jeg maa dø!
Nu jage mig Nymfernes Hunde.

Þetta kemur nú út af því að vera að flana á vikivaka á föstunni, og rétt gerði Kristján 6., að taka þá af á Íslandi. Hún heitir, held ég, jómfrú Jessen frá Slagelse, og þó er, satt að segja, fallegri prestsdóttirin með sunnan- og norðan-brjóstin sín. Hafðu góða þökk fyrir tilskrifið; loksins kom þó ögn frá þér; en hvar eru bréfin mín frá öllum hinum? Dýrið, sem sást í Kaupm.-hafnarfjalli, þekkti ég glöggt á lýsingunni; það getur ekki hafa verið annað en maður, og líkast til candid. juris, fasteignamaður Grüner, sóreyingur; spurðu einhvern að, sem þekkir hann.

Skrifaðu mig fyrir 4 dölum, eins og ykkur hina, til minnisvarðans, og vittu að öðru leyti, að ég hefði ekki tekizt á hendur að vera vara-besefi í þessari nefnd, hefði öðruvísi staðið á, og ekkert get ég lagt til um atgjörðir ykkar fyrir það fyrsta, annað en senda þér bréf séra Jóns og G. Einarssonar, sem ég fékk frá þeim til svars upp á bréf mín, er ég ritaði þeim í fyrra sumar eftir bón allra Fjölnismanna, og bið ég

*) Erós!?!

þig að skýra nefndinni frá því, sem henni kemur við, og Fjölnismönnum slíkt hið sama á næsta fundi.

Ég hefi horngrýtis-köldu í dag, svo það má varla heita, ég geti haldið á penna, og því nenni ég ekki að svara þér öðru upp á ljóðið þitt, en því einu, að svo fallegt sem það er, þá er þó margt í því, sem heyrir til barbarismo, og varla hefi ég nokkurn tíma séð vísu sem meir væri nykruð eða finngálknuð. Börnin hans Hauchs liggja tvö fyrir dauðanum í typhus, 13 vetra stúlka, kolmórauður aumingi, og önnur hvít, 5 vetra. Hér er óhollt loft á Saurum.

Finnur skal fá bréf frá mér hið allra fyrsta; ég er að bíða svars frá öðrum. En útvega verður hann mér, félagsins vegna, fljótt, til láns eða kaups, *Zetterstedt, Insecta lapponica;* án þessarar bókar er ekki hægt að komast fram úr skorkvikindunum á Íslandi, en hún er ófáanleg hér á Saurum.

Viltu ekki heilsa Skúla mínum og biðja hann, þó ég sé óverðugur, að hlaupa til og skrifa mér ögn og setja mig inn í „de köbenhavnske Forhold“; hann er þó eini maðurinn, sem nennir að taka á penna. Segðu Hraungerðisgrána, íþróttabróður mínum, að ég eigi hjá honum bréf, og heilsaðu séra Pétri, G. M., Sörni mínum einkanlega, og spurðu hann ítarlega um, hvað hann viti um reiturnar mínar, hvort nokkuð muni enn vera til af þeim o. s. frv., og berðu mér svo aftur skítinn á tánum. Hvað ætli líði suðausturfjórðunginum?, og fæ ég aldrei *leiðréttingar-blað* af honum? Vill enginn reka vel eftir Olsen. Hvað veiztu ítrast um skólann? Þú verður nú að fara á hnotskóg, og hafa öll net og öngla úti, til að komast eftir, hvernig á öllu stendur og í öllu liggur; þú veizt, okkur ríður báðum á að vita það.

Vertu nú sæll og skrifaðu mér fljótt, elskan mín.

J. Hallgrímsson.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Saurum, 6. Marz 1844.

Elskulegi Konráð minn!

Svo er mál með vexti, að mér liggur mikið á að fá fljótt eitt eksempl. af Fjölni, öll árin, og 3 ritgjörðir líka, ef hægt er. Tíndu nú þennan Fjölni saman handa mér, heftan og hreinan, í því standi, að hann verði gefinn burtu. Ætli við eigum ekki svo mikið til af honum enn? Ég skal annars borga hann, ef við þarf, — og vænt væri að fá þrjár ritgjörðir með. En þetta má með öngvu móti dragast. Pakkapóstinum getur þú náð þangað til á föstudagskvöld, ég trúi kl. 6 eða 7; en þú verður að skrifa mér strax um hæl með bréfapósti, svo ég fái svar á föstudagskvöldið eða allra-seinast á laugardagsmorguninn. Þú færð þetta bréf á fimmtudagsmorgun og hefir allan daginn fyrir þér, svo þú hefir öngva afsökun að skorast undan svarinu. Yngri stúlkan hans Hauchs er nú dáin. Ég bið að heilsa.

Þinn

J. Hallgrímsson.

Mikil minnkun er að þér, að láta mig ekki vita, hvar þú býrð. Mundu eftir því næst. Ég sendi þér grafljóð yfir dönskum sýslumanni. —

Flýtið þið ykkur með Fjölni, svo ég komi einhverju inn, ef ég þarf pláss. — *Fiedler* biður að heilsa.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Saurum, (15?) Marz 1844.

Elskan mín góð!

Guð laun fyrir tilskrifin. — Það er langt síðan ég hefi haft 3 bréf í einu frá einum manni að svara. Það er eins og hver sjái sjálfan sig rekinn upp í hrútshorn, — og eiga nú að udvikla sig upp á einn soddan máta. Ég þakka þér fyrir kaffið; — hvað allri þessari borgun viðvíkur, þá verðum við nú að koma lagi á það. — Þrjár ræður er sjálfsagt ég borga, og 6. ár Fjölnis getur gengið af honórari mínu frá í fyrra, — það var ca. 15 dr.; tillag mitt í fyrra og í ár, 5 dalir hvort ár, er 10 dr.. — Ég bið þig að skila því og útvega mér hjá forseta „kvitteringu" fyrir bæði árin; ég er farinn að reka mig á, að menn verða krafðir tvisvar og þrisvar. Svo vil ég ekki vera þetta orðlengjandi. — Því nefnir þú við mig ritgjörðina um kvenbúning? Ég hefi aldrei lofað henni, en ég hefi sagt, ég gæti sýnt, hvernig ísl. stelpa ætti að vera búin, — en ekki nema heima samt og það með mínu ráði; þær eru til heima. —

Þetta hér: Pater ertu og princeps feiti, — það skil ég, en: processúl ertu svartra pússa; rex heitir þú *lifra ljósa*, það skil ég ekki; er það mör?

En svo ég gegni einhverju í sama tón, þá segi ég si sona: „Barrabbarara — Santhipóa — foggibus increscebo — confusio inimicis — vapor et mistes!", eða, ef þú vilt það heldur: Confusio inimicis, Toraloralu! Garabora! mistes et nubes! Geturðu ekki, maður, séð múkinn í holtaþokunni í þessum orðum, dreymir þig ekki heim í hraunið og Garðaholt?

Bráðum verður sett gymnasium heima, segir þú, og ég muni geta farið úr görmunum!; ertu að gjöra gabb að mér? Þú mátt úr flokki tala, sem hefir að vísu embætti að ganga; — guð láti aldrei drambsemis-djöfulinn snúa þér frá því, sem við höfum báðir álitið sóma vorn og heiður hingað til, að kenna ungum íslendingum, — þú hefir, segi ég, að embætti að ganga og efar þig — og ég vildi heldur geta orðið kennari við góðan skóla á Íslandi *en allt annað*. Þar get ég enn unnið skamma eða langa stund, hver veit nema 20 ár, ef guð vildi lofa, og hvað mætti þá ekki vera létt upp koldimmunni úr Íslandi, — helvízkri holtaþokunni, sem felur bæði líkama og anda. — Höfum við ekki sagt, að landið er *fagurt* og frítt, hefir þú ekki sagt það sjálfur? En hver skilur fegurðina, nema hann geti notið náttúrunnar jafnframt með viti og þekkingu; því eintóm mannleg tilfinning, sem hefir lifað í okkar unglingum, deyr út aftur með líkamanum, ef hún er ekki studd við þekkingu og djúpa ást á útborði andans. Þú átt að komast í skólann, hvað sem mér líður, en þú átt líka að koma mér þangað, ef þú getur. — Þú átt, til að mynda, ekki að láta sleppa úr hendi þér annað eins tækifæri og þegar Engelstoft spurði um Fuglepræ til að koma mér inn og fyrst og fremst að ná embættinu. Settu allt á stað til að koma því í lag. — Ég skal koma á eftir og sprengja öll púðurgöngin, — en kem nú, sem stendur, ekki við að grafa þau. Segðu Bryn. og séra Pétri og hverjum, sem gagn er að, allt þetta sama. Ég get kennt náttúrusögu og náttúrufræði (Naturhist. og Fysik), jarðfræði og hvað, sem vill af mælingu og reikningi. Ég hefi grann-kynnt mér hér einhvern bezta skólann í Danmörku, meir en hálft ár, og hefi enn heilt ár eða

meira til að kynna mér skólana í Höfn, sem ég á nú tækifæri til að umgangast beztu kennarana við. Tefðu ekki við að fara að grafa undir fyrir mig, ef það er meira en hégilja, að þú vildir eiga mig í verki með þér. Hér ríður á að reisa embættið, þá er ég sem sten(dur) maðurinn. Gáðu að því, að ég, meðal annars, þekki allt Ísland og flesta menn á Íslandi og er vinsæll, og eini maðurinn sem stendur, sem gæti komið í lag náttúrusafni heima, ef ég fengi tóm og húsrúm. Hér ríður mest á, að láta ekki loka fyr en ég kemst að. Ógæfan er, að verkið okkar Steinstrúps, sem ég fyrir mitt leyti er næstum búinn að fullgera, er enn of langt undan landi, til þess, ég geti stutt mig við það. Hann situr nú í öðru, og verður ekki rifinn úr því þennan né næsta mánuð. Hvað líður þér og grammatica og orðabókunum, og Antibarbarus, og ætlar þú að duga mér nokkuð og svara mér?

Ad urnam

J. H.

TIL JÓNS SIGURÐSSONAR.

Saurum, 15. Marz 1844.

Elskulegi Jón góður!

Nú er, þykir mér, farið að verða æði-langt síðan við höfum sézt. Hvernig líður þér og veröldinni? Ég verð ekki var við það neitt í þessari einsetu. Hafðu blessaður sent mér bækurnar; ég sendi þér nú aftur ræfilinn af þeim, og ætla aldrei að lesa meira í þeim á ævi minni; það eru nógar aðrar bækur að kveljast við. Hamingjan veit, hvers vegna það stendur í

spánni, að hávaðinn af öllu, sem við verðum að kynna okkur, er svo dauft og leiðinlegt.

Ég get ekki sagt þér um Lottin, nema þetta sama; báðir partarnir af honum eru hér úti, og vanti háskóla-bókasafnið nokkuð, þá hlýtur það að vera sá parturinn, sem var hér, þegar ég kom, og þá hefi ég aldrei fengið hann hjá félaginu. Viltu nú ekki gera svo vel að huga að, og láta mig vita, *hvað mikið félagið er búið að fá af frakkneska verkinu, bæði texta og myndabréf, og hvað það vantar, eða ekki er í vörzlum þess af því, sem það á.*

Ég hafði beðið etatsráð Finn að útvega mér Zetterstedts Insecta lapponica; í þess stað sendir hann mér aðra alkennda bók, Z. Fauna insectorum lapp., p. I., sem ég hefi hér úti áður, og legg hana því með hinum bókunum og bið þig að koma henni heim til sín. Hin bókin mun vart vera til á bókasöfnunum í Höfn; en geti ég ekki fengið hana með öðru móti, verður félagið að kaupa hana handa mér og láta Skandinavisk Boghandel umgangast það. Það verður hægt að selja hana aftur með litlum afslætti, þegar búið er að halda á henni. Viltu gera svo vel að sjá um, að þetta dragist ekki.

Hvað á ég að hugsa um, að ekkert kemur frá Olsen? Mér leiðist að geta ekki redigerað fyrsta kapitulann af landlýsingunni. Þó hann aldrei hafi komið við að láta kvaðrera arealið, þá gæti hann samt látið mig fá afstöðuna (de geografiske Positioner, eða hnattstöðuna, sem þið kallið það); og hvað verður af suðausturfjórðunginum, getur þú með öngvu móti útvegað mér „Aftryk" af því sem komið er?

Ég er af og til að hugsa um prentverkið; hvað ætli verði gert við það mál, og sýnist þér ekki bæði

þarft og fýsilegt, að ná einhvers staðar í hemilinn á því, til að vera ekki áhaldalaus, hvað sem maður kynni þurfa að láta prenta?

Hvað líður nú verzlunarmálefninu? Mér leiðist hér að fá ekki að vita neitt, hvað ykkur verður ágengt á fundum.

Veiztu nokkuð um skólann heima, og um allt það mál? Ég geri ráð fyrir, hnífurinn standi enn í þessari gamalkú. Myndi nú ekki tími til að koma einhverri hreyfingu á það, meðan þeir eru að gutla við *Gymnasierne* hérna í Danmörku. Eitthvað verður þó úr að ráða, og ég sé ekki, hvernig skólastjórnarráðið fer að forsvara, að láta alla endurbót dragast svona ár frá ári. Ef þú skyldir vita nokkuð, hvað þessu líður, og hvað vera muni í brugg-gerð um fyrirkomulagið, ef nokkuð er, þá væri mér þökk á, þú vildir stinga því að mér. Mér er nefnilega, þér að segja, heldur í mun, að komast þar einhvers staðar að, með dálítið af *Naturhistorie* og *Fysik* og *Geografi*, og koma jafnframt á stofn náttúrusafni við skólann, sem enginn myndi eiga hægra með en ég, þar sem ég þekki svo marga, sem fegnir vildu leggja sitt hvað til, bæði gefins og í skiftum fyrir allra handa *islandica*. Ég er hræddastur af öllu um húsrúmið, ef ekkert tillit yrði tekið til slíks um leið og nýja skólahúsið er byggt. Hvernig myndi gjörlegast að minna viðkomendur á það? Húsrúmið þarf lítið sem ekkert að auka, ef rétt er á haldið og tillit tekið til safnsins, þegar byggt er; því það er alkunnugt, að slík söfn prýða fremur stofur en lýta, og geta vel verið í þeim stofum, sem ekki eru brúkaðar dags daglega (til að mynda samkomustofu kennaranna, korridor etc.).

Er það ekki eins og ég segi, að hvað gamlir sem kongarnir verða, þá deyja þeir nærri ævinlega

seinast. „Hafðu þolinmæði, þú getur enn orðið kongur í Svíþjóðu“. —

Mig er nú farið að langa mikið eftir póstskipinu. Ég finn glöggt á mér, að ég frétti eitthvað ljótt með því, annaðhvort Heklugos eða manndauða eða „i al Fald“ einhvern vinamissi. Mér sýnist mál, það fari nú að koma.

Myndir þú nenna að skrifa mér einhvern tíma nokkur orð.

Þinn

J. Hallgrímsson.

TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR.

Saurum, 2. Apríl 1844.

Elskan mín góð!

Þakka þér fyrir öll tilskrifin og sendingarnar; ég skrifa þér á morgun með bréfapósti. Ó nei, ég er frískur, en ert þú lasinn, veslingur? Gleddu þig við vorið og góða von. Skólinn, Brynjólfur! — Ég skrifa þér á morgun.

Þinn

J. Hallgrímsson.

Láttu nafnið standa; ekki er vert að draga mig út, þó ég hefði heldur viljað hófsemd en þetta *tótalóh*. Ég held enginn vilji vera í veizlunni okkar, lagsmaður!

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Saurum, 2. Apríl 1844.

Ekki veit ég, dýrmæti Sir! nema þú kunnir nú að þykjast eiga bréfsnuddu hjá mér fyrir allar veitingarnar. Ég myndi nú samt fyrst um sinn láta þar við lenda að þakka þér ástsamlega fyrir mig og undirgangast að vilja þín jafnan minnugur vera til hins bezta. Ég hefi annars dregið að skrifa ykkur núna, til að tefja mig ekki á því, af því ég ætlaði að bregða mér inn í bæinn um páskana, en sé nú, þegar til kemur, að ég hlýt að sleppa því ferðalagi af „peningaástæðum" og eiga undir, hvort mér verði hægra um hönd um sumarmálin. Ég sendi þér aftur blaðið þitt; ég held það geti flakkað svona; ef ég ætti nokkuð um það að segja, þá þykir mér það vera heldur langt, þótt ég á hinn bóginn sjái ekki, hvar haganlegast myndi vera að stytta það. Ég sendi þér nú bréf séra Jóns á Breiðabólsstað til mín, og bið þig að lesa það með Brynjólfi. Hvað líður annars líkræðunum, og hverja ráðstöfun hefir ekkjan gjört fyrir þeim?; ég er því ókunnugur. Sömuleiðis sendi ég Fjölnismönnum skýrslu Þórðar Jónassonar um ástand Landsbókasafnsins; þú manst, ég ritaði biskupi í fyrra eftir bón ykkar til að fá hana. Sjálfsagt er, að hún er nú ekki mjög greinileg, en betri er hún samt en ekki neitt og mætti líklega hafa not af henni, ef menn hefðu *kataloginn* jafnframt, en ég veit ekki, hvort hann fæst hér. Ég hefi beðið Gísla að senda mér bréfin mín; gætirðu ekki um leið komið til mín korrektúrum af Fjölni, dispút. séra Péturs og einhverju þess háttar, mér til gamans um páskana?

Hvar býrðu nú aftur? Þú munt hafa flutt þig í fyrra dag. Skólinn, Konráð!; hvernig á nú að fara að?; og prentverkið þá, og alþing. Fiedler hafði lofað mér dálitlu um *saltfisk,* sem ég hélt væri ekki mjög óþarft, en Fiedler er ekki kominn með það enn; og sjálfur hafði ég ögn um hvali, ef myndirnar mínar yrðu búnar. Heilsaðu Grími frá mér og berðu kveðju mína á laugardagsfund. Gleðilega páska, elskan mín!

J. Hallgr.

TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR.

Saurum, páskadag 1844.

Elskulegi Brynjólfur minn!

Gleðilega páska, góðurinn minn, og gott er veðrið núna. Er ekki vorsólin farin að bíta ögn á þig?, og ekki held ég skattbændurnir fækki mjög mikið í Norður-Múlasýslu árið að tarna, og ekki veit ég, nema Stefán gamli langur á Úlfsstöðum hafi einhver ráð með að setja þig inn í embættið.

Ég lofaði þér bréfi um daginn og sveik þig þá og kem ekki við að skrifa langt í dag, þó þú trúir því varla, ef til vill. Ég hefi líka lítið að skrifa um, en hér gildir að gegna eitthvað því, sem þú nefnir skólann. Hvernig fara eigi að agitera? Það veit ég satt að segja ekki. Hér er um að gera að fá skólastjórnina til að setja embættið á stofn og koma upp heima náttúrugripasafni, svo brúkanlegu, að það verði notað til kennslunnar, og leggja til svo mikið af bókum sem allra-nauðsynlegast er til að geta

unnið með og gert nokkuð að gagni. Allt þetta kostar nokkra peninga, og svo er húsrúmið, sem verst verður með, ef til vill, þótt það þurfi öngvan veginn að vera stórt. Það er sjálfsagt, að ef þeim er alvara með að láta íslenzka skólann geta hér um bil svarað til þessara gymnasia, þá sýnist sem þeir geti öngvan veginn sleppt náttúrufræðinni, og þess utan held ég, að ég gæti tekið að mér að kenna dálítið í fysik, ef vildi, og ég fengi hin nauðsynlegustu áhöld. En hvernig fara að agitera? Konráð heldur, ég eigi að reka memorial beinlínis í direktionina, og segja henni og sýna, hver nauðsyn sé á, náttúrufræði verði kennd heima; en mér finnst það einhvern veginn vera fruntalegt, og að ég komist ekki beinlínis að því máli, fyr en direktionin væri fyrst búin að ákvarða um þessa kennslugrein, og að ég þá geti fyrst sótt um embættið, eða hvað sýnist þér? En til að koma fótum undir þetta mál, og fá d. til að stofnsetja þessa kennslugrein, til þess þarf einhvern, sem er ofar á strái en ég; nánustu forstöðumenn skólans, — skólinn sjálfur og stiftsyfirvöldin — ættu að gera það, eða réttara sagt vera búin að því. Hvað helldurðu, ætli það væri nema til tómrar bölvunar að koma einhverjum artikula um þetta inn í blöðin?; helldurðu ekki, hvað vel og varlega sem hann væri saminn, að það yrði að minnsta kosti til lítils gagns? En getur þú með öngvu móti komizt eftir, hvort nokkuð eða ekkert hefir verið ráðgert um þetta í direktioninni?

Ég bið ástsamlega að heilsa dr. Pétri, með þakklæti fyrir disput; eins Konráði og G. Thor., sem bráðum fá bréf frá mér. En hvað líður nú skipaferðum, heilla-karl?; mér ríður á að vita það sem greinilegast, og eins um brennisteininn, hvern-

ig á stendur. Ég trúi, ég hafi sagt þér, að þessi traktat um hann eftir okkur væri búinn.

Þ.

J. Hallgrímsson.

TIL FJÖLNISMANNA.

(Sórey, páskadag(?) 1844).

Gísli vor, Hraungerðisgráni, hefir haft vit á að biðja um þessa bók. Ekkjan hefir viljað, hún gengi fyrst gegnum hendurnar á mér, — *fyr en hún yrði prentuð,* og ég skyldi ábyrgjast. „Ég ábyrgist þá þessa bók hér með“, og er fremur á, hún verði prentuð undir eins, ef félagi okkar, Brynjólfur minn, er ekki harður á móti því. Það er sjálfsagt, að orðfæri þarf að laga á stöku stað, en það er varla meira en svo, að gera má við fljótan yfirlestur, eða jafnvel í prófórk. Danir eru vanir verra á prófórkum.

Mér þykir merkilegt, að svo skýrir reikningar komi í ljós.

Það, sem er skrifað með blýanti útá röndina og dregið út aftur, þýðir ekki neitt. Eiríkur Sverrisson hefir haft handritið til yfirlestrar og skrifað það þá um leið, og séra Tómas hefir dregið það út. Væntanlega mætti enn ná úr Leignakamarnum því, sem séra Tómas vildi, en þó það verði ekki, má prenta samt það, sem til er.

Það verður umhugsunarefni, að minnsta kosti alþingismönnum og fleirum, ef til vill, sem heima sitja.

J. Hallgr.

Í bréfinu til mín kalla þeir nú Fjölni okkar Litla-Fjölni svo sem af skopi; — hvað ætli hann verði stór í þetta sinn, og hvenær búinn, og hver ætli gjöri svo vel og segi mér það?

TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR.

Saurum, 30. Apríl 1844.

Ég flýti mér nú, elskan mín góð! að senda þér þetta dót frá Fiedler, ef þið kynnuð að vilja nota það; verst er, ég hefi hroðað svo af útleggingarnefnunni, að ég er hræddur um, hún verði ekki notuð. Ég vildi samt fyrir mitt leyti, heldur en ekki, það yrði prentað, ef það kemur ekki of seint, því þó ekki sé mikið við ritlinginn í sjálfu sér, þá veit ég ekki nema Fjölnir kunni að hafa gott af að fá þessa „Medarbejdere“ svona útum lönd, eða hvað heldur þú?

Ég legg með til ykkar Konráðs þetta frá Gísla á Selalæk, sem séra Jón Halldórsson gat um í bréfi sínu. Þið sjáið nú, hvernig á öllu stendur. Ég fyrir mitt leyti varð hissa á, að ekkert meira skyldi koma fram af ferðasögunni, ekki einu sinni svo mikið sem dagbókarbrot. — Og nú er allt komið fram, sem hafa þyrfti til að semja ævisögu séra Tómasar!! Ef þið eigið bréf frá honum, er ekki vert að týna þeim; ég hefi sjálfur æði-mörg og hefi frá því við byrjuðum að skrifast á haldið þeim saman.

Hvaða ósköp gengur á fyrir M. Eiríkssyni; ég

heyri óminn af því hér, en er ekki enn farinn að sjá corpus delicti.

Forl.; ég verð að hætta.

Adieu!

J. H.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Saurum, 2. Maí 1844.

Sæll og blessaður, allrahæstvirti, dýrmæti Sir! og taktu mér það ekki illa upp, þó ég sé svo djarfur að þúa þig núna í hundadögunum. Þessi hersens Fuldmægtig sendi mér einhvern kveðjusnepil frá þér og það var á að skilja sem þú værir eitthvað geðstirður út úr því, þú þættist eiga bréf hjá mér, en þessi sami hersens segir sjálfur, að Absurd-Komiken sé liðin undir lok og læt ég mér það allt að kenningu verða, kunnandi mér öngva betri siði en þið hafið þarna í höfuðborginni, — bindindi til lífs og sálar, eins og þú veizt, allt upp á gamla botnesku. Nú er einungis efnið miðans að láta yðar hávelborinheit vita, að þú munt mega búast við að fá að sjá framan í andlitið á mér á mánudagskvöldið, kemur, ef þú vildir virðast að vera viðstaddur á póstgarðinum eitthvað stundu eftir miðaftan, þegar dagvagninn kemur. Finnur skrifaði mér í gær „í mesta hasti", að þó hann væri í peningahraki, réðist hann í að senda mér hér með 10 dali, í von um endurgjald frá félaginu, til þess ég gæti ferðast inn fyrir, til að vera viðstaddur lagfæringu á öðrum fjórðungi landsins. Nú komu raunar ekki þessir 10 dalir, en ég

býst við þeim með næsta pakkapósti (á sunnudagsmorguninn, kemur). Segðu því Brynjólfi fyrir mig, hann skuli ekki brjótast neitt í að senda mér þennan blá, sem ég bað um, og það með, að andskotalega hafi til tekizt, að böggull til hans, með plöggum Fiedlers etc., hafi af gáleysi orðið eftir af seinasta pakkapósti, svo það hljóti nú að bíða þangað til ég kem sjálfur.

Heilsaðu Gísla rangæingi ástsamlega frá mér; — hann verður að taka kveðju minni, karlinn, þó ég geti ekki sent honum neitt.

Tuus ad urnam
J. Hallgrímsson.

TIL J. STEENSTRUP.

Kjøbenh., Løverdagen (11. Maj 1844).

Kære Steenstrup!

Du kan tro, jeg blev overrasket ved dit venlige Brev, som jeg først modtog i Dag, da jeg havde glemt at sige Reinhardt, hvor jeg boede.

Hurra for Kongen! Det er dog en meget fornuftig Mand. Du kan tro det glæder mig ikke lidet, at du kommer til at se Færøerne under saa gunstige Omstændigheder. Jeg haaber sikkert, at Synet af de islandske Formationer skal vække og opfriske alle dine Erindringer om de isl. Forhold og blive til stor Nytte for Udarbejdelsen af den geologiske Del af det paatænkte Arbejde.

Det forstaar sig selv, at jeg under disse Omstændigheder ikke tager ud til eder igen førend

du er vendt tilbage fra din Rejse; men saa vil du rigtignok ikke slippe for at jeg igen benytter mig af dit Venskab.

Det forekommer mig aldeles nødvendigt, at du kommer her til Byen saasnart muligt og forbereder dig her til Rejsen. Du vil selv indse det er i alle Maader det tjenligste.

Du er vel saa god at sende mig pr. Pakkep. eller bringe selv med de Bøger og Papirer, som ligger i den sammenbundne Pakke, og som alle vedkommer mit Arbejde. Mit Linned vil jeg ogsaa trænge til. Det øvrige saa jeg helst maatte blive. Det bliver ogsaa nødvendigt, at du tager her ind med, hvad der er skrevet om Svovlet. Jeg skal siden fortælle dig det nærmere.

Hvilken Forskel paa i Dag og i Gaar! Alt er her pludselig forvandlet til Sommer efter den velsignede Regn i Gaar Aftes.

Hils venskabeligst din elskelige Kone og Svigerinde, ikke at glemme Prinsessen; det lader til hun „rykker Tronen nærmere“ i denne Tid.

Din

J. Hallgrímsson.

Nok en Gentagelse af den gamle Skandale i den danske Marine! Fregatten Gefion, som skulde med Thetis udgøre Kronprinsens Eskadre, er vendt læk tilbage fra en Krydstur; den løb paa Grund paa Falsterbro Rev!!

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

(Kaupmannahöfn, um 15. Maí 1844).

Heyrðu nú, dýrmæti Sir! tíndu saman handa mér eða Steinstrúp allt, sem viðvíkur landnámi á Færeyjum, Suðureyjum og Norður-Skotlandi, að svo miklu leyti sem Austmenn byggðu þar, og fornsögu þessara landa, — Færeyingasögu, ed. Rafn, hefi ég tekið sjálfur á turni, — og finndu mig upp á þetta eins fljótt og þú getur.

Tuus

J. Hallgr.

TIL J. STEENSTRUP.

(Kaupmannahöfn, 17. Maí 1844).

Jeg sender dig dette fra „Ekspeditions-Kontoret“ (Regensen 6—8). — Hvis du har skrevet noget til Island, maatte du sende det op til mig (Vv. 218) endnu i Aften eller i Morgen *meget tidligt;* eller ogsaa vente til 1. Juni, da nok et Skib afgaar til Sønderlandet; min isl. Korrespondance m. m. har jeg næsten ganske ekspederet, og staar fuldkommen til din Tjeneste — hvor og naar? I Aften er du vel i Selskabsmøde.

$^{17}/_{5}$ '44. Din

J. Hallgrímsson.

TIL PÁLS MELSTEDS YNGRA.

Kaupmannahöfn, 5. Júlí 1844.

Páll minn góður og sæll!

Hvernig tókst að tarna, heillin mín góð! að kof-inn brann ofan af höfðinu á þér? Ekki finnst mér nú samt, satt að segja, svo mikið til þess skaða, fyrst þú brannst ekki inni sjálfur, né neinir þínir, og ekki svo mikið sem sviðnaði af þér augabrýrnar. Eitt finnst mér meira til, að þið stukkuð burt af Brekku, frá öskuhrúgunni. Ég held Álftanesið fari senn að verða skemmtilegt, þegar þeir eru orðnir tveir einir eftir, lektor karlinn og Skapti (ég tel þá f. 1.) og Guðmundur heitinn í Hákoti. Loksins tókst þá Skerjafirði að sigrast á skólabátnum; Finnur er mjög aumur út af frændamissinum. Við höfum ekki heyrt, hver hinn pilturinn var.

Gísli mágur okkar — Hraungerðisgráni — gat til við mig hér um daginn, að á vori komanda myndi æðarvarpið verða lagzt frá í Eynni og kom-ið í staðinn ekki minna hrafnavarp. — Ég vildi svona stinga því að þér, og spyrja þig að um leið, hvað þú heldur Reykvíkingum verði við, þegar Sekri fer að senda þeim eggin, eins og vant er, en biður þá að afsaka, það séu í þetta sinn „andskotans hrafnsegg!“

Ég er kominn frá Saurum, eins og þú sérð; en ekki er það samt nema um stundarsakir, með-an Steenstrup er að ferðast með konungssyni um Skotland og Færeyjar. Þú spyrð mig um þá Inge-mann og Hauch. H. er allra-elskulegasti maður; hann er hár og grannur og ólánlega vaxinn, allra manna svartastur, blakkur og suðrænn í andliti,

og sérlega fallega-ljótur, eins og þú þekkir, með fjarska stórt nef og efra tanngarð, og allra manna stóreygðastur og úteygðastur; og samt sem áður þarf ekki nema líta á hann, til að sjá hann er fluggáfaður. Hann er svo mikill ákafamaður í tali, að hann varla kemur öllum orðum út, og blæs þá eins og móður hestur; og svo er hann stundum líkur Shakespeare, að hann segir t. a. m. á einum stað í Sveini Gratha:

„før skal du fange Vindens Hest paa Heden,
og binde den til Maanens blege Horn,
end du formaar“ ... o. s. frv.

Honum mættu tveir harmar í vetur; hann missti dóttur sína, og konan hans skrifaði Novelle. Ingem. er allra-mesti spilagosi, stuttur og stubbaralegur, með mikið hár og úfið, sem hefir verið bjart, en er nú farið að grána; hann hefir breitt andlit, flatt, bratt og lágt nef og mikið enni, lítil, grá, lífleg og skýrleg augu; hann er afar-fljótmæltur og veður svo hvað úr öðru, að það er oft illt að fylgja honum; hann er fyndinn og smáertinn, og ófús á að tala um skáldskap. Hann segir, að einu sinni hafi þeir verið á ferð saman, vindurinn og djöfullinn, og þegar þeir komu að horninu á húsinu hans Hjorts (þar er ævinlega götusúgur), þá hafi djöfullinn sagt: „Bíddu mín hérna, vindur minn! meðan ég bregð mér inn til kunningja míns“, — en hann er líklega ekki kominn út aftur enn!

Ingem. er nú const. Direktor síðan Waage dó. Saurar sjálfir liggja lágt, og loftið er þar óhollt og þokusælt, en fallegt er þar í kring. Andinn í bænum er heldur en ekki smákaupstaðarlegur, og ekki held ég vísindi geti vel þrifizt, nema í stórborgum, eða þá fyrir einstaka menn í sveitarró.

Berðu kæra kveðju mína konu þinni elskulegri, og eins foreldrum þínum og frúnni í Hraungerði; ég legg hendur mínar yfir litla Pál og blessa hann. Ég hafði fyrirvarann í vor, og sendi kveðju mína með gamla Fjölni, því ég vissi, ég myndi ekki, heldur en vant er, skrifa mörgum. Samt vildi ég, þú kæmir boðum til Gísla míns góðs á Selalæk, og lofaðir honum frá mér löngu bréfi með póstskipi.

Lifðu margblessaður! Tuus ad urnam, og lengur, ef ég get.

J. Hallgrímsson.

TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR.

Kaupmannahöfn, 13. Ágúst 1844.

Epistola virorum immortalium, Väinamöineni et Hraungerðis-Graunii, ad candidum juvenem, Chonradinum, alias Skruddium, ditiscum eða vatnskött í Kreischa.

— — — —

Hemmert ætla menn sé farinn í sjóinn; hans var von að austan fyrir löngu á Gásinni, en hún er hvergi komin fram. Í þeirri Anledning hefir Bókmenntafélagið beðið Thorarensen að kveða eftirfylgjandi grafskrift:

„Aflmikill stormur yfir hafið skríður
og rótar upp þeim aldna, gráa sjá“,
langstígur, hvergi við á báru bíður,
beinleiðis stefnir Kaupinhöfnu á,
suður og blæs og segir Grími frá,
hvernig með humrum Hemmert karli líður.

Gásin var komin góðan spöl í haf,
gliðnaði þar, og dettur öll í sundur.
Djankann og Gísla dreymdi ferðum af.

Djöflarnir sögðu: „Hvaða heimsins undur!
Nú fer í víti allt á tjá og undur".
Þá brosti Hemmert; — þrællinn sökk á kaf.

En svo þú skulir ekki halda, að ædle, gamle Väinamöinen geti ekki gert neitt betra en þetta bull úr Grána, þá skal hann reyna til að snara fram einhverju ljóði fyr en þessu bréfi sé lokið.

Nú er ég vaknaður aftur, og hafði þá karlinn samið þennan kafla, sem þú sérð að er með annari hendi, og tæmt ölflöskuna, því veðrið er heitt, og vatnið ódrekkandi eins og þar stendur. Ég varð glaður við, að hann hafði komið svona miklu af, honum var drums við; hann tók bréfið af mér aftur og skrifaði eftirfylgjandi stökur, sem hann sagðist ætla að hafa um eitthvað, sem hann vildi. „Ráddu lagsmaður", sagði ég, hallaði mér aftur út af í sofanum og fór að sofa.

Ég varð að taka við pennanum aftur, eins og þú sérð, því Gráni getur ekki hrært sig fyrir bannsettri leti. Ég ætla samt ekki að kveða neitt — ég læt ekki siga mér upp, — en tala heldur við þig, frændi, eins og maður talar við mann, fáein orð í prosa. Þar er þá fyrst til máls að taka, að sama kvöldið, sem þú varst uppá Wilisch, var ónefndur maður, ekki langt frá okkur, uppá nokkurs konar Wilisch líka, — og sá var einn munurinn, að þið voruð 18, en hann var ekki nema einn, að minnsta kosti ekki í senn, og „turnaði" og galaði sjálfur, svo þú getur nærri, hann muni ekki hafa komizt heim undan þrumunum. Hann á nú annars von á gleðju eða að „fá í hendina", sem menn segja, í haust, þegar fjölgar um í bænum. Annað veit ég ekki að segja þér honum viðvíkjandi. En Steindór, frændi Finns, drukknaði, greyið, á Skerjafirði, við annan mann, svo nú kemur ekki neinn nýr íslend[ing]ur, það ég veit, í haust. En farið er að sneiðast um á Brekku, eins og þú veizt; frúin komin austur að Hraungerði og Páll

með allt sitt að Hjálmholti, svo þegar skólinn fer, verður ekki annað eftir á Álftanesinu, en þeir, Þorgr. gullsm., ef hann verður, gamli Guðm. í Hákoti, sem er dáinn fyrir löngu, og ef telja skyldi Árna í Görðum. Ég vek nú hra. Thor., sem situr hér sofandi, að lesa Olgeir danska, og bið hann að hafa nokkuð á móti þessu, ef hann geti.

— — — —

G. er farinn fyrir góðri stundu, og ég kem nú að utan, hafandi étið rauðar spýtur uppá krít, því G. þorir aldrei að lána mér neitt, eins og vonlegt er. Þegar ég kom í Stúðenstræti rétti flyðra höndina út um glugga og sagði: „Søde Herre!“ „Tak, som hilser“, sagði ég og tók í höndina. — „De har lovt at ville se op til mig engang“. — „Ein Wort ein Wort“, — sagði ég; — „ein Mann ein Mann —“, en ég er nú skynsamari en svo. „Sov vel, Islandsmand!“ — Og úr því ég er nú sloppinn úr þessari freistni og kominn heim til gyðingsins, sem hún segir sjálf, enginn vilji snerta, þá held ég verði að láta þig vita, að þessi sami G. hefir þránauðað á mér að gera eitthvað eftir móður sína, og ég hefi allt af neitað því, og sagt það væri mér ómögulegt; til merkis mitt nafn: Jónas Hallgrímsson. En út úr þessu hefir spunnizt, að ég hefi hugsað með mér, hvernig ég myndi vilja hugga einhvern hegelianer — þú skilur — undir slíkum kringumstæðum. Heyrðu nú til:

Nautagæfa fóðurgrasið grær
á leiði móður þinnar þjáðu.

— — — —

Allt kvæðið. Sbr. I., bls. 181—82.

Til sannindamerkis um það, að þetta sé gert út í loftið, citera ég Brynmeyer við G. segjandi: „Marg-

ur á bágt í heimi hér; heyrðu það, Jósep, bróðir minn! Taktu það ekki samt að þér, helvítis djöfullinn þinn!“ En hafði ég ekki lofað þér einhverjum stökum, áður en þessu bréfi lyki? Svo stendur nú á sálarástandinu, að ég held lítið verði um það; en „tilraunin er öllum boðin“, segir máltækið, þó vitlaust sé:

Veit eg það fyrir vissu nú,
veður færðu eða gamalkú
hjá henni Höllu minni
út úr þessari orlofsferð,
sem upp á hennar náð er gerð,
gikkur í gömlu skinni!

Þegar þú kemur kotið á,
sem Kreischu liggur út í frá,
neðan við háa hólinn,
viltu þá ekki vita hvurt
Vigga mín hefir að mér spurt,
sem að ég sá um jólin?

Andlitin þýzku eru mér
öngvu síður en brauð og smér
í fardögum fyrir norðan,
(gott eiga sumir gæfumenn,
guð veit, hvort að þú manst það enn)
— þegar að þrýtur forðann.

Eins bið eg þess, ef áin Rín
upp er stigin á fætur þín,
fljúgðu þá fjöllum hærra,
komandi hingað heim um sinn;

hérna, rétt strax, við kaupstaðinn,
er vatnið víni tærra.

Froskarnir vaxa fjögur ár;
fárlega ertu í slíku dár!
(bið ég þér bóta þriggja),
og lifa nærri eins lengi og þú!
— Lagleg hefir hún verið, sú!*) —
Engin vill undir liggja.

Hvort sem að ég líð bót eða böl,
bláa loft eða vítiskvöl,
vaðandi á vonarhausti,
samt er eg allt af eins fyrir því,
aumingja, svarta dírrindí!
samur,
þinn
séra Trausti.

TIL J. STEENSTRUP.

København, 22. Aug. 1844.

Kæreste Ven!

Velkommen tilbage med alle dine nye Opdagelser, som jeg rigtignok ikke kender noget til endnu. Saa meget kan jeg i al Fald sige dig, at jeg ofte har været hos dig paa din Rejse og gjort mine egne Bemærkninger over den udtryksfulde Natur blandt Ossians Bjerge, hvor „Selmas blaa Vover

*) Sú, sem fræddi þig á, að froskarnir yrðu ekki nema 8 daga.

rulle i Lys". De skotske Fjeldegne, med sine Floder og Indsøer, maa dog endnu udøve en besynderlig Tryllemagt over den fremmede Vandrer, hvis Sir Walters Pen ikke har været altfor ødsel i hans mange henrivende Skildringer af disse Steder. Og nu de stakkels Færøer; jeg haaber dog, at der i det mindste findes noget — tale qvale — Sammensurium af islandske Forhold.

Det var ellers brav uheldigt, at jeg ikke skulde være hjemme, da du var saa god at besøge min Synagoge, og saa meget besynderligere som Gud ved, at jeg ellers kukkelurer nok hjemme, som det sig sømmer en Kælling af min Alder og Gemytsbeskaffenhed. Min vita er kort nok, kan du tro, siden vi taltes ved; jeg har ikke levet synderligt mere end en rigtig energisk Schlesvig-Holsteiner vilde kunde leve i 4 a 5 Dage. En af mine sidste Bedrifter er at have læst Hugi's sidste, „Die Gletscher und die erratischen Blöcke", hvorved jeg har faaet en Del besynderlige Skrupler i Hovedet, som jeg gerne kunde være saa ondskabsfuld at unde dig din Portion af. Der er endnu noget Galskab i de Dele, kan du tro. Der er komne nogle Skibe fra Island, men, underligt nok, ingen fra Sydlandet. Sommeren har været god, men en hel Del Sygdom, især paa Østfjordene. Om faa Dage tager nogle Skibe op igen, deriblandt eet til Reykjavik, ladet med Grus! Hvem tror du det kunde tilhøre, uden Universitetsdirektionen. Imidlertid er der en passende Lejlighed for Breve til Sydlandet. Dine Venner blev vistnok glade ved at høre et Par Ord fra dig. Valgene deroppe er faldne temmelig heldigt ud. Af de mange morsomme Historier, man har hjemmefra i den Anledning, vil jeg nu for Øjeblikket kun fortælle dig

een. Den gamle Sysselmand Guðbrandur i Feigsdal havde, som Valgdirektør i hans Syssel (Bardestr.), forfattet Vaglister efter forelagt Skema; uheldigvis fandtes paa Skemaet en Rubrik for „Bemærkninger“, og da Sysselmanden fandt sig beføjet til at udfylde den, viste det sig, at han havde noteret ved de forskellige Navne: „stammer“, — „er tunghør“, — „enfoldig“, — „dum“, — „frygtsom“ etc. Tænk dig nu f. Eks. Jón i Haga — „den gøende Repstyrer“, som du nok husker fra Brjánslæk! — Thorlacius paa Stikkesholm og Ásgeir paa Kollafjarðarnes er i blandt de valgte.

Eftersom jeg er noget doven i Dag og Solen derhos er saa artig, aldeles imod denne graa Sommers Sædvane, at se mig i Papirerne og genere mig, saa vil jeg ikke skrive mere for denne Gang. Lev vel, bedste Steenstrup!, og bring mine venligste Hilsener til alle dine.

Din

J. Hallgrímsson.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Ég skulda Sörni mínum fyrir þvott og þjónustu 10 r. — 3 m. — 7 skl. Nú er hann kominn að krefja mig í miðjum mánuði. Ég er í ráðaleysi og ræðst þess vegna í að biðja yður að borga þetta fyrir mig. Ég vonast eftir, að það geti einhvern veginn goldizt aftur.

Sörni liggur á, segir hann. Það er eins og hver sjái sjálfan sig.

14. Október 1844.

J. Hallgrímsson.

TIL JÓNS SIGURÐSSONAR.

(Kaupmannahöfn, um 15. Des. 1844).

Jón minn góður!

Ég fékk bréfið þitt í tíma, en ég kom ekki á nefndarfund, af því ég bæði var óhress og þorði ekki vel út og hefi þar hjá verið þunglyndur þessa daga og ekki nennt að hugsa málið; því var ég hræddur um, að ég myndi leggja eitthvað illt eitt til af handahófi. Skammdegið hefir allt af lagzt þungt á mig, síðan um veturinn, ég lá, en ég veit af reynslu, það bráir af mér eftir sólstöðurnar, og þá er ég aftur til í allt. Ég sendi þér skjalið, ef þið þyrftuð að nota það í bráð.

Þinn

J. Hallgrímsson.

Ég fellst annars að mestu leyti á hverja grein, — nema þá fjórðu — og vil þær verði allar betur skýrðar í nefndarskýrslu vorri til fundarins. *6.* greinin, *a,* um póstgöngur, er í rauninni sérstakt mál, sem ég hefi ætlað, ef guð lofar, að bera upp. En ógæfan er, að enn vantar „kortin“.

J. H.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Kaupmannahöfn, 26. Febr. 1845.

Hávelborni herra etatsráð, F. Magnusen!

Hæstvirti forseti!

Ég fékk ekki fyr en í gær vitneskju um, að fundur vor yrði haldinn í dag. Ég fékk þá jafnframt við

öðru að snúast (lagabreytingunum að heiman, er mér komu þá fyrst fyrir sjónir), og hafði því ekki tíma til að semja skýrslu mína um Íslands-lýsingu, svo glögga og greinilega sem ég vildi. Ég leyfi mér því að draga hana til almenns fundar, — því fremur sem ég ræð af boðsbréfi yðar til þessa fundar, að hann verði haldinn innan skamms.

Undirgefnast

J. Hallgrímsson.

TIL FINNS MAGNÚSSONAR.

Kaupmannahöfn, 16. Apríl 1845.

Allrahæstvirti, elskulegi herra etatsráð!

Ég er nú sem óðast að flytja mig í St. Pétursstræti 140—3. og á ekki mjög gott, því allir kalla að mér, sem geta, til að mynda vertinn með húsaleigu & c.; þó er Sörin vor óþolinmóðastur, sem eitthvað þykist eiga hjá mér fyrir þvott og þjónustu og fer nú með þetta bréf, til að biðja yður um mánaðarpeninga mína fyrir næstliðinn Marzmánuð.

Ég læt fylgja kvitteraða blankett til ávísunarinnar, svo S. geti sótt féð samstundis. Fyrirgefið mér kvabbið!

Yðar hávelborinheita auðm. þ.

J. Hallgrímsson.

TIL DEILDAR HINS ÍSLENZKA BÓKMENNTAFÉLAGS Í KAUPMANNAHÖFN.

Um vorið 1842, þegar ég var að búa mig til seinustu sumarferðar minnar á Íslandi, fékk ég bréf hinnar heiðruðu félagsdeildar og kvödduð þér mig til að koma aftur hingað til Danmerkur og hjálpa til að semja lýsingu Íslands.

Ég þekktist það — og því fremur sem mig langaði mest sjálfan til að því verki yrði framgengt; en það mun öllum yður ljóst, hvílíkan vanda ég tókst á hendur.

Ég er kominn nokkuð á leið með *minn* hluta „Íslands-lýsingar“, og þó skemur en ég vildi; ég hefi hlotið að verja miklu meiri tíma til vísindaiðkana þar að lútandi og til undirbúnings en til samningsins sjálfs; ég ætla mér að vanda það allt eins og kostur er á.

Ég var ekki einfær um allt, sem koma verður í þann hluta „Íslands-lýsingar“, sem hin heiðraða félagsdeild hefir trúað mér fyrir; ég hefi því skorað sitt á hvern, alla vísindavini mína, íslendinga, svía og dani, og hafa þeir, margur hver, brugðizt vel við því.

Hið konunglega danska vísindafélag veitti félagi voru í hitt ið fyrra 500 rbdl. með þeim skilmála, að „Íslands-lýsingu“ yrði snúið á danska tungu, eður þó að minnsta kosti ágrip hennar samið á dönsku; ég vil ekki neita, að mér þykir þetta undarlega heimtufrekt, en fyrir mitt leyti vonast ég eftir að geta fullnægt þeim skilmála *kostnaðarlaust,* með bók, er heita á „Islands Naturforhold“ og við lektor Steenstrup höfum lengi verið að böggla saman.

Ég ætla mér enn eitt ár til þessa starfs; lengra get ég ekki lagt upp. Ég veit dável, að mörgu muni þá vera ábótavant, og bið ég yður fyrirfram að virða mér það til vorkunnar.

Eins ber mér enn að geta. Á uppdráttum Íslands frá herra Birni Gunnlögssyni hefir ekki hingað til verið tekið fram landslagið. Ég hefi að tilmælum forseta vors og riddara Olsens ráðizt í að tilgreina það eftir dagbókum mínum og minni. Verði nú, eins og við er að búast, fundið að einhverju af því seinna, þá tel ég mér til afsökunar að hafa gert það í viðlögum, og allt eins rétt og gat.

Kaupmannahöfn, 19. April 1845.

Jónas Hallgrímsson.

TIL ÞÓRÐAR JONASSENS.

Kaupmannahöfn, 21. April 1845.

Elsku-vinur minn góður!

Mér er sagt, að skip sé að fara heim rétt í þessu, og flýti ég mér því að þakka þér fyrirfram tvö ástsamleg bréf, en ég skal þakka þér bæði betur seinna. Ég er, sem stendur, staddur hér á skrifstofu fulltrúa vors, og hefi — eins og þú getur nærri — æði-nauman tímann. Mér líður nú loksins, guði sé lof, sæmilega vel til heilsunnar; mér er batnað allra meina minna, nema einhverrar agnar af Hypokondri — bringsmalaskottu — eða hvað það heitir, draugurinn, sem ásækir svo margan íslending. Ég er sæmilega feitur og þokkaleg skepna, en miður klæddur og óburgeislegri, en ég ætti skilið að vera.

Ég hefi skilað kveðju þinni til Steenstrups; honum líður vel, nema hvað blóðið sækir stundum á höfuðið. Danir eru nú að slokna, — svo sem eins og ljós, sem fuðrar upp af því vinnukona hefir gleymt að taka af því skarið.

Þú baðst um fleiri kvæði; það situr á ykkur, sem lastið allt, sem ég geri, *þegar nafnið mitt stendur ekki undir því!* Ég hefi nú samt enn þetta árið gert það löndum mínum til léttis og þóknunar, og skilningsauka málanna, að setja merki undir þau kvæði mín, sem koma í Fjölni; þau eru hvorki mörg né mikilvæg. Lægi altént vel á mér, gæti ég sjálfsagt ort betur.

„Kong Renés Datter“ eftir Hertz verð ég að senda þér með einhverju móti, undir eins og það kver kemur úr prentun; þessi leikur (romantisk Drama i 1 Akt) er það yndislegasta, sem ég veit til hafi oltið upp úr Dönum.

Heilsaðu, vinur minn! þeim, sem þú heldur taka vilji kveðju minni. Ég skrifa betur með seinni skipunum.

Þinn

J. Hallgrímsson.

ÝMSAR RITGJÖRÐIR O. FL.

DÝRANNA MEÐHÖNDLAN.

Varla getum vér hrundið frá oss þeim þanka að dýramorðið í það hæsta leyfist, þá er nauðsyn krefur, en aldrei til eintómrar skemmtunar; varla getum vér deyft hjá oss þá hugsjón, að fyrri en keðjan þrýtur við hásæti hins eilífa, hljóti enn þá að finnast þúsund lifandi verur, að baki hverra maðurinn stendur eins langt og rjúpan að baki veiðimannsins. Vei oss!, ef þessir máttkari vildu fylgja því dæmi, er vér gefum þeim.

DANSKUR STÍLL.

Hvori bestaar det, som man kalder Ære, og hvorfor bør den eftertragtes?

Ære kaldes det, naar man, formedelst nogen sand Fuldkommenhed, gode Handlinger og Egenskaber, har vundet deres Agtelse, som man lever i Selskab med. —

Denne Ære bør eftertragtes, som vigtigt Middel for at fremme saavel sit eget som sine Medmenneskers sande Vel. Thi derved skaffer man sig saavel en større Virkekreds som en bedre Lejlighed, for at vise en virksom Daad i nogle store og gode Foretagender, hvortil i Særdeleshed kan bidrage and-

res Tillid, som en sand Ære umiskendelig med sig bringer. —

PRÓFRÆÐA,

FLUTT Í BESSASTAÐA-KIRKJU LAUGARDAGINN 30. MAÍ 1829.

Hjá þér, drottinn, er vort athvarf, því þú elskar oss. Láttu þennan þanka leiða oss til þín, leiða oss til að elska þig, en ekki heiminn, — hann, sem tælir sína elskendur. — Þú veizt vér erum börn, og vegurinn er háll, sem vér göngum; en gef að þín elska styrki oss; hún verndi vor hjörtu, þá [er] heimsins glaumur kallar oss, hún gefi oss styrk í freistingunum. Himneski faðir! Þú, sem gafst oss lífið og lífsins gæði, þú bauðst oss að njóta þeirra hóflega; það vitum vér, en veit oss þinn styrk, að vér gjörum ekki móti betri vitund. Gef oss krafta að hlýðnast því lögmáli, sem þú hefir rótfest í vorri sálu. Sá ódauðlegi andi, er þú gafst oss, hann finnur, að heimurinn er sér ónógur, hann girnist að finna eitthvað æðra, en gef honum að girnast þinn vilja, hverjum ekkert getur æðra þenkzt, ekkert heilagra nefnzt. Já, til þín, drottinn, snúum vér oss, — þegar hjartað tekur að óróast og andi vor finnur ei hvíld á jörðu, þá viljum vér leita þín, en láttu þig, drottinn, vera að finna. Hverfi oss þá heimurinn og heimsins stundlegu gæði, því þegar vér að eins höfum þig, hirðum vér hvorki um himin né jörð. Amen.

Textinn: 1. Jóh. 2., 15.

Elskið ekki heiminn, ekki heldur þá hluti, sem í heiminum eru. Ef nokkur elskar heiminn, í honum er ekki kærleiki föðursins.

Inngangurinn.

Þegar sá konungur, sem guð hafði gefið speki, var búinn að skoða þennan heim, og öll mannanna holdlegu störf, allt þeirra bjástur og umsvif í heiminum, segir hann: Það er allt saman hégómi. — Annað er það ekki heldur, því allt stundlegt breytist og hverfur; maðurinn sjálfur kemur á jörðu, dvelur þar óvissan tíma, ætíð samt skamma stund, og flyzt síðan á burt á hið ókomna land, því hann er ætlaður til æðra. Óráð er því að binda hjartað við það, sem vér eftir voru eðli hljótum að yfirgefa, ef það verður ei fyr búið að yfirgefa oss, eða þá við hitt, sem vér aldrei náum, — einhvern hverfulan skugga, — það er verra en að byggja á sandi. — Þar fyrir býður guðs orð að elska ekki heiminn, svo vér ei stöndum einir uppi, og söknum of seint vinar í stað, þegar hann fyr eða seinna snýr við oss bakinu. Ekki er það samt meiningin, að mannsins skylda sé, að synja sér um nautn allra heimsins gæða og unaðsemda, því hófleg gleði er á stundum nauðsynleg, til að endurnæra þess manns hjarta, sem þreyttur kemur frá störfum sinnar köllunar, og gefa honum nýja krafta til framkvæmda. — En af því meðalhófið er vandratað og mörgum verður hált á viðskiftum við heiminn, býður guðs orð að binda ekki hjartað við hann. Ekki mun heldur hætt við, — eftir sem þekkingu vorri er nú komið, — að þeir séu margir, sem ekki kannist við það leyfi, er maðurinn hefir til að brúka heimsins gæði, og boðorðið upp á þann máta misskiljist; hitt mun heldur, að heimsins gæði verða ofbrúkuð, því beinna liggur sá afvegur fyrir oss. En þá fer ei hjá því, að hjartað ofþyngist smátt og smátt, maðurinn gleymir guðs vilja og sinni ákvörðun, en fer að elska heiminn. — Fyrst nú guðs orð bannar það, en

vér, sem búum í heiminum, verðum þó að brúka hann, þá vil eg stuttlega leitast við að hugleiða, 1, hvers vegna vér megum ei elska heiminn, og 2, hvernig vér getum rétt brúkað heiminn, án þess að elska hann. Guð gefi mér þar til náð fyrir Jesúm Kristum.

Vér megum ekki elska heiminn. Orsökina leggur postulinn sjálfur til: Hver, sem elskar heiminn, segir hann, í honum er ei kærleiki föðursins. Það er að skilja: Hver sem festir hjartað við fallvaltan heim og hans gæði, hann sýnir þar með, að hann ei elskar guð, því hann óhlýðnast guðs vilja. Guð vill nefnilega, að heimsins gæði skuli hressa og gleðja oss, svo oss aukist kraftar til að gegna vorri köllun. Hann vill þau skuli verða meðal í vorri hendi til að auðga oss í góðum verkum. Þau eru því ekki sannarleg gæði, heldur einungis meðal til góðs. En sá, sem elskar heiminn, hann leitar sinnar farsældar í holdlegum munaði; hann gleymir þess vegna guði og sinni ákvörðun, og metur skepnuna meira en skaparann. Þetta er stakt vanþakklæti og hryggileg fásinna, sem glötunina hefir í fylgd með sér, því sá maður getur öngva hlutdeild átt í þeim fyrirheitum, sem faðirinn á himnum hefir gefið sínum elskendum.

Vér megum ekki elska heiminn, því hans gæði eru óviss. Fávíslegt er að elta skugga, sem flýr þá, er hann vilja grípa, og mikil mæða að binda hjartað við óvissa von, sem einatt lætur til skammar verða, en þetta gjörir sá, sem elskar heiminn, því jarðnesk gæði eru hverful, heimsins útlit breytist, og gleðinnar mynd stendur langt á bak við mann, þegar hann loksins þykist vera kominn að því eftirþreyða takmarki; og hvað er það þá, sem maðurinn hefir meira af allri sinni armæðu? Já, þó að maðurinn þykist

hafa náð einhverri af þessum ímynduðu unaðsemdum, þá er nautnin samt eins óviss, því dauðinn er skjótfær engill, sem fyr en varði kemur að dyrum. Þá fer hann, sem kallaður er, oft ómettaður, þótt hann hafi til margra ára samansafnað, því dauðinn flytur boðskap hins eilífa.

Vér megum ekki elska heiminn, því hans gæði eru fánýt. Það sést ljósast á bjástri þeirra, sem að þeim leita. Margbreyttar eru þeirra eftirsóknir, allar samt með meiri eða minni óþola og áhyggju. — Það er sorglegur leikur, að sjá þessa blinduðu eigast illt við, eftir því sem hver stendur öðrum í vegi, og þreyta kapphlaup eftir sinni eigin fordjörfun, hvar af margur ófriður rís, sem einatt spillir sambúð manna, þannig eyðist þeirra líf undir hégómlegu umstangi. Þeir erfiða og þreytast forgefins, mettast kann ske stundum í bráð, og hverfa síðan vonarlausir af jörðu, því þeir hafa forsómað að safna sér fésjóð á himnum.

Vér megum ekki elska heiminn, því hans gæði eru oss ónóg. Vera kann, að þeim, sem jarðnesk lukka fellur í skaut, finnist stundum sem hann uni heiminum, þegar hjartað er ofþyngt af nautninni eða maðurinn vegna veraldlegra anna ekki gefur sér tíma til að hugsa um sína ákvörðun. Varla kemst samt þessi ánægja hærra en svo, að hún geti orðið manni á borð við eitthvert tilfinningarleysi. Langvinn getur hún ei heldur orðið, því mannsins andi er ódauðlegur, og getur því varla niðurlægzt svo í holdinu, varla orðið svo ólíkur sjálfum sér, að hann ekki á stundum girnist eitthvað æðra eða varanlegra en það, sem þessi heimur hefir á boðstólum, og það á meðan bezt gengur, en þegar heimurinn snýr við blaðinu, — og það mun hann gjöra

oftast nær, — þá vaknar fyrst fyrir alvöru einhver æðri löngun í mannsins sálu. Þegar þú, sem fyrrum varst heill, þjáist af örðugum sjúkdómi, þú, sem varst ríkur, verður að líða nauð, þú, sem varst virtur, verður óvirtur, þegar vondir menn umsitja þig, eða vinir þínir bregðast þér, eða ástvinum þínum er burtu svift, eða hjarta þitt kvelst af einhverri hulinni sorg, sem þú verður að dylja fyrir heiminum, — þegar þú þannig yfirgefinn hlýtur einmana að ganga þungan gang í lífsins eyðimörku, — hvar er þá, ó maður, þitt athvarf? Vissulega ekki hjá heiminum. En guði sé lof, sem gefið hefir oss betra traust, er höfum lært að elska hann, sem er höfundur vorrar farsældar. Þar er ein huggunarrödd, sem fagurt hljómar í eyrum þeirra, sem krossinn bera; hún segir, að allt verði að þéna þeim til góðs, sem guð elska, — og auga hafi ekki séð, og eyra hafi ekki heyrt, og ekki hafi það í nokkurs manns huga eða hjarta komið, sem guð hafi þeim fyrirbúið, er hann elska. Mun ei þar fyrir tilvinnandi að sleppa elskunni til heimsins, til að gefa rúm þeirri elsku, sem svo hefir mikið fyrirheit? Þar um mun varla nokkur efast.

2. Vér höfum þá séð, að vér ekki megum elska heiminn, því það skaðar sjálfa oss; en hvergi er manninum þar fyrir bannað, að brúka heiminn eftir þörfum, eða gleðja sig við hans gæði hóflega og með þakkargjörð, því sá er eflaust tilgangur þess algóða gjafara. Einungis tekur Páll vara fyrir að *misbrúka heiminn;* og hann segir á öðrum stað, að öll guðs skepna sé góð og engin burtkastanleg, sé hún meðtekin með þakkargjörð; hún helgist með guðs orði og bæninni. —

Hófleg nautn heimsins gæða er því samkvæmt guðs orði leyfileg, en þar eð — eins og áður er sagt

— meðalhófið er vandratað, og brúkun heimsins getur leitt til að elska hann, er nauðsynlegt, vér tökum oss einhverja stöðuga reglu í nautninni, svo hún verði oss ekki til syndar, þvert á móti gjafarans tilætlun.

Það sé þá vor höfuð-regla, aldrei að gjöra eftirsókn nokkurra jarðneskra muna að lífsins höfuðaugnamiði. — Að gjöra þetta er hörmuleg misbrúkun; því ekki setti guð oss til þess, að vér skyldum eyða hér sálar- og líkama- kröftum á aumkunarverðu stjái, og þreyta oss til forgefins alla daga, svo við yrðum að skoðunarspili, sorglegt dæmi upp á mæðu og eymd. — Nei, sá gat ei verið tilgangur þess algóða; hann hefir heldur vísað oss bústað á jörðu eins og í skóla, til að æfa hér vora krafta og styrkja oss í dyggð, svo vér getum orðið hæfir til að njóta sælunnar, sem bíður þeirra, er sigurinn vinna; og einmitt til þess að styrkja vora krafta og gleðja vort hjarta, svo vér ei þreyttu[m]st, og yrðum fúsir að gegna vorum á stundum þungu skyldustörfum, gaf hann oss þessa heims gæði og marga saklausa unaðsemd, sem oss ber að meðtaka með þakklæti við gjafarann, og hagnýta oss samkvæmt hans boðorðum, en aldrei vegna óvissra unaðsemda yfirtroða vora skyldu, mannelskunnar heilaga lögmál, á hvers varðveizlu frelsarinn vill marka, hvort við elskum sig og föðurinn. — Af hvikulleik jarðneskra gæða flýtur líka sú varúðarregla, að vér aldrei gjörum oss nokkurn jarðneskan hlut ómissandi, þó brúkun hans sé í sjálfu sér leyfileg. — Heimsins lán er fallvalt, og þó að maðurinn einhvern hluta ævi sinnar geti notið lífsins hægða og unaðsemda, án þess að brjóta skyldu sína, er samt ei lengi um að skifta, og einhver missir eða umbreyting á stöðu manns getur skyndilega gjört það að verkum, að manninum annaðhvort verði

óleyfilegt að njóta framvegis sömu gæða, eða með öllu ómögulegt. Þá er hver sá illa farinn, sem búinn er að binda hjartað við eitthvað það, sem hann þá hlýtur án að vera. — Því rótgróinn vani leggur eitthvert band á manninn, svo margir fylgja honum ósjálfrátt; og ekki eru þeir svo fáir, sem hafa lifað gleðilausa elli, af því þeir hvergi fundu það, sem þeir í ungdæminu nutu, og hjartað þess vegna girntist á fullorðins-aldrinum. — Sá sparar sér því mikla sorg, og margan söknuð og kvíða, sem numið hefir þá gullvægu kúnst, að geta verið án þess alls, sem heimurinn megnar að svifta mann. Þegar heimsins blíða felur sig, og náttúrunnar umbrot skelfa manninn, þegar hallæri eða stríð eða drepsóttir geisa í löndunum, og konungarnir titra, þá er sá maður óhræddur, því hann kvíðir öngvum jarðneskum missi; stöðugur við sitt skylduverk bíður hann hvers, sem að höndum ber, og tekur ánægður alls kyns skorti, alls slags þrengingu og dauða, því hann segir með Davíð: Nær ég að eins hefi þig, drottinn, hirði ég hvorki um himin né jörð, því þó að líf og sál vanmegnist, ertu samt drottinn. Svo farsælt er það að elska ekki heiminn, því það gefur manni styrk á hinni vondu tíð. Vér þurfum ekki þar fyrir að flytja oss eins og burtu úr heiminum fyrir tímann; ekki heldur, af ótta fyrir hans hviklyndi, að forðast allan félagsskap vorra samferðamanna. Marga saklausa, yndisfulla gleði hefir guð í heiminum veitt hverjum, sem hennar rétt leita, en næst umgengninni við guð og ánægjunni yfir afloknu skylduverki mun enginn svo hrein, engin, sem líkist eins himi[n]sins sælu og gleðin af umgengni við dyggðuga vini. Hennar skyldum vér því ei sízt leita, þegar vér annars erum oss úti um einhver jarðnesk gæði. — En, góðir bræður,

gjörum oss ei margar óskir! Heilbrigði sálar og líkama, fáeinir vinir og daglegt brauð, þetta er sú jarðneska farsæld, sem vér viljum biðja guð að veita oss og sjálfir leita réttvíslega. — En þó að einnig þetta vanti, þá látum samt ei hugfallast, minnu[m]st heldur hins, að oss ekki hæfir að elska heiminn, og bíðum svo drottins hjálpræðis, þar eð vér vitum, að allt verður að þéna þeim til góðs, er hann elska. Amen. —

ÁRAMÓTARÆÐA.

REYKJAVÍK, 31. DES. 1829.

---

1. Mós. 8., 22. Meðan jörðin er við lýði, skal hvorki linna sáð né uppskera, frost né hiti, sumar né vetur, dagur né nótt.

Þetta er löggjöf hins almáttuga, hverri náttúrunnar ósveigjanlegu kraftar svo fúsir hlýða; — hér um gefur oss hvert nýtt ár nýja sannfæring, þetta jafnlanga tímabil, á hverju náttúran á afmældum tíma skiftir hinu margbreytta útliti, eftir þeirri reglu, sem náttúrunnar höfundur í upphafi tilsetti. — Sumar og vetur, haust og vor, dagur og nótt og mánuður, hvert um sig hefir þetta sinn tíma, á hverjum það, hvert eftir sínu eðli, breytir náttúrunnar útliti, og einmitt þessi viðstöðulausa breyting þénar til þess, að náttúran í gegn um svo margar aldaraðir jafnan er sjálfri sér lík. — Hér er sú guðlega niðurskipan, hér er það vísdómsráð, sem verðskuldar nákvæmari aðgæzlu.

Við endalok vetrarins rís gjörvöll náttúran úr löngum og þungum dvala, til að gegna sinni örðugu móðurskyldu og ala önn fyrir mörgum börnum; með sívaxandi yl og ómótstæðilegri blíðu losar vorsólin þann klakafjötur af jörðunni, sem vetrarins harka hafði á hana lagt; — hvern morgun skín hún fyr, og hvert kvöld rennur hún seinna til viðar, svo dýr og jurtir geti sem lengst notið hennar blíðu og glatt sig við hennar fagra ljós. Þetta er vorsins ákvarðaða verk, — en vorið hefir sinn tíma; og þessi tími takmarkast af sumrinu, — náttúrunnar fullorðinsaldri, — þá jörðin stendur albúin sínu skarti og frambýður öllu, sem áfram hrærist, heilnæma og næga fæðu og hæga blómstursæng að hvílast á, frá sumardagsins erfiði. Þá eru fóðurjurtirnar fullþroskaðar til uppskeru, og sæðið er algjört, sem aftur skal leggjast í jarðarinnar skaut til næsta árs frjóvgunar. Þá tekur haustið við, — hvíldarinnar undirbúningstími. Náttúran hefir þá lokið sínu ætlunarverki, hún hefir glatt og endurnært öll sín börn, og séð þeim fyrir nægum vetrarforða. — Aldur blómstranna hefir náð sínu takmarki; blöðin falla af, og eitthvert hret — vetrarins fyrirboði — beygir þau að fullu til jarðarinnar, því hvíldarinnar stund er komin. — Örþreytt gengur jörðin að sofa, undir stirðum klakahjúp, og heimsins ljós víkur afsíðis til að trufla ekki hennar ró. Vorsins raust skal á sínum tíma ein saman megna að vekja hana.

Þetta er árshringurinn; en honum er einnig, eftir löggjöf hins alvísa, niðurskift í önnur smærri tímabil, — honum er skift í sólarhringa. Kvöldlaus sumardagur þreytti náttúruna, og ævarandi vetrarnótt yrði óbærileg. Þar fyrir skóp guð dag og nótt, sem skulu, svo lengi sem þessi veröld stendur, fylgja hvort

öðru kringum vorn jarðarhnött, og flytja í millum allra dauðlegra erfiði og vökur, hvíld og endurnæring, að boði guðs allsherjar.

Hver fær yfirvegað þessa vísdómsfullu niðurskipun, án þess hjarta hans fyllist af undrun og tilbeiðslu. — Mannsins sál er þannig varið, að sjón hins mikla og óskiljanlega getur ekki annað en vakið hans eftirtekt; — og hversu mikil, hversu óskiljanleg eru oss ekki verk hins eilífa? Vér sjáum þeirra yfirborð, en innri partar þeirra munu um aldur verða faldir fyrir augum hinna dauðlegu. — Vér sjáum verkanirnar, en þær fyrstu verkandi orsakir þekkjum vér ekki. Vér sjáum sólina renna upp og ganga undir; frá austri til vesturs flyzt hún um himinsins ómælanlega rúm; en — hvað takmarkar hennar volduga gang yfir skýjunum? Hvað elur ljós hennar, að aldaraðir fái ekki deyft það? Vér sjáum grasið spretta; en — hver hefir þekkt þann kraft náttúrunnar, sem lífgar frækornið í moldinni? Hver hefir þekkt þann kraft, sem svo haglega myndaði blómstur markarinnar og prýddi þau sínu skarti? Nei — öll verk vors guðs eru óútgrundanleg speki og vísdómur! Mannanna börnum er einungis leyft að undrast og tilbiðja, — en einnig þessi skammsýni minnir oss á skaparans óendanlega fullkomlegleika. Svo lítið, sem vér sjáum af alheimi, og svo lítið, sem vér fáum skilið þetta, sem vér sjáum, er það þó ærið nóg, til að leiða jafnvel þann þankalausasta frá nautn náttúrunnar gæða til að skoða náttúrunnar höfund í hennar vísu og gæzkufullu niðurröðun. Í öllu sínu víðlenda ríki hefir vor guð eftirskilið ljósustu spor síns almættis, sinnar speki og gæzku; og allir þess partar, sem svo ríflega eru lagaðir eftir vorum margbreyttu þörfum, hrópa til vor, að tilbiðja og elska gjafarann.

Þetta inndæla skoðunarefni frambýður sérhvert tímabil; vordagurinn minnir oss á guðs gæzku og skammdegisnóttin á hans almætti, — því himnarnir framtelja hans dýrð. — En að skoða allt þetta samsíða tímans viðstöðulausu rás, sem umbreytinguna hefir í fylgd með sér, þar til eru tíma-*skiftin* einkum hentug. — Það er verðugt skoðunarspil, að sjá hvernig jörðin — þessi allra dauðlegra sameiginlegi fararskjóti — flytur oss viðstöðulaust kringum sólina, og takmarkar um leið það jafnlanga tímabil, sem vér almennt köllum ár. — Svo langri ferð höfum vér nú í kvöld enn þá einu sinni aflokið. Árið er umliðið — eilíflega er það oss horfið, og ekkert, nema vor verk, fylgja oss. Dagar og vikur, mánuðir og ár á ár ofan, hverfa á bak oss, eins og straumur, inn í umliðna tímans takmarkalausa haf, og smátt og smátt flyzt með þeim burt af jörðu, það sem heimurinn á hverju tímabili kallar skrautlegt og mikilsvert, — auður og metorð og völd, allt þetta sést ekki framar; árin hafa jafnóðum flutt það burt með sér, — allt þetta sést ekki framar, — en vor verk fylgja oss, — þessir mannsins óræku dómarar skulu ekki við hann skilja. Drottinn — sá réttvísi dómari — vildi þau sífelt fylgdust með oss gegnum þetta jarðneska líf, og flyttust með oss, til eilífs vitnisburðar, yfirum til sinna safnaða, inn á það rétta endurgjaldsland, hvar laun af guði bíða vorra góðverka. — Hvílík uppörvun að vanda vor verk, að vér eigi síðar bera megum kinnroða fyrir þetta vort skart, í hverju vér skulum fram koma fyrir dómstól mannsins sonar, á þeim mikla degi hans tilkomu, — þegar tíminn hefir flutt þennan heim með öllu sínu glysi frá augum þeirra, sem jörðina byggðu, og ár og dagar hafa ei lengur stað.

Tökum því vara á tímanum, fyrir hvers brúkun vér eigum þá einnig reikning að standa. Skoðum skaparann í hans verkum, svo vér fáum lært að treysta þeim eilífa, og tilbiðja þann almáttuga, — lært að elska guð miskunnseminnar, og þar við að gjöra oss verðuga hans elsku. Þá mun sá hverfuli tími, með öllum sínum umbreytingum, aldrei fá gjört oss kvíðafulla, — vonglaðir treystum vér drottni, tímans óumbreytta stjórnara; hann er vor faðir, hann er vor skjöldur og mikil laun. Amen!

DAGBÓK.

BYRJUÐ ÞANN 23. ÁG. 1832.

Ágúst.

23. Fimmtudagsmorguninn, klukkan 7, fór ég um borð á Galeasen Christine Marie, ásamt eiganda skipsins, kaupmanni P. J. Petersen. Kapteinninn á skipinu er A. H. Bonde frá Sönderborg; ferðin var stofnuð frá Reykjavík til Kaupmannahafnar. Kl. 10 lygndi; lágum við í logninu allan þann dag á sviði, ásamt Michelsens Galease, sem farin var nokkrum tímum á undan okkur frá Reykjavík. — Um kvöldið var fagurt veður og norðurljós. — Ekkert nýstárlegt sá ég þann dag, nema stóran beinhákarl, sem óð á bæxlum kringum skipið. —

24. Föstudagsmorguninn, um dagmálabil, sigldum við fram hjá Skaganum. Þar varð Michelsen á eftir okkur. Sáum við þá 2 skip á undan okkur, Nissens Galease og Sluppen Emilie á leið til Vestmann-

eyja. — Þann dag allan var stinningskaldi á útnorðan. — Um hádegi sigldum við milli Geirfuglaskerja og Reykjaness. Hæsta skerið (Melsækken) er 15 til 20 faðma hátt, líkt Skarfakletti í lögun, en mikið stærra. Það var allt þakið í fugli. — Þar sáum við 3. samsiglarann, skonortu (líklega Möllers). Um miðdegisbil fór ég að verða sjóveikur, lá því niðri það, sem eftir var af deginum.

25. Laugardaginn; sama veður; — sást þá um morguninn í norðri tindarnir af Eyjafjalla- og Skaftár-jöklum. Ég var býsna sjóveikur; sat þó uppi lengi um daginn, meðan landið var að hverfa. — Ekkert skip sáum við þann dag. —

26. Sunnudaginn. Austankaldi, — fagurt veður, bjart og sjólítið. — Ég var nokkurn veginn frískur, — seinni part dagsins; spiluðum l'hombre. — Norðurljós um kvöldið og gott veður. —

27. Mánudaginn. Austanvindur gekk upp með stórviðri um dagmálin. Grátt loft og ljótt. — Stórsjórinn bylti skipinu svo baugspjótið stakkst i kaf. — Ég var sjósjúkur töluvert, en sat þó uppi til að horfa á óganginn í veðrinu. —

28. Þriðjudaginn. Sama veður, en nokkuð vægara, og sjólagið þægilegra. — Galease var að sjá í hlé á eftir okkur, og þótti mér nóg um, hvernig hún veltist og hallaðist. — (Líkl. Nissen).

29. Miðvikudaginn. Líkt veður og fyr, með skúraleiðingum.

30. Fimmtudaginn. Norðaustlægur vindur, hálfþykkt loft og nokkurn veginn gott veður.

31. Föstudaginn. Sama veður, nema nokkuð hvassara, og skúraleiðingar. — Þá var ég orðinn nokkurn veginn frískur aftur eftir sjósóttina.

Skáldið
(í spánska sjónum).

Hví viltu, andsvala
austankul,
svo á segli vaka?

— — — —

Allt kvæðið. Sbr. I., 39—40.

September.

1. Laugardaginn. Hvasst veður á norðaustan og skúraleiðingar. Um dagmálabil sáust klettaeyjarnar Bara og Rona fyrir stafni á hléborða; — þær liggja hér um bil 16 mílur í norðvestur af Or[k]neyjum. Bara er þverhníptur klettur, flatur ofan og ekki mjög hár. — Rona er stærri, býsna há, en ekki þverhnípt; líkust Sandey í Þingvallavatni. — Fyrir þessum eyjum máttum við venda norður um, en sluppum þó fram hjá þeim um nónbil og stýrðum upp undir Orkneyjar.

2. Sunnudaginn. Gott veður og norðaustlægur vindur. — Þann dag sáum við Orkneyjar. syðst Hay of hill, þá ströndina af Pomonu, Vesturey og Papa-Vesturey. — Allar þessar eyjar eru býsna háar, og svipaðar Íslandi tilsýndar; Hay of hill er víst eins hátt fjall og Esjan. Um kvöldið rýmkaði vindurinn heldur til og gekk meir í norðrið.

3. Mánudaginn. Um morguninn, laust fyrir dagmálin, vorum við komnir rúma mílu austur fyrir Norð-Ronaldsay, sem er sú norðasta ey af Orkneyjum. Það er flatt land og steinótt. — Turn með sjóvita stendur norðaustan á þessari eyju, meira en 200 feta hár. — Þá var komið gott veður, bjart og þægur byr á útnorðan. — Um sama leyti sást Fugley við Hetland í norðaustri, og þar austur-undan

fjallið á Mainlandi, sem er sú stærsta af Shetlandseyjunum, með hér um 14.000 innbúum. — Um miðdegi sigldum við fram hjá Fayr-hill, sem liggur miðja vegu milli Shetlands og Orkneyja. — Eyjan er hér um bil jafn-stór og Hrísey á Eyjafirði, há og brött að norðanverðu. Nokkrir hagar eru þar, að sjá, og dálítið sáðlendi kringum fiskibúðir, sem standa í slakka norðvestan á eynni. 2 hús, annað hvort af bindingsverki eða tómum múrsteini, með timburþaki, stóðu þar við ströndina, álíka stór og meðal-kaupstaðarbyggin[g] á Íslandi. Þar var um daginn mikið stórfiskavað; sam[t] voru þar fiskarar úti á smábátum, álíka stórum og tveggja manna fari, kann ske nokkuð breiðari og lotastyttri. — Þeir sigldu með einu sprytsegli. — Einn af þessum bátum, með þremur á, kom til okkar og bauð fisk til kaups. — Þeir höfðu hér um bil hálffermi af þorski og vildu ólmir komast um borð. Þegar þeir ekki fengu það, reiddust þeir og bölvuðu okkur ótæpt, að ég hélt. — Þeir voru skinnklæðalausir og snöggklæddir, og sýndust vera harðvítugir og ósvífnir sjómenn. — Á Fayrhill eru sagðir liðugt 300 innbúar. — Þegar á leið daginn, jókst byrinn. — Um kvöldið var fagurt veður og skipið hljóp 7 mílur í vaktinni. — Var þá svo mikið maurildi í sjónum, að allt skúmið undir brjóstunum á skipinu, aftur með báðum síðum, logaði eins og eldur. — Það er eitthvað það fallegasta, sem ég hefi séð. —

4. Þriðjudaginn var komið ljótt veður, hvass stormur á norðan, með regni og stórsjó. — Skipið hljóp þá jafnt 7—8 og 8½ mílu, með tómri breiðfokku og toppsegli. — Þá sá ég um daginn sjósvölu, svartan fugl, álíka stóran og óðinshana, sem flögraði kringum skipið, svo lágt, að þegar öldurnar risu,

lenti hún oft í toppinum á þeim. — Dálítil, hollenzk Kuf flæktist fram hjá okkur um daginn, og ofbauð mér að sjá, hvernig hún veltist. — Þar á móti mætti okkur stór Fregat, sem stóð eins og klettur fyrir sjóunum og gekk með öllu undir seglum. Það var stolt sjón. —

FÁEIN ORÐ UM HREPPANA Á ÍSLANDI.

Eitt af því, sem vorir dagar heimta af hverri stjórn, er heita vill réttvís og góð, og ávinna sér hylli sinna undirmanna, er það, að skýlaus grein sé gjörð fyrir meðferð á öllu því fé, sem almenningur hefir greitt af hendi til einhverra nota fyrir þjóðina. Þessi krafa er ekki einungis sanngjörn þegar gjöra er um fjársjóðu landa og ríkja, heldur ber henni einnig að fullnægja í hinum smærri félögum, sem skotið hafa fé saman til framkvæmdar einhverjum ásetningi; og það er margreynt, að þau félög, sem gjöra ljósa og skýlausa grein fyrir atgjörðum sínum, komast ævinlega í mestan blóma, og kemur það til af mörgu, sem hér skal verða drepið á seinna meir.

Eitt af þessum félögum eru *hrepparnir*. Bændurnir í hverjum hrepp eru félagsbræður, sem allir eiga að hjálpast til að auka velgengni í sveitinni og koma góðri reglu á, svo lífið verði þeim öllum svo arðsamt og gleðilegt sem auðið er; þeir eru félagsbræður, sem eru skyldir að hjálpa hver öðrum, ef einhver þeirra á svo bágt, að hann ætlar að komast á vonarvöl, og að sjá þeim farborða, sem eru ungir og munaðarlausir, eða svo gamlir og veikir, að þeir geta ekki unnið sér brauð, og eiga þar sveit að lög-

um. Þetta getur nú ekki orðið kostnaðarlaust, og því eiga allir hreppsbændur sameiginlegan sjóð, sem stofnaður er af fátækratíundinni og auka-útsvari bændanna, sem hreppstjóri og prestur hjálpast til að jafna niður á þá eftir sanngirni og beztu vitund um eignir þeirra og ástand. En þetta útsvar er oft og tíðum svo þungt, að eigi bændurnir að greiða það af hendi með fúsu geði, þá má varla minna vera, en þeir sjái, hvernig því er jafnað niður og til hvers því er varið, eða *sjái hreppsreikningana*, svo þeir geti gengið úr skugga um, að allt fari fram vel og réttvíslega. Þetta er bæði fyrirhafnarlítið, og þar á ofan svo áríðandi, að enginn hreppstjóri ætti að skorast undan því. M. Stephensen hefir líka, eins og von var á, ráðið til þess mikillega í handbók sinni fyrir hvern mann, blss. 68—69, og bent til þess um leið, hvernig því yrði haganlegast fyrirkomið. Hann ræður til, að þegar lokið sé hreppaskilum á haustin, og þegar hreppstjóri og prestur eru búnir að jafna niður útsvarinu á alla búendur, sem eru þess umkomnir, skuli hreppstjóri rita skýran reikning, samhljóða hreppsbókinni, og senda hana rétta boðleið bæ frá bæ, svo allir geti séð fjárhagi sveitarinnar, og að þeim sé enginn óréttur gjör. En þykist einhver hafa orðið fyrir halla, ætti hann að kæra það mál fyrir sýslumanni með allri siðsemi og beiðast hans úrskurðar, og þó ekki fyr en hreppstjóri hefir séð ákæruna, svo að hann geti gegnt henni og sagt ástæðurnar fyrir sínum aðgjörðum. En finni menn villur í reikningunum, eða virðist auðséð, að eitthvað mætti betur fara, ættu þeir að segja það hreppstjóra sjálfum, svo það verði lagfært, sem skakkt er, og góð ráð allra félagsbræðra geti komið í ljós. — Það er auðséð, að margt gott getur hlotizt af þessari aðferð,

bæði fyrir hreppstjóra sjálfan, hreppsbændurna hvern um sig, og hreppinn svo sem félag.

1. Hreppstjórnarembættið er svo heiðarlegt og nytsamt, að hver, sem þjónar því dyggilega, verðskuldar þökk og heiður sinna félagsbræðra. Þetta eru þau laun, sem hann á að fá fyrir starf sitt og mæðu, og þau eru hverjum manni svo dýrmæt, sem metur þau réttilega, að hreppstjórinn verður að hafa gleði af að uppskera þar sem hann sáir, og vera bæði vinsæll og mikils metinn af hreppsbændunum. En það mun honum bezt heppnast, ef embættisstörf hans liggja ljós og opinber fyrir almennings sjónum. Góðir menn hafast ekkert að, sem skýlu þarf yfir að draga, og hvar sem athafnir embættismanna eru huldar í þoku, þar er líka tortryggnin á aðra hönd og spáir í eyðurnar, og spinnur togann milli hinna einstöku atgjörða, sem almenningur þekkir, þangað til allt sýnist vera orðið að neti yfir einhverri gröf eða gildru, sem hún bendir mönnum á, og biður þá að forðast vélina.

2. Hreppsbóndanum ríður þó enn meira á, að sveitarinnar ástand sé lagt fyrir almennings sjónir, og það lítur svo út, að hann eigi fullan rétt á að krefjast þess. Hvað mættu þeir segja, hreppsbændurnir sumir hverjir, sem svara til sveitar og halda hreppsómaga, og vinna baki brotnu til að geta staðið í skilum, og vita þó ekki á hvaða grundvelli félag þeirra er byggt, og hvort því er skynsamlega fyrirkomið, því síður að þeir viti nokkurn hlut, hvort þeir bera byrðina með öðrum hreppsbændum eftir réttum jöfnuði, eða hvort á þá er hallað af hlutdrægni embættismanna. Engin von er á, að þessir menn gjaldi góðfúslega það, sem þeim ber úti að láta til almennings þarfa, af því þeir geta ekki lifað við þá tilhugsun, að þeir séu bræður í nytsömu félagi, og viti hvers

það þurfi við; því það verða þeir að vita, eigi þeir að þjóna því með góðu geði. Bezta ráðið að rýma burt þessari vanþekkingu á sínum högum og ógeði á að taka þátt í almennings kjörum, er eflaust það, að birta þeim hreppsreikningana öllum saman, hvort þeir vilja það eða ekki — því sumir hafa líklega ekki sinnu á, að íhuga þá í fyrstunni — og skýra þeim frá öllu ástandi sveitarinnar, eins greinilega og orðið getur. Þá mun ekki líða langt um, áður félagsandinn vakni í bændunum, og þá er ekki unnið til ónýtis; því þegar hann er vaknaður, greiða þeir allt með góðum hug, sem félag þeirra viðþarf, og sé á einhvern hallað, hvort sem það er vísvitandi eða ekki, kemst það upp í tækan tíma, svo rangindum og hlutdrægni verður ekki framgengt.

3. Hreppurinn svo sem félag hefir af þessu mestu nytsemi, og liggur það í augum uppi af því, sem þegar er sagt. Heillir og framför hvers og eins í stóru og smáu eru sannarlegur ávinningur fyrir sveitina. Þegar hreppstjórinn er virtur og vinsæll, og bændurnir þekkja tilgang félags síns og vita, hvernig því gengur, og hvers það viðþarf sér til eflingar, þá er komið í gott horf. Félagsandinn festir þá rætur smátt og smátt, og þá er vonandi, að allir láti sér annt um það, sem sveitinni ríður mest á, að ala svo upp munaðarleysingjana, sem eru fósturbörn þeirra allra saman, að þeir á sínum tíma geti orðið dugandi menn og eflt og aðstoðað félag sitt með því meira kappi og atorku, sem þeir eiga því betra uppfóstur að þakka.

Það eru lög, að auka-útsvarið sé svo ríflegt, að það ekki að eins hrökkvi til sveitarinnar útgjalda í meðalárum eða betri, heldur svo, að sveitin fái nokkrar afgangsleifar, sem eiga að bætast við hreppsjóð-

inn, svo eitthvað sé að grípa til, þegar hallæri ber að höndum eða önnur stórkostleg ógæfa; enda er vonandi, að flestir hafi notað góðu árin fyrirfarandi til að auka þennan sjóð, sem á að vera þeirra neyðarforði. En hvernig eru þessir fjármunir geymdir? Þeim mun, eins og von er, víðast vera komið í peninga; en svo eru peningarnir látnir í böggul, og sett fyrir innsigli, og lagðir til hvíldar niður í handraða. Þetta þætti öðrum þjóðum ótrúlegt, sem vita til hvers peningar eru og hafa heyrt, að Íslendingar séu skynsamir menn. Við kippum okkur samt ekki upp við það, Íslendingar, sem vitum, að fáir ómaka þá úr kistunni, nema ef það vill til stundum, að einhver kaupir hross eða jörð. Þetta er of satt, og hlýzt eins og annað af framkvæmdarleysi þjóðarinnar, sem lætur alla verzlunina vera í annara höndum, og sömuleiðis fiskiaflann og hvalveiðarnar, þó það hvorki sé stjórninni að kenna, né þurfi svo að vera vegna þess, hvað landið er fátækt. Hvað hreppana snertir, þurfa samt ekki þeirra peningar að liggja arðlausir í handraðanum. Það er handvömm, og ætti hvergi að viðgangast! Konungurinn hefir leyft, að peningar allra almennings-fjársjóða á Íslandi, og þeirra, sem eru ekki ráðandi fjár síns, megi koma á rentu í jarðabókarkassann, við skuldabréfum, er segja má upp með missiris fresti, hvenær sem eigandi vill. Að vísu hafa margir séð, hvaða hagnaður þetta er, og orðið til að nota sér konungsleyfið, en samt fer varla hjá því, að það eru miklu fleiri, sem enn þá geyma peningana heima — að minnsta kosti var það svo fyrir tveimur árum, og sást bezt á því, hvað tvær eða þrjár sýslur sköruðu langt fram úr öllum hinum. Það er nú vonandi, að hrepparnir færi sér í nyt þessa ráðstöfun, og enginn

láti hirðuleysi eða heimskulega tortryggni aftra sér frá að lofa eignum þeirra að ávaxtast.

Enn verður að minnast á eitt, sem kemur að sönnu ekki höfuðefninu við, en þykir þó vera svo áríðandi, að ekki megi ganga fram hjá því; það er *hreppstjórakosningin.* Það er nú auðvitað, að því vinsælli sem hreppstjórinn er, og því meira traust sem bændur hafa á dugnaði hans og réttsýni, þess hægra á hann með að koma öllu góðu til leiðar í sveitinni, og þess meiri not verða almenningi að stjórn hans og umsýslu. Menn ættu því að gera allt, sem í þeirra valdi stendur, til þess hver sveit fái þvílíka hreppstjóra, og er þá mest komið undir því, hvernig kosningunni er háttað. Sýslumenn ættu að koma því til leiðar, að hreppstjórar yrðu teknir á vorþingi eftir atkvæðafjölda, og allir bændur ættu þar að kjósa. Þetta er svo fyrirhafnarlaust, og allt virðist að mæla svo fram með því, að það er vonandi, yfirvöldin verði því ekki mótdræg. Þegar svona er að farið, fá þeir embættið, sem flestir myndu kjósa, og þeir, sem kosnir eru, fá um leið ljósasta vitni um traust það og virðing, sem félagsbræður þeirra hafa á þeim, og getur þá ekki hjá því farið, að þetta fremur öllu öðru upphvetji þá til dugnaðar og atorku í embætti sínu, og hreppstjórinn þjóni því með gleði og endurgjaldi svo í verki hylli sinna félagsbræðra. Það er nú sjálfsagt bágt, og einhver mesta ógæfan fyrir hreppana, að hreppstjórarnir fá ekkert, að kalla má, fyrir alla sína mæðu og fyrirhöfn. Margur dugandi maður, sem á erfitt uppdráttar, verður því að hafa sig undanþeginn, þó það hvorki komi til af leti né hugsunarleysi á almennings þörfum. En við þessu verður ekki gjört að sinni, nema ef hrepparnir gætu það sjálfir. Höfundurinn hefir talað við skynsaman bóndamann, sem

sagðist álíta það skyldu þeirra bændanna, að skjóta saman handa hreppstjórum sínum, svo þeir fengju nokkur laun, þó þeir gætu ekki orðið skaðlausir. Ef þessi maður, eða einhver annar, bæri þetta mál upp á þingi og legði það undir úrskurð sinna félagsbræðra, þá væri gaman að vita, hvernig tekið yrði undir það. Ef að, til dæmis, einhver gjörði það frumvarp, að aukaútsvarið væri hækkað, svo hreppstjórinn gæti fengið 10 eða 20 dali um árið, án þess fjársjóður sveitarinnar liði nokkurn halla af því, eða þá að þessum lítilfjörlegu launum væri jafnað niður á hreppinn af tveimur bændum og þeim presti, sem vanur er að semja reikningana með hreppstjóra, þá væri gaman að vita, hvernig bændur tækju undir það. Verið gæti, menn féllust á þetta einhvers staðar, og er þá enginn efi á, að yfirvöldin samþykktu þá gjörð og lofuðu bændum að launa sjálfir hreppstjórunum. En þá yrði um leið að gera það að skilyrði, að bændur mættu sjálfir kjósa hreppstjórana og velja upp aftur á þriggja eða fjögra ára fresti, svo þeir gætu fengið sér nýjan, ef einhver reyndist heldur duglítill.

Óskandi væri, Íslendingar færu að sjá, hvað félagsandinn er ómissandi til eflingar velgengninni í smáu og stóru, og fylgdu í því dæmi annara þjóða, að fara að taka þátt í almennings högum, hver eftir sínum kjörum og stöðu í félaginu. Þessi andi hefir gjört úr Englendingum svo vitra og volduga þjóð, að hún bæði veit, hvað hún vill, og hefir nóg afl til að framkvæma það, svo að frelsi hennar og réttindum, heiðri og velgengni mætti vera borgið héðan í

frá*) — og þessi andi er alls staðar að vakna, og hlýtur að verða hverri þjóð til heilla, sé hann réttilega leiddur, og skammsýni eða harðúð gjöri hann ekki að báli, af því þær fara að kefja hann. Óskandi væri, Íslendingar færu að sjá, að það er aumt líf og vesælt, að sitja sinn í hverju horni og hugsa um ekkert, nema sjálfan sig, og slíta svo sundur félag sitt, og skifta sundur afli sínu í svo marga parta sem orðið getur — í stað þess að halda saman og draga allir einn taum, og hugsa fyrst og fremst um heiður og velgengni landsins, sem öllum góðum Íslendingum ætti að vera í fyrirrúmi.

SUNDREGLUR PRÓFESSORS NACHTEGALLS.

AUKNAR OG LAGFÆRÐAR EFTIR ÍSLANDS ÞÖRFUM.

Öllum vöskum og efnilegum unglingum á Íslandi, sem unna góðri menntun, og íþróttum feðra sinna, eignum við þessi blöð vinsamlega.

Kaupmannahöfn, þann 1. Marz 1836.

Útgefendurnir.

FORMÁLI.

Frá aldaöðli hefir sund verið kallað einhver hin bezta og nytsamasta íþrótt. Það hefir verið tíðkað meðal allra þjóða frá því sögur gjörðust, og það er líka þess vert; það lífgar og hressir líkamann, eykur þrek og áræði, og verður mörgum manni til lífs, að ótöldum öðrum kostum og margskonar gagni og gamni,

*) Væri hún nógu réttlát við aðrar þjóðir. Óréttindin eru vön að hefna sín.

er sundmaðurinn getur haft af íþrótt sinni. Forfeður vorir voru fullnuma í þessari kunnáttu, og þykir okkur enn í dag góð skemmtun, að lesa frásöguna um *Kjartan Ólafsson,* er hann lék á sundi við *Ólaf* konung *Tryggvason,* eða þá um *Gretti sterka,* þegar hann reið sér fit og lagði til lands úr *Drangey* á vetrardag, og synti meira en viku sjávar. En það fór með sundið okkar Íslendinga eins og annað; þegar deyfðin kom í þjóðina, týndist sú mennt, og það er varla ofhermt, að fyrir 14 eða 15 árum hafi ekki verið fleiri en svo sem 6 menn á öllu landinu, sem væru sjálfbjarga, ef þeir lentu í polli, sem þeir náðu ekki niðri í. Þá höfðu menn svo gjörsamlega gleymt öllu sundi, að ofurhugar báru grjót á sig, og skriðu svo í botninum yfir ár og síki, sem ekki voru of breið, en enginn maður bar við að neyta léttleikans og fara samkvæmt eðli sínu ofan-vatns, þó það væri þúsund sinnum hægra. Herra *Jón Þorláksson* frá *Skriðu* varð fyrstur til að ráða nokkra bót á þessari vankunnáttu og sýna okkur aftur sundtökin, sem allir voru búnir að gleyma. Það er alkunnugt, að hann stofnaði sundskóla bæði sunnanlands og norðan, og urðu þeir margir frægustu sundmenn, er nutu hans tilsagnar. Þetta var eitt af þeim fyrirtækjum, sem telja má sæmd í fyrir Íslendinga, og á höfundur þess, og aðrir, sem studdu hans viðleitni, þökk og heiður skilinn hjá almenningi.

Svona fór þá aftur sundið að tíðkast á Íslandi; sumir eru þegar orðnir góðir sundmenn, og þó er enn meira varið í, að löngunin er kviknuð, í þeim sem upp eru að vaxa, til að nema þessa íþrótt, af því þeir sjá, að hún er bæði nytsöm og gjörir þá menn að vaskari, sem hana kunna. En margir eiga bágt með að fá svo góða tilsögn, sem þörf væri á. Það er hægra að læra

sundið í Danmörku og annars staðar, þar sem flestir útlendingar eru í skóla og nema það þar á sumrin, ásamt öðrum fimleik og íþróttum. Sá maður, sem stjórnar þessari kennslu yfir alla Danmörk, er *Nachtegall* nokkur, prófessor að nafnbót, og hefir hann fyrir skömmu samið dálitla ritgjörð, er hann kallar *stuttan leiðarvísi til að læra sund („Kort Anvisning til at lære at svømme“)*; þar segir hann: „Ég vona, að þessi leiðarvísir muni koma mörgum vel, því þeir, sem ekki geta fengið sér tilsögn, geta sjálfir lært að synda eftir honum, og einkum er hann hentugur fyrir margan mann, sem hefir að sönnu náð nokkrum framförum í sundlistinni, en þekkir þó ekki þá aðferð og þær varúðarreglur, er athuga þarf til að létta kennsluna, og sjá svo um, að lífi og heilsu sé engin hætta búin. — — — Aðalreglur þessa ritlings eru byggðar á margra ára reynslu, og þó þær séu stuttar, skýra þær samt frá öllu því, sem mest er áríðandi fyrir þá, er eiga að kenna eða læra sund“.

Þetta er efnið úr tveimur köflum í formála bókarinnar, og er það án efa satt. Við höfum með athygli gætt að sundkennslunni í Kaupmannahöfn. Þar er þessum reglum strengilega fylgt, og sýnir reynslan, að þær gefast vel; því til dæmis að taka, þá eru stundum smádrengir á 10. og 11. árinu orðnir hér svo leiknir sundmenn, að þeir eru tímunum saman á floti, og hafa sér til leiknis, að hlaupa á kaf fram af háum bökkum, eða sækja skildinga niður á mararbotn á 6 og 8 álna djúpi.

Af öllu þessu héldum við það væri þarfaverk að snúa áður-nefndum bæklingi á íslenzka tungu. Einn okkar hefir varið til þess nokkrum tómstundum, og sumstaðar bætt dálitlu við, eða lagað efnið eftir Íslands ásigkomulagi, þar sem honum þótti þess við-

þurfa, og hefir hann gjört það allt saman eins og hann hafði bezt vit á. Það er nú ósk okkar, að þeir, sem hafa mætur á sundlistinni, veiti þessum blöðum eins góða viðtöku, eins og við seljum þau af hendi með góðum hug.

YFIRLIT EFNISINS.

1.

Um sundstæði.

Víðast hvar um Ísland er hægt að fá sundstæði, og sumstaðar svo góð, að varla eru önnur betri í heiminum; tel ég til þess laugarnar, þar sem svo er háttað landslagi, að hlaðið verður fyrir þær og búin til tjörn, eins og gjört var á Reykjum í Skagafirði, þegar sundskólinn var þar um árið. Þessa kosti ætti alls staðar að nota, því sundið lærist hálfu fyr, eins og öllum er auðskilið, þegar vatnið er svo hlýtt, að menn geta verið niðri í því kuldans vegna, eins lengi og þeir vilja. Það er líka gott sundstæði, ef vatni verður hleypt í hentuga lægð, og látið standa þar um sumartíma. Það hlýnar þá svo af hitanum í loftinu og jarðarylnum að neðan, að það verður jafnhlýtt veðrinu, og þarf þá ekki meira með, þegar bærilegt er úti. Sama er að segja um sjóinn; hann verður sæmilega hlýr á sumrin, og er *því* betra að læra sund í honum, að sjóbaðið er hollara, og er það ráð, að allir

noti hann, sem til hans ná. Verst eiga þeir með sundið, sem hafa ekki nema ár eða fljót að læra það í. Straumvatnið á Íslandi er vant að vera kalt, því það kemur mest undan jöklunum, og er hávaðinn af því þiðnaður snjór, og fær ekki tíma til að hlýna. Þar á ofan er það sjaldgæft, að fá svo hentugt síki eða hyl undir árbakka, að þess konar sundstæði megi kalla hættulaust.

Verði því við komið, á sundstæðinu að vera svo háttað, að menn nái sumstaðar niðri í því, en aftur á öðrum stöðum dýpra en svo, að þar sé stætt, og ekki grynnra en 2 faðmar, þar sem það er dýpst. Garður á að vera að því á einhvern veginn, eða þá þverhníptur bakki, og ekki mikið hærri en vatnið sjálft, en svo aðdjúpt, að óhætt sé að steypa sér á kaf. Bezt af öllu er samt að hafa *sundfleka*, búinn til úr borðum og trjám, og láta hann fljóta á vatninu. (Þar stendur kennslumaður*) á, með þá sem hann er að segja til í hvert skipti, lætur hann þá steypa sér út af flekanum og leiðir þá í sundgjörðinni hringinn í kring um hann, eða þá á þrjá vegu, ef flekinn er landfastur einumegin). Sundflekinn er ómissandi, þar sem margir piltar eiga að læra, og þarf ekki heldur að kosta mikið, sé viðurinn til á annað borð,

---

*) Ég verð að geta þess, að þeir, sem ætla sjálfir að læra sund eftir þessum bæklingi, mega samt ekki vera einir. Þeir verða að hafa annan mann með sér, sem gangi þeim í kennslumanns stað og gjöri það allt, sem honum ber að gjöra, eftir þeim reglum, sem finnast í bókinni. En hafi fleiri tekið sig saman, geta þeir skipzt til að hjálpa hver öðrum. Bezt af öllu fer það samt, að stofna skólana, enda þótt enginn sérlegur sundmaður sé til að veita þeim forstöðu; því vel má hann kenna sundið fyrir því, ef hann er aðgætinn, og sér um, að reglunum sé nákvæmlega hlýtt. Það er líka gjört ráð fyrir skóla í reglunum sjálfum, og orðunum hagað eftir því, en þó svo, að hver einstakur maður geti tekið úr þeim allt, sem hann þarf handa sjálfum sér.

því hann verður ekkert verri fyrir það, þó hann fljóti á vatninu nokkra stund.

2.

Um baðferðir.

Það er gott að fara í bað, því bæði þvær það hörundið, og lífgar og styrkir líkamann; en þar að auki er það ómissandi undirbúningur fyrir þá, sem ætla sér að læra sund.

Þeir, sem fara í bað, eiga því að reyna til að venja sig við vatnið, eins vel og þeir geta, stinga niður í höfðinu, og fara aftur og aftur allir í kaf. Bezt er líka að busla sem mest, en vera aldrei aðgerðarlaus, og láta þetta ganga, þangað til farið er að finna til hrolls; þá er mál að hætta og klæða sig.

Viðvaningar verða að fara varlega og sæta góðu veðri; en eftir nokkurn vana þolir hver maður, hraustur og heilbrigður, að baða sig, þó kalt sé úti, Danir vilja ekki synda, sé hiti lofts og vatns minni en 12 mælistig; en reynslan hefir sýnt, að Íslendingar mega bjóða sér töluvert kaldara.

Það er talið hollast, að baða sig kvöld og morgna; samt er ekkert að því, að fara í bað hvenær á degi sem menn vilja, nema þegar nýborðað er. Eigi menn að ganga til baðsins, þá er bezt að fara í hægðum sínum, og staldra þó við á bakkanum fjórðung stundar eða lengur, áður en út í er farið, til að vera orðinn öldungis afsveittur. Meðan á þessu stendur, á að fara úr fötunum smátt og smátt, en sitja samt í skyrtunni þangað til seinast.

Fyrst á að væta brjóstið og höfuðið, og fara svo með öllu í kaf, ef vatnið er svo djúpt, að því verði við komið. Sé það sundkennslumaður, sem hefir um-

sjón með piltum í baðinu, ber honum að gæta þess, að þeir þvoi sig alla upp rækilega, og lofa öngvum upp úr fyr en það er búið.

Séu piltarnir margir, verður kennslumaður að skipta þeim, og lofa ekki fleirum útí í einu, en að hann geti haft hliðsjón af þeim, og verið undir eins viðlátinn að bjarga, ef einhverjum hlekkist á.

Eftir því, sem hver kemur upp úr, á hann tafarlaust að fara í fötin, og ganga svo um gólf, eða hreyfa sig með einhverju móti.

Það er að sönnu almenn varúðarregla, að þurka vel upp líkamann, þegar komið er úr baði, og núa hann allan með ullarlepp, ef því verður við komið; en langvinn reynsla hefir samt sýnt, að það er öldungis óskaðvænt heilbrigðum unglingi, þó brugðið sé út af þessari reglu. Á hinn bóginn er það einkar áríðandi, að klæða sig fljótt, og fara svo að hreyfa sig, þegar komið er úr baðinu.

Hrædda pilta og kveifarlega á kennslumaður að taka, dýfa þeim nauðugum og gusa vatni á þá; aftur ber honum að sjá um, að piltarnir færi ekki hver annan í kaf, eða tuskist í baðinu, án þess hann leyfi, því það eru sumir, sem þola ekki margar dýfur, og fá af þeim uppsölu og eyrnaverk eða önnur óþægindi.

Stundum vill það til, þegar menn koma úr kafi, að loka er fyrir eyrunum, og kemur af vatni, er runnið hefir inn í hlustina. Hægt er samt að ná henni burt með því móti, að hnykkja snögglega höfðinu og handleggnum niður á við til þeirrar hliðar, sem hún situr fyrir eyranu. Sá, sem búinn er að baða sig nokkrum sinnum og er orðinn óttalaus, getur farið að venja sig við sundtökin.

3.

Undirbúningur í hengigjörðinni.

Hann verður að fara fram á þurru landi, áður en farið er að synda í vatninu. Bezt er að hafa sér *hengigjörð*, og er hún svo til búin, að það eru teknar þrjár gjarðir eða gjarðahólkar, og liggur sín taug úr hverri þeirra, og binda menn þær upp um bita eða slá, þar sem þykir haganlegast. Ein er stærst, og á að girða hana um brjóstið, en hinar tvær minni, og hafðar sín um hvort læri. Bringugjörðin á að vera nokkru hærri en hinar, svo líkaminn hallist heldur upp að framan, þegar í þær er lagzt. Sá, sem er í gjörðunum, beygir hálsinn og höfuðið aftur á bak, heldur upphandleggjunum niður með sér, olnbogunum fast við hliðarnar, og leggur saman lófana undir brjóstinu, svo þumalfingurnir snúi upp og litlufingurnir niður. Hann beygir sig dálítið í mjöðmunum, og kreppir knén, og heldur saman hælunum upp við þjóin. Hann hefir langt á milli hnjánna, og beygir báða fætur í öklalið, svo tærnar snúi út. Þá er rétt legið í gjörðinni, ef þessa er gætt, og má ekki út af því bregða.

Sundtökin.

Nú spyrnir sundmaður frá sér báðum iljum, skáreitis til hliðanna, og heldur niður á við, og réttir öldungis hnén. Í sama vetfangi tekur hann fram handleggjunum, og heldur saman lófunum, en snýr þá höndunum við, svo þumalfingurnir verði nokkru neðar en litlu-fingurnir, og ber svo handleggina aftur með sér, þangað til þeir standa beint út. Meðan á þessu stendur, skellir hann saman fótunum, réttir úr ristarliðnum, og fer svo aftur með fæturna í samt lag og áður voru þeir, kreppir hnén og heldur saman

hælunum uppi við þjóin, og því næst beygir hann handleggina, og leggur saman lófana á brjóstinu, með litlu-fingurna niður á við. Þá er líkaminn aftur kominn í samt lag og áður.

Fingrunum á að halda fast saman, og rétta þá vel, og eins úlfliði og olboga, og bera ekki handleggina lengra aftur en áður var sagt. Lófarnir eiga að liggja saman fyrir framan andlitið, þangað til skriðið er komið að manninum í hvert skipti; þá snýr sundmaður höndunum við, og ber þær aftur með sér; líka er þess að gæta, að spyrna vel í með fótunum, um leið og menn rétta þá frá sér.

Viðvaningum er vant að ganga bezt að læra sundtökin, ef þeim er skipt niður í 3 kafla, og fyrst er reyndur einsamall fótaburðurinn, þá handburðurinn, og loksins öll sundtökin í einu. Kennslumaður telur þá „einn“ — „tveir“ — „þrír“ á þennan hátt:

1. Fótaburður:

Þegar sagt er „einn“, spyrnir sundmaður fótunum skáreitis frá sér, og réttir þá; við „tveir“ skellir hann þeim saman; og við „þrír“ kreppir hann aftur hnén, og dregur að sér fæturna eins og áður er sagt.

2. Handburður:

Við „einn“ réttir hann handleggina fram: við „tveir“ ber hann þá aftur með sér; og við „þrír“ leggur hann saman lófana undir bringunni.

3. Handburður og fótaburður í einu lagi:

Á fyrsta tímabili: réttir hann handleggina fram, og spyrnir í með fótunum; á öðru tímabili: ber hann handleggina aftur með sér, og skellir saman fótunum; á þriðja tímabili: kreppir hann hnén, og leggur saman lófana undir bringunni.

Sumir skipta sundtökunum í tvö tímabil, og setja þá í fyrra tímabilið það sem hér er sett í fyrsta

og annað. Þessa aðferð, sem hér er kennd, nota menn við *bringusund,* og ræð ég öllum, að læra hana vel á landi, áður en þeir fara að reyna til á floti. Sé það ekki hægt, að fá hengigjörð, má sæmilega vel hjálpast við kistil, eða annað þess háttar, og leggjast flatur yfir um hann, en varast samt að láta vera mjög hart undið lífinu.

4.

Um sundgjörðina og hennar brúkun.

Ef sundstæðið er svo djúpt, að ekki nái niðri, verður að hafa *sundgjörð.* Hún er svo til búin, að belti er girt um mittið, og hafður í því traustur hringur, en í hringinn er brugðið reipi og hnýtt vandlega; það á að vera 20 álnir, ef vel er. Kennslumaður heldur í reipið, og hefir vald á þeim, er syndir, og gætir hans, þangað til hann er orðinn sjálfbjarga.

Það á að spenna sundgjörðina um mittið, en ekki um bringuna, og ekki fastara en svo, að stinga megi hendi undir hana. Ekki dugir samt, að hafa gjörðina í sama stað á öllum; það verður að flytja hana, upp eða niður, eftir því sem sundmanni hættir við að sökkva meir að framan eða aftan.

Kennslumaður stendur á vinstri hlið við sundmanninn þegar hann á að hlaupa á kaf. Hnútur er á enda sundreipinu, og heldur hann í endann með vinstri hendi, fyrir ofan hnútinn, og leggur svo reipið í lykkjur upp í hendina, en heldur um það með hægri hendi, tveimur eða þremur álnum fyrir ofan hringinn. Nú þegar sundmaður steypir sér, lætur hann reipið dragast í hægri hendinni, og sleppir eins mörgum lykkjum og þarf úr vinstri hendi, meðan hinn er að sökkva. Þegar slakar á reipinu, og ferðin

er komin af þeim, er út í stökk, þá er mál, að fara að draga hann hægt og hægt til lands; og er þá bezt, að gjöra það með báðum höndum. Kennslumaður má aldrei bregða út af, að halda reipinu eins og hér var sagt; því ef það dregst á bakkanum, getur það farið í flækju, eða þá orðið fast, og komið sundmanninum að tjóni.

5.

Að steypa sér.

Ef sundstæðinu er svo háttað, að bakkinn sé þverhníptur, og nógu aðdjúpt, eða hafi menn sundfleka, á ekki að lofa piltunum að króklast út í, nema fyrst framan af; úr því eiga þeir ævinlega að stökkva út í, eða stinga sér á kaf. Því meira kast sem er á líkamanum, og því stærri flötur sem skellur á vatninu, því meiri mótstöðu veitir það. Þegar menn steypa sér, verður því að varast, að búkurinn lendi á vatninu þar sem hann er breiðastur, til dæmis bringan eða hryggurinn, því það getur meitt menn til skemmda, og jafnvel orðið lífshætta, ef bakkinn er hár. Menn eiga því að sjá um, að líkaminn skelli á vatninu með þá fleti, sem minnstir eru fyrirferðar, og bera sig að koma niður annaðhvort á fæturna eða beint á höfuðið.

a) Á fæturna.

Þá fara menn að eins og þegar stokkið er jafnfætis. Sá, sem stekkur út í, spyrnir í með öðrum fæti, en bregður hinum fram, og dregur saman fæturna, og réttir hnén, áður en hann kemur niður. Hann á líka að rétta hendur og handleggi, og halda þeim niður með sér; en standa keikur, eða þá hallast heldur aftur á bak. Bezt er samt að krossleggja hendur og

fætur, svo mönnum verði síður á að rétta þær frá sér; því það er mesta skaðræði.

Þegar svona er hlaupið á kaf, sekkur líkaminn skáhallt niður, eða þá beint til botns, eftir því sem stokkið er. Þessi aðferð er hægri, en hin, sem á eftir kemur, og á því að læra hana fyr.

b) Að steypa sér á höfuðið.

Það á að rétta upp handleggina, og halda saman lófunum fyrir framan höfuð sér, svo hendurnar komi fyrst niður. Það er gjört til þess að kljúfa vatnið og hlífa sem mest verður höfðinu. Um leið og menn steypa sér, stingi þeir upp fótum og rétti hnén. Bezt er að vera ekki mjög álútur með höfuðið, því ella sekkur líkaminn beint niður; en hitt er þægra, að hallast í vatninu, og það gerir sá, sem rétt ber höfuðið.

Þessi aðferð er nokkru óalegri en hin, og örðugri viðvaningum; en bráðum venjast þeir henni samt, og eiga þá að nota hana ævinlega úr því, þegar svo djúpt er fyrir, að því verði við komið.

Það er aðgætandi, að bakkinn má ekki vera mjög hár í fyrstunni, allra-sízt fyrir þá, sem eiga að steypa sér á höfuðið; enda verður að varast, að víkja frá þeirri aðferð, sem hér er kennd.

Þegar sundmaður er hlaupinn á kaf, á að draga hann hægt og hægt upp aftur, og lofa honum að ná handfestu í bakkann, svo hann geti andað, og náð sér aftur eftir dýfuna; því flestum viðvaningum verður heldur kynlegt við hana, og súpa hveljur fyrst í stað. En úr því slaki kennslumaður á hjálpinni smátt og smátt, og venji hann við að komast sjálfur úr kafi, og ná í bakkann hjálparlaust.

6.

Bringusund með höndum og fótum.

Sú aðferð er manninum mest hent, og á bezt við sköpulag hans og eðli.

Fyrst á að reyna fótaburðinn, eins og menn hafa lært hann á landi, og fara svona að því:

Sundmaður taki báðum höndum í bakkann, eða sundflekann, og hafi svo sem alin á milli handanna; þá réttir hann handleggina, og heldur búknum beinum, en kennslumaður hefir vald á sundreipinu, og er þá bezt að bregða því um stjaka og halda hinum svo hátt, að vatnið fljóti rétt að eins yfir hann. Þarna á hann að venja sig við fótaburðinn. En að því búnu, snýr hann sér við, svo bakið viti að landi, en kennslumaður heldur í sundreipið, spottakorn fyrir ofan hringinn, og lærir sundmaður handaburðinn á þennan hátt. Þegar þessu er lokið, á kennslumaður að festa reipið um stöngina, og ýta hinum hægt og hægt frá landi, en hafa strítt á gjörðinni; og þar á hinn að reyna til skiptis hvortveggja sundtökin, þangað til hann er orðinn svo leikinn í þeim, að hann geti tekið þau með gætni, og honum sé ekki hætt við að fipast. Þá er mál komið, að farið sé að læra hvortveggja undir eins.

Meðan sundmaður er að venja sig á að verða samtaka, á kennslumaður að draga hann hægt og hægt, fram og aftur með endilöngum bakkanum, þangað til hann fer að geta haldið sér uppi, og þokast áfram spottakorn; þá er orðið óhætt að fara að slaka á sundreipinu smátt og smátt.

Fari kennslumaður svona að, og hafi bæði gætni og þolinmæði, líður ekki á löngu, áður [en] piltum hans lærist sundið; og þegar þeim er svo farið fram,

að þeir geta laglega synt 50 faðma, og þar að auki nokkurn veginn flotið, snúið sér við til beggja handa, og synt á bakinu í slakri gjörð, þá er óhætt að sleppa þeim úr bandinu; en ekki er ráðlegt að gjöra það fyr, sízt ef sundstæðið er djúpt.

Að því búnu synda piltarnir aðstoðarlaust; en þó með umsjón kennslumannsins, þangað til þeir geta hæglega synt 200 faðma. Þá þykir sundmanni fullkennt; því það eru ekki allir, sem þola að leggja á sig langt sund; en þessi vegalengd er samt hættulaus hverjum heilbrigðum manni. Þeir, sem hafa gott þol, og halda áfram með sundið, komast líka allir með tímanum mörgum sinnum lengri veg.

Séu margir piltar í sundskóla, endist kennslumaður ekki til að halda þeim öllum uppi í gjörðinni, því það er töluverð þreyta; hann þarf líka að hafa gát á mörgu, og taka stundum höndunum til. Því er honum bezt, að láta þá, sem stærstir og sterkastir eru, skiptast um að hjálpa sér.

7.

Að fljóta.

Það var almenn trú í fornöld, að allir menn væru þyngri en jafnmikið vatn og svaraði stærð þeirra, og að allir menn yrðu að sökkva í vatninu, ef ekkert væri til að halda þeim uppi. Aftur á vorum dögum hafa margir haldið, að allir menn væru léttari en vatnið, hvernig sem stæði á loftslagi, lífernisháttum, sköpulagi, og öðru fleira, sem verður að gera töluvert um í því efni. En þótt nú reynslan sanni hina seinni tilgátuna á vel flestum, hafa þó margar tilraunir sýnt, að sumir menn geta ekki flotið, og eins hitt, að allir

fljóta betur í sjó en tæru vatni, og því betur sem hann er saltari.

Nú þó að allur fjöldi manna sé léttari en vatnið, kemur það ekki samt að notum, nema menn læri að halda líkamanum eins og þarf, til að ná andanum; því fæstir menn eru svo afbragðs-léttir, að höfuðið sé upp úr, þegar þeir láta líkamann ráða, og standa upppréttir í vatninu. En þar sem eðli vort nær ekki lengra, á íþróttin að taka við, og kenna oss að nota sem bezt verður léttleikann, eins og hann er til.

Það er því von, að hvern, sem ætlar að læra sund, langi til að vita, hvað honum muni veita hægt að *fljóta* í vatninu, ellegar láta það bera sig, án þess að neyta neins afls. Þennan hlut ætti því með réttu lagi að læra einna fyrst í sundskólanum; en því er svo varið, að viðvaningar allflestir kynoka sér við að leggjast allir aftur á bak, og tel ég því kennslumanni ráð, að draga það á frest þangað til þeir eru farnir betur að venjast vatninu, og orðnir öldungis óhræddir við það.

Þegar á að fljóta, er gjörðinni snúið á þann veg, að hringurinn sé á bringunni; bregða menn þá reipinu um stjaka, og halda á lofti sundmanninum fyrst í stað. Hann leggst á bakið, og beygir höfuðið aftur á bak, svo það fari á kaf allt fram að augum, en réttir frá sér handleggina, svo lófarnir snúi niður, og lætur renna yfir þá. Svo á hann að fetta sig í hryggnum, og hefja upp magann, og halda sundur fótunum, og beygja hnén, svo iljarnar snúi niður.

Ef þessa er gætt, flýtur sundmaðurinn, sé hann á annað borð léttari en vatnið. En reynist svo, að vatnið geti ekki borið hann, hversu vel sem að er farið, dugir ekki að berjast við það lengur, og getur hann þá haldið áfram að læra sundið, eins fyrir því.

8.

Baksund.

Þá á líkaminn að liggja eins og nú var sagt, að öðru leyti en því, að bera skal höfuðið hærra, og rétta sig allan, betur en þegar flotið er. Sundmaður dregur að sér fæturna, upp á leið að bringunni, en beygir hnén duglega út á við, og heldur saman hælunum, svo tærnar snúi út. Þá spyrnir hann frá sér báðum fótum, og kreppir þá í öklalið, og réttir hnén. Í sama bili ber hann hendurnar niður með sér allt niður að lærum, og snýr þeim svo, að lófarnir taki beint á móti fyrirstöðu vatnsins; og að því búnu leggur hann saman fæturna hægt og hægt, og réttir úr hnjánum og ristarliðunum, til þess að líkaminn komi í samt lag og hann áður var.

Svona á sundmaður að liggja, og hræra sig hvergi, fyr en skriðið er af honum. Þá ber hann handleggina út frá sér, hægt og hægt, og réttir hendurnar, og rennir þeim á rönd, svo litlu-fingurnir og handarjaðarinn fari á undan, en dregur að sér fæturna, eins og áður er sagt.

Þegar svona er að farið, skilar sundmanni áfram eina eða tvær álnir í hverju átaki.

Í fyrstunni á að skipta tökunum í 3 kafla, eins og áður er sagt um bringusundið. Þegar sagt er „einn“, á að bera hendurnar niður með sér, og spyrna í með fótunum; við „tveir“ á að leggja fæturna saman, rétta hné og ristarliðu, og halda kyrrum höndunum við lærin; og við „þrír“ á að rétta handleggina út, og draga að sér fæturna. Milli fyrsta og annars, og annars og þriðja, sundtaksins á að líða svo langur tími, sem orðið getur, og liggi þá sundmaður kyr á meðan.

Kennslumaður verður að hafa strítt á reipinu fyrst í stað, þangað til sundmanni er farið það fram, að honum fatist ekki tökin, sem nú voru kennd. Þá er mál að slaka á hjálpinni, og sleppa sundmanni með öllu, þegar hann er farinn að komast 10 eða 12 faðma á bakinu, og geta snúið sér til beggja hliða.

Þegar þessu er lokið, eiga piltarnir að temja sér baksund með fótunum einum saman; geta þeir þá haft hendurnar til annars, og borið í þeim ofan-vatns það, sem þeim liggur á.

Meðan verið er að læra þetta, á sundmaður að vera kyr með hendur og handleggi, og halda þeim annaðhvort niður með sér, eða krossleggja þær á brjóstinu; að öðru leyti er aðferðin öll hin sama, og áður er sagt.

Ætli sundmaður að skipta um, og fara að synda á bringunni, þá er tvennt til, að velta sér við, eða láta fæturna síga, og leggjast svo áfram með lófana undir bringunni, og vilji hann aftur fara að synda á bakinu, er aðferðin öll hin sama, nema hvað hann kastar sér þá aftur á bak.

9.

Að troða marvaðann.

Þegar sundmanni er farið að temjast bringusund og baksund, lærist honum fljótt að troða marvaðann.

Þetta er gjört með höndum og fótum undir eins, eða þá með fótunum einum saman. Það má líka takast með einsömlum höndunum; en það ber sjaldan við, að á því þurfi að halda.

a) Með höndum og fótum:

Líkaminn á að standa beint upp og niður. Sund-

maðurinn lyftir upphandleggjunum dálítið frá hliðunum, og kreppir olbogana til hálfs, og lætur framhandleggina og lófana liggja rétt fram undan sér, undir yfirborði vatnsins, og hallast hvorki upp né niður.

Þá ber sundmaður hægri höndina út á við, 8 eða 12 þumlunga, og rennir henni á rönd, svo vatnið gjöri sem minnsta fyrirstöðu. Síðan er hendinni undið við, svo þumalfingurinn verði nokkru ofar en litlifingurinn, og er hún svo borin aftur á sama stað og hún áður var, og er það þá lófinn, sem tekur á móti fyrirstöðu vatnsins. Því næst er höndin aftur borin út á við, eins og áður er sagt, o. s. frv.

Allt að einu á að bera vinstri höndina, með þeim einum mismun, að hún er borin að sér, þegar hin er borin út á við, og þetta látið ganga til skiptis.

Upphandleggjunum á að halda kyrrum, en vera því liðugri að bera framhandleggina og hendurnar.

Fæturna á að bera eins og hendurnar, á þann hátt, að þegar utanfótarjarkinn á hægra fæti klýfur vatnið, er ilin á vinstra fæti borin á móti því, og þegar utanfótarjarkinn á vinstra fæti klýfur vatnið, er ilin á hægra fæti borin á móti því, o. s. frv.

Sundmaður á, eftir því sem hann er stór til, að láta 12—24 þumlunga bil vera á milli hnjánna, og halda lærunum rétt að segja kyrrum, en bera fæturna eins liðugt og honum er auðið.

Það á ekki að bera fætur og hendur í beinni stefnu fram og aftur, heldur á að gjöra það í sveig, eins og sundmanni er eðlilegast, þegar lærunum og upphandleggjunum er haldið kyrrum.

Tökin eiga að fara fram undir eins með höndum og fótum, á þann hátt, að hægri hönd og vinstri fót-

ur eru borin út á við, um leið og vinstri hönd og hægri fótur eru borin að sér.

b) Með einsömlum fótunum:

Þá er farið að, eins og áður er sagt, að öðru leyti en því, að höndunum og handleggjunum er haldið kyrrum, annaðhvort niður með sér, eða þeir eru krosslagðir á bringunni, og á þá að bera fæturna nokkuð tíðara og af meira afli, en endrarnær, því þeir verða þá einsamlir að halda uppi líkamanum.

Hvortveggja aðferðin er einkar nytsöm, og þarf oft á þeim að halda; þess vegna á að læra þær báðar til fullnustu.

Þá má enn troða marvaðann með því móti, að taka báða fætur upp í einu, og spyrna þeim niður á við, eða gjöra það til skiptis með fótunum, eins og þegar gengið er. Sú aðferð er samt ekki eins góð eða hagkvæm, eins og hinar, sem fyr voru kenndar.

10.

Að stinga sér og synda í kafi.

Áður en sundmaður stingur sér, á hann að draga að sér andann, eins vel og hann getur, fara svo með höfuðið fljótt í kaf og stinga upp fótum, og synda niður á við, með því móti að bera út frá sér handleggina upp á móti vatninu, og spyrna vel í með báðum fótum undir eins. Þegar komið er til botns, og sundmaður vill aftur leita úr kafi, snýr hann sér við, og spyrnir í botninn, ef að hann er góður. En sé þar leðja og sandbleyta, eða vilji sundmaður vitja upp aftur, áður en hann kemst að botni, snýr hann sér við, sem áður er sagt, og fer þá upp, eins og þegar synt er á bakinu. Þetta á allt að gjöra með gætni, og varast, að láta koma fát á sig.

Meðan sundmaður er í kafi, andar hann frá sér smátt og smátt loftinu, sem hann andaði að sér, áður en hann fór í kaf, og hleypir hann því út á milli varanna, og ekki nema dálítið í hvert skipti.

Þegar þetta fer að lærast, á sundmaður að venja sig við, að sækja eitthvað handhægt til botns, og þyngja það smátt og smátt, eftir því sem honum fer fram. Bezt er að hafa til þess ljósleitan poka, og tína í hann smá-steina, marga eða fáa, eins og þurfa þykir.

Bezt er, að vatnið sé tært, og ekki dýpra í fyrstunni en tvær til þrjár álnir, og dýpka svo á sér, þangað til komnar eru 5 álnir. Það er nógu djúpt að læra á.

Þegar á að synda í kafi, er aðferðin eins og á bringusundi ofan-vatns, að öðru leyti en því, að sundmaður leitast við, að halda sér í kafi (því vatnið leitar að skjóta honum upp), og á þá að snúa þumalfingrunum rétt niður og bera hendurnar dálítið upp á við. Þess má og geta, að sundmanni ber að venja sig við að hafa allt af opin augun, meðan hann er niðri í vatninu.

Það er áríðandi að fara varlega að þessu hvorutveggja, og einkum ber að forðast, að viðvaningar stingi sér þar sem eru holbakkar og stórir steinar, eða skip og trjáflotar eru í nánd; annars er hætt við, að þeir, sem eru að læra sundið, meiði sig, og komist í hættu, einkum ef straumur er í vatninu; því það er ekki allténd hægt að bjarga, þegar svo stendur á. Það er því langtum varlegra, að láta piltana vera í sundgjörð, meðan þeir eru að læra að stinga sér, þar sem sundstæðið er ekki algjörlega hættulaust.

11.

Hraðsund.

Það kemur oft að góðu liði, að vera hraðsyndur, einkum þegar bjarga þarf mönnum í lífshættu, því þá er áríðandi, að hjálpin komi fljótt.

Fljótast verður bringusundið, með sömu aðferð, og vant er að hafa, að öðru leyti en því, að hafa sundtökin hraðari, og taka á af öllu afli; líka ríður á, að beita annari öxlinni, svo vatnið geri sem minnsta fyrirstöðu.

Þegar piltar eru á hraðsundi, lætur kennslumaður þá fara marga í röð, og reyna sig, hver fljótastur verði; en standi svo á sundstæðinu, að fáir komist að í einu, lætur hann þá synda til skiptis, og telur tímann, svo hann geti sagt, hver unnið hafi.

Vegalengdin á ekki að vera meiri en *10* eða *12* faðmar; því hraðsund reynir töluvert á brjóstið, en enginn ætti að oftaka sig, nema mikið liggi á.

12.

Að synda í fötunum.

Þessu má ekki sleppa í sundskólanum, bæði af því, að þegar menn lenda óviljandi í á eða sjó, eru þeir ævinlega klæddir, og líka vegna hins, að eigi menn að bjarga einhverjum, sem borizt hefir á, þá er enginn tími til að komast úr fötunum.

Örðugleikinn á að synda í fötunum sprettur ekki af því, hvað þau eru þung, því það munar öngvu, að kalla má, heldur af hinu, að þegar fötin verða vot, vefjast þau svo fast um líkamann, að mönnum stirðna sundtökin.

Eftir fáeinar tilraunir venjast menn samt við

þessi óhægindi, og góður sundmaður getur synt í fötunum, þegar hann reynir það í fyrsta sinni. Þó ætti hver maður sundfær að reyna það nokkrum sinnum, til að kynna sér örðugleikann, sem því fylgir. Ekki á kennslumaður samt að láta sundpiltana reyna það alklædda, fyrst í stað; það er nóg, þeir séu í skyrtu og langbrókum, og seinna meir í vesti og peysu, og ríður ekki á, þeir séu meira klæddir.

13.

Að bjarga.

Hver piltur, sem nokkurt táp er í, og hefir haft góða tilsögn í því, sem hér er kennt að framan, er án efa orðinn svo góður sundmaður, að hann getur bjargað sér sjálfum. En það er ekki nóg; hann á líka að geta hjálpað öðrum, sem eru staddir í lífshættu. Það er samt nærri því ógjörningur fyrir þann, sem ekki kann að synda, nema á grúfu, og getur orðið skaðræði fyrir sjálfan hann, nema því að eins, að hann hafi *lært að bjarga.*

Björgunartökin eru sett saman úr baksundi og troðningi, og ríður á, að hafa numið það hvorttveggja á undan til fullnustu, og þar á ofan hraðsund, og að stinga sér; því berist öðrum á, dugir ekki að bíða þangað til honum skýtur upp. Þá er það oftast nær um seinan.

Áður en farið er að bjarga, verður að læra:

Björgunartökin:

Þau eru eins og áður er sagt, sett saman úr baksundi og troðningi; það á að synda aftur á bak með fótunum og annari hendinni.

Líkaminn á að liggja hallur og líkara því, sem legið er í troðningi, en á baksundi. Sundtökin með

hendinni og fótunum eru eins og í troðningi, en þó svo, að færast á úr stað. Ekki ríður á, að bera fæturna til skiptis, og betra er þá að vera samtaka. Annari hendinni á að halda kyrri á brjóstinu, og synda svo með hinni, þangað til sundmaður er orðinn jafntamur á báðar. Svona á að synda aftur á bak og áfram, og læra vel að snúa sér, hvert sem þörf er á.

Björgunin sjálf.

Sá, sem ætlar að bjarga öðrum, verður að varast að koma framan að honum, því þá er hætt við, að maðurinn í lífshættunni, sem oft er búinn að missa ráðið, grípi dauðahaldi utan um handlegginn á honum eða fæturna, eða annars staðar um búkinn, og dragi hann svo í kaf með sér; en vilji þetta til, tefur það þann, sem ætlaði að bjarga, og getur líka orðið honum að bana, ef kraftamunur þeirra er ekki svo mikill, að hann geti losað sig.

Sá, sem ætlar að bjarga, á því helzt að koma aftan að hinum, eða þá svo, að hann geti gripið utan um handleggina eða mittið. Svona á hann að halda honum, og láta hann liggja ofan á sér og á milli fóta sinna, og halda svo að landi með björgunartökunum.

Það er bezt að búa sér til mann úr sefi, eður taka strigapoka, langan og mjóan, og troða hann fullan af marhálmi og fergini. Á þessum dólgi á nú að spreyta sig, og binda við hann steina, þegar fram í sækir. Trédrumbur er í fyrstunni full-góður, og lærist sundmanni vel á honum, því hann er léttur, og hægur í vöfunum; en ekki er hann eins góður og pokinn, þegar fara þarf að þyngja hann niður.

Þegar fram líða stundir, á sundmaður að bjarga lifandi mönnum. Sundpiltarnir skiptast þá til að bjarga hverjir öðrum, en ekki má taka aðra til þess,

en þá, sem vel eru orðnir sjálffærir. Þeim er sagt að liggja kyrrum, meðan sundmaður reynir að koma þeim til lands, og hafa þeir báðir, til varúðar, hjálpartaug utan um sig, ef þeim kynni að hlekkjast á. Í fyrstunni er sundmaður klæðlaus, en síðar meir í fötunum; og seinast lætur kennslumaður piltinn, sem bjarga á, vera óþægan og brjótast um.

14.

Að synda í straumi.

Þegar á að synda í straumi, er ævinlega bezt að vera á bringunni, nema þess sé enginn kostur, til að mynda, ef bjarga þarf manni. Þar sem nógur er forvaðinn, er það lang-léttast, að láta strauminn bera sig, og snúa þá undan, og stefna á ská yfir um, þó nokkru ofar en sundmaður ætlar sér að taka land; því vera má, að lengra reki undan en ætlað var. Aftur, ef naumt er fyrir, verður að snúa sér móti strauminum, og neyta afls, og þó meir handarinnar, sem undan veit. Vel má synda í ströngu vatni og miklu, ef nóg er djúpt, og bærileg landtaka, en sé það grunn á og stórgrýtt, er það ekki leggjandi á hættu, nema mannslíf liggi við. Komi svo, að bjarga skal manni úr vatnsfalli, verður að hafa björgunartökin, og er þá einsætt, að halda undan, þangað til að landi ber, því fáir menn eru svo sterkir, að þeim tjái að keppa mót árstraumi með fótunum og annari hendinni.

15.

Varúðarreglur.

Þess ber vel að gæta, sem hér verður sagt, þegar stofnaður er sundskóli og margir piltar eiga að

læra sund, svo kennslumaður getur ekki haft vakandi auga á öllu sem fram fer.

a) Elztu piltarnir og áreiðanlegustu eiga að vera *aðstoðarmenn.* Þeir hafa sér liðstengur og rétta þeim, er lýist, eða sundið daprast á einhvern hátt.

b) Þar á ofan eiga einn eða tveir beztu sundmennirnir að vera á *varðbergi.* Þeir eru léttklæddir og hafa hjálpartaug yfir um sig; það er þeirra embætti, að horfa á sundið, og hlaupa á kaf, og bjarga þeim, sem eitthvað hlekkist á og aðstoðarmenn verða ekki að liði með stöngunum.

c) Ef kennslumaður er sundfær, á hann sjálfur ævinlega að bera hjálpartaug um sig miðjan, svo hann sé viðbúinn að koma þar til aðstoðar, sem einhver sérleg hætta er á ferðum.*)

d) Kennslumaður leyfi ekki neinum pilti, þó hann sé orðinn vel syndur, að fara lengra frá landi en svo, að fyr-nefndir aðstoðarmenn, þeir sem eru á varðbergi, eða þá kennslumaður sjálfur, geti náð til hans á augabragði, hvenær sem á liggur. Það er því bezt, að láta piltana synda fram og aftur með bakkanum, eða þá hringinn í kring um sundflekann, þar sem hann er til.

Fyr-taldar varúðarreglur eru ómissandi, einkum þegar sundstæðið er djúpt, og má þá aldrei út af þeim bregða. Kennslumennirnir ættu líka að athuga,

---

*) Hjálpartaugin (liðtaugin) á að vera rétt ámóta og reipið í sundgjörðinni; öðrum enda binda menn um mittið og leggja taugina í lykkjur, og bregða þeim undir endann, sem bundið er yfir um þá. Þegar svo er umbúið, er skjótt að grípa til taugarinnar, ef á þarf að halda, og rétta endann að einhverjum, sem næstur er. Haldi sá í taugina, til að geta dregið báða að landi, bæði þann sem út í stökk, og hinn sem á að bjarga, ef þeir komast það ekki á annan veg.

að þeim er á hendur falin umsjón yfir sundpiltunum, og þeim ber að ábyrgjast allt það, er hljótast kynni af hirðuleysi þeirra, eða óreglu í sundskólanum.

UM RÍMUR AF TISTRANI OG INDÍÖNU,

„ORKTAR AF SIGURDI BREIDFJÖRD",
(prentaðar í Kaupmannahöfn, 1831).

„Nec satis adparet, cur versus factitet; utrum minxerit in patrios cineres, an triste bidental moverit incestus: certe furit".

Hor. A. P. 470 seqq.

Eins og rímur (á Íslandi) eru kveðnar, og hafa verið kveðnar allt að þessu, þá eru þær flest-allar þjóðinni til minnkunar — það er ekki til neins að leyna því — og þar á ofan koma þær töluverðu illu til leiðar: eyða og spilla tilfinningunni á því, sem fagurt er og skáldlegt og sómir sér vel í góðum kveðskap, og taka sér til þjónustu „gáfur" og krafta margra manna, er hefðu getað gjört eitthvað þarfara — ort eitthvað skárra, eða þá að minnsta kosti prjónað meinlausan duggarasokk, meðan þeir voru að „gullinkamba" og „fimbulfamba" til ævarandi spotts og aðhláturs um alla veröldina. En því er betur, það er eins og menn séu farnir að vakna við. Það eru farnar að rísa upp raddir móti þessum ósóma; og ein af þessum röddum, sem talar og lætur til sín heyra á eyðimörku, hún er ekki ónýt, og hefir — að mig vonar — komið einhverju til leiðar. Sunnanpóstinum hefir tekizt vonum betur, þar sem hann minnist á rímurnar. Það er eins og hann lifni þar ögn við. Pósturinn er allt í einu orðinn meinlegur og smá-fyndinn. Það eru agnhnúar á því, sem hann

segir, og krækja í þá, sem fyrir eiga að verða. Það er líka jafn-gott! En þó er nú ekki svo að skilja, að þetta sé rödd hrópandans. Hann hefði tekið alla kynslóðina, og sagt við þá: Þér eiturormar og nöðrukyn! Það hefði verið „mátulegt orð“. En Sunnanpósturinn fer að slá úr í miðju kafi, og segir: „Þá eru *Tistrans*- og *Svoldar-rímur* æði-miklu betri“. Þarna kom meinleysið fram! Ég hefi að sönnu ekki lesið *Svoldar*-rímur og þekki þær ekki; en fyrst hann telur þær saman við rímurnar af Tistrani og Indíönu, og hvorartveggja rímurnar eru eftir sama manninn, þá gjöri ég ráð fyrir, hinar muni ekki taka þeim stórmikið fram. Og af Tistrans-rímum er það sannast að segja, að þær eru í mesta máta vesælar; og sízt er í að skilja, til hvers nokkur maður vill vera að mæla þeim bót, því síður hæla þeim. Einmitt af því Sunnanpósturinn telur þær með betri rímum, hefi ég tekizt í fang að lesa þær frá upphafi til enda — þó það væri leiðindaverk — til að geta sýnt almenningi, hvað mikið honum sé ábótavant, þessum *kveð*skap, og hversu það sé fjarstætt, að hann geti heitið *skáld*skapur; og býst ég þá við, flestir muni láta sér skiljast, að hitt, sem er lakara eður ekki betra en á borð við Tistransrímur, muni eiga heimangengt, og sé ekki óskandi, að því verði fjölgað.

Fyrst er að minnast á efnið í fám orðum. Það er einhver lygasaga, og höfundur segir, hún sé dönsk. Ég hefi ekki viljað hafa fyrir að leita hana uppi, til að grennslast eftir, hvað mikið eða lítið hún hafi aflagazt í huga kveðandans; því hún er auðsjáanlega svo einskisverð og heimskulega ljót og illa samin, að hennar vegna stendur á litlu, hvernig með hana er farið. Það er auðvitað, að einu gildir, hvort hún væri sönn eður ekki, ef hún væri falleg á annað borð

— ef það væri nokkur þýðing í henni og nokkur skáldskapur, (því þegar á að snúa sögu í ljóð, verður að vera skáldskapur í henni sjálfri, eigi hann að birtast í ljóðunum) — ef hún lýsti einhverju eftirtektarverðu úr mannlegu lífi eins og það er eða gæti verið, og sýndi lesandanum sálir þeirra manna, sem hún talar um, og léti það vera þess konar sálir, sem til nokkurs væri að þekkja. En hér er ekki því að heilsa. Af Tistranssögu er ekkert að læra. Hún er ekki til neins, nema til að kvelja lesandann og láta hann finna til, hversu það er viðbjóðslegt að hlýða á bull og vitleysu. Ég get ekki fengið af mér, að tína þetta efni saman úr rímunum og segja frá því í óbundinni ræðu, til að færa sönnur á mál mitt. Þess er heldur engin þörf. Því ég vænti þess af skynsemi flestra þeirra, sem hafa heyrt eða lesið rímurnar, að þeir sjái, hvað sannast er í þessu efni. Ég læt mér því lynda að geta þess, að það, sem skáldskapurinn hefði getað verið mestur í, ástin á milli Tistrans og Indíönu, hvernig hún kom upp, og hvernig þau stríddu við hana í sálu sinni, og á hinn bóginn öfundin í Rauðreki og drottnunar-girndin, hvernig þær lýstu sér og komu honum til margs konar glæpa — þetta er einna vesælast í allri sögunni. Drykkurinn úr horninu kemur eins og fjandinn úr sauðarleggnum *(deus ex machina)*, og bendlar þau saman allt í einu, Tistran og drottningarefnið; og Gálmeí litla og „St. Helena“ eru báðar dottnar ofan í söguna, til þess höfundurinn gæti gjört þetta kraftaverk. Á þessu eina dæmi má marka, hversu mikið skáld hann sé; því honum hefir furðanlega vel tekizt að ónýta með þessu móti efnið, þar sem helzt var að hugsa til, það yrði notað — svo nú er enginn kostur á að lýsa því, sem mest hefði verið í varið, hvernig það gat orð-

ið, samkvæmt mannlegu eðli, að hatrið í brjósti Indíönu snerist upp í ást, og hvernig þessar ástríður áttust við í sálu hennar, þangað til hatrið varð fyrir borð borið og ástin settist að völdum, til að hefja nýja baráttu við skylduna. Hitt tekur samt út yfir, hvernig sagt er frá sambúð og viðtali þeirra Tistrans, þegar svona var komið fyrir þeim. Þetta er svo ljótt og viðbjóðslegt í rímunum, að varla getur hjá því farið, það hafi saurgazt og aflagazt í hjarta kveðandans. Þeir, sem kynnu að efast um þetta, þyrftu varla annað en glöggva sig á 5. og 9. rímunni; og vona ég þá, þeir afsaki mig, þó ég kynoki mér við að hafa það eftir, sem verst er, og ég einkum meina til. Ekki hefir hóti betur tekizt að lýsa Rauðreki og því, sem hann hafði við að stríða; og þó fyrirverður maðurinn sig ekki að grobba af því í einum mansöngnum (í 12. r.), að nú hafi landsfólkið fengið betra skyn á því, sem fagurt sé og ljótt, eður gott og illt, — „nær med kærum sannleiks sid Sagan kom í letur“. (Þetta: „med kærum sannleiks sid“ sómir sér ekki illa á þessum stað, hvort sem það á heldur að vera hortittur, eða það er lítilfjörlegt sýnishorn af vitsmunum skáldsins). — Ég þykist nú hafa talað nóg um efnið í rímunum. Frágangurinn á því er allur eins og á þessu, sem hér er nefnt — því er svo *jafn*-fallega logið — nema hvað þar koma, eins og við er að búast, ýmsar fróðlegar bendingar áhrærandi landafræðina, og hin og önnur merkileg atvik úr hirðsiðum konunganna á miðöldinni, að ógleymdu dálitlu dýri á einum stað, sem höfundinum hefir þóknazt að skapa. Þetta dýr er ekki ósvipað rímunum sjálfum: Það er með merarhálsi og hvalshöfði, og hræðilega afturmjótt, með hala-korni, og allt saman þakið skeljum. Búknum þykir svo fallega lýst, að höfundinum er vor-

kennandi, þó fæturnir hafi óvart orðið fjórir, enda þótt það sýnist betur eiga við á slíku dýri, að þeir hefðu staðið á stöku.

Nú býst ég við, sumir muni segja, það sé að vísu illa farið, að efnið sé svona ljótt og heimskulegt; en rímna-skáldinu sé ekki um það að kenna — honum beri að kveða yfir söguna *eins og hún sé,* og láta það verða liðugt, sem hann kveði; þá sé hann búinn að ljúka af sínu ætlunarverki, og meira sé ekki heimtandi af neinu rímnaskáldi. Hver veit, nema þetta sé satt, eftir þeirri hugmynd, er sumir menn gjöra sér um rímur? En þá mega þeir hinir sömu ekki kippa sér upp við það, þó aðrir, sem vit hafa á, geti ekki kallað *þess konar* rímur *skáldskap,* eða þá menn *skáld,* sem hnoða þeim saman. Höfundi Tistransrímna er auðsjáanlega sök á því gefandi, að hann valdi slíkt efni; það lýsir frábærlegu „smekkleysi“ og tilfinningarleysi á því, hvað skáldlegt sé; og þetta atvik gefur undir eins illan grun á, að hann sé ekki gæddur neinum verulegum skáldskaparanda, eða þá, að minnsta kosti, að öfl sálarinnar séu of illa vanin, og vitið of lítið, til að kannast við þennan anda og stjórna honum réttilega. Á hinn bóginn getur líka góðu skáldi orðið nokkuð úr vesælu efni, ef hann fer með það eins og skáld, og lagar það í hendi sinni, eftir því sem bezt á við. Það er ekkert vit í því, að rímna-skáldin eigi að vera bundin við söguna. Þau eiga miklu fremur, þegar þörf gjörist, að breyta henni á marga vegu, búa til viðburði sjálfir, og skapa hið innra líf þeirra manna, er sagan nefnir, til að koma sem beztri skipun á efnið, og geta síðan leitt það í ljós í fagurlegri og algjörðri mynd; ella verða rímurnar tómar *rímur,* en aldrei neitt listaverk. Þetta hefir höfundur Tistransrímna ekki borið við; hann

hefir látið sér lynda, að koma vesælu efni í hendingar — og nú er að líta á, hvernig *það* hafi tekizt.

Því er ekki að leyna — rímurnar eru liðugar, og smella töluvert í munni, víða hvar. Skothend erindi hefi ég ekki fundið, og höfuðstafirnir standa ekki skakkt, nema á einstaka stað. En það er raunar lítil fremd, að koma saman erindi, svo hendingar og hljóðstafir standist á, þegar allt er látið fjúka, sem heimskum manni getur dottið í hug: hortittir og bögumæli, og alls konar skrípi og ófreskjur, sem lítið eða ekkert vit er í, og eiga að heita kenningar. Ég hefi tínt saman dálítið af þessu moði úr Tístransrímum, ef lesandanum þóknaðist að virða það fyrir sér. Það myndi þykja reglulegra, að skilja þennan samsöfnuð lítið eitt að og skipta honum í flokka, svo bögumælin, til að mynda, stæðu sér og hortittirnir sér o. s. frv. En það er ekki svo hægt, sem margur hyggur; því orðunum er svo haganlega fyrir komið, að þau eru stundum allt í einu, málleysur, hortittir og kenningar. Þess vegna þyrfti, ef vel væri, að koma með sumt hvað aftur og aftur, ef fara ætti að raða því niður. En ég nenni því ekki, og læt mér lynda að hrifsa það mesta ofan af, svo sem til smekks handa góðfúsum lesara. — Hér eru þá, til að mynda, lesari góður! fáeinar *málleysur og bögumæli:* „*para*“ („þinn bjálfa ad para“, 1., 56.), „*steina daudur*“ (2., 8.), *kramsi*“ (2., 45.), „*tala frá*“ (2., 61), „*bródur prýdi*“ (= góðsemd? eða = vorkunn? 2., 65.), „*dána*“ (á d. dåne? „birs ei dána kjör“, 5., 19.), „*lúngna bekkur*“ (!? 5., 35.), „*yndis hlída rót*“ (!? 5., 38.), „*lasta kér*“ („láttu vera ad ljúga ad mér Lasta kérum vestu“, 6., 33.), „*þénar*“ (= á við, 7., 9.), „*sængur bali*“ (10., 20.), „*ópressud*“ (11., 49.), „*vinda beda*“ (? „sindir vinda yfir bedur“, 13., 23.), *sáng*

(= sæng — til að geta rímað það við „váng"! 13., 13.), og margt annað þessu líkt. Þegar einhver á að ganga í rímunum, þá er hann sjaldan látinn *ganga* — það er svo einfalt! — en hann verður að *„arka"*, eða *„krefja ad arka"* (14., 34.), *„dika"*, *„drýgja ferdir"*, *„gá"*, *„ida"*, *„hafa kreik"*, *„lalla"*, *„sveyma"*, *„troda"* og *„þramma"*. „Aminn" er *„framur"* (12., 2.), mönnum *„bætist* sorg" (11., 58.), „örvarnar *fálma"*, tirfingarnir *tóna"* og *„píkurnar sníkja á, ad fá frídan elda síkja týr"* (7., 11.).

Hortittirnir eru óþrjótandi; þeir úa og grúa, svo enginn maður getur talið þá. Leirskáldin hafa nokkurs konar sérlegt lag á, að troða þeim inn í hverja smugu á öllu, sem þeir kveða, og einkum eru þeir hnaskari en frá verði sagt, að ná mátulega löngum lýsingarorðum *(adjectivis)*, og keyra þau inn í götin á erindunum, en hirða aldrei, hvað þau þýða. Ég þykist sjá, að höfundur Tistrans-rímna gjörir samt mun á þeim. Eftir því, sem eg kemst næst, skiptir hann þeim öllum í þrjá flokka og hefir svo einn flokkinn handa þeim, sem honum er vel við, annan flokkinn handa þeim, sem honum er illa við, og þriðja flokkinn handa hvorumtveggja. Ég ætla nú að sýna lesandanum nokkur orð úr hverjum þessara flokka út af fyrir sig og benda síðan til, hvernig farið er að brúka þau.

1. flokkurinn: *„blídur"*, *„dyggur"*, *„dýr"*, *„fimur"*, *„frídur"*, *„frjáls"*, *„gildur"*, *„gódur"*, *„hertur"*, *„hír"*, *„hress"*, *„hródugur"*, *„kátur"*, *„kjættur"*, *„klár"*, *„knár"*, *„mindugur"*, *„mætur"*, *„nettur"*, *„óhrakinn"*, *prúdur"*, *„rar"*, *„rjódur"*, *„sáttur"*, *„skír"*, *„skjær"*, *„slíngur"*, *„snillilegur"*, *„snotur"*, *„stinnur"*, *„svinnur"*, *„tamur"*, *„teitur"*, *„trúr"*, *„valinn"*, *„vitur"*, *„þekkur"*, og *„þjáll"*;

þar á ofan: *„fári skértur“*, *„huga hreinn“*, *„þrálofadur“*, *„þreki hertur“* og *„æru kjær“*.

2. flokkur: *„argur“*, *„armur“*, *„blaudur“*, *„falskur“*, *„fjandlegur“*, *„flár“*, *„forsmádur“*, *„galinn“*, *„lakur“*, *„ljótur“*, *„megn“*, *„meingadur“*, *„ragur“*, *„sekur“*, *„skjædur“*, *„slægur“*, *„smádur“*, *„snaudur“*, *„sneiptur“*, *„strídur“*, *„tregur“*, *„veill“*, *„þrár“* og *„ærdur“*; þar á ofan: *„digda snaudur“*, *„framarír“*, *„smánar frekur“*, *„tryggdum svikinn“*, *„æru linur“*, *„æru snaudur“* og *„æru rír“*.

3. flokkur: (hortittirnir *par exellence)*. Þar í eru þessi orð: *„kéndur“*, *„nefndur“*, *„sagdur“*, *„tédur“* og *„þektur“*.

Allur þessi tíningur er, eins og áður er sagt, látinn þýða þrennt, eða, réttara að segja, tvennt og ekki neitt. Þegar höfundurinn nefnir einhvern, sem hann hefir mikið við, tekur hann af handahófi eitt eða tvö orð úr fyrsta flokki, og hnýtir þeim framan í einhverja kenningu, til að geta nefnt manninn og fyllt út í gatið á hendingunni; og þá er nú ekki spurt að, hvað orðið þýði: „hertur“ og „þjáll“ — það stendur allt á sama; herra Tistran er „hertur“ og „þjáll“, rétt eins og stendur á hljóðstöfunum. Þetta var fyrsti flokkurinn. — Annar flokkurinn er hafður handa þeim, sem höfundinum er illa við; en honum er, eins og vant er að vera, illa við alla, sem eiga í stríði og baráttu við þann, sem rímurnar eru kenndar við. Þá má nú geta nærri, að lýsingarorðin muni vera gripin af lakari endanum; og höfundurinn gerir það líka dyggilega, og hefir alla sömu aðferðina og áður var sögð, nema hvað hann setur þau ekki saman við kenningar, utan honum liggi mikið á; en það eru nokkur nöfn, sem hann er þá vanur að hafa í kenninga-stað,

til að mynda: „*afmán*“, „*auli*“, „*bófi*“, „*dári*“, „*dóli*“, „*falsari*“, „*fantur*“, „*fól*“, „*fóli*“, „*forrædari*“, „*flagd*“ (helzt um karlmenn), „*glanni*“, „*hrak*“, „*hrotti*“, „*hundur*“, „*kaudi*“, „*raumur*“, „*refur*“, „*skálkur*“, „*sk* . . . .“, „*skömm*“, „*slinni*“, „*vömm*“ og „*þræll*“; þar á ofan: „*lasta kaudi*“, „*sóda maki*“, „*eiturgydja*“, o. s. frv. Þetta lætur skáldið fjúka óspart, svo sem til að prýða erindin. — Þriðji flokkurinn er ekki eins orðmargur og hinir, en hann er þeim mun handhægri, einkum vegna þess, að orðin, sem í honum standa, þýða *aldrei* neitt. Hann hefir þau um alla hluti, og það eru beztu og meinlausustu hortittirnir í öllum rímunum. Til eru líka stærri hortittir, svo sem þegar skáldið segir: „kát, og fékk til fulls Förgun sorgar hlýa“ (1., 22.), eða „átti *med tignar háttum tíginn* nid“ (1., 24.), eða „bréfin lánar(!), *best med skil Á bóli,* stólkonúngi“ (4., 50.), eða „trúr *med æru hóti*“, (6., 22.), og annað þaðan af verra.

Nú er að minnast á kenningarnar. Þær eru, eins og lög gera ráð fyrir, töluvert myrkar og reknar saman, hver annari vitlausari, og sumar svo óviðfelldnar og voðalegar meðferðar, að hver maður ætti að vara sig á að nefna þær, svo hann brjóti ekki úr sér tennurnar í slíku hraungrýti. *Kvæða-gyðja* skáldsins heitir„*greina skögul*“ og „*íbúd fræda nægda*“ (1., 7. og 8.); *skáldamjöðurinn* heitir „*bodnar keita*“ (1., 7.); *jörðin* heitir „*heima lód*“ (? 1., 3.), *Sídhötts hrínga strindi* (2., 24.), „*Gángrádar hríngs hugla*“ (4., 19.), „*Grana elja*“ (! 5., 30.), „*aldar bátur*“ (? 9., 11.), og margt annað þessu líkt; *sjórinn* heitir „*náhvals sker*“ (5., 17.), „*síla for*“ (13., 17.), og „*varar mýri*“ (13., 32.); *skip* heitir „*neglu nadra*“ og „*fljóta himinhrjótur*“ (6., 14.), *maður* heitir „*þambar vidur*“ (9., 27.), og „*sverda verdúngur*“ (? 13., 12.); *kona* heitir

„Glanna þulu feima“ (2., 57.), *„smaragds kyrja“* (4., 39.), *„treyu sól“* (4., 51.), *„bjálfa Ydun“* (5., 45.), *„ósa kértis skuld“* (7., 12.) og *„hrínga gistíng“* (9., 36.); *sverð* heitir auk annars *„Hárs skýmur“* (2., 18.); *blóðið: „sára kéldur“; sárin: „sverda mord“* (2., 59); *kinnarnar: „þagnar hlídir“* (? 2., 55.) og *hugurinn, „andar krá“* (6., 28.). Þessar kenningar eru ekkert úrval; þær eru gripnar af handahófi, rétt eins og þær urðu fyrst fyrir mér; og verið getur, ég hafi ekki skilið þær allar réttilega, og sumar eigi að þýða eitthvað annað. Ég þori ekkert um það að segja; kvenfólkið verður að skera úr því.

Af því, sem nú er talið, má að nokkru leyti geta sér til orðfærisins. Það er ofur afllaust og tuddalegt, eins og við er að búast, þegar höfundurinn fer ekki betur að ráði sínu. Nógar dönskuslettur koma líka innan um; en ekki eru þær *eins gríðarlega* margar, og við mætti búast af slíkum höfundi. Þær eru við og við prentaðar með frábrugðnu letri (t. a. m. *„þad fær nú ad vera sama“*, 10., 55.), og veit ég ekki, hvort það eru glettur úr prentaranum, eða maðurinn, sem orti, veldur því sjálfur, af því hann hefir þókzt af þeim; og er honum að vísu til þess trúandi, ekki síður en þar sem hann er að hælast um, að hann hafi gjört sig að athlægi og tekið sér danskt nafn; „kefur ei snilli vora“ *segir skáldið!* — — — þar var líka sæmdin í! — Eitt er eftir að nefna, sem aldrei ætti að sjást í neinum skáldskap og óprýddi þessar rímur töluvert, ef smávegis gallar og smíðalýti leyndu sér ekki á slíkri ófreskju. En það er sá galli, að orðunum er margoft svo óhentuglega fyrir komið, að áherzlan lendir á röngum stað, þegar erindið er lesið eða kveðið samkvæmt bragarhættinum. Mest ber á þessu í þeim rímunum, sem eiga að vera

dýrast kveðnar, til að mynda 6. rímunni — svo það lítur út eins og höfundurinn kannist sjálfur við, að þetta sé rangt, en hafi ekki kunnáttu til að forðast það, þegar bragarhátturinn fer að kreppa að honum; og ætti þá bæði hann og aðrir, sem hættir til að yfirsjást í þessu efni, að ætla sér dálítið af, og kveða ekki dýrra en þeir orka. Þess háttar lýti, sem hér voru nefnd, eru til dæmis að taka: *„ŏblūg“* *) og *„ēg hrŏðūgur“* (6., 11.). *„ătkēr“* (6., 20.), *„ĕittsīnn“* (6., 29.), *„holdmimīr“* (6., 40.). Það er sjálfsagt prentaranum að kenna, að þarna stendur “— mímīr“, en ekki “— mímēr“ á móti „her“ og „fer“), *„ēr höfdīnginn“* (6., 50.), *„ălblōdugār“* (6., 52.), og margt annað þessu líkt.

Það er ekki nema á tveim stöðum — að ég geti séð, sem höfundurinn hefir ráðizt í að yfirgefa söguna, og fara að skapa eitthvað sjálfur af hugviti sínu. Á öðrum staðnum (í 5. rímunni, millum 21. og 27. erindis) hefir þetta tekizt öllum vonum framar. Hugmyndin er ekki ósnotur, og þótt hún sé tekin eftir öðrum, er það samt góðra gjalda vert, fyrst það er nokkurt vit í henni á annað borð. Það er þar sem Freyja tekur sér á hendur að hugga Indíönu, og fer af himnum ofan til sjávarguðanna, Ægis og Ránar, og býður þeim að gjöra logn á sjónum. Í 24. erindinu er eina lýsingarorðið, sem ég hefi getað fundið að gagni í öllum rímunum; það er *tárafríð* — „Gydjan tára fríd“ (fallegra er samt: *grátfögur*, sem hitt mun vera myndað eftir!); væru hin öll saman eins snotur og ekki ver valin, þá skyldi ég aldrei hafa kallað þau hortitti. Þetta var nú helmingurinn; en á hinum staðnum, — hvernig hefir þar tekist að skálda? Maður guðs og lifandi! Ég ætla að biðja yður, lesari góð-

---

*) — þýðir, að atkvæðið er seint í framburðinum, en ⌣ að það er skjótt.

ur, að taka rímurnar og lesa í hljóði fimm erindi úr fyrstu rímunni (36.—40.); það er ekki til neins að hafa þau hátt. Slíkur óþverri og viðbjóður! Það eru fádæmi, að nokkur maður skuli geta verið að velta öðru eins í huga sér, og búa það til. Ímyndunaraflið hlýtur að vera allt saman gjörsamlega spillt og saurgað, áður en það geti farið að skapa þvílíkar ófreskjur. Hitt og annað í ætt við þetta er að lesa í 1., 52.; 4., 10.; 5., 45.; 5., 53.; 5., 57.; 9., 20.; 9., 36.—40. Og þó er Sunnanpósturinn að hæla Tistrans-rímum. Hver veit, nema honum finnist vera töluvert bragð að þessu, og mætti þá segja um hann og össu „Breidfjardar" eins og sagt er á öðrum stað í Sunnanpóstinum: *Þar sem hún hafði setið, fundu þeir tóbak!*

Þetta mun þykja nóg komið af svo góðu, og vildi ég óska, það, sem hér er sagt, gæti orðið einhverjum til viðvörunar, sem fengist við rímnakveðskap eftirleiðis. Mér ofbýður, þegar ég fer að hugsa um, að þetta eru elleftu rímurnar, sem maðurinn hefir kveðið — og lauk við þær, þegar hann stóð á þrítugu (14., 6. og 7.). Hvílík vanbrúkun á skáldskaparlistinni! hvílíkt hirðuleysi um sjálfan sig og aðra, — að hroða svona af kveðskapnum, og reyna ekki heldur til að vanda sig og kveða minna. Þetta má ekki svo-búið standa. Leirskáldunum á ekki að vera vært; og þeim mun varla verða það úr þessu, nema þau fari að taka sér fram og hætti með öllu eða yrki betur. Höfundur þessara orða skal að minnsta kosti heita á hvern, sem fyrstur verður til að láta prenta nýjar rímur, svona illa kveðnar, að taka þær, ef hann lifir, og hlífa þeim ekki, heldur leitast við að sýna almenningi einskisvirði þeirra, og hefna svo landsins og þjóðarinnar fyrir alla þá skömm, sem hún verður fyrir af slíkum mönnum.

FRÁ SKÍRNARFONTI THORVALDSENS.

1807 kom Dönum fyrst til hugar að fala smíðar hjá Thorvaldsen, og það var kvenmaður, sem fyrst varð til þess. Hún hét *Charlotte Schimmelmann,* greifafrú, og bað hann um skírnarfont, sem hún ætlaði að gefa kirkjunni í Brátröllaborg. Hún var á Fjóni. Thorvaldsen fór að smíða, og árið eftir var fonturinn búinn, en komst ekki frá Rómaborg fyr en 1815. Þá var hann fluttur til Danmerkur, og stendur nú í Tröllaborgarkirkju, eins og greifafrúin hafði til ætlazt.

1825 fór Thorvaldsen að hugsa um að senda Íslandi eitthvað eftir sig. Hann var þá nýkominn til Rómaborgar norðan úr Danmörku, og hefir líklega ætlað að sýna Dönum, hvort hann væri með öllu búinn að gleyma ættjörðu sinni, þó *þeir* hefðu haft mikið við hann, og keppzt hver við annan, að kalla hann landa sinn. Hann bjó þá til nýjan skírnarfont, eftir sömu myndinni og þann í Tröllaborg, og ætlaði að senda hann Miklabæjarkirkju í Blönduhlíð*) í Skagafirði, og lauk við hann um sumarið 1827. Þessi fontur var í því frábrugðinn hinum fyrra, að þar var á blómhringur, fagurlega tilbúinn, þar utan um, sem skírnarfatið á að standa; það eru rósir, skornar í steininn, og mesta snilldarverk. Að baka til, fyrir neðan englana (er síðar verða nefndir), stóð þetta letur:

„Opus hoc Romae fecit
et Islandiae
terrae sibi gentiliciae

---

*) En ekki í Óslandshlíð, eins og segir í Sunnanpóstinum (1835, á 110. bls.).

pietatis causa donavit
Albertus Thorvaldsen
A. MDCCCXXVII".)*

Norskur kaupmaður keypti samt þennan font, og letrið var afmáð; en Thorvaldsen fór undir eins að búa til nýjan, og lét höggva marmarann í *Carrara*, en lauk sjálfur við fontinn í Rómaborg. Þessi fontur er allt að einu og sá, sem kaupmaðurinn fékk, nema hvað marmarinn er dálítið gráleitur, og ekki fullt eins góður — því hinn hafði verið afbragð. Hann var fluttur hingað til Kaupmannahafnar sumarið 1833, á herskipi því, er *Galathea* heitir, og stendur hann nú í myndasmiðju Thorvaldsens í Charlottuhöll. Fyrirmyndin (úr gipsi) var komin löngu áður, og stendur þar í höllinni, uppi í myndasalnum stóra.

Þessi skírnarfontur er ferstrendur stöpull, 27 þumlungar á hæð og 20½ þumlungur á hvern veg.

Á framhliðina er skorin:

Skírn Krists.

Frelsarinn stendur í Jórdan, með handleggina krosslagða á brjóstinu, og hneigir höfuðið, til að láta skírast. Ásjóna hans og limaburður eru fegursta eftirmynd þess, sem var hógvær og af hjarta lítillátur. Jóhannes skírari hefir í vinstri hendi guðslambsstafinn (*agnus-dei*-stafinn); en í hægri hendi

---

*) Þ. e.:

Albert Thorvaldsen
gjörði smíðisgrip þenna í Rómaborg,
og gaf hann
Íslandi,
ættjörðu sinni,
í ræktar skyni,
1827.

heldur hann á hafskel, og hellir vatninu yfir höfuð lausnarans. Hátign og alvörugefni skína af andliti hans. —

Á vinstri hliðinni er:

María með barnið og Jóhannes.

María situr hugsunarfull með barnið Jesúm í fangi sér; hún heldur handleggjunum utan um hann, og hendurnar eru signar niður á kjöltu barnsins. Jesús snýr sér við í faðmi móður sinnar, réttir vinstri höndina að Jóhannesi, til að klappa honum, og er að lyfta hægri hendinni til að blessa hann. Jóhannes heldur á guðslambsstafnum í vinstri hendi, en leggur hina hægri hönd með trúartrausti á kné Maríu, og þiggur blessun og blíðulæti frelsarans með lotningu og tilbeiðslu.

Hægramegin á fontinum er:

Kristur að blessa börnin.

Þar situr Kristur, í þann mund, er hann hefir mælt hin guðdómlegu orð: „Leyfið börnunum til mín að koma". Tvö börn standa frammi fyrir honum. Yngra barnið hefir af sjálfsdáðum hlaupið frá móður sinni til hins blíða vinar barnanna og styðst við kné hans, með barnslegri ást og trúartrausti. Eldra barnið kemur auðmjúkt og lotningarfullt. Móðir þess hefir lagt saman á því hendurnar, og sagt því að fara svona, til að láta blessa sig. Á andliti Krists skín háleit blíða og hreinleiki sálarinnar. Hann horfir að sönnu á eldra barnið, og leggur hægri höndina á enni þess, og blessar það, en vinstri höndina leggur hann á handlegg litla barnsins, eins og hann ætli að halda því hjá sér — því honum er yndi að sakleysi þess.

Að baka til er letrið, sem áður er nefnt, og þar fyrir ofan:

Þrír englar líðandi í lofti.

Það er ekki með öllu ljóst, hvort meistarinn hefir ætlazt til, að þessir englar hefðu nokkra einkar þýðingu; og þeir, sem hafa lýst fontinum, tala hvergi um þá öðruvísi en helga prýði *(Gloria)* — nema prófessor *Thiele.* Honum virðist þýðing þriggja höfuðdyggða kristinnar trúar hafa smiðnum óafvitandi birzt í þessum myndum; „því“, segir hann, „er ekki ein þeirra, er réttir út höndina í þolinmæði og lítillæti, og horfir til himna, eftirmynd trúarinnar? og er ekki hin glaða mynd, er auðsjáanlega keppir áfram, áþekk voninni? og getur ástin betur sameinað, en sú hin þriðja mynd, er faðmar hinar báðar?“

ÁVARP TIL STÉTTAÞINGSINS Í VÉBJÖRGUM.

Indsenderne vover at henvende disse Ord til den hæderlige Stænderforsamling i Viborg og i Særdeleshed til de højhjertede Mænd, — hvilke som helst, — der med Mod og Frisindethed paa denne Landdag vil frembære det nationale Ønske om Foreningen af begge de danske Stænderforsamlinger. Omstændighederne tvinger os til ikke at lade denne Lejlighed gaa forbi, uden at forsøge paa at faa bragt under Diskussion en vigtig Sag, et inderligt Ønske, en Fordring, som tilhører et helt, skønt et lille Folk, fattigt paa Kræfter og Forhaabninger, men rigt paa herlige Minder, der snart vil kvæle Ejeren under de bestaaende Forhold. Naar vi endvidere siger, at dette Folk tilhører den danske Stat, saa vil det være klart, at her er Talen om Islænderne; og naar disse vil bønfalde om noget billigt og fordre noget retmæssigt, saa maa det fremfor alting være lige Rettigheder og

lige statsborgerlig Anseelse med deres danske Brødre. Island var den første, den eneste Fristat i Norden; da blomstrede det, og Velstand og især Videnskabelighed havde der sit faste, verdensberømte Sæde; men siden kom det under fremmed Herredømme, og i Tidens Løb forandredes Forfatningen saa aldeles, at i Aarhundreder har Folkets Stemme været saa godt som død og ingen Lejlighed haft til at lade sig høre angaaende Landets egne offentlige Anliggender. Følgen blev, at Velstanden sank, Videnskaben flygtede, selv Indbyggernes Antal indsvandt til mindre end det halve af, hvad det havde været i Nationens skønne Periode. Dette er Historiens uigendrivelige Vidnesbyrd, vigtigt og advarende for alle Stater, sørgeligt for Levningerne af den lille Stat, der gik til Grunde som Offeret, der bragtes til Vidnesbyrdets historiske Kundgørelse. Men Mindet om det forbigangne lever hos Islænderne, og Haabet om at kunne komme til Live igen og endnu, *under de forandrede Forhold,* at kunne indhente en stor Del af den tabte Velstand og hæve sig til den fremrykkende Videnskabs almindelige Standpunkt, vaagner Dag fra Dag hos flere af dem og udbreder sig i deres Midte, — dog alene under den Forudsætning, at den islandske Borger skænkes den samme Lejlighed som den danske, til med Raad og Daad og almindelig Interesse at tage Del i de Forhandlinger, der sigter til Landets Bedste. Men vi føler det dybt, alle Islændere, saa mange som tænker derover, føler det dybt, at dette kun kan ske, *naar Island faar en særskilt Stænderforsamling indenfor dets egne Grænser.* Det er Princippet om denne særskilte Stænderforsamlings Nødvendighed for Island, som vi saa inderlig ønsker at maatte blive udtalt, allerede nu paa den nær-

værende Landdag i Viborg; thi hvis dette skete, vilde det lægge en stor Vægt til de Petitioner fra Island, angaaende denne Genstand, som vi venter at skal blive forelagte den næste Stænderforsamling i Roskilde. Og hvorfor skulde det ikke blive udtalt? De sandhedselskende Mænd, som uden Tvivl vil indlade sig paa Spørgsmaalet om de danske Provinsialstænders hensigtsmæssig[s]te Organisation, kan dog neppe gaa denne vigtige Del af Spørgsmaalet forbi, og de indlysende, opfordrende og truende Grunde, som taler for begge de danske Stænderforsamlingers snarlige Forening, — de samme Grunde fører umiddelbart til den Erkendelse, at Islands ejendommelige Forhold fordrer en særskilt raadgivende Forsamling for dette Land, saa sandt som det er Kongens Vilje, at ogsaa det islandske Folk skal nyde godt af den Institution, som alle de bedste Mænd i Riget erkender for den herligste Gave, Kongen har skænket sine tro Undersaatter. Saaledes er det islandske Folks Overbevisning, saaledes tænker alle de Publicister, som offentlig have omhandlet denne Materie. Professor David, Professor Sibbern, den ædle Greve v. Holstein, den talentfulde, altfor tidlig tabte Einarsson og hans fortræffelige Recensent i Maanedsskriftet, alle disse Forfattere har indset Vigtigheden af en særskilt Stænderforsamling for Island, og vi kan ikke tvivle paa, at havde blot Assessor Algreen-Ussing indladt sig paa Drøftelsen af dette Spørgsmaal, saa vilde han sikkert være kommen til det samme Resultat; thi unægtelig maa det med Konsekvensens Nødvendighed fremgaa af hans hele Deduktion. Dog — Grundene for Spørgsmaalets Opgørelse til Islands Fordel, kan da først vinde den tilbørlige Styrke og Anerkendelse, naar de opfattes og udtales af de bestaaende

Stænderforsamlinger. Derom beder vi i det islandske Folks Navn, vi beder og bønfalder og fordrer og tør haabe, at en retfærdig og kærlig Konge og en højhjertet og velvillig Nation ikke vil lade det lille, gamle Broderfolk nedtrykkes dybere, gaa til Grunde, græmme sig til Døde, — og dette maatte dog ske, og vil efter de bestaaende Forhold uigenkaldeligen ske, hvis Islands politiske Udvikling i længere Tid skulde blive hemmet ved nogen som helst væsentlig Tilsidesættelse.

ÝMISLEGT VIÐVÍKJANDI „STJÖRNUFRÆÐI EFTIR DR. G. F. URSIN“.

I.

BOÐSBRÉF.

Svo fagur fróðleikur sem það er, að kynna sér eðli himinhnattanna og komast í skilning á rás þeirra um himingeiminn og lögmáli því, er þeir hlýða, þá er það þó raunar, að alþýða hér á landi er harla ófróð um slíka hluti. Er það ekki af því, að Íslendingar mundu öðrum síður hafa girnzt að afla sér slíkrar þekkingar, er háleitust er kölluð [af] allri veraldlegri fræði, og þó auðveld og yndisleg, ef þeir hefðu haft tækifæri til þess. Miklu fremur er því nú um að kenna, að það er ekki nema ofurlítið og þar á ofan víða á dreif í bókum, er hingað til hefir verið skráð um það efni á íslenzka tungu. Nú er svo ástatt, að mér hefir gefizt tækifæri til að bæta úr þessum bresti bókmennta vorra. Maður heitir *Ursin,* háskólakennari og þjóðkunnur stjörnufræðingur í Danmörku, og hefir hann fyrir skömmu samið bók þá,

er skýrir svo ljóslega frá öllum hinum merkustu sannindum stjörnufræðinnar, að sérhver greindur almúgamaður á hægt með að komast í fullan skilning á orðum hans. Bók þessi hefir orðið fyrir almennings-lofi, eins og vert er, og flaug svo út, að ekki var liðin vika frá því hún kom á prent hið fyrsta sinn og þangað til farið var að prenta hana aftur. Mér hefir boðizt til prentunar bók þessi íslenzkuð, og að um skyldi verða séð, að allt, sem að henni er unnið, verði svo vel og vandlega af hendi leyst, sem bezt eru föng á. Hún verður hér um bil 10 arkir að stærð, og fylgja henni fjögur myndablöð, prentuð með gröfnum eirspjöldum. Eru slíkar myndir til ekki alllítils skilningsauka, og ómissandi þeim, er öðlast vilja greinilega hugmynd um margt það, er frá er skýrt í stjörnufræðinni,

og getur bókin þannig umvönduð, ekki kostað minna en 1 rbdl. sm. hvert exemplar. Þeir, sem vilja eignast þessa fræðibók, óska ég að hér á vildu teikna sín nöfn, stand og heimili, og senda mér svo boðsbréfin aftur, svo snemma, að hún yrði prentuð hér að næstkomandi sumri, ef meira skyldi af verða, en ráðagjörðin tóm, sem allt er komið undir áskrifendafjölda fyrir henni.

Viðeyjar-klaustri, þann 24. Júní 1840.

Ó. M. Stephensen.

II.

SAMNINGUR.

Við undirskrifaðir höfum gjört svo-hljóðandi samning okkar í millum:

Ég, Jónas Hallgrímsson, náttúrufræðingur og candidatus philosophiæ, tekst á hendur að íslenzka bók þá, er heitir *„Populært Foredrag over Astronomien, af Dr. G. F. Ursin, Prof.“;* laga ég textann

jafnframt í hendi minni, eins og mér finnst, að bezt hæfi almenningi á landi hér, og þó ekki meir en svo, að höfundinum sé alls staðar fylgt að aðalefninu til. Skal svo vera frá gengið, að okkur sé minnkunarlaust hvorumtveggja. Handritið á að vera búið til prentunar innan næst-komandi Maímánaðar-loka, og nokkuru af því að verða skilað jafnskjótt og póstskip er farið, svo prentun þess geti þá orðið byrjuð. — Svo lofa ég og að vera útgefendunum hjálplegur með að útvega þeim töflur þær, sem bókinni eiga að fylgja, og sem ég hefi þegar fengið loforð fyrir. Það er samt sjálfsagt, að útgefendurnir borga þær.

Við Helgi prentari Helgason, — — — — lofum að borga hr. J. Hallgrímssyni starfa sinn með 100 ríkisbankadölum, r. s., svo töldum og goldnum, að hann nú þegar í stað fær 30 dali, en fyrir hinum 70 tekur hann, þá [er] bókin er útkomin, 77 exemplör handa áskrifendum, er honum er búið að útvega, mest við skólann. Svo fær hann og hin vanalegu „höfundar-exemplör“, 10 að tölu; er alls 87.

Verði bók þessi oftar lögð upp á næst-komandi 25 árum, fær hann 5 exemplör af hundraði hverju, sem prentað er. Upp frá þeim tíma er forlagsrétturinn ótakmörkuð eign útgefendanna.

Upplagið er að þessu sinni ákveðið að vera skuli 1000 exemplör.

Reykjavík og Viðey, í Janúarm. 1842.

Jónas Hallgrímsson.

III.

TILEINKUN.

Þessa tilraun dirfist ég að tileinka kennara mínum, herra *Birni Gunnlögssyni*, stjörnuspekingi, í virðingar- og þakklætis-skyni. J. Hallgrímsson.

IV.

FORMÁLI.

Ég þarf ekki að lofa þá vísindagrein, sem þessi bók er ætluð til að fá alþýðu vorri nokkurt skynbragð á, því næturnar gera það hver eftir aðra, og kvöld og morgunn, og dagurinn „frá uppgöngu og til niðurgöngu“. En ég verð að lofa bókina, eins og höfundur hennar hefir skilið við hana, því ég hefi öngva aðra séð um það efni, er segi svo mörg sannindi í jafnstuttu máli, og þó skiljanlega; sjálfsagt er, að hún hefir á þann hátt ekki getað orðið eins skemmtileg og hugkvæm almenningi, eins og ef hefði mátt lengja hana meir og fara fleirum orðum um sitt hvað eina. Útgefendurna verð ég einnig að lofa, fyrir það þeir hafa heiðarlega ráðizt í að leggja á tvær hættur í góðum tilgangi. Og sjálfan mig verð ég að afbata, því ég veit fullvel, að mér hefir víða hvar farizt verk mitt úr hendi ófimlegar en vera bæri; tel ég mér það helzt til afsökunar, að ég hefi hlotið að búa til mjög mörg orð, og eru þau ætíð leið í fyrstu, þangað til eyru vor fara að venjast þeim. Ég vonast einnig eftir, að önnur betri komi bráðum í stað sumra þeirra, og að þessi litla fjárgata, er ég nú hefi lagt, verði með tímalengdinni að breiðum og ruddum þjóðvegi.

Ég fyrir mitt leyti gleðst af að skoða himininn, til fróðleiks og yndis og huggunar, og tek fúslega undir með Addison:

Festingin víða, hrein og há,
og himinbjörtu skýin blá,
og logandi hvelfing, ljósum skírð,
þið lofið skaparans miklu dýrð.
— — — —

Allt kvæðið. Sbr. I. b., bls. 215—16.

TÓMAS SÆMUNDSSON.

Það er siður á landi voru, þegar merkismenn látast, að minnast við útför þeirra á hið merkasta, sem fyrir þá hefir komið og sjálfir þeir afrekað á lífsins leið; eru það kallaðar ævisögur. En svo er um líf sumra manna, að það er svo auðugt og merkilegt, þótt ár þeirra hafi ekki verið mörg, að ofætlan er þeim, sem bezt þekkja þá, að þeir geti samið slíkar ævisögur, jafnskjótt og þeim berst fregn um vinarmissinn. Höfundur þessara minningarorða um ævi séra Tómasar getur þetta með sanni sagt, því hann átti ekki fyrir sér nema einn dag til að semja þau, af því þau áttu að verða notuð við líkræðuna og urðu að fara langan veg. Það má því ei ætla, að þetta sé ævisaga, er oss virðist hæfa slíkum manni. Það eru að eins nokkur minningarorð til bráðabirgða í virðingar- og ástar-skyni við þann mann, er mestan og beztan hlut hefir átt í riti voru. Það er og óséð enn, hverju hann hefir áorkað og mun áorka Íslandi til viðreistar, þótt nú sé hann undir grænni torfu. Vér vonumst og til, að „ævisaga“ hans muni einhvern tíma, seint eða snemma, fræða um það þjóð hans, sem hann vann allt fyrir, frá því hann komst til vits og ára.

Tómas prófastur Sæmundsson er borinn í þennan heim á Kúhóli í Austur-Landeyjum 1807. Foreldrar hans voru þau Sæmundur bóndi Ögmundsson og Guðrún Jónsdóttir, og eru þau bæði hjón þjóðkunn að höfðingskap og hvers konar framkvæmd og atgervi, er prýða má stétt þeirra. Tómas ólst upp í föðurhúsum þangað til hann var 15 vetra. Á því tímabili hefir Sæmundur flutt sig að Eyvindarholti

undir Eyjafjöllum, og mun um alla þá stund lítið hafa orðið af bóknámi Tómasar, fremur en hvers annars bóndasonar. En hins vegar sá hann jafnan búnaðarháttu einhvers hins bezta búmanns á landinu, þar sem faðir hans var, og má af því skilja, hversu það mátti verða, að hann síðar meir á ótrúlega stuttum tíma gat kynnt sér eins ágætlega búnaðarháttu og búskaparástand lands vors, eins og ritgjörðir hans eru sumar ljósastur vottur um. En er hann var 15 vetra, kom faðir hans honum til kennslu í Odda, til Steingríms prófasts Jónssonar, sem nú er biskup. Þar var hann 3 vetur undir handleiðslu hins ágætasta manns, og í svo miklu ástfóstri, að séra Tómas minntist þess jafnan með þakklátsemi, enda hefir honum og auðnazt, að halda óskertri virðingu hans allt til þessa dags. En er herra Steingrímur varð að fara erlendis vetrarlangt, að taka biskupsvígslu í Danmörku, kom hann Tómasi í Bessastaðaskóla; var hann þá svo langt kominn í skólalærdómi, að hann settist í efra bekk, og var útskrifaður að þriggja ára fresti. Þegar í skóla mátti sjá vott þeirra skapsmuna og hugarfars, er síðan leiddu hann til svo mikilla framkvæmda, að fá eður engi eru dæmi til á landi voru um svo stuttan aldur. Hann var þá ákafamaður í geði, kappsamur og framkvæmdarsamur, og stórvirkur og fljótvirkur, og yfirtaks ráðagóður, hvað sem í skarst. Ekkert var honum leiðara en leti og lygi og alls konar ranglæti, og vildi hann af öllu afli brjóta það á bak aptur. Fór þá stundum, eins og oft fer um slíka menn, að hann þótti vera nokkuð svo harðsnúinn og ráðríkur, en allra manna var hann einlægastur og ástúðlegastur vinum sínum. Svona var hann skapi farinn, þegar hann fór úr skóla, og breyttist það ekki síðan að öðru leyti en því, sem

vísindi og reynsla þokuðu óðum lífsstefnu hans að því verkinu, sem fegurst er af verkum mannanna, að efla framför og hagsæld heillar þjóðar, sinnar þjóðar og þjóðar feðra sinna. Vilji hans breytti sér ekki, því hann var frá upphafi — alla þá stund, sem vinir hans hafa þekkt hann — samur og jafn, hreinn og ákafur og einbeittur, og þessi styrkleiki vilja hans var studdur kristilegu trúartrausti, fölskvalausri guðhræðslu og ljósri sannfæringu heimspekilegrar íhugunar, og þessi styrkleiki gjörði séra Tómas að slíkum manni sem hann var; því þótt hann væri maður vel gáfaður, og gæddur miklum skilningi, átti hann sér þó í því tilliti nokkura jafningja, en nú standa allir á baki hans. Hann var útskrifaður úr skóla vorið 1827, og fór samsumars til háskólans í Kaupmannahöfn; gekk hann þá um haustið undir hið fyrsta lærdómspróf með lofi (laudabilis), og ári seinna leysti hann af hendi með sama vitnisburði hið annað lærdómspróf, sem almennt er kallað hið heimspekilega. Þeir, sem um þessar mundir þekktu hann í Kaupmannahöfn eður hafa skrifazt á við hann, vita vel, með hvílíkum fögnuði hann settist að brunni vísindanna, og safnaði sér á stuttum tíma auðlegð nytsamrar þekkingar, og einkum svo ljósu yfirliti yfir samband hinna margbreyttu vísinda sín í milli, að hann frá þessu tímabili hafði fyllilega áttað sig í hinu ósýnilega ríki skynseminnar. Um vorið 1829 kom hann aftur að vitja fósturjarðar sinnar snöggva ferð. Bar þá svo við, að nokkur kritur kom meðal hans og einhvers af Reykjavíkur-kaupmönnum; mun það vera nærri sanni, að það hafi í fyrstu risið af orðkeppni um verzlunina. Þetta olli því, að Tómas varð áskynja um, að skipráðendur í Reykjavík hefðu tekið sig saman um að synja honum fars til Dan-

merkur. Þá sneri hann við, og fór norður um land og tók sér far á Akureyri, og var kominn til Kaupmannahafnar á undan þeim, er ætluðu að synja honum fars. Þessa er því hér getið, að í norðurferð þessari sá hann í fyrsta sinn Sigríði, dóttur Þórðar Björnssonar, sýslumanns í Garði, er síðar varð kona hans, og svo vegna hins, að vera má, þetta atvik hafi orðið tilefni til, að hann fór að íhuga verzlunarefni lands vors fyr og grandgæfilegar en annars hefði orðið. Þegar hann var kominn aftur til háskólans, fór hann að iðka guðfræði, leysti af hendi embættispróf í guðfræðinni rúmum tveim árum seinna, í Janúarmánuði 1832, og fékk þá sem fyrri lofsverðan vitnisburð, að samhljóða atkvæðum prófsdómenda. Seinna hluta þessa vetrar notaði hann til undirbúnings undir ferð sína um hin merkustu lönd Norðurálfunnar. Brauzt hann í þetta fyrirtæki með hinni mestu atorku, og hafði ýmisleg vandræði við að stríða, áður því gæti orðið framgengt. Aðaltilgangur þessarar ferðar var að kynna sér ástand og siðu hinna frægustu þjóða og vísustu, bæði til að fræðast sjálfur, og til að geta borið það síðan allt saman við ástand og siðu Íslendinga, — þeirra, er ferðin í raun réttri var farin öll fyrir. Þessa ferð sína hóf hann um vorið 1832; tók hún yfir í tvö ár; fór hann víða um lönd, allt úr Danmörku og suður í Miklagarð, og yrði hér of langt frá því að segja, enda hefir hann ritað ferðabók sína, er margir munu æskja að sjá prentaða. En nú verður hér að geta þess, sem næst er, því fullyrða má, það hafi verið undirrót þess missis, sem nú er harmaefni vort. Svo bar við, að þegar Tómas átti vetrarsetu í Parísarborg á Frakklandi, veturinn 1833—1834, varð hann yfirkominn af brjóstveiki; kennir hann það sjálfur breytingu á loftslagi og fjárskorti, sem olli

því, að hann gat ekki veitt sér hæfilega aðbúð. Um þessar mundir, þegar hann lá dauðvona í fjarlægu landi, hugsaði hann samt minna um sjálfan sig en ættjörðu sína. Þetta votta ljóslega bréf þau, er hann þá ritaði til vina sinna til Kaupmannahafnar. Þegar vorið kom, hresstist hann svo, að hann gat aftur leitað heim á leið, og kom til Danmerkur í Maímánuði. Þá veitti konungur honum Breiðabólstað í Fljótshlíð. Hann fór samsumars út til Íslands, og sá aftur ættjörðu sína eftir 5 ára burtuveru. Um haustið gekk hann að eiga heitmey sína, er áður er nefnd, og sat hann þann vetur á Garði í Aðal-Reykjadal. Á næstkomanda vori tók hann prestvígslu af kennara sínum og vini, herra Steingrími biskupi, og settist á Breiðabólstað. Var hann þá um sama leyti kjörinn prófastur í Rangárþingi. Þetta var um vorið 1835. Nú eru síðan liðin 6 ár. Það er stuttur tími og ómerkur í ævi margra manna, en mikið hefir Tómas lifað og afrekað á þessum 6 árum. Ritgjörðir hans eru margar og merkar, prentaðar og óprentaðar; embættismeðferðin frábær, og heimilislífið allt merkilegt. En að lýsa því öllu þyrfti að bíða rósamari stundar, þegar saknaðarbeiskjan deyfist. Hér er því að eins sagt, að með þessum manni er oss horfið hið fegursta dæmi framkvæmdar og ættjarðarástar. En því segi ég horfið? Það er til og verður til um langar aldir, og nú er það oss næst, því engi veit, hvað átt hefir, fyr en misst er.

VIÐAUKI.

Lítil athugasemd.

8. Janúar 1844.

Ég hefi ekki haft mikla trú á, að séra Tómas hafi nokkurn tíma verið sérlegur smekkmaður á

skáldskap, þó ég vissi, hann hefði frá öndverðu hreina og vakandi tilfinning fyrir öllu fögru og góðu; en ég sé nú, að ég hefi ekki þekkt hann rétt í því efni. Hann hefir þar, eins og víða annars staðar, stokkið fram úr mér, þó hann, ef til vill, hafi ekki haft betra vit á þess háttar. En það var svo um hann í öllu; ekki eldri maður, og ekki með dýpra lærdómi, hefði hann ekki getað á svo mörgum stöðum rykkt sér út yfir takmörk almennrar þekkingar, ef hann hefði ekki verið, það sem menn kalla *Geni.* Hann sá oft í augnabliki, þó hann gæti þá í stað ekki sannað það, margt, sem við jafnaldrar hans erum nú búnir að ná með langsamlegri eftirgrennslan, og margt, sem bíður seinni tíma, áður en það verði eign mannlegrar þekkingar. Ég hefi, til dæmis, hálf-brosandi *leyft,* að þetta orðtak mætti standa fyrir framan ritgjörð hans um bókmenntir Íslendinga: „Látum oss ei sem gyltur grúfa", og þó sé ég nú all-vel, að einmitt þetta erindi er kjarninn úr öllum skáldskap og úr allri athöfn Eggerts Ólafssonar, mesta mannsins, sem ég held, Ísland hafi átt á seinni öldum.

UM HEILAGAN COLUMKILLA OG HINA ÍRSKU KONUNGA, CORMAC MAC CUILLENÁIN OG MÝRKJARTAN.

Heilagur *Columkilla* (Colum Cille eða Cellu-Columbus) andaðist hvítasunnunótt, 9. d. Júní, 592. Hann hefir ritað ýmsar bækur á írska tungu og latínska. Til eru eitthvað 30 kvæði írsk, sem honum eru eignuð, flestöll andleg.

Nafnið *Cormac* kemur oft fyrir; t. a. m. Cormac mac Cuillenáin, konungur í Munster, er dó 908.

Mýrkjartan Íra-konungur (Muirchertach) var sonur *Njáls* (Niall) *glúnduff* og réði fyrir Ulster. Hann átti margar orustur við Dani, er herjuðu Írland um þær mundir. Í Árásabók O'Clery's (The book of Invasions) segir svo, að Mýrkjartan hafi unnið sigur á Dönum í Ulster, og annan við Dyflinni með *Donogh* konungi; síðan hafi hann farið yfir Írland með einvalaliði af her beggja þeirra og skattgilt þar alla smákonunga og tekið af þeim gisla; hafi lið hans á heimleiðinni boðið honum að setjast um Taraborg og þröngva Donogh yfirkonungi til að selja honum gisla. Þessu neitti hann ekki að eins, heldur sendi hann alla þá gisla, er hann hafði tekið af smákonungum, til Donogh, sem hins rétta yfirkonungs í landinu. Donogh fannst svo mikið um þetta, að hann sendir Muirchertach aftur gislana, og kveður hann maklegastan að halda því, er honum var í hendur selt. Þess getur *Cormacan*, hirðskáld hans, í drápu þeirri, er hann orti um þessa herför; sú drápa er 156 erindi, og er þetta upphaf að:

Ó, Mýrkjartan, sonur hins ágæta Njáls,
þú, sem hefir tekið gisla af Fjallar-ey.

Skáldið Cormacan Ecces dó 941.

LAPPISKE ORD.

Kapte, Kappe (Kjortel for begge Køn).
Wolpo (ísl. úlpa), en Kvindekjortel.
Hialmfate (hjálmfat, cfr. hjálmóttur og hjálmabönd), Hætter af Klæde.
Rime (rím), Almanakker, udskaarne paa tynde Plader. — 13 Maaneder.
Kuowa-manno (Góu-mánuður), Februar.
Jaulo-manno (jóla-mánuður), December.
Wakko (vika).
Guwija, sumarnætur.
Dalwija, veturnætur.
Jubmel, æðstur guðanna.
Jumi eða **jumo** (Ymir) Lappernes Stamfader.
Thor Thiermes (aijeke, aja, atja), þrumuguð.
Sarak eller **Sarakka** (det livgørende Princip, natura naturans).
NB. Stokkur og steinn. — Að tilbiðja stokk og stein, hlaupa yfir stokk og stein.
Passe (jfr. Buse, Bussemand).
Wiros-Akka (góð veiðigyðja, — Skaði?).
Sæite (helgir steinar; staðurinn Passe, **stouramus Passe,** stærsti helgistaður, steinn skammt frá Gällivare).
Stallo og **Jatton** (jötun).
Sæiwo, steinguðir fyrir vatnaveiðar.
Æpparlokkur (cfr. varðlokur eða varðlokkur).
Gan (illur andi, sem Lappar geyma í pússi sínum, cfr. gandreið).
Tyre?
Lappo, trjámosi.
Sabme og **Same,** lappi, á þeirra máli.
Ruotta og **Druotta** (drottinn); svo kalla Lappar einhvern jólaguð, og þar hjá stundum Svía, er einnig heita Daro.
Tarboebel, tarfur.
Keron og **Kerun,** rjúpa, rjúpukeri.
Almog og **almag,** almúgi.
Jattet, játa, lofa.
Svaina, sveinn.
Tärdno, þerna, stúlka.
Jäbd, jafn.
Rito, ríta, þræta.
Nuokes, nóg.
Wesom (et Væsen).
Gattet, gæta.
Maka, mágur.
Sville, svili. & c.

UM SKÝRING EDDU-KVÆÐA.

Lítil athugasemd.

---

[14]/1 1844.

Ég er orðinn sannfærður um, að ég þyrfti ekki mjög lengi að sitja yfir sumum Eddu-kvæðunum til að geta leiðrétt þær útleggingar, sem ég þekki, talsvert og restaurerað jafnvel sums staðar textann sjálfan í prentuðu útgáfunum, og þar af leiðir aftur, að skoðan efnisins og ústkýring hinna fornu sagna og hugmynda yrði talsvert ólík því, sem enn er komið í ljós. Það er merkilegt að sjá, hvernig allir Eddu-menn gera sér lítið fyrir að útleggja fyrst textann á þann hátt, sem bezt á við einhverja aðalhugmynd, sem þeir hafa gert sér um Eddu-guðina, þó þeir sjái dável, að það hafi aldrei getað verið meiningin, og hártoga svo aftur útlegginguna, til að koma henni enn nær *sér* og enn fjær réttu; — það er Hannas, sem lætur svona endrum og sinnum „einn deyja fyrir fólkið“ (þ. e. eina og eina Eddu-setning fyrir *sína aðalsetning*, sem hann heldur sé rétt); — það eru þeir, sem segja, „tilgangurinn helgi athæfin“, — það sé óhætt að skrökva allra handa smávegis í trausti góðfúss lesara, til að koma honum því hægar á sitt mál.

GEFJON.

I den ældre Edda nævnes Gefjon kun paa eet Sted, nemlig i *Lokaglepsa,* hvor hun er til Stede ved Ægirs berømte Gilde, advarer Loki og siger, at hun forudser hans Fald, og bliver derfor af Loki paa-

duttet, at hun engang har staaet i meget upassende Forhold til en vis skøn Yngling. I denne Anledning omtaler Óðinn *denne Gefjon* med klare Ord som en ophøjet Gudinde, i det han erklærer, at hun kender Alverdens Skæbne lige saa godt som han selv, og siger til Loki, han maa være bleven rasende og rent gaaet fra Forstanden, siden han vover at opirre Gefjon imod sig.

Den yngre Edda omtaler ogsaa dette Gilde i Begyndelsen af Bragaræður, og nævner der Gefjon som den tredje af de 8 Gudinder, som siden i et Gæstebud, som Óðinn gjorde Ægir til Gengæld, sad om Aftenen ved Gudernes Højbord, tillige med de 12 Hovedguder. Kun disse sad i Højsæder, og altsaa regnes denne Gefjon ogsaa her til de høje Gudinders Tal.

Med disse Beretninger stemmer fuldkommen overens Beretningen i Skálda om Ægirs-gildet, hvor Gefjon nævnes som den tredje, næst efter Frigg og Freyja, iblandt de 6 tilstedeværende Gudinder.

Endelig træffer vi paa et klassisk Sted en Gudinde Gefjon i Gylfaginning, hvor Gangleri spørger: Hvilke er Asynjerne? Hár svarer: Frigg er højest — — — den anden er Sága — — — den tredje er Eyr — — — den fjerde er Gefjon; hun er Mø; hende tjener de, der dør som Møer. Den femte er Fulla — —. — Freyja er den højeste Gudinde tillige med Frigg & c. (Siden opregnes de øvrige: 7. Sjöfn, 8. Lofn, 9. Vör, 10. Syn, 11. Hlín, 12. Snotra, 13. Gná. — Sól og Bil regnes ogsaa blandt Asynjer).

Paa flere Steder end de her anførte findes Gudinden Gefjon eller Gefjun ikke omtalt i Eddaerne.

Derimod findes en Gefjun omtalt i den yngre Edda, straks i Begyndelsen af Gylfaginning, og

hendes Bedrifter skildres der paa en saadan Maade, at hun neppe kan være den samme som den vestaliske Gudinde, der har Sæde i Asagudernes Høje. Hun udmærker sig derimod paa en ganske anden Maade. Fortælling om hende lyder saaledes:

Kong Gylfi raadede der for Lande, som nu kaldes Svíþjóð. Om ham fortælles, at han gav en omflakkende Kvinde (en Landløberske), til Betaling for hendes Fornøjelse, et Plovland i sit Rige, saa stort som fire Øksne kunde oppløje i en Dag og en Nat. Men denne Kvinde var en af Asernes Æt (en af Asaslægten); hun kaldtes *Gefjun;* hun tog 4 Øksne (d. e. som var) norden fra Jötunheim, men det var Sønner af en Jætte og hende, og spændte dem for en Plov; men Ploven gik saa fast og dybt, at Landet løsnedes op, og trak Øksnene det Land udpaa Havet og vesterpaa og stansede i et Sund. Der satte Gefjun Landet og kaldte det Sælund. Og der, hvor Landet var blevet oprykket, blev en Indsø tilbage; der er nu *Løgren* (Lögurinn) i Svíþjóð. Og ligge Vigene i Løgren saaledes som Næssene i Sælund. Saaledes siger Skjalden Bragi hinn gamli:

Gefjun dró frá Gylfa
glöð djúpröðul-auðla,
svát af rennirauknum
rauk, Danmarkar auka;
báru øxn ok átta
ennitungl, þars gingu
fyr vineyjar víðri
vallrauf, fjögur haufuð.

Redigeres saaledes in ordinem: Gefjun dró glöð Danmarkar auka frá Gylfa djúpröðul-auðla, svát rauk af rennirauknum; øxn báru fjögur haufuð ok

átta ennitungl, þars gingu fyr víðri vallrauf (jeg læser vallrauf) vineyjar. (D.: Gefjun trak glad Danmarks Tillæg fra den guldrige Gylfe, saa at de trædende Arbejdsdyr dampede; Øksnene bar fire Hoveder og otte Pandemaaner, der hvor de gik for Bolerskens*) store Plov).

Andet eller mere beretter Eddaerne ikke om denne Gefjun.

Den samme Gylfe, som her omtales, drog ellers siden til Asgaard forat lære Visdom af Aserne og var netop selv den Gangleri, som paa sit Spørgsmaal om Asynjerne fik det ovenfor anførte Svar. Det forekommer mig som Gylfe maatte erindre saa meget af sit Bekendtskab med Gefjun Pløjersken, at han havde været stærkt opfordret til med et Par Ord at betvivle Rigtigheden af Hárs Udsagn om Gefjun, den kyske og høje Gudinde, hvis de begge to havde været identiske. Ved at adskille dem, slipper man ogsaa fra den Nødvendighed, med Wiborg at antage, Asalæren skulde indeholde den plumpe og lidet træffende Ironi, at alle Piger, der dør som Møer, kommer til Gefjun og tjener hende efter Døden, af den Grund, at hun engang havde ageret Landløberske og vekselvis hengivet sig til Konger og Jætter, ja endog avlet Uhyrer med en Jætte i Jøtunheim. —

---

*) Maaske dog ligefrem Kvindens, hvis man læser víney f. viney.

EN HYPOTESE OM FORKLARINGEN AF VØLUSPÁ'S 14. STROFE.

De senere Fortolkere af Vøluspá er, som bekendt, komne til det Resultat, at hele Dværgeregistret, 11.—16. Strofe inklusive, er interpoleret. Dette har nu vistnok sin Rigtighed, og dertil kan uden Tvivl lægges, at den 10. Strofe er forvansket og at de fire første Linier („Þar var — — annarr"), hvis de i det hele taget er ægte, bør staa bagefter de 4 sidste, da der dog ingen Rimelighed er for, at Dværgene skulde have skabt dem selv; de sidste 4 Linier („þeir — sagði") synes da endnu at staa paa sit Sted, men med andre fire, nu tabte, foran sig, som første Del af Strofen, hvis Indhold maa have gaaet ud paa at forklare, hvem eller hvilke af Magterne, — de højhellige Guder, — blev udsete til at fuldføre Dværgenes Skabelse, som ifølge næstforegaaende Strofe var bleven besluttet i den hellige Raadsforsamling. Er da Linierne: „Þar var — annarr" ægte, har de sikkert staaet som første Halvdel af næste Strofe, hvis sidste Halvdel ogsaa er tabt, og Móðsognir og Durinn nævnes af *Vølva* som de første Dværge, paa lignende Maade som Ask og Embla nævnes som de første Mennesker.

Men er nu Dværgeregistret interpoleret, saa er dog i det mindste en Del af det meget gammel, og den Omstændighed, at det maa udskydes af det høje Gudedigt Vøluspá, synes ikke at kunne fritage Fortolkerne fra den Ulejlighed at oplyse dets Indhold saa godt de kan, og behandle det ordentligt og omhyggeligt, som Brudstykke af en tabt Eddasang. Dette plejer imidlertid ikke at ske, idet man tager

sig Sagen saa let som muligt, og enten glider henover det hele med den Bemærkning, at det er klart, [at] en stor Del af de her forekommende Dværgenavne tyder hen paa, at Dværgene er Personfikationer af Naturkræfterne, eller siger — mere indholdsløst —, det er tydeligt, at *alle* de forstaaelige Dværgenavne er Personifikationer, imedens Talen ikke kan være om de uforstaaelige, som ligger skjulte under den islandske Poesis Taagemasser (Wiborg). Dette er nu vistnok en nem Maade at klare Tingen paa; men herved maa det først bemærkes, at de Dværgenavne, som her opregnes, ingenlunde *alle* er Personifikationer; det vil uden Tvivl være klart, at Navne, som Alfr, Finnr, Yngvi, Eikinskjaldi o. s. v., ikke kan kaldes Personifikationer, og dernæst kan det ingenlunde siges, at de Ting, som findes personificerede under en Del af disse Dværgenavne, udelukkende, ja ikke engang fortrinsvis, er de forskellige Naturkræfter; Nord og Syd, Øst og Vest er ingenlunde Naturkræfter, lige saa lidt som de Begreber, der ligger til Grund for Navne som Vitr (viis), Ráðsvinnr (klog, kløgtig), Þrár, Þráinn (stivsindet), Ái (Oldefader), Frægr (berømt) o. s. v. Meningen er, at Dværgenavnene betegner mange slags Egenskaber og Tilstande, og bør som saadanne klassificeres, idet nogle, tilhørende de rent mytiske Dværge, vistnok for største Delen tyder hen paa Naturen og dens sig forskelligt ytrende Kræfter, imedens andre er historiske, for saa vidt de betegner Egenskaber hos individuelle Væsener af en levende Dværgeslægt.

Men denne Gang er det nok for mit Øjemed, at have antydet, hvad jeg savner ved den sædvanlige Behandling af Dværgeregistret, idet jeg søger at

henlede Opmærksomheden paa den væsentlige og, som det synes, lidet paaagtede Omstændighed, at Dværgeregistret ingenlunde udgør en sammenhængende Række, men bestaar af to forskellige Brudstykker, hvoraf det første (11.—12. og 13. Strofe) snarest synes at være gamle Memorialvers, eller en saadan Ramse (þula), som man endnu finder mange af blandt Almuen i Island, f. Eks. det bekendte Troldregister: „Muna mega frændurnir fleiri", etc., som begynder med en vis Kambur Skæringsson og slutter med Kong Óðinn, alle Troldes Fader; det andet Brudstykke derimod (Str. 14.—16.) er ulige mærkværdigere og synes at tilhøre en tabt Sang af mytisk-historisk Indhold, hvori en ældgammel Begivenhed fortælles, om en Dværgehær, som skiftede Opholdssteder. Den 14. Strofe, som bærer Præget af en høje Alder, og i ædel Simpelhed aldeles staar ved Siden af Vølvas Foredrag, antyder dette kort, men klart og fyndigt paa følgende Maade:

Mál er dverga
í Dvalins liði
ljóna kindum
til Lofars telja,
þeir er sóttu
frá Salarsteini,
Aurvanga sjöt,
til Jörovalla.

Ordret oversat lyder denne Strofe saaledes:

Tid er det Dværge
i Dvalins Flok
for Menneskers Børn
til Lofar at tælle (opregne),

dem, som droge
fra Stensale
— Dyndmarkers Folk —
til Jøro-Sletter.

Nu opregnes nogle af disse Dværge i de to følgende Strofer saaledes:

Þar var Draupnir	Der var Drypper
ok Dolgþrasir,	og Dødsfjende,
Hár, Haugspori,	Graahaar, Højtræder,
Hlévangr, Glói,	Levang, Bælgvante,
Skírvir, Virfir,	Klarer(?), Forvirrer(?),
Skafiðr (Skaffiðr), Ái,	Fogfin, Oldefar,
Alfr ok Yngvi,	Alf og Yngve,
Eitr(?) ok Óinn.	Edder(?) [og] Kryster
Fjalarr ok Frosti,	Skjuler, Froste,
Finnr ok Ginnarr,	Fin, Forlokker,
Héri, Haugstari,	Hare, Højstirrer,
Hljóðalfr, Móinn;	tause Alf, Tuebo;
þat man [æ] uppi,	dette vil
meðan öld lifir,	medens Mennesker lever
langniðja tal	Lofars Ættal
Lofars hafat	erindret blive.

Det vil rimeligvis ikke undgaa den opmærksomme Læser, at han i dette Brudstykke har at gøre med et ældgammelt Sagn, som ifølge hele sin Karakter synes at støtte sig til en eller anden virkelig Begivenhed. Sted- og Personnavnene er for det meste saadanne som intet har at bestille med den nordiske Gudelære, og indbyder til det Forsøg at udfinde deres rette Hjem og Betydning, og det forekommer mig, at en ganske antagelig og overraskende indholds-

rig Forklaring ligger meget nær. Vi har her nemlig en Beretning om Finlappernes Tilbagerykken fra deres gamle Stenboliger op til Finmarken og Lapland. Lofars Afkom drager bort fra Salarsteinn (Stensal, Stenbolig) til Jöro-vellir (Jøro-Sletten). Forklaringen af dette Landskabsnavn maa upaatvivlelig søges i det lappiske Ord Jaure, som er den almindelige Benævnelse paa Finmarkens og Laplands utallige Indsøer (f. E. Enere-jaure, [Satis]-jaure o. s. v.); *Jöro-vellir* betyder da Søernes Sletter, det indsørige Land, Jaurelandet, og Ordet er dannet aldeles som Hveravellir, Rangárvellir, Bolavellir etc., og kan endvidere sammenholdes med de gamle *Glæsisvellir*, som laa endnu længere østpaa i det russiske Finmarken; til Overflødighed kaldes nu ogsaa disse Folk, som er dragne til Jaurelandet, Aurvanga-sjöt det er Dyndmarkers-Folk, til Betegnelse af deres Lands vaade og mosefulde Jordbund, og Betegnelsen bliver den samme, hvad enten man nu vil holde sig til det islandske aur, som betyder Dynd og bruges især om den nylig optøede Jordbund paa grusfulde og sandede Steder, saa længe den er gennembløddt af Vand og ikke kan bære oppe, eller man foretrækker at forklare aur ved jaure, saa at Aurvangar og Jörovellir bliver aldeles synonymt; denne Forklaring finder Medhold deri, at Finlapperne i de nordre Lapmarker udelader gerne j foran Vokal i Begyndelsen af Ord; saaledes siger Nordlapperne äno (Elv), älo (Hjord), äret (afsondre), hvor Sydlapperne siger: jäno, jälo, jeret (conf. Høgstrøms Beskrivelse over de svenske Lapmarker, dansk Overs. Khavn. 1748, Side 412); paa lignende Maade kunde jaure, aure, aur, være det samme Ord, og Aurvangar betyde de indsørige Marker. Dette om Stednavnene. Lofars Afkom selv kaldes

dvergar, de er et Dværgfolk, og saaledes er det i sin Orden, at Sagnet giver dem til Anfører eller Hersker den mytiske Dvalinn, den vise Dværg, som lærte Alferne Runer. Navnene paa disse Dværge, som her opregnes, tilhører det beskrivende Sagn og er kun Betegnelser for det omhandlede Dværgfolks Egenskaber og Tilstand; men de er ogsaa betegnende nok, og det forekommer mig, at man er næsten nødt til i dem at genkende Finlapperne; Navne som Alfr og Finnr behøver ingen videre Forklaring; det sidste i det mindste har hyppigt været anvendt som Døbenavn iblandt Lapperne; Skafiðr = Skaffinnr er Snefogsfinnen, den i Snefoget hjemmehørende Fin, hvis man ikke foretrækker at læse Skraffiðr = Skraffinnr (den meget talende), en endnu i Island almindelig Benævnelse paa en Vrøvler. Ved Navnet Ái maa bemærkes, at saaledes kaldes i Rígsmál Stammefaderen til Trælle-Ætten, som ifølge den sammesteds meddelte Beskrivelse over de stakkels Þræll og Þýr tydeligt nok betegnes som en uanselig og ringeagtet Menneskerace; om Þræll siges nemlig:

— Havde paa Hænderne
rynket Skind,
krumme Fingerled,
— — — —
tykke Fingre,
fult Ansigt,
ludende Skuldre,
lange Hæle.

Og om Þýr siges:

Der kom til Hus
en Omflakkerske;

Ar var paa Fodsaaler,
Armen solbrændt,
nedbuet Næse —.

Mon ikke Levninger af en undertvungen, uanselig Urstamme har fortrinsvis tjent til Grundlaget for Trællestanden her i Norden? Navnet Glói (en Vante, Bælgvante) er ellers et hyppigt Dværgenavn i Sagn og Sagaer og betegner unægtelig godt en Lap, som bestandig færdes med Vanter og bærer dem ligesom groede til Hænderne. *Fjalarr* og *Froste* er ogsaa begge to bekendte Dværgenavne og passer godt paa Lapperne (de gamle Finner), hvad enten man nu oversætter Fjalarr ved Skjuleren, den skjulende, Finnen, som trækker omkring i de øde Egne og forsvinder med sin Gam og Bohave, men forstaar ogsaa ved Trolddomskunster at skjule, hvad han vil, eller man foretrækker at oversætte Fjalarr ved Skiløberen og derivere Navnet af fjöl, fjalar, pl. fjalir, et tyndt Bræt (Fjæl). Forklaringen af Navnene Skírvir og Virfir er usikker; vil man imidlertid med ældre Fortolkere derivere dem af Gjerningsordene skíra og hverfa, da passer vistnok Forklaringen godt; Skírvir er da den opklarende (se F. M., Anmærkninger til hans Oversættelse af Völuspá), den som formaar at vise skjulte Ting, og Virfir den fordrejende, den som formaar at vildlede Synet, „hverve Syn“ (gjöra sjónhverfingar), og i saadanne Trolddomskunster var Finnerne her i Norden de første og eneste Mestre; de andre Troldmænd var kun deres Disciple. Navnene Óinn (Kryster, af v. óa) og Héri (Hare) betegner Finlappernes Mangel paa Tapperhed og hele ukrigeriske Væsen i Sammenligning med Goterfolket. Højtræderen, Højstirreren og Tuebeboeren, sigter alt til deres tidli-

gere Vaaninger i jordbedækkede Stenstuer eller Tuer og Høje, og endelig Navnene Draupnir (den modløse, sørgende, af v. drúpa), Hljóðalfr (den tause Alf) og Dolgþrasir (den uforsonlige Fjende) betegner alle det fortrængte Folks Tilstand, som i taus Smerte og med bittert Had trak sig tilbage for Overmagten.

De nedstammer fra Lofarr; dette Navn forekommer ellers aldrig, undtagen i den prosaiske Edda, hvor denne samme Begivenhed fortælles paa sin Maade efter vort Brudstykke. Jeg maa altsaa tilstaa, at jeg endnu ved intet om ham; men uvilkaarligt maa jeg dog tænke paa Loughi, Nordens gamle, besynderlige „Värdinna", som spiller en saa vigtig Rolle i Kalevala. Jævnfør ellers det gamle svenske *löp* og *löf* (hvoraf *lövjare*, som betyder Troldmand).

NOKKRAR ATHUGASEMDIR UM FISKVERKUN Á ÍSLANDI.

Höfundur þessara athugasemda, herra *Fiedler*, amtsráð, hefir boðið Fjölni þær, og hafa útgefendurnir tekið því með þökkum. Hann er fær að tala um þetta efni, því hann hefir sjálfur ferðazt víða, og grannkynnt sér allt, sem viðvíkur fiskverkun, og hefir sjálfur miklar fiskveiðar fyrir útsuður-ströndum Sjálands í Danmörku. Vér væntum einnig, að landar vorir kunni honum þakkir fyrir velvild hans og viðleitni að benda til þess, er betur mætti fara í jafnmikilsverðum hlut, sem fiskverkun er, á Íslandi. Að minnsta kosti þarf engan að ugga, að annað búi undir en gott eitt; því svo vel stendur á, að höfundurinn

er á engan hátt við riðinn íslenzka kaupverzlun, eða nokkur önnur efni landsins, svo honum mætti fyrir sitt leyti standa á sama, hvernig Íslendingar fara að ráði sínu, ef hann vildi þeim ekki vel. Vera má, ef þessu verður tekið vel, að Fjölnir reyni seinna að skýra greinilega frá, hvernig öll fiskverkun fer fram á þeim stöðum, er mest kveður að henni, og sýna jafnframt allt ástand fiskverzlunarinnar, svo betur megi skiljast, hvað vér eigum í hættu, ef fiskur vor verður í litlu áliti, og á hinn bóginn, hver ábatavon það sé, ef honum gæti farið svo fram, að hann jafnaðist að útliti og gæðum við þann, sem beztur er annars staðar.

Hver, sem hefir komið til Íslands, og gefið nokkrar gætur að fiskveiðum Íslendinga, mun eflaust hafa séð, hvílíkar hættur og erfiðismunir eru samfara þessum atvinnuvegi, sem allt bjargræði sjávarbóndans er undir komið; og aðdáanlegt er hugrekki og þolgæði íslenzkra fiskimanna, sem sækja sjóinn matarlausir, og láta hvorki á sig bíta kulda né harðviðri, en sjór þar með öllum jafnaði úfinn og illur, og lendingar mjög viðsjálar og voðalegar, sökum hamra og kletta, brims og boða og blindskerja. Nú með því slíkt er lagt í sölurnar, með því aflinn er lífsstofn sjávarbóndans, sem hann leggur líf og heilsu í hættu fyrir á hverjum degi, með því fiskurinn er honum brauð, og afgangurinn af því, sem fer til sparsamlegs fæðis, er eina varan, sem hann hefir að bjóða, til að kaupa fyrir aðrar nauðsynjar, þá virðist það auðsætt, að honum ríði mjög mikið á, að gjöra sér þessa atvinnu svo notasæla og arðsama, sem auðið er. Það er því illa farið, að sjómenn á Íslandi hirða

ekki afla sinn svo alls kostar vel, að hann geti orðið holl fæða handa sjálfum þeim, og góð og falleg vara til verzlunar. Það er alkunnugt, að skemmt og illa verkað fiskæti er hverjum mat óhollara, og hlýtur það einkum að koma fram á Íslandi, bæði sökum þess tilbreytingin í matarhæfinu er svo lítil og skorturinn mikill á allri kornvöru og maturtum; og svo segja margir vitrir menn og lærðir í læknisfræði, að holdsveikin á Íslandi muni mest vera að kenna miklu og einkum illa verkuðu fiskmeti. Þetta eitt mætti nú virðast nóg til að láta sér annt um meðferð á fiskinum; en þess þarf eins við, eigi hann að geta orðið góður kaupeyrir. Það er hverjum manni auðskilið, að þegar kemur á markaðinn, muni bezta varan bæði ganga fyrst út og verða bezt borguð; og sé of mikil vara saman komin, muni sú, sem bezt er, fá kaupendur samt sem áður, en hin, sem lakari er, hljóta að liggja óseld. Nú er svo ástatt, að um hin síðustu 20 ár hafa fiskveiðar tekið ærnum framförum bæði í Norvegi, Hjaltlandi, Nýfundnalandi og víðar*), og svo mun og verða um skammt á Færeyjum, þegar búið er að létta af þeim verzlunarokinu; þess vegna stendur það á mjög miklu, að fiskur Íslendinga fái svo gott álit, að hann verði ekki smátt og smátt öldungis út undan, eftir því, sem meiri fiskur verður hafður á boðstólum. En hætt er samt við, að svo illa kunni til að takast; því ég hefi oftar en einu sinni séð íslenzkan fisk svo illa verkaðan, að enginn maður vildi eiga hann, eða þá varla fyrir hálfvirði; oft hefi eg líka heyrt kaupmenn kvarta yfir fiskverkuninni, og ekki að orsakalausu, og ekki er langt síðan menn sáu

---

*) Sama má með sanni segja um Ísland, síðan rýmkað var þar um verzlunarfrelsið.

dæmi til þess, að fiskfarmar, er sendir voru frá Íslandi til Miðjarðarhafsins, gengu ekki út, þar sem þó hjaltlenzkur saltfiskur er kominn í svo mikið álit á Spáni, að hann flýgur þar jafnan út með hæsta verði, og Spánverjar sjálfir senda á hverju ári hér um bil 20 stórskip til Hjaltlands, til að sækja þangað fisk og kaupa hann þar í höfnum heima. Það virðist því sem nóg sé til, sem draga mætti Íslendinga til að leitast við að koma fiski sínum í gott álit; og allt er undir því komið, að það geti orðið í tækan tíma, því eftir því sem aflinn eykst annars staðar og aðdráttur til markaðanna, verður það ár frá ári örðugra, að koma upp aftur vöru, sem orðin er í litlum metum, og allra-torveldast verður það, þegar að því er komið að afleiðingar þess óþokka, sem hún er komin í, eru orðnar almenningi berar og óþolandi.

Ég kom til Íslands sumarið 1840, og aðal-tilgangur ferðar minnar var að kynna mér þar fiskveiðar og fiskverkun. Ég fór um nokkurn hluta Vesturlands og Suðurlands, og sá þar oftlega í sumu þar að lútandi ranga aðferð, sem þarf bráðrar leiðréttingar við, eins og ráða má af því, sem nú hefir sagt verið. Árið eftir fór ég til Skotlands, Orkneyja og Hjaltlands, og kynnti mér saltfisks-verkunina í öllum þeim löndum; styrkti það á allan hátt álit mitt á fiskverkun Íslendinga, svo ég þykist nú því fremur fær um að fara hér nokkrum orðum um það, sem rangt er í aðferð þeirra, og svo er varið, að bæði getur hver maður séð, að það er óhafandi, og er jafnframt grandgæfilega umflúið á öllum þeim stöðum, er ég fyr gat um, sem þess vegna geta haft á boðstólum hollan og ásjálegan fisk, sem er í mestu metum í öllum katólskum löndum.

Það er nú auðvitað, að fyrst og fremst er heimt-

andi, að fiskurinn sé góð fæða, því annars kostar er hann óhæfur til sölu; en eigi hann jafnframt að vera álitlegur kaupeyrir og fullkominn í sinni tegund, þarf nokkuð meira fyrir honum að hafa en raunar er nauðsynlegt einungis til þess, hann geti orðið hollur og smekkgóður, því þá þarf einnig að kosta kapps um, hann geti orðið sem fallegastur útlits og hentugastur í öllum vöfum til flutnings og hleðslu í skipunum, og jafnframt hæfir þá að hafa hliðsjón af því, sem mönnum er geðfelldast á þeim stöðum, þar sem búast má við, hann gangi bezt út, eða ætlað er að hafa hann á boðstólum. Nú til þess fiskurinn geti fengið þessa almennu kosti, er það aðal-reglan, sem mest ríður á, og mér er óhætt að segja, sem aldrei skeikar, *að salta fiskinn eða verka hann með hverju móti, sem er, meðan hann er nýr,* og því fyr, sem þessu verður við komið, þess hægra fellur síðan á allan hátt að gjöra úr honum fullkomna vöru. En það lítur svo út, sem Íslendingar séu ófúsir á að kannast við, hversu mikið undir þessari reglu er komið, þótt jafnan beri að hafa hana fyrir augum. Aðferð þeirra er röng, einkum í þessum greinum:

1. Þeir hirða ekki um það, sem vera ber, að ná úr fiskinum blóði og slori, undir eins og hann kemur upp úr sjónum, jafnvel þótt þetta tvennt sé allra hluta meinlegast fyrir verkun hans eftir á; það fer þó að líkindum, að eins og þessa er nákvæmlega gætt, þegar slátrað er ferfættum dýrum, muni það einnig vera nokkuð áríðandi við fisk, sem gjöra á að góðri og útgengilegri vöru. Sé höfuðið skorið af fiskinum lifandi, rennur vel úr honum blóðið; en sé hann ekki afhöfðaður fyr en hann var búinn að liggja dauður nokkra stund, kemur lítið sem ekkert blóð úr honum. Sé fiskurinn slægður undir eins, fær ekki slorið tíma til að

spilla smekk hans og gæðum, en liggi hann óslægður nokkra stund, fer aldrei hjá því, að hann dragi dám af óhreinindum innýflanna, að ég ekki tali um, þegar garnirnar meirna, svo þær detta sundur, þegar fiskurinn er handleikinn, og óhreinindin ganga út í fiskinn. því þegar svo er komið, getur fiskurinn aldrei orðið góður matur og hættir mjög við að skemmast, sé hann geymdur. Þess vegna ríður mikið á, að afhöfða og slægja fiskinn jafnóðum og hann kemur upp úr sjónum. Englendingar, Hollendingar, Belgir og Frakkar, sem fiska við Nýfundnaland, kringum Ísland og Færeyjar og í Norðursjónum (í Englandshafi og Jótlandshafi) og verka úr þorskinum tunnufisk *(Kabliau)*, gæta þess svo nákvæmlega. og eru svo leiknir í því, að þeir afhöfða og slægja fiskinn meðan færið er aftur að renna til botns. Nú eru Íslendingar eins skjótir og lagvirkir, eins og hverjir aðrir, sem ég hefi séð til (og ég hefi þó séð til margra), í því að gera að fiski. og þeir ættu því hægt með að gjöra eins, svo verkunin gæti eftir á bæði orðið þeim léttari, og tekizt miklu betur en ella. Á Hjaltlandi flytja menn aldrei til lands hvorki þorskhöfuð né slóg*), en gjöra allan fisk til jafnóðum, og hann kemur innanborðs, og þess vegna er saltfiskur þeirra fallegastur af öllum þeim fiski, sem seldur er og keyptur um víða veröld. Það er hægt á Íslandi að sannfærast um, að þetta sé satt, ef menn vildu taka eftir því, sem alreynt er og dagsanna, að sá fiskur, sem veiddur er á þiljuskipunum og fluttur í land, til að verka úr honum saltfisk, verður miklu fallegri en sá fiskur, sem veiðist á íslenzka báta; og kemur það ekki

*) Það er ekki svo að skilja, sem ég vilji ráðleggja Íslendingum að nota sér ekki höfuð og lifur; því hægt er að gjöra það eins fyrir því, þótt þeir slægi á sjónum.

til af neinu öðru en því, að sá, sem veiddur er á þilju-skipunum, er undir eins gerður til, og síðan flattur, þveginn og saltaður, eins fljótt og kostur er á. Sé þessa gætt, en meira verði ekki að gert, nema með skaðlegum tímaspilli, er gjörlegt að láta fiskinn liggja óflattan nokkur dægur, einkum sé dreift á hann smá-salti, og hann sé ekki látinn liggja í of stórri kös.

2. Það er og rangt, að Íslendingar fara of óþyrmi-lega með fisk sinn í fjörunni, þegar kastað er af skipi. Eigi fiskurinn að geta orðið góð og falleg vara, og halda sér vel, þá er nauðsynlegt að hlífa honum, sem bezt má verða, við höggum og alls konar harð-bráki meðan hann er nýr; því öll slík ómild meðferð veldur því, að sé hann borðaður nýr, reynist hann bæði lausari í sér og lakari á bragðið; og eigi að verka hann og geyma, ber enn meira á, hvað hann hefir spillzt fyrir þessa sök. Því er miður, það er alvenja á Íslandi, að þegar fiskiskipin koma að landi, setja hásetarnir sig í röð upp eftir fjörunni, og nú er far-ið að kasta; fiskinum er þá fleygt af hendi fram í barka á skipinu, og þaðan aftur upp á land, og nú taka við 4 eða 6, og kasta fiskinum, hver frá öðrum áleiðis upp eftir grjótinu, þangað til hinn seinasti kastar honum í hrúgu einhvers staðar fyrir ofan flóðmál, þar sem á að skifta honum. Þessi aðferð er óhafandi, og því meinlegri, sem fiskurinn er óslægður. Ég hefi oft séð, að þegar stórum fiski er svona grýtt af hendi, rifnar kviðurinn, og innýflin falla út. Það má nærri geta, að í þessari meðferð muni allar smá-æðar í fiskinum slitna, innýflin rifna sundur, og blóð og óhreinindi ganga út í fiskinn, sem allur er marinn og kraminn. Sá fiskur, sem þessu hefir mætt, verður með engu móti verkaður; hvað vel sem hann er hirt-ur úr því, verður hann aldrei bragð-góður né fallegur

útlits, en skemmist fljótt, ef hann er geymdur, og kemst aldrei í hátt verð, eða verður með öllu óútgengilegur. Sjómenn verða því aldrei of-beðnir um, né of-ríkt lagt á við þá, að færa afla sinn laglega í land, og gæta hans fyrir höggum og lemstri. Ég ber ekki móti því, að bágt sé að forðast slíkt með öllu í sumum lendingum; en þó myndi víðast hvar mega koma við börum eða vandlaupum („körfum“), ef viljinn væri góður; og ekkert ættu menn að spara til þess, slíkur skemmdar-siður yrði niður lagður.

3. Af því, sem ég hefi áður sagt, má sjá, að það er rangt, að fiskurinn — eins og oft ber við — skuli liggja lengi, fyr en að honum er gert og hann kemur í salt eða er breiddur til þurks, og hvað sem við hann er gjört, þarf hann að koma nýr til verkunar. En að láta fiskinn liggja þangað til hann er farinn að úldna, það er ófyrirgefanlegur trassaskapur; heppnist að þurka slíkan fisk og hann komist saman við annan betri í vörubúr kaupmanna eða í skipafarma, þá getur hann spillt allri þeirri vöru, sem þar er saman komin; og selji menn hann ekki til kaupmanna, en haldi honum eftir til að borða hann sjálfir, eins og margur hefir sagt mér í afsökunarskyni, þegar ég hefi talað um, að mér þætti þeir ekki fara vel að, þá er mér óhætt að segja, þeir hinir sömu brjóti mjög skylduna við sig og sína, með því að fyrirbúa þeim svo dauðans óholla og vesæla fæðu. Þegar með engu móti verður við komið að salta fiskinn undir eins, eða breiða hann út til þerris*), ríður á því, hann liggi ekki úti í sólskini eða vætu, og ekki heldur í svo stórum hrúgum, að neðri fiskurinn fergist neitt töluvert;

---

*) Ég gjöri allt af ráð fyrir, búið sé að afhöfða hann og slægja.

bezt er þá að geyma hann í hjalli, og sé hjallur ekki til, held ég væri ráðlegt að þekja hann í þangi og halda honum svölum á þann hátt. Það ber oft við, að fiskur, sem menn ætla sér að herða, verður ekki breiddur undir eins til þerris sökum votviðra, og þá sýnist mér bezt að salta hann tafarlaust og gjöra heldur úr honum góðan saltfisk en lélegan harðan fisk. Hjaltlendingar salta allan sinn fisk; því þeir segja, eins og satt er, þeir geti aldrei reitt sig á, að harður fiskur yrði þar góður, af því þar ganga svo oft þokur og vætur.

4. Fiskurinn er ekki ætíð þveginn svo vel og þrifalega sem skyldi. Fisk, sem á að herða, þarf ekki að þvo, nema einu sinni, undir eins og búið er að fletja hann; en því nauðsynlegra er, að það sé gjört vel og vandlega. Þetta ferst nú samt stundum fyrir, því ég hefi oft séð fisk vera flattan og breiddan svo til þerris *óþveginn* (stundum með sömu afsökuninni: *að menn ætli að borða hann sjálfir)*; en það er til mesta spillis, og eins fyrir því, þó menn hirði ekkert um, hann skuli verða myndarlegur útlits; vessarnir, sem í honum eru, gjöra hann bragð-illan, og hafi hann legið nokkra stund, fyr en að honum væri gert, kemur á hann slepja og gjörir hann óhollan til fæðis. Sá fiskur verður allur dökkur útlits, þegar hann er hertur, heldur sér illa, ef hann er geymdur, og er með öllu óútgengilegur. Saltfiskinn þarf að þvo tvisvar, eins og allir vita; en í fyrra sinni þarf að þvo hann eins vandlega, og þann fisk, sem herða skal, svo blóð og slepja og önnur óhreinindi gangi vel af honum, og pækillinn verði svo hreinn og tær, sem auðið er, þegar hann er kominn í saltið; því lakar sem þessa er gætt, því meir spillir það útliti hans og smekk. Seinni þvotturinn ætti raunar einungis að þurfa að vera til

þess, að þvo af fiskinum pækilinn og taka úr honum mestu seltuna, en þá ber líka jafnframt að bæta um allt smávegis, sem kynni að hafa yfir sézt í fyrra þvottinum. Þótt ekki verði hjá því komizt, þegar fiskur er þveginn vandlega, að kreista hann nokkuð millum handa sér, þarf samt að gjöra það mjög varlega, því annars kostar gengur úr honum of mikið af fisklíminu, og af því leiðir, að bæði dofnar fiskbragðið og fiskurinn verður nokkru þurk-vandari, en ella. Það er gott við þvottinn að hafa hárlinan bursta, eða mjúkan beitilyngsvönd að strjúka með. Kvenfólkið er vant að þvo fiskinn á Íslandi, og hefi ég oftast séð þær gjöra það í pollum í fjörunni; vera má, að það sé oft nógu handhægt, en hætt er við, fiskurinn hafi ekki ætíð ábata á því. Pollarnir eru oftast svo litlir, að vatnið er orðið gruggugt undir eins og búið er að skola í því einn fisk, og samt sem áður er haldið áfram að þvo 10, 20 og enn fleiri fiska á sama stað, þótt nærri megi geta, hvernig vatnið sé orðið, svo það er ekki ýkt, þó sagt sé, að flestir fiskarnir séu ekki þvegnir, heldur reknir ofan í skólp. Ég held hverjum manni muni geta skilizt, að af slíkum þvotti standi ekki nema illt eitt fyrir útlit og smekk fisksins; og víst er um það, að þótt fiskurinn hafi verið vel hirtur þangað til, er þetta nóg til þess, að verkunin misheppnist. Það er því nauðsynlegt að þvo og skola fiskinn í hreinu vatni, og, verði því með nokkru móti við komið, að taka helzt til þess þá staði, þar sem straumur skiptir um það jafnóðum. Enginn má búast við, sér heppnist að verka fullkomlega hollan og góðan fisk, nema mesti þrifnaður sé við hafður, bæði í þvotti hans og allri annari meðferð.

Nú hefi ég talið það, sem einkum er aðfinningarvert við fiskverkun á Íslandi, og er því öllu svo varið,

að ráða þarf bætur á því, eigi íslenzkur fiskur að geta komizt í það álit, sem þörf er á og vera ber. Að vísu er enn margt annað, sem ýmislegt mætti að finna, viðvíkjandi söltun, stakkstæðum, stakkagjörð o. s. frv.; en þó sitt hvað sé ábótavant í þessum efnum, er ekkert af því samt eins áríðandi og hitt, sem talið er; og í þetta sinn kemst ég ekki til að vera langorður. Samt get ég ekki leitt hjá mér að nefna, að ég hefi stundum séð fisk, einkum harðan, sem svarta himnan hefir ekki verið tekin af þunnildunum á, og þó lýtir hún útlitið svo mjög, að slíkur fiskur fær varla nokkurn kaupanda, og kemst aldrei í fullt verð. Annað eins og þetta er tómt hirðuleysi, og enn ófyrirgefanlegra er það, þegar menn vita, hversu það spillir verði á kaupvörunni.

Í því, sem hér að framan er sagt, hefi ég einkum haft í huga verkun á þorski; en það á einnig í flestum greinum við allar aðrar fisktegundir, sem Íslendingar verka sér til matar, því það er harðla áríðandi, að meiri þrifnaður og hirðusemi sé í þessu efni við höfð, en tíðkanlegt er. Hákarl og skötu mun ekki vera lakar að grafa í jörðu (kasa þau) tvo eða þrjá daga, til að taka úr þeim mestu seigluna og lýsisbragðið; en að láta fiskinn liggja þar, þangað til hann úldnar, eða seilast til að kasta honum þar, sem mest getur safnast á hann af alls konar óþverra, það er, held ég, nauðsynjalaust; og viðbjóðslegur matur verður það með þessu móti, og hættulegur fyrir líf og heilsu.

Víst er um það, að kaupmennirnir á Íslandi gætu miklu áorkað, til að koma af ósiðum þeim, sem ég hefi nefnt, og nokkra þekki ég meðal þeirra, sem bæði bera gott skyn á slíkt og kosta kapps um það; en samt sem áður er sjálf endurbótin komin undir sjávar-

bændunum; því það eru — eins og ég hefi sýnt — sjómennirnir, sem fara rangt með fiskinn upphaflega, og engu verður til leiðar komið í þessu efni, nema þeir sannfærist sjálfir um, hversu áríðandi sé, að þeir breyti aðferð sinni, og ásetji sér fastlega að gæta alls þess, er bætt fái fiskverkunina. Fyrirhöfnin er ekki mikil, og mest í því fólgin, að geta fengið af sér að segja: nú *vil* ég það. Og mér virðist, sem ekki þurfi langa umhugsun til slíks ásetnings, þegar á það er litið, að menn ávinna sér með því móti bæði þann hagnað, að fiskurinn verður útgengilegri og kemst í hærra verð, og þá meðvitund, að menn hafi ekki af sjálfskaparvítum kveikt og aukið veikindi, og þá eymd, er þeim fylgir.

Sumum mun, ef til vill, þykja það kynlegt, að ég hefi einungis talað um ósiðina, og ekki jafnframt sett reglur um alla fiskverkun, frá upphafi til enda; en bæði er ég hræddur um, að þessi ritgjörð þyki orðin nógu löng, og mér virðist það ekki heldur með öllu nauðsynlegt; vildi ég einungis benda til þeirra bresta, sem ómissandi er, að þegar séu lagfærðir. Verkun á saltfiski fer líka að mestu leyti fram undir umsjón kaupmanna (úr því hann kemur í saltið), og víðast hvar vel og reglulega; og til að færa sönnur á mál mitt, nefni ég aftur fiskinn á þiljuskipunum, sem vanur er að verða góður kaupeyrir, af því fyrsta meðferðin á honum spillir ekki seinni verkuninni. Ég læt mér því nægja að draga hér saman þær reglur, sem hafa þarf til að bæta úr því, sem að hefir verið fundið, og ef þeim er gaumur gefinn, má reiða sig á, að fiskverkunin heppnast vel, ef ekkert óhapp vill til að öðru leyti; en bregði menn út af, þó ekki sé nema einni þeirra, mun það sannast, að illa fer. Ég

bið því fiskimenn á Íslandi að taka vel eftir þessum aðal-reglum, sem öll góð fiskverkun er undir komin:

1. Að afhöfða fiskinn og slægja hann jafnskjótt, sem hann kemur upp úr sjónum.

2. Að fara varlega með hann í skipinu, þegar hann er fluttur af skipi, og allt af meðan á verkuninni stendur, og kasta honum aldrei né kreista hann og kremja óvarlega.

3. Að fletja hann eins fljótt og verður, þegar í land er komið.

4. Sjá um, að hann komist nýr í saltið, eða sé breiddur til þurks, eftir því, hvort úr honum á að gjöra saltfisk eða harðan fisk.

5. Að salta allan fisk, sem búinn er til verkunar, þegar lítur út fyrir óþurka.

6. Að þvo fiskinn og skola af honum vel og vandlega, þegar búið er að fletja hann, og eins þegar hann er tekinn úr salti, og skipta um við hvern fisk, sem þveginn er.

Þannig læt ég lokið þessum athugasemdum, og óska af alhuga, að þær fái góðar viðtökur á Íslandi. Ef svo reynist, að menn hafi fært sér þær í nyt, mun ég þykjast vel hafa varið því litla ómaki, sem ég hefi fyrir þeim haft.

Sevedö í Apríl-mánuði 1844.

Har. Vald. Fiedler.

MÁLSVARNARSKJÖL

MÁLSVARNARSKJAL

til hins konunglega íslenzka Landsyfirréttar í málinu: Sýslumaður Ó. Finsen, skipaður actor réttvísinnar vegna,

gegn

vinnumanni Friðfinni Jóhannessyni á Álandi í Þingeyjarsýslu.

Samkvæmt þeirri af actor útteknu Landsyfirréttar-stefnu af 16. þ. m. hefir hann í innleggi sínu af dags dato, eftir þar framfærðum ástæðum og útlistun um meðferð og efni þessa máls, uppástaðið:

1) upphaflega: að málinu verði heimvísað til nýrrar meðhöndlunar og dómsáleggingar, m. m., eður

2) að öðrum kosti: að héraðsdómurinn standi óraskaður og Friðfinnur Jóhannesson standi allan af þessu máli við Landsyfiréttinn orsakaðan kostnað.

Í tilliti til hvorrar fyrir sig af þessum réttarkröfum tel eg mér skylt, eftir stiftamtsins skipunarbréfi til mín af 7. þessa mánaðar, að framfæra eftirfylgjandi tilsvar:

1.

Hvað heimvísunar-uppástandið snertir, sem actor byggir á því, að málsfærslumenn hafa ekki verið settir í héraði, þá er því ekki að neita, að hér mun vera orðinn brestur á málsfærslunni qvoad formalia. Samt bið eg jafnframt mætti aðgætast, að undirrót málsins og allar þess áríðandi kringumstæður eru svo greinilega upplýstar fyrir héraðsréttinum með

hlutaðeigandi prests skjallegu tilkynningum og andsvörum Friðfinns sjálfs, sem héraðsdómarinn með spurningum sínum hefir leitt [í ljós], að þar-á sýnist ekkert bresta. — Málið sjálft er þar að auki hvorki stórvægilegt né þess eðlis, að mörgum blöðum sé þar um að fletta, og get eg því ekki leitt mér í grun, þó mál þetta verði að nýju meðhöndlað í héraði og sækjandi og verjandi þar settir, til að velta fyrir sér sakfelli Friðfinns uppvísu barneigna, að allt þetta umstang geti haft nokkra verulega nytsemi. En — þetta efni fel eg auðmjúklega til Landsyfirréttarins hávísa umdæmis.

2.

Hvað þar á móti áhrærir actors alternativ-réttarkröfu viðvíkjandi straffsekt þess ákærða, þá skal eg að vísu ekki neita því, að seinustu barneignir Friðfinns lýsa nokkurri lausung, sem mér, hvað brotið sjálft snertir, því síður finnst ómaksins vert að afsaka, sem eg veit, að lögin ákveða [og] fastsetja eftir vissum tröppugangi í hvert skipti aukna sekt fyrir þess háttar yfirsjónir, sem dómendum því ei mun hægt að raska, þó mildandi kringumstæður fyndust tala máli hins ákærða. — En hitt mundi vert að yfirvega, hversu mikil rök eru til að sekta Friðfinn með þeirri tröppu hórstraffsins, sem héraðsdómurinn ákveður nefnil. 30 vandarhöggum, eins og fyrir þriðja sinn framið hórdómsbrot. — Satt er það, að konungsbréfið af 21. Maí 1823, § 3, krefur ekki undangenginna *dóma* fyrir hórbrot í 1. og 2. sinni til þess, að hórsakir megi dæmast til reglulegs straffs fyrir þeirra 3. brot. En hvers vegna? Mér skilst vegna þess, að sama kongsbréf hefir leyft, að *lögsókn* réttvísinnar vegna fyrir 1. og 2. hórbrot *megi* undir vissum kringumstæðum *burtfalla*. Niðurlag þessa § hljóðar líka svo: „I øvrigt følger det af sig selv, at *denne Sagens*

Afgørelse“ (Bøders Erlæggelse foruden Dom) i Tilfælde af Forseelsens Gentagelse bör have samme Virkning som om den paagældende var ved Dom funden skyldig“, og ætlast því berlega til, að fullar bætur hafi í það minnsta verið krafðar fyrir þau áður drýgðu brot, fyr en nokkur geti dæmzt til að þola fullkomið straff fyrir þriðja hórbrot. Það er líka víst, að sé það löggjafarans meining, — og hver skyldi efast um það? — að leggja straff við afbrotum, ekki til að hefnast á þeim seku, heldur til að aðvara þá og aftra þeim frá nýrri yfirtroðslu laganna, þá er það hans vilji, að straffið aldrei skerpist um skör fram, og einungis þá, þegar raun gefur vitni, að sú áður gefna ráðning var ónóg til að verka það, sem skyldi. Þessari reglu sýnist samt ekki hafa verið fylgt í dómi þess ákærða, Friðfinns; hann hafði áður alls einu sinni verið sektaður með 6 rd. 48 sk., útlátum, og nú er hann strax á eftir orðalaust dæmdur til 30 vandarhagga refsingar, samboðið 2 ára tukthúserfiði; en mér virðist það vera að hlaupa yfir; myndi þá ekki hafa verið gjörlegt að reyna fyrst, hvort mildari trappa hórstraffsins ekki gæti hrifið til að spekja hann? Í það minnsta virðist sá framgangsmáti samkvæmur laganna anda í flestum tilfellum, hvar upp-á eg einungis leyfi mér að færa til dæmis N. L. 2—9—8-11, 6—13—25 og kongsbr. af 25. Júlí 1808, § 7, 11—13, samanborið við kongsbréfin af 1. Febrúar og 20. Desember 1799. — Þetta sé sagt um héraðsdómsins ástæður.

Í tilliti til hins, sem actor hefir tilfært, að hér sé in casu delictum iteratum, en ekki continuatum, bið eg mætti aðgætast, að það er ljóst af málsins gjörðum í héraði, eins og actor nefnir sjálfur í innleggi sínu, að bæði Friðfinns seinustu brot eru skeð í sömu andránni, að kalla má, áður en lögsókn var

byrjuð móti honum fyrir hans fyrsta brot; því stefnan er honum birt þann 9. Febrúar fyrra ár. Hér er því óneitanlega concursus homogenus successivus, sem á að dæmast í einu, og verður þá spursmálið, hverja verkun brotanna fjöldi hafa skuli á straffsins skerpingu. Hvort lögin í þessu tilfelli aleina reikna frá þeim tíma, sem barneignin er komin í ljós, í tilliti til iteratio delicti, þori eg ekkert um að segja; en eins og það er víst, að straff er lagt við laganna yfirtroðslum, en ekki við því, að yfirtroðslurnar komast upp, eins virðist mér það skynseminni gagnstætt, að það geti aukið straffskuld Friðfinns, þó brot hans væru þess eðlis, að þau ekki gátu orðið uppvís, fyr en eftir vissan tíma; en óneitanlegt er, að þau öll til samans, sem áður er sagt, voru skeð fyr en lögsókn var byrjuð móti honum, og hefðu þau þá getað dæmzt öll í einu, gat straffið ekki orðið hærra en álagt verður fyrir 1. hórdómsbrot. Að brúka nú við þessar greinir af sömu yfirsjón harðara straff en í fyrstu, það virðist mér því þess heldur ísjárvert, sem laganna aðvarandi hegning ekki kom fyr en eftir-á, og það svoleiðis er óreynt, hvort hún ein ekki hefir orðið honum að nógri bendingu. — Væri samt til nokkurt maximum og minimum, sem dómur getur ákveðið, af hórsektunum fyrir 1. brot, mætti, kann ske, með tilliti til hins ákærða í ljósi látnu tilhneigingar til óskírlífis, heldur velja það harðara, en fyrst það nú ekki er og hitt að öðru leyti sýnist varla gjörlegt, að cumulera straffið til helminga, þar enginn getur með rökum sagt, að stærð einnar ástríðu standi í geometrísku hlutfalli til fjölda hinna þar af leiddu yfirsjóna, svo verður straffsins hæfilegu skerpingu hér illa við komið. — Hvað bæturnar til jústitskassans snertir, sem eiga að metast eftir efnum hinna

seku, þá er hér sjálfsagt að velja þær minnstu, nefnilega 2 rbd. silfurs, því Friðfinnur er blá-fátækur.

Að svo fyrirmæltu verður það mitt auðmjúkt

uppástand,

að sá ákærði, Friðfinnur Jóhannesson, svari 9 rbdl. silfurs til Þingeyjarsýslu sakafallskassa og þar að auki 2 rbdl. silfurs til jústitskassans, — og legg eg þannig málið í dóm.

Reykjavík, þann 21. Marz 1831.

Jónas Hallgrímsson.

MÁLSVARNARSKJAL

til ens konungl. íslenzka Landsyfirréttar í málinu: Stifts-kontóristi J. Paulsen, skipaður actor,

gegn

Vigfúsi bónda Jónssyni frá Brekku innan Gullbringusýslu.

Með stiftamtsins skipunarbréfi til mín af 13. þessa mánaðar, sem eg í dag hef framlagt fyrir hinn háa Landsyfirrétt, er mér boðið að halda svörum uppi fyrir Vigfús bónda Jónsson frá Brekku, sem við pólitírétt í Reykjavík þann 24. næstliðins mánaðar er dæmdur að þola 12 vandarhagga refsingu fyrir nokkurs konar smáhnupl, framið af honum drukknum í Keflavík sunnudaginn þann 8. sama mánaðar.

Hvernig þessi viðburður atvikaðist, því hafði Vigfús hreint gleymt; þegar hann seinna var yfirheyrður í réttinum; var það heldur engin furða, því svo hafði hann þann dag verið ráðvilltur af drykkjuskap, að hann um kveldið lá ófær þar sem kominn var. Enginn veit því atvikin, þegar hann tók skjóðuna, annað en hvað vitnin bera, að hann þá um dag-

inn játaði að hafa kippt henni frá reiðveri Gísla, en tekið ekki eftir öðru en að það væri sín, — því sjálfur hafði Vigfús líka skjóðu í ferðinni. — Um þessi misgrip hef eg nú ekki margt að segja, hvorki til né frá; ekki vóru þau samt ómöguleg; en sögusögn hans sjálfs mun varla, þó sönn væri, verða álitin gild sönnun til afsökunar. Látum því vera, að tiltæki Vigfúsar beri með sér töluvert af þeim objektive auðkennum, sem útheimtast til að koma á það hnupls-nafni. — Aðgæzluvert er samt, hvað ó-þjófslega maðurinn bar sig að. Af eiðfestum framburði vitnanna er það ljóst, að skjóðan var tekin af honum þar sem hann var að ganga með hana um plássið í Keflavík. Hver skyldi nú segja, að maður, sem fór með ófrjálsan hlut, myndi bera hann til sýnis á almannafæri, en ekki reyna til að leyna fólanum ellegar þá að hlaupa eða laumast burt með góðu móti? Ekkert af þessu sýnist samt Vigfús að hafa svo mikið sem hugsað til. Mér virðist því auðsætt, að sá ákærði, Vigfús, annaðhvort ekki hafi vitað, að hann fór með ófrjálsan hlut, eða þá verið svo vitfirrtur, að hann áleit sér óþarfa að leggja leynd á annars manns eign, sem hann hafði tekið að heimildarlausu, og gildir þá einu, hvort heldur var, því það seinna gat ekki skeð, nema því að eins, að hann ekki hefði borið skynbragð á, að verkið var óleyfilegt. Fyrir þessu seinasta tala líka einmitt, að mér virðist, aðrar málsins kringumstæður. Eg sé nefnilega ekki betur en að subjektiv sakfelli þess ákærða, Vigfúsar — sem þjófs — sé býsnavafasamt. Eftir allra vitnanna framburði var hann töluvert drukkinn. Kaupmaður Sandholt segir, að áður en hann fór frá sér úr búðinni, hafi sér sýnzt, að hann varla gæti hangið uppi; hefur þó varla staupið, sem hann þar drakk, verið þá búið að fullsvífa á hann. Skömmu eftir þetta var það nú, sem Gísli tók skjóðu

sína af honum. Vitnunum, kaupmanni Jacobæus og hreppstjóra, Jóni Þórðarsyni, sýndist að vísu, að Vigfús þá talaði af ráði og væri ferðafær, en vel gat það líka skeð, þó hann hefði verið mjög svo með rjúkanda ráði, þegar hann greip skjóðuna; því hnykkja mátti honum nokkuð við, þegar farið var að drótta að honum hvinnsku, og við það hefði af mörgum runnið ölteitin. — Hvað maðurinn hefir verið gáður, sést samt bezt af framburði kaupmanns Gunnersens, sem lýsir því, að Vigfús gat fengið af sér að fara í ryskingar við skjóðueigandann, meðan verið var að draga upp úr henni vörurnar, — kálfræið og tóbakið.

Jafnframt þessu ástandi Vigfúsar bið eg nú, sá hávísi réttur vilji líta á hitt, að hann aldrei fyr er þekktur að öðru en ráðvendni, þegar eg undantek þann brest, að hann er hneigður til brennivíns, hvað hann einnig sjálfur hefir fundið og frómlega játað við yfirheyrsluna. — Tilfellið með þá fundnu spesíu ber líka órækt vitni um það, að þjófsnáttúra er ekki til í manninum; og að svo miklu leyti sýnist mér Vigfúsar skilríka meðferð á fundnu fé geti komið honum hér til afbötunar; því þó að hitt sé satt, að uppfylling skyldu manns ekki afsaki seinna framin misverknað, sé hann annars skýlaus, finnst mér þó vel hæfa að líta á alþekkt frómlyndi, þar sem brotsins eðli er vafasamt, og virða þá fremur á hægra veg.

Það er mér nú ekki um að gera, að Vigfús sleppi að öllu óhegndur; en að straffa hann sem þjóf, sýnist mér samt ísjárvert; hvernig sem skjóðan er komin í hendur hans, er það skeð að honum drukknum, og það til stórra muna. Á svalli hans sýnist mér því einkum, að honum sé sökin gefandi, og mun þá tilfellið réttilega verða sett í flokk þeirra pólití-yfirsjóna, sem afplánast með smávegis fébótum. — Hvort þetta skeði á sunnudag eður mánudag, vona

eg annars, að ekkert geri til straffsins skerpingar, þar eg ekki veit til, að lögin taki þess háttar til greina, á meðan verkið ekki nemur helgidagsbroti, fyrir hvað Vigfúsi — eins og von var — aldrei hefir verið stefnt.

Að svo fyrirmæltu verður þá mitt auðmjúkt

uppástand:

að Vigfús bóndi Jónsson frá Brekku gjaldi 4 m. silfurs til fátækra í Rosmhvalaness-hrepp og svari þar að auk málskostnað,

eða: ef sá hái Landsyfirréttur álítur hann sakfallinn sem þjóf, þá:

líði það minnsta straff, sem kongsbréfið af 25. Júlí 1808 ákvarðar fyrir fyrsta sinn framinn þjófnað hér á landi, sem eru 10 vandarhögg.

Og legg eg svo vaxið málið í dóm.

Reykjavík, þann 20. Júní 1831,

undirgefnast

J. Hallgrímsson.

MÁLSVARNARSKJAL

til ens konunglega íslenzka Landsyfirréttar í barneignamálinu: Sýslumaður Ó. Finsen, skipaður actor réttvísinnar vegna,

gegn

Sölva Þorbergssyni og Björgu Þórðardóttur innan Skagafjarðarsýslu.

Sú ákærða, Björg Þórðardóttir, hefir eignazt 4 börn í lausaleik, og eru 2 þau seinustu getin með Sölva Þorbergssyni, bróður Ásmundar nokkurs, sem hún hafði átt annað barn sitt með. Hlutaðeigandi amtmaður bauð því að höfða mál gegn báðum þeim,

Björgu og Sölva, fyrir meinbugabrot, en jafnframt mót stúlkunni fyrir 4. lausaleiksbrot. Þessi málssókn framfór þá í héraði, og dómur er uppsagður að Enni þann 12. Febrúar þ. á., hverjum þau, Björg og Sölvi, sökum vanþekkingar og féleysis, ekki vildu ráðast í að appellera; en hlutaðeigandi amtmaður hefir síðan, réttvísinnar vegna, áfríað dóminn fyrir þessum háa rétti, hvar mér nú eftir stiftamtsins skipun frá 4. þessa mánaðar er boðið að halda svörum uppi fyrir þau ákærðu.

Eg vil nú fyrst um sinn álíta barneign þeirrar ákærðu, Bjargar, út af fyrir sig eins og einfalt lausaleiksbrot í 4. sinni, og hefir þá stóri-dómur, saminn þann 30. Júní 1564 og staðfestur árinu eftir með konungsbréfi af 13. Apríl 1565, lagt við því broti 24 aura; eru það 3 merkur silfurs taldar, eður 6 rbd. 72 sk. courant, sem nú jafngildir 6 rbd. 72 sk. silfurverðs, og skyldi hinn seki ásamt hafa fyrirgert fjórðungsvist. — Þessu straffi umbreytti samt tilskipan frá 3. Júní 1746, § 10, svo, að áðurgreindar bætur féllu burt, en lét brot þetta varða fjórðungsvist einni. Kancellíbréf, útgefið þann 4. Nóvember 1780, bauð síðan, að í stað fjórðungsútlegðar skyldi koma 2—10 rd. fébætur, sem seinna eru lagðar til jústitskassans. Medium fjársektarinnar fyrir 4. lausaleiksbrot var þannig orðið 6 rbd. Öll einföld lausaleiksbrot numdu því frá 1. til 4. sinni fébótum, sem eftir stóra-dómi og ofannefndu kancellíbréfi ákvörðuðust þannig:

1. sinni	courant	81 sk.
2. sinni	—	1—66
3. sinni	—	3—36 og
4. sinni (2—10 rbd. medium)	—	6

Við 5. lausaleiksbroti lágu þar á móti ekki fébætur, heldur tugthússtraff. — Loksins hefir kongsbréf

frá 25. Júlí 1808 heimilað hér afmiðlun allra legorðsbóta, eins og kancellískipun frá 12. Júlí 1794 áður hafði gert fyrir Danmörku; en plakat frá 12. Júní 1812 aftók síðan allar fébætur fyrir einföld lausaleiksbrot, og er þetta placat lögleitt hér á landi með kancellíbréfi frá 24. Febrúar 1816.

Svona stendur nú á sem hér er sagt, og finnst mér þá mætti spyrja: er nú ekki að álíta 2 til 10 rbd. bæturnar komnar í stað hinna, sem stóri-dómur ákveður fyrir 4. lausaleiksbrot?, og séu þær það: eru þær þá ekki líka afteknar hér á landi með plakatinu frá 12. Júní 1812?, eða með öðrum orðum: hefir ekki ofannefnt plakat aftekið straffið fyrir öll einföld lausaleiksbrot, svo lengi sem það nemur fjársektum einum? — Eg má nú játa, að eg ekki treystist til að svara neinu með vissu hér uppá, en leyfi mér einungis í djúpustu undirgefni að skora í þessu efni á hins hávísa Landsyfirréttar athygli.

Hvernig sem þessu er annars varið, virðist mér samt, að héraðsdómarinn hafi metið fjársvik Bjargar til jústitskassans ofhátt, þá litið er á þær upplýstu kringumstæður.

Sú ákærða, Björg, hefir 4 börn fram að færa, og aleiga hennar er svo að segja ekkert annað en 10 sauðkindur, fyrir utan fatnað hennar og rúm. Af skýrslu hennar, sem hlutaðeigandi stefnuvottar hafa teiknað á dómsaktinn, þá þeir birtu Björgu héraðsdóminn, er samt að ræða, að hún enn þá hafi ekki þegið sveitartillag með þeim, og er það að vísu góðra gjalda vert. En ekki er sjáanlegt, að hún muni svo framvegis af komast, ef skepnur hennar, sem eru aðalstofn lífsbjargar sveitabúans, verða teknar af henni í fjárútlát, því annað en þær hefir hún ekki til að greiða sektina með. Hætt er því við, að ábati jústitskassans komi niður á hrepp Bjargar í staðinn fyrir

á henni sjálfri, og fer þá ekki að sköpum; enda er það gagnstætt anda þeim, sem tignar Dana-konunga seinni lög, hvað berlega sést af inngangi plakatsins frá 12. Júní 1812. — Mér virðist því auðsætt, að þó fjórðungsvistar-bæturnar enn þá standi í gildi, muni ekki lögum traðkað, þó stúlkunni veljist hin minnsta sekt, eður 2 rbd. silfurs.

Nú er að minnast á ákæruna gegn Björgu og Sölva fyrir það, að börn þeirra séu getin í meinum, þar Sölvi þessi Þorbergsson er skilgetinn bróðir stúlkunnar fyrra barnsföðurs; og fer mér þá sem fyr, að mér finnst straffsektin í þessu tilfelli nokkuð vafasöm. Eg bið því, mér leyfist að drepa á það með fæstu orðum, sem mér virðist hér við athugunarvert.

Þó stóri-dómur eftir reglunni lex generalis specialem non tollit, nisi expressis verbis, enn þá gildi hér á landi að svo miklu leyti, sem lagaboð fyrir Ísland, seinna útgefin, ekki breyta hans atkvæðum, mun samt af flestum viðtekið, samkvæmt seinni laga mildari anda, að reikna ekki aðra liði til meinbuga en þá, sem tilskipan frá 23. Maí 1800 upptelur; er þar svo fyrirmælt, að til þess að giftast ekkju bróður síns þurfi að leita konungsleyfis, og mun þá eiga að heita eftir Analogien af 3—16 (N. L. 18)—9, § 5, að eins þurfi konungsleyfi til að taka þá stúlku sér til konu, sem með bróður manns hefir áður eignazt barn í lausaleik. — En það, sem hér gerir vafann á, sýnist mér einkum, að hvorki tilskipan frá 14. Desember 1775, sem annars virðist fullhörð, né seinni tilskipun frá 23. Maí 1800, minnist eitt orð á straff fyrir barneignir í þeim liðum, hvar vænta má hjónabandsleyfis hjá konungi, því þó tilskipun frá 14. Desember 1775, eins og actor tilfærir, segi, at saadanne maa vente haardeligen at straffes, þá er aðgætandi, að orðatiltækið er hér engan veginn heimfærandi,

vegna þess, að það er sagt um karl og konu, sem í þeim forboðnu liðum, hvar hjónabandsleyfis alls ekki var að vænta, hafa undir trúlofunar-yfirskini sængað eða alið barn saman, hvar á meðal hjónaband með bróður-ekkju þá var reiknað; en undir eins og tilskipan frá 23. Maí 1800 hefir ákvarðað, að konungsleyfi fáist til þessa hjónabands, liggur í augum uppi, að laganna hótan fyrir þá öldungis forboðnu liði, nær ekki lengur til þess áminnsta tilfellis.

Það kann nú að vera, að þess háttar smá-meinbugabarneignir ekki ættu að komast með öllu strafflaust af, en þar sem lög ekkert straff ákveða, og yfirsjónin annars er óskaðnæm, virðist ísjárvert fyrir dómara, að skapa straff í hendi sér, kann ske stærra en löggjafarinn sjálfur hefði ákveðið; að eg ekki tali um, hvað það yfir höfuð er tilgangslítið, þar hegningin kemur á þann brotlega óvaran, sem ekki gat, þá hann drýgði yfirsjón sína, þekkt það straff, sem þá var ekki til, og þess vegna hefir ei heldur sýnt neitt virðingarleysi fyrir lögunum; eins lítið og breyskleiki þeirra hér ákærðu hjónaefna (það er nefnilega að ráða af aktinum, að þau muni sækja um hjónabandsleyfi) hefir traðkað rétti nokkurs manns. — Gefist því engin mér ókunn hér á landi gildandi lagaboð, sem ákvarða vissa sekt fyrir þetta tilfelli, get eg ekki annað en hátíðlega prótesterað, að nokkrar fébætur verði lagðar á Sölva og unnustu hans. Mér hugkvæmist að vísu, að stóri-dómur leggur 12 aura sekt við barneignum í þeim liðum, hvar konungsleyfi þá mátti fá til hjónabands. Sé nú gjörlegt að blanda öllu svo saman, að fylgja stóra-dómi í þessari grein til þess að festa fætur á einhverju, verður sekt þeirra hér ákærðu persóna rétt metin til 3 rbd. 36 sk. silfurverðs, eigi þau annars nokkrum útlátum að sæta; og mundi þá næst, að fébætur þessar greiddist til

Skagafjarðarsýslu sakafallskassa samkvæmt kongsbr. frá 25. Júlí 1808, § 4.

Loksins dirfist eg að geta þess, að hvað áhrærir kostnað þessa máls við Landsyfirréttinn, get eg ekki með nokkru móti séð, að hann eigi að greiðast af þeim ákærðu persónum; það er ljóst af hlutaðeigandi stefnuvotta áteiknun á héraðsdóminn, að þau Sölvi og Björg hafa fyrir sitt leyti viljað sleppa öllu appelli, einungis til að fríast frá öðrum málskostnaði en þeim, sem kominn var, þar þau mega lítið missa frá uppheldi barna sinna. — Hlutaðeigandi amtmaður hefir þar á móti frá réttvísinnar hálfu áfríað dóminn fyrir Landsyfirréttinum, og mun því hæfa, að kostnaður sá allur, sem þar af leiðir, lúkist af opinberum sjóði.

Að svo fyrirmæltu verður þá mitt auðmjúkt

uppástand,

að þau Björg Þórðardóttir og Sölvi Þorbergsson verði að öllu leyti frí fundin — eður,

ef sá hái Landsyfirréttur ekki álítur mínar framfærðu söksemdir fyrir þessu uppástandi nægar, þá:

að þau Björg og Sölvi gjaldi hvort um sig 3 rbd. 36 sk. silfurverðs til Skagafjarðarsýslu sakafallskassa og Björg þar að auki 2 rbd. silfurs til jústitskassans, en kostnaður málsins við Landsyfirréttinn jafnist á Norðuramtið.

Legg eg þannig mál þetta í dóm, en áskil mér þó rétt til frekari andsvara, ef actor gefur mér þar tilefni til.

Reykjavík, þann 11. Júlí 1831,

undirgefnast

J. Hallgrímsson.

MÁLSVARNARSKJAL

í sakamálinu:

Sýslumaður Ó. Finsen, skipaður actor réttvísinnar vegna,

gegn

Arngrími Jónssyni og fl. innan Suður-Múlasýslu.

Með stiftamtsins skipunarbréfi frá 3. yfirstandandi mánaðar er mér boðið fyrir þessum háa rétti að halda svörum uppi fyrir Arngrím nokkurn Jónsson og aðra með honum söksótta innan Suður-Múlasýslu í máli því, sem höfðað er gegn honum eftir framburði vinnukonu hans, Maríu Eiríksdóttur, sem kvartar yfir því, að hann hafi nauðgað sér, og uppljóstrar við sama tækifæri, að hann árinu áður hafi í sameiningu með konu sinni, Guðrúnu Jónsdóttur og nágrannahjónunum, Jóni Pálssyni og Ingibjörgu Antoníusdóttur heimflutt með leynd og brúkað í hús sín nokkurn rekavið af Hóls-kirkju landi í Þvottáreyjum, í hverju máli, að dómur er genginn í héraði þann 26. Febrúar þ. á., og hverjum dómi þau sökfelldu hjón, Arngrímur og Guðrún, hafa skotið til þessa hávísa réttar atkvæðis.

Um þá fyrstu sakargift stúlkunnar Maríu Eiríksdóttur ætla eg ekki að fara mörgum orðum. Þar eru engar lagaröksemdir framkomnar, sem fullsanni þennan glæp; stúlkunnar framburður hefir ekkert atvik að styðjast við, sem beri að Arngrími böndin og sjálfur hefir hann þverneitað verkinu. — Að tína til líkur með og mót trúverðugleik þessarar ákæru, notar því ekki par, þar lögin krefja skýlausan vitnisburð og áþreifanleg merki til þess nokkur sakfellist fyrir þess háttar blygðunarlausa ósvífni. — Frá þess-

ari ákæru vona eg því, að Arngrímur sleppi sýkn saka.

Hvað hinni sakargift Maríu viðvíkur, þá er hún eins ósönnuð. Framburður hennar hér um missir sitt gildi við það, að hún er Arngríms óvildarmaður, og veikist enn meir, þá að gætist, að hún fyrst fer að uppljóstra spýtnastuldinum árinu eftir, að hann átti að hafa skeð, jafnframt þeirri ósönnuðu ákæru, að hann hafi unnið smánarverk á henni sjálfri. Þessum spýtustuldi er líka af öllum þeim ákærðu sameiginlega þverneitað; og ekki get eg heldur séð af skoðunargerðinni frá 13. Janúar, hvar 12 álna tréð úr Þvottáreyjum ætti að vera niður komið í húsunum í Stekkjarhjáleigu. Þessi ákæra vona eg því einnig falli marklaus, og er þá sjálfsagt, að hjónin í Bjargarrétt, Jón Pálsson og Ingibjörg, verði að öllu frí fundin.

Þar á móti hefir Arngrímur sjálfur meðkennt, að hann án landsdrottins vitundar hafi með hjálp konu sinnar, Guðrúnar, flutt til bæjar sjórekna spýtu, sem hann seinna brúkaði í skemmustoðir og nú er virt fyrir 1 rd., 48 sk. Fyrir þetta tiltæki eru þau Arngrímur og Guðrún orðin straffsek, og kemur þá til yfirvegunar, hvað hörð refsing þeim hæfi. — Hvað Arngrím áhrærir, þá er aðgætandi, að hann einu sinni áður er dæmdur fyrir þjófnað, því Hæsta-réttar-dómur frá 25. Október 1821, sem seinna er genginn yfir honum, er að héraðsdómarans vitni enginn þjófsdómur, hvað þessum háa rétti víst er kunnugt. — Nú mun Arngrími því hæfa straff fyrir þjófnað framinn í annað sinn, sem með tilliti til þess, hvað lítils virði þýfið er, og hversu það berst honum í hendur, sem og hins, að hann ekki tók tréð til annars en hressa við bæinn á jörð eigandans, sýnist eiga að velja svo vægt sem að lögum má; og fyrir þetta

tiltæki er að vísu fullhart að líða 3 ára festingarerfiði. — Kona hans, Guðrún, sem starfaði að þessu smáhnupli með manni sínum, virðist mér af héraðsdómaranum rétt dæmd; því er mitt auðmjúkt

uppástand,

að Arngrímur Jónsson dæmist til 3 ára festingarerfiðis og héraðsdómurinn verði að öðru leyti staðfestur.

Eg hefi séð actors málsóknarskjal og legg þannig málið í dóm.

Reykjavík, þann 29. Ágúst 1831,

undirgefnast

J. Hallgrímsson.

MÁLSVARNARSKJAL

til hins konunglega íslenzka Landsyfirréttar í málinu: Sýslumaður Ó. Finsen, skipaður actor,

gegn

krigskancellisekretera Bonnesen og hans fullmektugum, examinatus juris Svenzon, fyrir meinta ólögmæta réttarmeðhöndlan á kýrmeiðslamáli fyrir pólitírétti að Velli innan Rangárvallasýslu þann 3. Nóvember næstliðið ár.

Í sök þeirri, sem hér er komin til hins hávísa Landsyfirréttar atkvæða, er mér með stiftamtsins skipunarbréfi frá 24. þ. m. boðið að taka málstað hlutaðeigenda.

Samkvæmt Landsyfirréttar-stefnu, dagsettri þann 27. þ. m., hefir sækjandi málsins krafizt, að pólitíréttarins aðgjörðir að Velli þann 3. Nóvember f. á. dæmist ómerkar og óeftirréttanlegar, og að þeir krigskancellisekreteri Bonnesen og examinatus juris

Brynjólfur Svenzon dæmist til, auk málskostnaðarútláta, *annaðhvort* að borga til Hvolshrepps fátækrafjárhirðslu, fyr-nefndi 50 rbd. og sá síðar-nefndi 20 rbd. silfurs, ellegar að justitsen reserverist ákæra gegn þeim fyrir þeirra væntanlega ólöglega breytni í þessu máli; og til röksemda fyrir þessari réttarkröfu hefir hann leitazt við að sýna, 1) að meðhöndlan málsins í héraði sem pólitímáls væri ólögmæt, og 2) að undirdómarinn hafi með aðgjörðum sínum, áður en málið kom fyrir hans rétt, gjört sig suspect og inhabil. — Báðum þessum sakargiftum er mér skylt að leitast við að hrinda, og leyfi eg mér því að svara þeim í hvoru lagi á þennan hátt:

1.

Sækjandi málsins hefir þess þá einkum getið, að málsgjörðirnar frá héraði gefi öngva fullnæga upplýsing um það, hvort sökin eftir sínu eðli eigi að álítast sem jústitssök, og er það að vísu með sannindum sagt, að svo miklu leyti, sem engin rök eru fram komin fyrir því, hvort kýrmeiðslin sé að álíta sem *voða-* eða *her-*verk, og þess vegna ekki er hægt að sjá, hvort tilræðið gat heyrt undir réttvísinnar ákærur. — En þar eð forordningin af 10. Júlí 1795, § 22, hefir leyft að sættast á öll þess háttar mál, er það samt víst, að sökin undir öllum kringumstæðum *mátti* meðhöndlast sem privat-mál. Nú hefir tilskipanin frá 20. Október 1819 boðið, að þess háttar privat-mál („Fornærmelser i Ord eller Gerning“, samanber l. 10. Júlí 1795, § 22) skuli meðhöndlast og dæmast fyrir pólitírétti, til þess að spara hlutaðeigendum kostnað og fyrirhöfn, hverju lagaboði héraðsdómarinn hefir fylgt, og hygg eg hann þar fyrir megi reiknast vítafrí; en *sem pólitímál* sýnist mér, að þessi sök sé fyrir réttinum í öllu löglega með-

höndluð, og sé því ekki, hvernig þeirri inngengnu sætt getur vegna málfærsluformsins orðið hrundið sem ógildri.

2.

Hvað seinni sakargiftinni viðvíkur, nefnilega, að examinatus juris Svenzon hafi með afskiftum sínum af þessari sök, áður en hún var innstefnd til pólitíréttarins meðhöndlunar, gjört það að verkum, að hann verði í þessu máli að álítast sem suspect og inhabil dómari, þá vil eg hér vera því stuttorðari, sem eg veit, að sá ákærði sjálfur mætir með sitt forsvar fyrir þessum hávísa rétti, og eg hefi séð þau bréf og skilríki, hvar á hann hyggst að byggja það. Af áminnstum bréfum virðist mér það ljóst, að examinatus juris Svenzon ekki hefir haft þau afskifti af málinu, sem forordningin af 8. Janúar 1802 umtalar sem fjársekta verð. Velnefndur herra Svenzon hefir nefnilega mánuði áður en málið kom fyrir pólitírétt að Velli eftir beiðni prestsins, herra S. Thorarensen, áfýst Sæmund bónda Ögmundsson um að sættast á kýrmeiðslamálið fyr en því yrði innstefnt til réttarhalds, og gaf Sæmundur honum því myndugleika til sín vegna að semja um sættina við þá prestinn, herra Thorarensen og Filippus, en þegar það ekki gat gengið með góðu, afsagði herra Svenzon skriflega öll afskifti af sökinni sem partanna milligöngumaður, sendi Sæmundi hans svo-kölluðu fullmakt til baka og heimtaði af prestinum þá honum gefnu sáttaskilmála, allt áður en sökinni var innstefnt fyrir pólitíréttinn. — Nú er það ljóst, að tilskipanin frá 8. Janúar 1802 einungis talar um málsfærslu *fyrir rétti,* og getur því að minni meiningu öngvan veginn heimfærzt upp-á þetta tilfelli, og tilskipanin frá 19. Ág. 1735, sem bannar dómurum eða þeirra fullmektugum að concipera stefnur og innlegg fyrir málspart-

ana, á hér enn síður við. Þær upplýstu kringumstæður kasta ei heldur minnsta hlutdrægnisskugga á dómara-aðgjörðir herra Svenzons í málinu, hvar-um skrifleg eigin meðkenning sr. S. Thorarensens og klagandans, Filippusar, ber ljósast vitni; og með hverju hefir þá herra Svenzon gjört sig suspect og inhabil dómara? En verði því ei svarað með fullnægum röksemdum, á sú fyrir pólitíréttinum inngengna sáttargjörð að standa órjúfanleg samkvæmt fororðningunni 5. Júlí 1793, § 8, og er þá múlktin, sem Filippusi með pólitídómarans úrskurði er uppálögð, væntanlega oflítil til að koma undir þessa háa réttar atkvæði (fr. 11. Júlí 1800, § 10).

Loksins vil eg og þess geta, að gefi sá hávísi réttur ofanskrifuðu forsvari meðhald, virðast öngvar ástæður til, að krigskancellisekreteri Bonnesen borgi nokkuð af kostnaði þessa máls áfríunar, og mun hann þá eiga að lúkast af opinberum sjóði.

Því er það mitt auðmjúkt

uppástand,

að sú sáttargjörð og réttarúrskurður, sem fram fór fyrir pólitírétti að Velli þann 3. Nóvember f. á., dæmist óraskanleg að standa; að krigskancellisekreteri Bonnesen og examinatus juris Svenzon frífinnist að öllu leyti fyrir sækjandans ákærum í þessu máli; en kostnaður málsins lúkist af almennum sjóði.

Legg eg þannig málið í dóm, en áskil mér þó rétt til frekara tilsvars, ef þörf krefur.

Auk þessa málsvarnarskjals hefi eg þá æru að framleggja í þann háa Landsyfirrétt 3 meðfylgjandi skjöl, sem eg hefi meðtekið með herra justitiarii bréfi til mín af 26. þ. m.

Reykjavík, þann 30. Janúar 1832.

Undirgefnast

J. Hallgrímsson.

VERJANDANS TILSVARS-INNLEGG

til hins konunglega íslenzka Landsyfirréttar í málinu: Sýslumaður Ó. Finsen, skipaður actor,

gegn

krigskancellísekretera Bonnesen og hans fullmektugum, examinatus juris Svenzon fyrir meinta ólögmæta meðhöndlun á kýrmeiðslamáli fyrir pólitírétti að Velli innan Rangárþings þann 3. Nóvember f. á.

Sækjandi máls þessa hefir með replik af dags dato svarað báðum þeim varnarskjölum, sem eg og sá ákærði, herra Svenzon, framlögðum fyrir þann háa Landsyfirrétt þann 30. f. m., og þar í leitazt við að hrinda ástæðum þeim, sem við höfðum framfært hlutaðeigendum til málbóta. — Þessu skjali þarf eg að svara dálitlu, og vil eg þá mæta mótmælum hans í sömu röð og hann hefir þau framsett.

1.

Með tilliti til míns varnarskjals hefir hann þá fyrst sagt, að forordningin af 20. Október 1819 eigi hér ekki við, því

1) tali hún ekki um aðrar en „personlige Fornærmelser“, nefnilega svo-kallaðar „verbale og reelle Injurier“.

2) í Schous Udtog af Forordninger kallist hún „Fr. om Procesform i Injuriesager“, og

3) að Kollegial-Tidenden fyrir 1819, bls. 747 ff., gefi þau vissustu og ljósustu vitni um það, hvað löggjafarinn hefir í þessari tilskipan meint með orðatiltækinu „Fornærmelser i Ord og Gerning“.

Hér-til verð eg að svara:

1) að greind tilskipan hvergi nefnir „personlige Fornærmelser“ eður „verbale og reelle Injurier“, en

brúkar einungis það langt meira yfirgrípandi orðatiltæki: „Fornærmelser i Ord og Gerning“. Hvernig júristarnir skilja það, skal eg láta ásagt, þótt eg annars ekki viti til, að nokkrum leyfist upp-á eigin hönd að takmarka svo mjög þýðingu lagabókstafsins.

2) Mér hefði að vísu verið það sama, hvað Etatsraad Schou hefði í ágripi sínu kallað þessa tilskipan, þar eg er fullviss um, að þessi hávísi réttur aldrei myndi henda reiður á nokkurri þess háttar titilgjöf; annars hefir Schou kallað hana, eins og hún hét í fyrstunni, „For. ang. en summarisk Procesforms Indförelse i de private Sager, som angaar Fornærmelse i Ord og Gerning“, og haldið sama titli í registrinu.

3) Hvað þeim citeraða stað í kollegíaltíðindunum viðvíkur, þá stendur þar fyrst, bls. 747, „at Kancelliet har taget under Overvejelse, om ikke en forkortet Procesform kunde foreskrives med Hensyn til *adskillige*, mindre betydelige, private Sager, *fornemmelig* de Sager, der angaar Skældsord og Slagsmaal“. Orðin „*adskillige*“ og „*fornemmelig*“ sýnast hér ljóslega gefa til kynna, að fleiri en þær svo-kölluðu Injuriesager eigi hér-með að skiljast, því annars hefði hvorugt þetta orð þurft hér að standa, og ekki heldur getað það, án þess að gefa meiningarvillu. Þessi staður, sem einmitt talar um uppruna og grundvöll tilsk. frá 20. Október 1819, sýnist þess heldur að mótsegja júristanna meining, sem sækjandi málsins talar um. Sama nr. Kollegíaltíðindanna tekur líka af tvímælin, bls. 757, hvar sjá má, að þetta almenna orðatiltæki („generiske Udtryk“), „Fornærmelser i Ord og Gerning“, er valið með ásettu ráði, til þess öngva sérdeilis lagaákvörðun þyrfti til að leggja þær sakir, sem laganna 6.—7., 9., 14. og 21. kapítular umtala, undir hið stutta prócesform.

Það er dagsatt, að tilskipan frá 5. Júlí 1793 sýnir, hverjar sakir það séu, sem tilskipan frá 20. Janúar 1797 segir, að megi fyrirtakast og sættast fyrir pólitírétti, en kemur hér ekki að öðru leyti þessu máli við, síðan tilskipanin frá 20. Október 1819 er útgefin. — Afsakanir mínar fyrir herra Svenzons afskiftum af málinu, áður en það kom fyrir réttinn, legg eg auðmjúklega undir þessa hávísa réttar álit, og veit eg ekki, til hvers sækjandinn hefir farið að vísa til þess respons frá 1787, sem stendur í Juridisk Archiv 1. Del, bls. 182 ff., þar það, eins og hann sjálfur segir, öngvan veginn hefir lagagildi. En þar eð hann einkum hefir bent til ratio dubitandi á bls. 186 (líklega § 5), leyfi eg mér á líkan hátt að vekja [eftirtekt] á rationes decidendi í sama responso. Hefir konferensráð Colbjörnsen þar þannig ályktað, að dómara, sem áður hafði sem fullmektugur fært þingvitni fyrir annan partanna í sök, er þeir seinna framhéldu undir hans dóm, *ekki* hafi borið að víkja úr sínu dómarasæti, þegar sá málspartur, sem hann hafði fært þingvitnið móti, ekki mótmælti honum í tíma. Ætti nú þessi úrskurður að heimfærast upp-á kýrmálið, sýnist því síður tilefni fyrir Svenzon að víkja þar úr dómarasæti, sem hann aldrei hafði haft nokkur afskipti af þessu máli sem fullmektugur partanna fyrir rétti og honum ekki, fyr en málið var útkljáð, af Filippusar hálfu er mótmælt.

Eigi sættin í þessu máli, eins og virðist ljóst, að dæmast óraskanleg að standa, get eg ekki sleppt minni fyrri meining, að múlktin út-af fyrir sig sé inappellabel, þar málið, eins og það enn þekkist, verður að álítast og er meðhöndlað í héraði sem prívatmál, að öðru leyti en því, hvað dómarinn, sem pólitístjórnari, þóttist þurfa að gefa Filippusi þessa

hugvekju fyrir ógætni hans og til þess það gæti orðið öðrum til viðvörunar.

2.

Nú kemur sækjandi til varnarskjals herra Svenzons og gjörir, að mér virðist, lítið úr málsvörn hans. Þar mér nú er kunnugt, að höfundur skjalsins sjálfur er fjarverandi, tel eg mér skylt að taka svörum fyrir hann að svo miklu leyti, sem sækjandans mótmæli áhræra höfuðefni sakarinnar; og byrjar þá sækjandinn með þeirri meðkenning, að hann vel trúi, að Svenzons frásaga um sættatilraun sína og önnur afskipti af málinu sé sönn og hreinskilin, og er eg að vísu vel ánægður með það, þess ákærða, Svenzons, vegna, — því betra svars af actor mun hann varla sjálfur hafa óskað sér. — Eg vona því og beiðist, að sá hávísi réttur leggi þessa af actor sjálfum órengdu frásögn til grundvallar við yfirvegun Svenzons málsatgjörða í héraði, í því trausti, að orð hans ekki skiljist alstaðar eins og actor sýnist að vilja taka þau. — Bréfin milli herra Svenzons, bóndans Sæmundar og sr. Thorarensens eru nú einu sinni framlögð, hvort sem hann hefir gjört betur eða ver í því, og get eg að vísu ekki séð, hvernig samanburður skjalsins lit. E við nr. 3 í nótaríal-kópíunni gefur fullnóg rök til þess að áminnzt kópía ekki sé áreiðanleg.

Mótmæli actors gegn skjölunum lit. N, O og P læt eg liggja milli hluta, þar það virðist hafa ofmikið umstang að fá þau eiðfest. — Þó leyfi eg mér að geta þess, að skjalið N er skýrsla eiðsvarinna þingvotta um það, sem í réttinum framfór, og lit. O gefin undir eiðstilboð; en hvers vegna actor kallar þau betlibréf, veit eg ekki; — mér sýnist ekki vert að skopast að, þó ákærður maður leiti sér leyfilegra meðala til að bera hönd fyrir höfuð sér. — Hafi

Svenzon með skjalinu AA sannað það, sem hann vildi, ber mér ekki að tala meira um það hans vegna.

Ekki furðar mig svo mikið, þó Svenzon kæmi til hugar, að amtið með tilliti til laganna 3 — 19, 2 (N. L. 3 — 21, 2) fremur ætti aðganginn að Bonnesen en sér, hefði því þótt nokkuð ábótavant við sakarinnar meðhöndlan í héraði, því honum hefir má ske ekki skilizt, heldur en mér, að fr. af 8. Jan. 1802 væri hér eftir málavöxtum heimfærandi.

Orðatiltækið „amtsins prókúrator-meining" sýnist mér ekki svo vandskilið, sízt fyrir actor, sem amtið hefir boðið að uppástanda herra Svenzon sektaðan samkvæmt fr. af 8. Jan. 1802; myndi það ekki eiga að vera sú amtsins meining, að hann hafi sem prókúrator tekið þátt í þessu máli í héraði?

Þetta er það helzta, sem eg álít mér skylt að svara. — Hitt, sem sökinni er óviðkomandi, svo sem það, hvað Svenzon er sterkur í lagasögunni, og hvernig hann skrifar íslenzkan stíl, með öðru fleira þess háttar, leiði eg allt hjá mér, og ítreka svo að lyktum mitt auðmjúka uppástand í varnarskjali mínu frá 30. fyrra mánaðar.

Reykjavík, þann 6. Febrúar 1832.

Undirgefnast

J. Hallgrímsson.

MÁLSVARNARSKJAL

til ins konunglega íslenzka Landsyfirréttar í málinu: Sýslumaður Ó. Finsen, skipaður actor réttvísinnar vegna,

gegn

Sumarliða Sveinssyni úr Snæfellsnessýslu.

Í máli því, er sá ákærði Sumarliði hefir hér lagt undir þess hávísa Landsyfirréttar milda og sanngjarna dóm, er honum af réttvísinnar hálfu einkum gefið tvennt að sök:

1. að hann frá því haust, eð var, hafi hjá sér haldið tveimur ám, sem hann í fyrra vor hafði fengið þáverandi vinnukonu sinni, Margrétu Ólafsdóttur, til eignar, en leituðu síðan til átthaga sinna og komu fram í fé hans með hans óbreytta fjármarki;

2. að hann hafi lagt dulur á óþekkta kind, sem hann rak úr Arnarhólsrétt í haust, eð var, í þeirri meining, að vinnukona hans, Sigríður Sigurðardóttir, ætti hana, en fekk síðan burtu til annars manns upp í kvíguverð.

Þar nú eð háa stiftamt hefir með skipunarbréfi frá 4. þessa mánaðar, er eg þegar í undirgefni hefi framlagt, boðið mér að halda hér svörum uppi fyrir þann ákærða, Sumarliða, tel eg mér skylt að yfirvega stuttlega undirrót þessara sakargifta, og jafnframt geta þess, er mér virðist helzt eigi að metast honum til afbötunar.

1.

Hvað fyrri ákærunni viðvíkur, þá er það með vitnum fullsannað og af héraðsdómaranum að álitum gjört, að sá ákærði, Sumarliði, krafðist strax í fyrra vor af þáverandi vinnukonu sinni, Margrétu Ólafsdóttur, að hún afmarkaði báðar þær ær, er hann þá afhenti henni til eignar, en öngvu að síður komu þær í haust, eð var, í fé hans um veturnætur og voru þá enn báðar með hans fjármarki óbreyttu. Fyrnefnd Margrét, eður húsbóndi hennar, höfðu því með öllu fyrirgjört eignarrétti sínum á þessum kindum, beint eftir lögbókar vorrar llb., 48. kap., og sá ákærði, Sumarliði, framdi því heldur ekkert lagabrot, þótt hann héldi eign sinni; og enn þótt hann

af fákænsku færi nokkuð leynt með í fyrstunni, hefir þó Ólafur í Ytri-Ey, húsbóndi Margrétar, sjálfur játað, með svari upp á það honum af sækjanda málsins í héraði fyrirlagða fimmta spursmál, að hann *fyrst* hafi fengið að vita, að oftnefndar ær væru niðurkomnar hjá Sumarliða, af *honum sjálfum*, áður en þetta mál var höfðað í héraði. Ásetningur *Sumarliða* var líka frá upphafi sá, að helga sér ærnar, þótt hann seinna af meinleysi drægist á við fyrnefndan Ólaf að skila þeim aftur framgengnum. Hvernig sem á það er litið, skilst mér því ekki, að Sumarliði hafi í þessu tilliti gjört sig að nokkru straffsverðan, og mótmæli því gjörsamlega þessari ákæru, sem eg bið og vona, að sá hávísi Landsyfirréttur ekki láti upp á nokkurn máta þyngja það straff, er honum eftir réttvísi ber að líða fyrir það tiltæki, sem seinni ákæran gegn honum inniheldur; hvar um eg vil nú fátt eitt tala.

2.

Það er þá af Sumarliða eigin fölskvalausu meðkenningu og vitnanna framburði ljóst orðið, að hann í haust, eð var, tók ókunnuga kind í Arnarhólsrétt, sem annar maður þar lét út á réttarvegginn, og rak hana saman við sitt fé heim til sín í þeirri meiningu, að kindin væri eign vinnukonu hans, Sigríðar. En þegar þessi ei kannaðist við hana, lét hann hana fyrst um sinn ganga auðkennda í fé sínu, en glæptist síðan á henni, þegar enginn eigandi framkom, brá til marks á henni og lét hana svo í burtu í skepnuskiptum.

Því verður nú ekki neitað, að úr þessu tiltæki Sumarliða varð einhvers konar ófróm meðferð, sem mest líkist stuldi, og mun, qva talis, verða að sæta þjófnaðarstraffi. Eg vil því einungis víkja á þær

helztu orsakir, sem mér virðist einkum mættu leiða þennan hávísa rétt til að ákvarða honum straffsins tröppu sem vægasta.

a. Var það öngvan veginn tilgangur Sumarliða að verða þjófur að kindinni, þegar hann í fyrstunni rak hana heim til sín, heldur gjörði hann það, eins og áður er sagt, í þeirri meiningu, að vinnukona hans ætti hana. Eftir-á, þegar enginn eigandi framkom, var það fyrst, að hann leiddist til að gjöra hana að sinni eign, eður í það minnsta að færa sér hana til nota, þangað til réttur eigandi framkæmi.

b. Var verð þeirrar ófrjálsu kindar lítilvægt og hún sjálf flækings- eða úrtýnings-kind, hverrar eigandi enn í dag ekki er, svo menn viti, uppspurður.

c. Þetta er sú fyrsta yfirsjón, sem Sumarliði er ákærður fyrir, og engin óráðvönd breytni er að undanförnu upp á hann sönnuð. Þvert á móti virðist mér aðferð Sumarliða, þá kind Ólafs á Dalli var í fjarveru hans af vangá skorin til búsins, lýsa því, að þjófsnáttúra er ekki rík í manninum, því annars myndi hann, þegar svo var komið, ekki hafa gjört sér far um að sýna það afskorna höfuð, borga eigandanum ána að fullu og segja frá þessari vangá fölskvalaust.

d. Hefir hann fúslega og frómlega sagt frá, hvernig allt gekk til með kindina úr Arnarhólsrétt, og það, sem merkilegast er, sjálfur — freistast eg til að halda — aldrei álitið tiltæki sitt fyrir stuld; því annars er óskiljanlegt, hvernig hann gat fengið af sér að gjöra sér ferð til sýslumannsins einmitt til að tala um þetta við hann, eins og defensor í héraði hefir sagt í innleggi sínu og verður að álítast dagsatt, þar sækjandi málsins í öngvan máta hefir mótmælt því, og dómarinn ekki heldur í formála dómsins, sem þó helzt mátti vita það.

Að öllu þessu athuguðu virðist mér þeim ákærða, Sumarliða, ekki hæfi nein þung refsing fyrir yfirsjón sína, og þar eð kongsbréfið frá 3. Maí 1816 hefir leyft, að dómarar eftir málsins kringumstæðum ákvarði hæfilega vandarhagga-refsingu fyrir öll þau afbrot, sem nema minna en 3 ára tugthúsvinnu, virðist mér þetta leyfi vel brúkað, ef þessum hávísa rétti þóknaðist að takmarka svo straff Sumarliða, að hann ekki liði meir en 20 vandarhagga aga.

Að endingu bið eg mér mætti leyfast að geta þess, að laun málfærslumannanna í héraði virðast æði hátt sett, bæði með tilliti til fjárhags Sumarliða, eftir því sem næst verður komizt af aktinum, og líka til hins, er almennt viðgengst með upphæð þess háttar launa við héraðsþing; og set eg því undirgefnast til þessa hávísa réttar álits, hvort ekki sé tilhlýðilegt að lækka þau allt til helminga.

Að svo fyrirmæltu verður það mitt auðmjúkt uppástand: að Sumarliði Sveinsson straffist með tuttugu vandarhagga aga, borgi kindina úr Arnarhólsrétt og svari málsins löglega kostnaði.

Innlæt eg svo málið til dóms.

Reykjavík, þann 14. Apríl 1832,

undirgefnast

J. Hallgrímsson.

ATHUGASEMDIR OG SKÝRINGAR

Bls. 3—5. — TIL TÓMASAR SÆMUNDSSONAR. *Febr.**) *(—1. Marz) 1828.* — Ehr. í eigu drs. theol. Jóns Helgasonar biskups, dóttursonar T. S., skrifað með fljótaskrift á kvartörk (eða samanbrotna hálförk); prentað áður í Skírni, 79., 281—84, með athugasemdum drs. J. H., og er hér stuðzt við þær. T. S. hafði skrifað Jónasi haustið áður, 30. Sept., og er það bréf prentað á bls. 16—21 í Bréfum hans; s. st., bls. 16—21 í Bréfum hans; s. st., bls. 34—37, er svar T. S. við þessu bréfi Jónasar. — Þetta bréf Jónasar og hið næsta, bls. 5—9, eru einu bréfin, sem nú eru til af öllum bréfum Jónasar til T. S., en af bréfum T. S. til Jónasar má sjá, að Jónas hefir skrifað honum mörg bréf síðan. Sbr. V. b., bls. XLIII. — Bls. 3, 3. l., „occurrerar", úr skólamáli á Bessastöðum (latínu), þ. e. vill til. — 11. l., „loftanna", svefnlofta skólapilta. — 16. l., „Þú ert á burtu!" Bréfið er sent T. S. til Hafnar. — „Snorri og Geir", Snorri Sæmundsson og Geir Bachmann, skólabræður Jónasar; urðu báðir prestar, Snorri að Desjarmýri, d. 1844, Geir síðast í Miklaholti, d. 1886. — 17. l., „Keyser", Rudolf, síðar prófessor í Ósló, merkur sagnfræðingur, sbr. I. b., bls. 8, m. aths. Sbr. V. b., bls. XXXVIII. — 18. l., „Gísla", sbr. I. b., bls. 11—18, m. aths. — 19. l., „P. Paars", Peder Paars, skopkviða Ludvigs Holbergs, frá 1719—20; sbr. V. b., bls. XXXIX. — „Ossían", sbr. I. b., bls. 195—196, m. aths. og V. b., bls. XXXIX—XL. — 21. l., „examen", þ. e. miðsvetrarprófið. — 22. l., „Justitiarius", skólanafn á Stefáni Eiríkssyni frá Djúpadal (einnig nefndur Djúpadals-Bleikur). Útskrifaður næsta vor; stundaði seinna laganám í Höfn og dó þar 1837. — „hvorfor", orðtak Stefáns. — 24. l., „algebra", bókstafareikningur. — Bls. 4, 5. l., „Gunnlögsen", Björn Gunnlaugsson skólakennari. — 10. l., „Álfur", Páll Tómasson, skólabróðir Jónasar, sbr. III. b., bls. 43, m. aths., nefndur svo af skólabræðrum sínum af því að hann lék „Álf í Nóatúnum", sbr. I. b., bls. 264—265, persónu í skólaleik, „og þótti takast mæta vel. Konu Álfs, „Gvurúnu", (sbr. I. b., s. st.) lék Jón Sigurðsson („Bægisárkálfur"),

---

*) Eyða er fyrir dagsetningunni.

seinna prestur í Kálfholti (d. 1863), rekkjunautur Páls í skóla" (dr. J. H.).*) — 23. l., „biskupnum", Steingrími Jónssyni í Laugarnesi. — 2. l. a. n., „supremo", „supremus", efstur (í bekknum). — Bls. 5, 12. l., „óselt", líklega af (skóla-)bókum, sem Jónas hefir átt að selja fyrir T. S. — 14. l., „Ögmundi", Sigurðssyni, er var í Höfn við nám; dó prestur á Tjörn 1845. — 15. l., „Sigfúsi", Skúlasyni („Schulsen), síðar sýslumaður, d. 1862; sbr. bls. 89, m. aths. — 18. l., „Högni", Einarsson frá Skógum; las lög í Höfn og dó þar. — 21. l., „Jóni Sigurðssyni", frá Bægisá, er getið var í aths. við 10. l. á 4. bls.

Bls. 5—9. — TIL TÓMASAR SÆMUNDSSONAR. *1. Marz 1829.* — Sbr. aths. við næsta bréf á undan. Skrifað með fljótaskrift á 2 kvartarkir. Prentað áður, ásamt skýringum, í Skírni, 79., 284—288; er hér tekið tillit til þeirra. — Bls. 5, 3.—2. l. a. n., „tilskrif" o. s. frv., sjá Bréf T. S., bls. 37—49. — Bls. 6, 15. l., „Jóns á Böggvisstöðum", Sigurðssonar, dannebrogsmanns, er talinn „var auðmaður mestur norðanlands á þeim tíma". Þegar hann dó, árið 1846, hljóp dánarbú hans 19,800 rd. — 4. l. a. n., „Ulsrup", sbr. I. b., bls. 245—246, m. aths., og V. b., bls. XLIV o. frv. — 2.—1. l. a. n., „kann ske komi ég" o. s. frv., sbr. V. b., bls. LVIII o. frv. Jónas sigldi sumarið 1832; var í Reykjavík, hjá Ulstrup þangað til. En þeir vinirnir fundust ekki í Höfn fyr en vorið 1834, er Tómas kom þangað aftur úr ferðum sínum suður um lönd, sbr. V. b., bls. LXIV—LXV og víðar. — Bls. 7, 1. l., „Hafurs-grið", sbr. einkum Ísl. sögur II., Kh. 1874, bls. 379—382 og 484—493, e. fr. Grágás og Grettis-sögu (Halle 1900, bls. 255—257) og Heiðarvíga-sögu" (Kh. 1904, bls. 98—100). — 5. l., „veikindi"; taugaveiki, sem margir pilta fengu og einn þeirra dó úr, Bjarni Guðmundsson frá Ási í Vatnsdal. Sbr. e. fr. Endurminn. Páls Melst., bls. 38—39. — 7. l., „S. Brynjólfsson og Daníels", þ. e. Sigurðar Brynjólfssonar Sivertsens og Daníels frá Litla-Dal, Jónssonar, prests á Auðkúlu. Sigurður varð prestur á Útskálum og Daníel í Ögurþingum; hann drukknaði í Ísafjarðardjúpi 1866. Sbr. V. b., bls. XLII—XLIII. — 8. l., „dimittendus", svo var sá kallaður, sem átti að taka burtfararpróf. — 10. l., „jöfurs", Friðriks 6.; afmælisdagur hans var raunar 28. Jan. Hannes Johnsen, sonur Steingríms biskups, skrifaði Páli Pálssyni stúdent 7. s. m. um þessa skólahátíð þannig: „Hátíðin á

*) Í hr. nr. 2143, 8vo, í Lbs. er „Gleðispilið Álfur", skrifað í skóla af Ögm. Sigurðssyni, síðar presti á Tjörn; persónurnar í því eru hinar sömu og í sögunni í I. b., bls. 264—265, en gangurinn í leiknum er allur annar en í henni. — Cand. Lárus Sigurbjörnsson hefir bent útgefanda á þetta hr.

Bessastöðum gekk rösklega í vetur, því veðrið bagaði nú öngvan fautorem eða amicum; lector hélt latínu-ræðu og Konráð skólapiltur aðra, dá-fallegar; þó sýndist mér þess síðara fallegri; svo voru latínu-vers sungin; þar á eftir var þessum Konráði af föður mínum afhent sem præmium industriæ Passows Lexicon, græsk-tydsk, og Jónasi Hallgrímssyni Schulatlas í sama tilgangi. — Að þessu enduðu komu menn með Gammel-vin og var drukkið upp heilanker, til að biðja með því fyrir kongi og öðrum góðum mönnum, „svo allir gjörðust glaðir“, stendur þar“. — 12. l., „biskup“, Steingrímur Jónsson. — 17. l., „præmium industriæ“, verðlaun fyrir iðni og ástundun. — 19. l., „Sigurð vorn Tómasson“, frá Garpsdal; varð prestur í Grímsey og dó þar 1867. — 21.—22. l., „problem“, viðfangsefni. — 25. l., „undenfor“, les udenfor. — 30. l., „stiftið“, stiftsyfirvöldin, sem höfðu á hendi yfirstjórn skólans. — Bls. 8, 2. l., „Jóni Sigurðssyni“, frá Bægisá; hann var nú á Kirkjubæ(jarklaustri), giftur frænku sinni, Guðnýju Jónsdóttur. — 5. l., „dóttur“, Guðnýju; hún fæddist 23. Okt. 1828. — 7. l., „Ólafur vor Pálsson“ (rektors Hjálmarssonar); bjó á Miðhúsum á Reykjanesi. Varð prestur í Otrardal 1833. Drukknaði í Arnarfirði 22. Marz 1849. — 8. l., „harðgiftur“, Sigríði Ingimundardóttur (13. Sept. 1827); hún var föðursystir Gests skálds Pálssonar. — 15. l., „Lárus“, Sigurðsson frá Geitareyjum, sbr. I. b., bls. 46, m. aths. — 20.—21. l., „paidagogus“, uppeldisfræðingur; Lárus var þá heimiliskennari hjá Sigurði kaupmanni Bjarnasyni Sivertsen. Sbr. e. fr. Endurm. Páls Melst., bls. 50—51. — 25. l., „annað“ o. s. frv.; það mun nú týnt. — 28. l., „recommendera“, fela á hendur. — 32. l., „Scheving“, dr. Hallgrímur Sch., sbr. V. b., bls. XXX—XXXI. — 33. l., „Geir“, Bachmann, sbr. 3. bls., 16. l., m. aths. — 34. l., „conjecturu“, tilgátu. — Bls. 8—9; viðvíkjandi þessu, sem Jónas ritar hér um Hallgr. Scheving og Tómas sbr. Bréf T. S., bls. 43—44, bréf til Jónasar, frá 1. Okt. 1828. — 15. l. (á bls. 9), „spillt Gísla“, þ. e. Gísla Ísleifssyni, sbr. kvæðið „Ad amicum“, I. b., bls. 11—18, m. aths., og brotið af „Iðrunarvísum“, I. b., bls. 187, m. aths. Þeir Jónas og Gísli munu hafa haldið vináttu sinni, hvor til annars, ávallt, að lokinni samverunni í skóla; þeir voru sambýlismenn á Garði; fyrst eftir að Jónas kom til Hafnar, og síðar mun Jónas hafa heimsótt Gísla á Selalæk 1837 og 1842. Af bréfi til Páls Melsteds yngra, II. b., bls. 188, má sjá að Jónas hafi sennilega skrifað Gísla 1844, sumarið áður en hann dó; hafa þeir að líkindum oft skrifazt á, en þau bréf munu nú öll glötuð. — Neðan við þetta bréf til T. S. hefir Jónas sett: „(fortsættes)“. Sbr. bls. 8, 25.—31. l. — Sbr. e. fr. Bréf T. S., bls. 49–53.

Bls. 10—11. — TIL MAGNÚSAR EIRÍKSSONAR. *14. Marz 1832.* — Ehr. í hrs. Lbs., nr. 303, fol., skrifað á samanbrotna hálförk. Utanáskrift: „S. T. Hr. studiosus M. Eiriksen a/ Kiöbenhavn“. Bréfið er með fljótaskrift. — Þeir Magnús og Jónas voru bekkjarbræður og útskrifuðust saman, og voru síðan saman í Rv. 2 ár, en Magnús sigldi til Hafnar 1831, ári fyr en Jónas; síðan voru þeir saman í Höfn. Um Magnús sjá e. fr. I. b., bls. 154, m. aths. — Bls. 10, 4. l., „gamli Sveinn“, seglskip, í förum milli Íslands og Danmerkur. — 7.—8. l., „Jóhann Halldórsson“, sonur H. prófasts Ámundasonar á Melstað; útskrifaðist 1831; las síðar lög við háskólann í Höfn og dó þar 1844 (sbr. Skýrslur og reikn. Bmf. 1843, bls. VIII). — Þennan vetur, 1831—1832, mun Jónas oft hafa verið hjá þeim Knudsens-mæðgum í Landakoti, sbr. aths. við kvæðið „Serenade“ í I. b., bls. 243—245, og lýtur miðkafli bréfsins að því. Sbr. e. fr. V. b., bls. LII—LV. — 12.—15. l., „Ball“, o. s. frv., nefnilega í Klúbbfélaginu; Jónas gekk í það 11. Okt. 1830. — 21.—22. l., „conversera“, tala við. — 23. l., „Hjaltested og Fischer“, Ólafur Einarsson Hjaltested, skólakennari í Rv., og Hermann Fischer, þá unglingur (f. 1. Sept. 1815); var hér síðar verzlunarstjóri og kaupmaður; d. 10. Ág. 1850. Ólafur var f. 1801 og útskrifaður úr Bessastaðaskóla 1825. Varð síðar prestur í Saurbæ á Hvalfjarðarströnd og dó þar 1848. Sb. Endurm. P. Melst., bls. 50, og Prestatal Sv. N., bls. 82, og Sögu Rv., I. b., bls. 125 og 252. — Georg, bróðir hans, átti frændkonu Jónasar, Guðríði Magnúsdóttur, prests í Steinnesi. — 24. l., „Ebbesens“, C. W., kaupmanns; um hann sjá m. a. Endurm. P. Melst., bls. 24. — 27. l., „Chr. Möller“, Christian Ludvig M., verzlunarmaður og síðast gestgjafi í Rv., sbr. Sögu Rv., I., 168 og víðar; hann var afi Jakobs alþm. Möllers og Arents Claessens aðalkonsúls.

Bls. 11—12. — TIL DEN KONGELIGE DIREKTION FOR FONDET AD USUS PUBLICOS. *5. Nov. 1835.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn (F. a. u. p. Journal 10, nr. 430). Eru með því þar uppskriftir af prófsvottorðum Jónasar og meðmælaskjal frá kennurum hans, J. Reinhardt og G. Forchhammer, sbr. V. b., bls. LXIX—LXX og fskj. 4—7. — Þessi sjóður, F. a. u. p. (til almennra þarfa), var stofnaður af Friðriki 5. 1765, en upphafinn aftur 1842. Sbr. að öðru leyti umsóknina á bls. 14 (ásamt tilheyrandi skjölum, vottorðum, tillögu og úrskurði í ríkisskjalasafninu), og V. b., bls. LXXIII.

Bls. 12—14. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *15. Jan. 1836.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað annars vegar á arkarfjórðung; hins vegar utanáskriftin: „Til S. T. Herr studios. juris

C. G. Conrahd, a la Christianshavn. Nr. 95, hos Kongen. — Hermed: Havrefrö! Fuglfrö! — Recommenderes Hr. Sören Kattrup, den Gud ledsage!" — Konráð flutti af Garði (Regensen) sumarið áður. Segir í ævisögu hans í Tímar. Bmf., XII., 64, að hann hafi síðan um hríð búið í Borchs Kollegium. Eftir utanáskrift Jónasar á þessu gamanbréfi er svo að sjá sem Konráð hafi átt heima úti á Kristjánshöfn. — Sören Kattrup var sendiboði Bókmenntafélagsins (fyrir 20 dala þóknun á ári) og var oft í snatti fyrir íslenzka stúdenta í Höfn, Fjölnismenn o. fl. — Fyrsta setningin er á ítölsku, Feneyjamállyzku, og þýðir: „Glingraðu við mig, góði; ég er lagleg!" Sennilega haft eftir götustelpu í Feneyjum, og mætti gizka á, hvaðan Jónas hafi fengið það.*) — „Kvist" (neðsta l. á 12. bls.), þ. e. J. D. Kvist prentari; „manuskriftið" (handritið), sem hann hefir átt að fá frá Jónasi, hefir verið af greininni „Af eðlisháttum fiskanna", sem kom í Fjölni 1836, II., 3—14; sbr. V. b., 81—93. — Bls. 13, 1. l.; óvíst um, hver „Mutter Heide" („Mútter Heíðe") hefir verið, — og hvað átt er við með Lyhs (16. l.). — 3. l. er úr gömlu Krummakvæði, sjá Ísl. þjóðlög, Kh. 1906—9, bls. 601. — 8. l., Jón asen (þ. e. asni), orðaleikur til að skopast að nafninu Jonas(s)en. Ef til vill á Jónas hér við vin sinn, Þórð Jónasson (Jonassen); þeir höfðu verið saman í Höfn í 3 ár, en Þórður var nú farinn heim. Síðar voru þeir saman í Rv. og eru hér aftar bréf frá Jónasi til Þórðar, bls. 139—40 og 151—53 og 198—99. — 11. l., „Brynjólfur", Pétursson. — „Jörgin og Óli", o. s. frv.; líklega átt við veitingastað. — „Eitt lítið sjónarspil" hefir verið prentað áður í 1.—3. útg. af ljóðmælum Jónasar, undir fyrirsögninni „Lítill leikur". Yfirskrift Jónasar er skop, eins og allt „sjónarspilið". Í 2. (og 3.) útg. er haft eftir Páli Melsted, að hann og Jónas hafi búið „þessar vísur til að gamni sínu morgun einn í rúminu". Ekki er svo að sjá, að Páll hafi átt nokkurn þátt í þessu; mun það misminni hans. — Grímur græðari eða sáragræðari var Magnússon. Hann átti nú heima á Munkaþverá hjá Ara Sæmundssyni umboðsmanni og Sigríði dóttur sinni, konu hans. Hann hafði lækningaleyfi (var „licentiatus chirurgiæ) og hafði fengizt allmikið við lækningar. Í 2. (og 3.) útg. er sagt í aths. við þessar vísur, að hann hafi eitt sinn höggvið tá af stúlku með sporjárni. Grímur hafði áður verið bóndi á Espihóli um hríð. Nú var hann orðinn hálf-áttræður, er Jónas orti þetta, og dó hálfum mánuði síðar, 30. Jan. Sbr. P. Zoph., Ættir Skagfirðinga, Rv. 1914, bls. 70, Ann. 19. aldar, II., 81, og e. fr. Ljóðabók Jóns Þorlákssonar, II.,

---

*) Skýrt af dr. Sigfúsi Blöndal.

622. — Bls. 14. Kveðjan, á latínu, þýðir: „Þinn allt til dauðans“. — „Mr. Sjonne“, skopmynd af nafni Jónasar, eins og líka utanáskriftin er í skopi, — vitanlega að þeim, er afbökuðu nöfn sín af hégómagirnd, eins og sumir gerðu þá, og gert er raunar enn.

Bls. 14. — TIL DEN KONGELIGE DIREKTION FOR FONDET AD USUS PUBLICOS. *6. Juli 1836.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn; sbr. bréfið frá 5. Nóv. 1835 og aths. við það. — Vottorðin, sem fylgja með, eru svo-látandi:

„At Hr. studiosus juris J. Hallgrimsen har i afvigte Vintersemester hørt mine offentlige Forelæsninger over de nordiske Fiske, og som sædvanligt vist levende Interesse ogsaa for denne Del af Zoologien, bevidnes. — D. 30. April 1836. *J. Reinhardt*“. – „Herr stud. juris Jonas Hallgrimson har i Vinteren $18^{35}/_{36}$ hørt mine Forelæsninger over Danmarks Geognosi med megen Flid og Opmærksomhed, indtil han formedelst Sygdom var nødsaget til at opgive dem, hvilket jeg hermed bevidner med Fornøjelse. Den 5. Juli 1836. *G. Frochhammer*“. — Umsókn Jónasar var nú tekin til greina. Álit sjóðsstjórnarinnar er dags. 30. s. m. Samkvæmt því úrskurðaði konungur styrkveiting 6. Ág., og 26. s. m. tilkynnti sjóðsstjórnin Jónasi hana. Sbr. V. b., bls. LXXIII. — Í 1. l. umsóknarinnar stendur í ehr. (af misminni) „Dec.“ fyrir „Nov.“

Bls. 15. — TIL PÁLS MELSTEDS SÝSLUMANNS. *29. Júlímán. 1837.* — Ehr. í hrs. Lbs. 147, fol., á fremstu bls. af stórri hvartörk; utanáskrift á 4. bls.: „Velbornum Herra Kammerráði P: Melsted, sýslumanni í Árness-sýslu, á Hjálmholti“. — Páll Melsted varð síðar amtmaður. Hann var faðir Páls sagnfræðings (P. M. yngra), er var sambýlismaður Jónasar á Garði. — 9. l. Bjarni í Laugardælum, hreppstjóri og meðhjálpari, var Símonarson. — 11. l. „Bónarskráin til konungs“, sjá um hana í Fjölni, IV., 45—46, og ævis. J. Sig., II., 71 o. áfr. — 15. l. „Séra Árni“, í Görðum, Helgason. — 17. l. „Lector“, Jón Jónsson í Lambhúsum. Hann skrifaði aldrei undir bænarskrána. — Sbr. Bréf T. S., bls. 239—40.

Bls. 16—18. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *8. Ágústmán. 1837.* — Ehr. í K. G. 31 a., skrifað á 2 kvartarkir. Sérstakt umslag, með akkeri í innsiglinu; Konráð hefir skrifað á það: „Borið mér í hendur 12. d. ág.-mán. 1837“. Konráð var í Kh., og hefir bréfið eftir dagsetningunni verið ótrúlega stuttan tíma á leiðinni. — „Helga í Suðurbæ“ var dóttir Ólafs Jónssonar, er þar bjó; sbr. Sögu Rv., I., 178 og 274; fædd um 1802. — 7. l., „tilskrifið“, gamanbréf, að sumu leyti á þýzku, dags. 14. Júní; er í K. G. 31 a meðal fleiri bréfa frá Konráði (o. fl.) til Jónasar.

— 9. l., „búinn að týna henni niður“; hann hafði verið 5 ár erlendis. — 11.—12. l., „stiftamtmanni“, Carl Emil Bardenfleth, sem þá var nýlega (í Júní) kominn í stað L. A. Kriegers, sem fór utan þetta sumar, — kom til Álaborgar seint í Júní;*) sbr. Sunnanp. 1838, bls. 118. — 12. l., „séra Tuma“, Tómas Sæmundsson. — 14. l., „biskup“, Steingrím Jónsson; „Árni“, Helgason, prófastur í Görðum; „Lambhúsa-Jón“, Jón lektor Jónsson. — 24. l., „rita þér“, sbr. Bréf T. S., bls. 214—25. — 29. l., „Snapir og gapir o. s. frv.“, sbr. (62.) er. í Hávamálum: „Snapir ok gnapir, — es til sævar kemr, — örn á aldinn mar. — Svá er maðr, er með mörgum kemr — ok á formælendr fáa“. — Bls. 17, 1. l., „Br.“, eflaust Brynjólfur Pétursson; hann tók próf í lögfræði um vorið og mun hafa farið heim (og þá norður til Víðivalla), snöggva ferð, þetta sumar. Sbr. Bréf T. S., bls. 216. — Þessi kafli er um fjárþröng til útgáfu Fjölnis. — 6. l., „A propos“, vel á minnzt. — 7. l., „bænarskránni“, sbr. næsta bréf á undan, m. aths. — 24. l., „séra Þorláks í Móum“, Loftssonar; Ólafur, sem var trúlofaður dóttur hans, er Ólafur Einarsson Jónssonar (Johnsen), síðar prófastur á Stað á Reykjanesi; sbr. I. b., bls. 283 og 285, m. aths. Stúlkan hét Sigríður, og giftust þau þetta sama ár. Hún var þá 21 árs. Orðatiltæki Jónasar um hana eru tekin úr bréfi Konráðs sjálfs. — 25. l., „Oddgeir“ er O. Stephensen, síðar forstöðumaður hinnar íslenzku stjórnardeildar í Höfn. Hann var frá Esjubergi, næsta bæ við Móa, og var þá í Höfn við laganám, er bréfið var skrifað. — 33. l., „Stefán í Selkoti“, undir Eyjafjöllum, var stúdent. Sbr. Fjölni III., I., 43. Hann var Ólafsson, gullsmiðs, í Selkoti. — Bls. (17—)18, 1. l., „tveir tígulkongarnir“ o. s. frv.; það eiga menn á hættu, að komi fyrir, að sögn, ef menn spila í kirkju eða á aðfangadagskvöld. — 4. l., „Branda“ gæti, ef til vill, verið smástúlka í Kálfholti, dóttir séra Benedikts Eiríkssonar, aðstoðarprests þar þá. Móðir hennar, kona séra Benedikts, var Málmfríður Brynjólfsdóttir, prests þar, Guðmundssonar. Bræður Málmfríðar, konu Benedikts prests, voru þeir Guðmundur og Benedikt, báðir í Kálfholti, en ekki er líklegt, að þeir Jónas og Konráð hafi verið þeim kunnugir. Séra Benedikt var skólabróðir þeirra og kann að hafa verið búinn að skrifa öðrum hvorum þeirra um litlu dóttur sína og þá nefnt hana Bröndu, en Málmfríður hét hún. — Séra Benedikt var móðurbróðir þeirra Eiríks meistara Magnússonar og Eiríks Garð-prófasts Jónssonar. Hann dó 1903, 96½

* Í V. b., bls. LXXX, 24. l., stendur óvart „Krieger“ fyrir Bardenfleth.

árs. — 6. l., „Marmier“, Xavier Marmier, rithöfundurinn franski (f. 1809, d. 1892); var með Paul Gaimard hér 1836 og samdi sögu Íslands og bókmenntasögu; ferðaðist um Norðurlönd næstu ár. Konráð getur um ferð hans í bréfi sínu. — „Litli Xavier Svend etc.“ (8. l.), drengur, sem Málfríður Sveinsdóttir, þjónustustúlka á „Klúbbnum“, átti 21. Apríl s. á. og kvað X. M. vera föður að; drengurinn hét Sveinn Xavier. — Mynd er af Málfríði í „Atlas“ Gaimards, I., 10. Hún var dóttir Sveins Ólafssonar, er var síðasti ábúandinn á Arnarhóli í Reykjavík, og „þótti kvenna fríðust“. Sbr. Rvík. 14 v., bls. 14. — 9. l., „Reiersen“, Christian Reiersen, ritskoðari (censor) í Höfn (1834—50; d. 1876); fremur frjálslyndur. — 15. l., „Lund“ o. s. frv., Morten Frederik L.; hann var þá nýlega (6. Maí) orðinn sýslumaður í Mýrasýslu, aldanskur maður. Sbr. Sýslm.-æfir, III., bls. 372—73. — 18.—19. l., „Guðmundur minn“; Jónas á við Konráð; hann hafði ávarpað Jónas á sama hátt í bréfi sínu.

Bls. 18—19. — TIL DEN KONGELIGE DIREKTION FOR FONDEN AD USUS PUBLICOS. *22. Marz 1838.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, sbr. bréfin frá 5. Nóv. 1835 og 6. Júlí 1836. — Jónas hefir fengið ósk sína uppfyllta; er skrifað á bréfið: „Anviist 37 Rd. 48 Sk. Sölv d. 31. Marts 1838“.

Bls. 19. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *10. Jan. 1839.* — Ehr. meðal annara bréfa Jónasar (og annara) til Finns geymt í ríkisskjalasafninu í Höfn. Veizlan fyrir Paul Gaimard var haldin 16. s. m., sbr. I. b., bls. 57—59, m. aths., og V. b., bls. LXXXVII —LXXXVIII. — Ókunnugt er að öðru leyti um þetta latínska kvæði, en ekki mun það hafa verið prentað, né notað í samsætinu.

Bls. 20—22. — TIL DET HØJKONGELIGE RENTEKAMMER. *24. April 1839.* — Ehr. í Þjóðskjalasafninu, fengið þangað úr ríkisskjalasafninu í Höfn (var þar merkt Isl. J. 19, Nr. 454), en eldra frumrit af þessu bréfi er í nr. 13, fol., í hrs. Bmf., frá því í Marz árið áður. Hefir Jónas ætlað að senda það þá og fara fram á ferðastyrk, en hætt við það. Sbr. V. b., bls. LXXXII, og fylgiskj. 9. — Höfundur ritgerðar þeirrar um Jónas, sem er framan-við 2. útg. ljóðmæla hans, hefir séð þetta eldra frumrit, en ekki vitað, að það var aldrei sent; hefir þetta valdið nokkrum villum í ritgerðinni, sjá bls. XXI o. frv. — Sbr. e. fr. næsta bréf og V. b., bls. XC—XCII, og LXXXV—LXXXVI.

Bls. 22. — TIL DET HØJKONGELIGE RENTEKAMMER. *17. Maí 1839.* — Frumr. í ríkisskjalasafninu (Isl. Journ. 19, 503) áður, nú í Þjóðskjalasafninu. Sbr. næsta bréf á undan og aths. við það. — Svo er að sjá af því, sem skrifað hefir verið í stjórnarskrifstofunni, að tilkynningarnar um greiðslu þeirra

100 + 100 dala, er veittir voru, hafi verið gefnar út eða dagsettar 18. og 25. Maí, en af dagsetningu þessa bréfs er augljóst, að Jónas hefir verið búinn að fá tilkynning um fyrri veitinguna fyrir 18. Maí, þar sem það er skrifað 17. Maí; og sennilegast er, að hann hafi verið búinn að fá greidda síðari upphæðina fyrir 25. Maí, því að 24. Maí fór hann af stað frá Höfn, sbr. III. b., bls. 62. En það er þó ekki fullvíst, að Jónasi hafi verið svarað upp á fyrra bréfið 15. Maí og veitt síðari upphæðin 18. s. m., svo sem gefið er í skyn í V. b., bls. XCII.

Bls. 23—24. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *11. Júlí 1839.* — Ehr. í K. G. 31 a, á 3 síðum á stórri kvartörk, en utanáskrift á 4. síðu, og hefir Konráð skrifað þar: „Borið mér í h. (þ. e. hendur) 9. ágústs“. — Kafli úr bréfinu er prentaður í Skírni, 80. árg., bls. 359. — Bls. 23, 7.—8. l., „Náná hans Fúsa“; óvíst, við hverja er átt. — 11. l., „[fara]“ virðist vanta í ehr. — 11.—12. l., „þeim grænlenzka“, þ. e. hafísnum. — 14. l.; séra Kristján á Bægisá var föðurbróðir Jónasar, Þorsteinsson, prests, Hallgrímssonar. Hann varð síðar prestur á Völlum, 1846, eftir Stefán bróður sinn, föður Skafta Tímoteusar, og dó þar áttræður 1859. — Jónas hefir gert ráð fyrir, að hann hefði lítið gaman af að heyra spóann vella um túnasláttinn (sbr. 12.—15. l.). — 21. l., „náttúruskoðurunum“, þeim J. C. Schythe og Jap. Steenstrup, sem Jónas átti að fylgjast með; en þeir komust aldrei til Norðurlands þetta sumar; sbr. V. b., bls. XCI—XCIII. — Um ferðir Jónasar sjá V. b., bls. XCIV—XCVII, og ferðaskýrslur hans, sem vitnað er í þar. E. fr. Landfrs. Ísl., IV. b., bls. 7 og frv., og ferð þeirra Schythe og Steenstrups s. st., bls. 23 og frv. — 22. l., „arnarbelg og hlýra“, sbr. III. b., bls. 78—80. — 24. l., „kolin“, sbr. III. b., bls. 69—76. — 30. l., „Jóns míns Péturss.“, síðar háyfirdómara; hann var vinur Jónasar sem þeir bræður allir, Brynjólfur (sbr. bls. 13) og Pétur, síðar biskup. — Bls. 24, 2. l., „vogmeri“, sbr. III. b., bls. 83. — 6.—7. l., „kvenmann á 18. árinu“ o. s. frv. Jónas ætlaði til Reykjahlíðar; verið getur, að prestsdóttirin ein þaðan, Hólmfríður, hafi verið á Akureyri, en ætlað nú heim, og komið til orða, að hún yrði Jónasi samferða. Sbr. e. fr. V. b., bls. XCV. — 11. l., „Herthu“, herskipi dönsku, sbr. III. b., bls. 78. — 12. l., „Kr. mínum, og Br. og Páli“, þ. e. Kristjáni Kristjánssyni, síðar amtmanni, Brynjólfi Péturssyni og Páli Melsted yngra, sambýlismanni Jónasar á Garði, síðar málfærslumanni og sagnfræðingi. — 13. l., „Thorsen“, Peder Groth Thorsen, bókavörður við háskólabókasafnið í Höfn, rúnafræðingur; f 1811; d. 1883. — 14. l., „Völvuleiði“ er sennilega forn dys; þar er ólæsilegur rúnasteinn í brotum; sjá skýrslu

Jónasar í næsta bréfi og III. b., bls. 72—73; sbr. e. fr. Kålund, Isl. Beskr., II., bls. 117, og Isl. fortidslevn., bls. 63—64 (119—20). — 15. l., „Möngu litlu“, þ. e. Margrét, bróðurdóttir Odds lyfsala Thorarensen, dóttir Stefáns Th. á Espihóli; hún var þá á 14. árinu. — 16. l., „silfurhólki“ o. s. frv., sbr. bls. 26. — 20.—21. l. o. frv., „Konráð minn á Látrum“ o. s. frv. Konráð var bóndi í Grenivík; hann var Jóhannesson. Jón bóndi á Látrum í Grýtubakkahreppi var Jónsson. Konráð var ekki vinnumaður hans; vinnumaður Jóns hét Stefán og var Stefánsson. Stúlkan, sem Jónas á við, mun hafa verið Guðfinna, dóttir Jóns á Látrum, tæplega tvítug þá. — 24. l., „spekúlantinn“, þ. e. „Skipper og Spekulanthandler Hans Rømer af Rønne“; Jónas tók sér far með skipi hans, „Providence“, frá K.-höfn 24. Maí og kom loks til Akureyrar 18. Júní, sbr. dagbókina frá ferðinni, III. b., bls. 62 o. áfr. — 33. l. Kveðjan, á latínu, er síðustu orðin af þessari setningu: „In cujus rei testimonium subscriptum nomen respice, qværo (eða quæso), meum“, sem þýðir nokkurn veginn: „Gerðu svo vel að líta á nafn mitt undirritað til vitnis um það“.

Bls. 25—27. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *22. Júlí 1839.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn. — Um ferðalög Jónasar sbr. III. b., bls. 66—94. — 4. l., „5“; hann kom 18. Júlí að kvöldi til Reykjahlíðar. — 20. l., „félagsins“, þ. e. Bókmenntafélagsins, sem hafði beðið prestana um sóknalýsingar, sbr. V. b., bls. LXXXV o. áfr., IV. b., bls. 203—15 o. fl. — 25. l., „Völvuleiðið“ o. s. frv., sbr. næsta bréf á undan og eftir, m. aths. — Bls. 26, 3. l., „Kröyer“, Jörgen Jóhannesson Kröyer, sem þá var aðstoðarprestur í Miklagarði, sbr. III. b., bls. 77, m. aths. — 5.—6. l.; um rúnasteininn á Grenjaðarstað sjá III. b., bls. 86—88, m. aths.; e. fr. Kålund, Isl. Beskr., II., bls. 160 og 426. Áletrunin er skrifuð á sérstakt blað, sem fylgir bréfinu; er hún skrifuð með rúnum og með skrifletri fyrir neðan. Jónas réði áletranina rétt. Steinninn er enn á sama stað, og áletrunin skýr. — 8.—9. l.; af steininum á Ljósavatni voru til 4 brot (af 6) 1912. Um hann sjá bls. 29 og Kålund, Isl. fortidslevn., bls. 65 (121). — 31.—32. l., „kansellíráðs sál. Björnsens“, þ. e. Þórðar sýslum. Björnssonar í Garði, d. 1834. — Bls. 27, 10. l.; um þá Forchhammer, Steenstrup og Schythe sjá hér að framan, bls. 340 og 345, og hér fyrir aftan eru mörg bréf til Steenstrups; sömul. er þessara manna getið oftlega í ævisögu Jónasar í V. b., að síðustu á bls. CLXXXIV—V.

Bls. 27—30. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *29. Sept. 1839.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn. — Dagbókin frá ferðalaginu nær til 19. Júlí, sbr. III. b., bls. 62—94, og í yfirliti yfir

öll ferðalögin gerir Jónas nokkra grein fyrir Skagafjarðarferðinni og veikindum sínum eftir hana, sjá III. b., bls. 269.—73. — Bls. 28, 3. l., „Collin“, þ. e. Jonas C., fjármálaráðunautur í stjórninni, hinn ágætasti maður. — 6. l., „félagið“, Bókmenntafélagið. — 9. l., „Gunnlögsen“; Björn Gunnlaugsson var á þeim árum að fást við Íslands-uppdráttinn fyrir Bókmenntafélagið. — 12. l., „íslenzkt steinasafn“; hér mun Jónas fyrst geta þessa safns, sem hann nefnir síðar oft í bréfum sínum. Sjá e. fr. V. b., bls. CXXVII—VIII. — 14. l., „skólann“, þ. e. latínuskólann („lærða skólann“, „menntaskólann“); þangað fór safn Jónasar og varð upphafið að náttúrugripasafni skólans. — 28.—34. l. o. áfr., sbr. III. b., bls. 72—73; þar er mynd steinsins, sú sem Jónas kveðst senda; sbr. e. fr. Kålund, Isl. fortidslevn., bls. 63—64 (119—20). — Bls. 29, 3.—9. l., „Fjalirnar úr Flatatunguskálanum“, sjá Kålund, Isl. Beskr., II., 71, og fortidslevn., bls. 34 (90); e. fr. Árb. Fornlfél. 1888—92, bls. 80, og nr. 8891 í Þjóðminjasafninu, með lýsingu í skrá þess. — 17. l., „Amtmaður Bjarni“, Bj. Thorarensen á Möðruvöllum. — 19. l. o. frv., sbr. bls. 26, 8.—9. l., m. aths. Á rúnasteininum á Ljósavatni hefir staðið: *Hér hvíler Halldóra Þo(r)gils dótter.* — 23. l., „dr. sál. Brynjólfsen“, Gísli Brynjólfsson, prestur að Hólmum, dr. phil., — fyrir ritgerð um rúnir (Periculum runologicum, seu de runorum origine, propagatione et usu) 1823; d. 1827. — Bls. 30, 4.—5. l., „sjóðnum til almennra þarfa“, þ. e. Fonden ad usus publicos, sem Jónas hafði haft styrk úr (150 dali árl.) árin 1836—38, sbr. bls. 11—12, 14 og 18—19, e. fr. bls. 33 og 44. — 11. l., „félagsdeild vorri“, Hafnardeild Bókmenntafélagsins. — 16. l., „K. Kristjánssyni“, Kristjáni, síðar amtmanni; hann sótti um framhald styrksins fyrir Jónas, sbr. bls. 33 og 44 og V. b., bls. XCVIII—IX.

Bls. 30—31. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *3. Okt. 1839.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn. — „Kvæði“ það, sem Jónas á við á bls. 31, 5. l. o. áfr., er raunar 2 kvæði, þau sem eru í I. b., bls. 54—57 og 66—69. Bókmenntafélagið gaf þau út með „Alberts Thorvaldsens æfisögu“, Kh. 1841. Síðara kvæðið hefir Jónas sennilega ort skömmu áður en hann sendi bréfið, en hið fyrra árið áður í Höfn; sbr. aths. við bæði kvæðin og e. fr. V. b., bls. XCVI—VII.

Bls. 31—33. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *4. Okt. 1839.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á sams konar pappír og bréfið frá 11. Júlí. — Konráð hefir skrifað á 4. bls., þar sem utanáskriftin er: „Borið m. í Kh. 29. nóv. 1839 (snemma morguns, með Þorst. frá Mívatni). K. G.“ Og e. fr.: „Skrivuð aptur 2

brjev með Kristjáni. (Vantar að tala við Gaimard)". — „Bruderlein", litli bróðir. — „Schneiderlein", klæðskerinn litli; Jónas á við sjálfan sig með þessu spaugsyrði. — 9. l. a. n., „Lauget", þ. e. Skræderlauget í Höfn. — Bókin, sem Jónas á við, er viðskiptabók klæðskera. Jónasi þótti jafnan leitt, er hann hafði ekki goldið skuldir sínar. — 6. l. a. n., „félagið", Bókmenntafélagið. — 4. l. a. n., „Herthu", herskipinu danska, sbr. bls. 24, m. aths., og III. b., bls. 78. — Bls. 32, 2. l., „Tuma", séra Tómas Sæmundsson, sem var það ár einn höfundur og kostnaðarmaður Fjölnis, V. árg. — 4. l., „Arnkels saga"; Jónas á við Hrafnkelssögu, sem Konráð (og P. G. Thorsen) gáfu þá út. — Um þá útg. sjá t. a. m. Tímar. Bókmfél., XII., bls. 64—65. — 6. l., „Gúman", þ. e. Jóh. Gudmann, kaupmaður á Akureyri, búsettur í Höfn, sonur Guðmundar, er nefndi sig Gudmann fyrstur, faðir Fredriks, sem Gudmanns Minde er kennt við. — 7.—8. l., „hann eineygði Fjölnir"; Jónas á við ritlinginn „Adfinning vid Eineygda Fjölnir" eftir Jón Hjaltalín. Er að sjá af þessu, að ritlingurinn, sem sjálfur var ætíð nefndur „Eineygði Fjölnir" manna á meðal, hafi verið orðinn kunnur á Norðurlandi áður en Fjölnir, V. árg., sjálfur, sem ritlingurinn er um, var kominn þangað frá Höfn. — Sbr. e. fr. bækling séra Tómasar: „Fjölnir og Eineigdi-Fjølnir, Videiar Klaustri, 1840"; sjá um hann Bréf Tóm. Sæm., bls. 263—64. — 9.—10. l., „kom af Nýjabæjarfjalli holdvotur" o. s. frv., sbr. bréfið til Finns Magnússonar 29. Sept. — 10. l., „Dýrleifarnar báðar", þ. e. Dýrleif dóttir Páls Halldórssonar á Jórunnarstöðum í Eyjafirði, og Dýrleif Kristjánsdóttir, uppeldisdóttir hans; báðar ungar stúlkur þá. Dýrleif Pálsdóttir giftist síðar Hallgrími Tómassyni, systursyni Jónasar, og var móðir séra Tómasar Hallgrímssonar á Völlum. — 13.—14. l., „Sibbern talar um", Fr. Chr. S. heimspekingur, prófessor við Hafnar-háskóla (d. 1872). Jónas vitnar, ef til vill, til rits hans, „Menneskets aandelige Natur og Væsen", Kh. 1819—28. — 16. l., „Jóhann sýslumaður" var Árnason; hann dó hálfu ári síðar; sjá um hann í I. b., bls. 219. — 18. l., „Sáka", líklega gæluorð fyrir *strák*. — 28. l., „bókina"; hann á líklega við þá bók, sem nú er nr. 6 í 8 bl. br. í hrs. Bmf. í Lbs.; hefir hann ritað í hana dagbók frá þessari ferð, allt til þess, að hann kom upp að brennisteinsnámunum, sbr. III. b., bls. 62—94. — Bls. 33, 3. l., „kreddu-þórunum", þ. e. kreditórunum; spaugsyrði íslenzkra Hafnarstúdenta.

Bls. 33. — TIL DIREKTIONEN FOR FONDET AD USUS PUBLICOS. *4. Okt. 1839.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn. — Umboð til Kristjáns Kristjánssonar, síðar amtmanns. Kristján

sótti sjálfur um styrkinn undir nafni Jónasar 11. Febr. næsta ár, stílaði umsóknina til konungs. Sbr. e. fr. kvittunina hér fyrir aftan, dags. 13. Júní 1840, og V. b., bls. XCVIII—IX.

Bls. 33—35. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *2. Marz 1840.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn. — Bls. 33, 2. l. a. n., „virða", ehr. veita. — Bls. 34, 5. l., „inform.", information, kennsla. — 17. l., „Kolbjarnarhelli"; sá hellir er nú sagður ókunnur. — Jónas hefir líklega verið nýbúinn að fá skriflegar upplýsingar um hellinn, óvíst frá hverjum, en hann hefir skrifað þær upp á blað, sem hann hefir lagt í spjaldhylki á vasakveri sínu þetta sama ár. Sennilega væri hægt að finna þennan hellisskúta eftir þessum upplýsingum, að minnsta kosti staðinn, sem hér er sagt, að hann sé í. Sbr. þó e. fr. bréf Jónasar til Finns Magnússonar 9. Ág. 1841, bls. 88, 1.—2. l., hér fyrir aftan. — 19. l., „sögu Gests Bárðarsonar"; sagan er venjulega kennd við Bárð, en í niðurlagi hennar er hún þó kölluð „saga Bárðar Snæfells-áss ok Gests, sonar hans". Sá hluti sögunnar er og helzt um Gest, þar sem sagt er frá helli Kolbjarnar. Er hellirinn þar sagður vera „í Brattagili", „í Breiðdalsbotnum, en þat er í framanverðum Hrútafjarðardal, þar sem grynnir dalinn, vestr undir Sléttafelli". — 26. l., „Jón Sigurðsson", síðar forseti; hann átti að vinna úr sóknalýsingunum og semja lýsing Íslands með Jónasi. — Finnur svaraði þessu bréfi 1. Maí og segir þar m. a.: „Okkar góði Jón Sigurðsson hefur því miður legið sóttveikur frá nýári og er mjög vanséð um, hvenær honum batna muni", o. s. frv. — Bls. 35, 3.—4. l., „Indberetning minni", þ. e. skýrslunni um ferðirnar sumarið áður. — 4. l., „pr. Forchh.", þ. e. prófessor J. G. Forchhammer. — 6. l., „stipendíi mínu gamla", styrknum frá sjóðnum til almennra þarfa; sbr. umboðið frá 4. Okt. 1839, bls. 33, m. aths.

Bls. 35—36. — TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR OG KONRÁÐS GÍSLASONAR. *4. Marz 1840.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á smáörk. Á öftustu bls. er utanáskriftin: *Brynjólfur og Konráð.* — Þar hefir Konráð skrifað: „Borið mér í hh. 31. marz 1840 (Póstskj. kom 27.)". Og enn fr.: „Skrivað með Kristjáni (2 brjef)". — Bls. 35, 8.—9. l. a. n., „G. Hjálmars.", þ. e. Gísla Hjálmarssyni, lækni; Jónas hefir ætlað að skrifa honum. Gísli var þá við nám í Höfn, en hann kom raunar heim þetta vor. — 2.—3. l. a. n., „nefndarinnar", Íslandslýsingar-nefndar Bókmenntafélagsins. — 1. l. a. n., „Fjölni"; hann kom ekki út 1840—42; sbr. V. b., bls. CXLIII—IV. — Jónas og séra Tómas voru heima á Íslandi. — Bls. 36, 1. l., „Ursin", þ. e. G. F. K. Ursin, prófessor í stærðfræði við listaháskólann og „observator" í

Stjörnuturninum í Höfn, f. 1797, d. 1849. Jónas hefir um þetta leyti verið farið að langa til að koma tilgreindri bók út á íslenzku. Sbr. V. b., bls. XCIX. — 5. l., „K.“, Konráð. — 9. l. „Magnusen“, Finnur Magnússon prófessor. — 11. l., „með spjótamyndum“; skorur eru í steinana, sem eru vísir enn, eða einn að minnsta kosti, hjá réttinni, en ekki munu þær skorur eiga að vera spjótamyndir. — 14. l., „Tandraseli“, ehr. „Tindraseli“.

Bls. 36—40. — TIL DEILDAR HINS ÍSLENZKA BÓKMENNTAFÉLAGS Í REYKJAVÍK. *9. Apr. 1840.* — Ehr. í hrs. Bmf. í Lbs., nr. 73, fol., skrifað á 3 smáarkir, sem eru lagðar hver innan í aðra í lítið hefti. Á 1. bls. efst er dagsetningin, og neðar er skrifað: „*Frumvarp um veðurbækur. — Til deildar hins íslenzka Bókmenntafélags í Reykjavík*“. — Þetta erindi var tekið fyrir á næsta deildarfundi, 6. Okt. næsta haust (bókað sama dag í dagbók deildarinnar). Fékk þetta mál hinar beztu undirtektir, sbr. V. b., bls. XCIX og CIX. — Bls. 37, 17. l., „veðurbók (Obs. Met.) herra Thorstensens landlæknis“, þ. e. Observationes Meteorologicæ a 1. Jan. 1823 ad 1. Aug. 1837 in Islandia facta a Thorstensenio medico. Hafniæ 1839.

Bls. 40—41. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *31. Maí 1840.* — Ehr. í K. G. 31 a., skrifað á kvartörk; 3. bls. auð, á 4. utanáskrift; þar hefir Konráð einnig sett: „*Skrivað*“. — Bls. 40, 10.—11. l. a. n., „Hafðu blessaður skrifað mér til“; Konráð hafði skrifað Jónasi, sennilega 2 bréf, en þau eru nú glötuð. Enn skrifuðu þeir Brynjólfur honum 19. Maí, og eru þau bréf til bæði, en síðan ekkert annað frá þessu ári. Með bréfinu 19. Maí sendi Konráð Jónasi bók Ursins, og Brynjólfur skýrði frá, að töflurnar fengjust. Jónas hefir ekki verið búinn að fá þessi bréf frá 19. Maí, er hann skrifaði. — 7. l. a. n., „Skúla“, þ. e. Sk. Thorlacius, fulltrúi við skjalasafn innanríkisráðuneytisins í Höfn; d. 1870. Hann var sonur Theodors (Þórðar) sýslumanns Thorlaciusar. 3. l. a. n., „rekreera mig“, hressast. — „Dr. Hjaltalín“, Jón, síðar landlæknir. — 2. l. a. n., „skarifisera“, gera skinnsprettur (til lækninga). — 1. l. a. n., „skrifa á móti Tuma“, séra Tómasi Sæmundssyni, varnarriti hans fyrir Fjölni; það kom út þennan vetur og var skrifað á móti árás drs. Jóns Hjaltalíns, sbr. bréfið frá 4. Okt. 1839 og aths. við það.

Bls. 41. — TIL JAP. STEENSTRUPS. *Vorið 1840.* Ehr. var í eign Joh. Steenstrups, prófessors; ódagsett. Skrifað öðru megin á kvartörk; hinu megin utanáskrift: Hr. Geolog J. Steinstrup. — Fyrir neðan bréfið hefir Jónas skrifað: „Lexicon. — *lasinn* — upasselig. — *sóttarmeðal* — kan, hvis du vil — oversættes ved engelsk Salt. — *tefla við páfann* — spille Tavl (et

eller andet Brik-spil) med Paven; en Talemaade om en vis maturlig Forretning. — *afsaka* — undskylde. — *J. Hallgrímsson* — et Menneske med forvirret Portaaresystem".

Bls. 41—42. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *13. Júní 1840.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn. Bls. 42, 18. l., „bók yfir prestaköllin" o. s. frv.; hún er nú í nr. 4 í arkarbr. í hrs. Bmf. í Lbs.; það af henni, sem Jónas virðist eftir þessu hafa ritað þetta vor, eru þrír fremstu hlutar hennar, merktir A(I)—IV. Sbr. e. fr. V. b., bls. C—CI. — Bls. 43, 2. l., „styrk" o. s. frv., sbr. kvittanirnar hér á eftir, bls. 43—44.

Bls. 43. — TIL DET KGL. RENTEKAMMER. *13. Juni 1840.* Ehr. var í ríkisskjalasafninu í Höfn (Isl. J. 19, nr. 1406) með bréfi frá Finni Magnússyni, dags. 12. Júlí, en er nú í Þjóðskjalasafninu. — Finnur Magnússon sótti fyrir hönd Jónasar 30. Nóv. 1839 (Isl. J. 19, nr. 870) um 100 dala styrk, og var hann veittur 7. Des. 1839, en aðrir 100 dalir voru veittir 7. Apríl, með tilliti til ferðalags þetta sumar, 1840. Sbr. V. b., bls. XCVIII.

Bls. 44. — TIL DEN KGL. DIREKTION FOR FONDET AD USUS PUBLICOS. *13. Juni 1840.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn. Er þar með bréf frá Finni Magnússyni, dags. 12. Júlí. — Kristján Kristjánsson hafði sótt um styrkinn, eins og áður er getið, sbr. umboð Jónasar til hans, dags. 4. Okt. 1839, m. aths. Sjá e. fr. V. b., bls. XCVIII—IX.

Bls. 44—45. — TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR OG KONRÁÐS GÍSLASONAR. *15. Ág. 1840.* — Ehr. í K. G. 31 a, á örk í 4 bl. br.; 3. bls. auð, en utanáskrift á 4., til Brynjólfs. Konráð hefir skrifað þar á: „Skrivað". Klippt er úr fremra blaði og hafa þar farið úr fáein orð á undan setningunni: „Veit ekki, hvort ég kemst svo langt" (2.—3. l. á bls. 45). — Bls. 44, 9.—10. l. a. n., „veiða loftanda" o. s. frv.; sú var trú manna, að veiða mætti loftanda með því að liggja upp í loft úti með opinn munn og skæni yfir. Loftandinn vildi ofan í mann, en lenti þá í skæninu, og gæti maður þá vöðlað því um hann með vörunum og tungunni. Var háski að fá hann ofan í sig, en hafa mátti hann fyrir sagnaranda, ef tækist að veiða hann. Bezt var að ná í hann sem hæst uppi, helzt uppi á fjalli; skyldi legið í forsælu og snúið sér mót norðri. Sbr. Þjóðs. J. Árnas., I. b., bls. 435. — 7.—8. l. a. n., „Hornfiskur"; hornfiskar nefnast tvenns konar hvalir (hnúfubakar, *megaptera boops*, og hafreyðar eða steypireiðar, *balænoptera gigas* eða *Sibbaldi*). Jón Sigurðsson virðist hafa verið búinn að tala um þennan hornfisk, „með skjöldinn á hliðinni", við Jónas. Sbr. e. fr. Bréf P. M., bls. 7—8: „Hann (þ. e. Jónas) fór yfir Arnarfjörð; þar sá hann hval á firðin-

um, og heitir sá Vilpa, og hefir komið þar í nokkur ár og fært þeim kálf. Nú voru þeir nýbúnir að járna kálfinn Vilpu, og bjuggust þeir við hann mundi deyja 2 dögum eftir að Jónas kom þar". — Kálfurinn náðist ekki fyr en um haustið, sbr. bls. 63 og III. b., bls. 133. — Vilpa lifði lengi eftir þetta; „það var stór hafreyður", sem hafði fengið nafnið „af stórri, hvítri skellu, með djúpri dæld ofan í spikið á bakinu hægra megin, á milli horns og blástursholu, og sat sjór í dældinni, þegar hún dró sig fram og bakið kom upp úr sjó". Sbr. skýrslu Gísla Ásgeirssonar á Álftamýri í ritgerð drs. Bjarna Sæmundssonar í Andvara, LIV. árg., bls. 86—87. — „Skjöldurinn á hliðinni" hefir verið þessi „stóra, hvíta skella". — 4. l. a. n., „furutré", þ. e. í surtarbrandslagi. — 1. l. a. n.; „*þótti*" virðist vanta í ehr. — Bls. 45, 8. l., „hreppstjórann frá Fjörgulæk"; Jónas á, ef til vill, við Jón hreppstjóra Þórðarson í Kvígyndisfelli; hann var þá 65 ára. — 13. l., „Stefán minn"; sjá bréfið til Konráðs 8. Ág. 1837. Konráð hafði í gamanbréfi sínu 19. Maí spurt Jónas, hvort hann hefði ekki skrökvað þessu upp á Stefán. Hann hefir sennilega ekki kunnað mikið í þýzku. — 15. l., „Mad. Schäffer", sjá I. b., bls. 288—89, m. aths. — 19. l., „I til Takke tage maa!" Nótur eru krotaðar fyrir ofan orðin, því að þetta mun tekið úr söngleik.

Bls. 45—46. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *16. Ág. 1840.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, á kvartörk, og er utanáskriftin á 4. bls. Mánaðardag vantar, en af innihaldi bréfsins og áfangaskránni frá ferðinni, III. b., bls. 121—24, má sjá, að bréfið er skrifað 16. Ág. — Bls. 46, 3. l., „legstað" o. s. frv., sbr. III. b., bls. 190. — 15. l., „Þ. Helgason", séra Þorsteinn í Reykholti. Sbr. I. b., bls. 102—4, m. aths.; e. fr. III. b., bls. 176—7.

Bls. 47. — TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR OG KONRÁÐS GÍSLASONAR. *31. Ág. 1840.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á 1. bls. á örk í 4 bl. br.; á 4. bls. er utanáskrift til Br. P. — Konráð hefir skrifað þar: „Komið snemma í okt. 1840". — 3. l., „Hrauki", þ. e. hrauktjald, sem þeir Jap. Steenstrup og Jónas hafa legið í á áningarstöðum. — „Staður á Snæfjöllum" heitir nú (eins og áður fyr) Snæfjöll, enda er þar enginn „staður" lengur, hvorki prestssetur né kirkjustaður. — 6. l., „séra Benedikt" Þórðarson var prestur á Stað á Snæfjöllum þessi ár; — síðast í Selárdal. — Bjarni bóndi í Unaðsdal var Eiríksson. Hann var nú um sextugt, en prestur um fertugt. — 12. l., „Rekavík", smávík norðaustan-við Straumnes. — Góð lýsing af staðháttum og öðru þar er í Lesbók Morgunblaðsins, VI. árg., 8.—9. tbl. — Ketilríður í Görðum, Bjarnadóttir, var þar vinnukona, 18 ára að aldri. — 14. l., Jón Eyjólfsson var þá í Vigur, 26 ára

gamall. Jónas þekkti hann frá Höfn; Jón og hann voru þar samtíða veturinn 1838—39. Jón var dóttursonur séra Jóns Þorlákssonar á Bægisá (og móðurfaðir þeirra frænda, Rögnvaldar Ólafssonar, húsameistara, og Georgs Ólafssonar, bankastjóra). Hann var prestur að Stað í Aðalvík 1842—66 (eða raunar —67), dó 1869, sem prestur í Dýrafjarðarþingum. — Gísli var vinnumaður í Görðum; hann var Halldórsson; 10 árum eldri en Ketilríður. — Þau giftust um haustið. — 23. l., „loftanda“, sbr. bls. 44, 9.—10. l. a. n., m. aths.

Bls. 47—49. — TIL DEN HØJE STIFTSØVRIGHED I ISLAND. *12. Okt. 1840.* — Ehr. („Genpart“) í Þjóðskjalasafninu, I. B. J. Nr. 672, 40. Skrifað á 1.—2. bls. á heilörk. — Bls. 47, 1. l. a. n., „en tidligere Ansøgning“; Jón Jónsson (f. Johnsen), biskupsskrifari í Laugarnesi (síðar prófastur í Steinnesi) hafði árið áður, 30. Maí, sótt um Reykholt. Sjá um þá umsókn, ásamt fylgiskjölum, og sömuleiðis þessa, V., b., bls. XCIII—IV og CVI.

Bls. 49—50. — TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR. *14. Okt. 1840.* — Ehr. í K. G. 31 a, á stórri örk í 4 bl. br.; 3. bls. hálf og 4. öll auð. — 9. l. a. n. „En alþing!“ Konungsboðskapurinn um endurreisn alþingis var nú í hvers manns huga. Sjá um það mál t. a. m. rit Páls E. Ólasonar um Jón Sigurðsson, II. b., bls. 108—83. — Þeir skrifuðu allir, m. a., Jón Sigurðsson, séra Tómas Sæmundsson og Brynjólfur Pétursson; og Jónas kvað. Sbr. m. a. V. b., bls. CXVII og CLXXVII. — 6.—7. l. a. n., „Sunnanpósturinn“; sbr. I. b., bls. 165, m. aths. — 2. l. a. n., „kamrinum“, þ. e. Rentukammerið; Brynjólfur hafði nefnt það „leignakamarinn“ í bréfi sínu 19. Maí. — Bls. 50, 1. l., „námana“, þ. e. brennisteinsnámana í Þingeyjarsýslu, sem Jónas rannsakaði (og Sihythe átti að rannsaka) sumarið áður (1839). — 4. l., „Rapport“, skýrslu. — 6.—7. l., „Landmand“, sveitabónda (búhöld); Jón varð háyfirdómari. — 10. l., „kreditóra“, lánardrottna; sbr. bréf til Finns Magnússonar á bls. 54. — 11. l., „Prosowski“; hann var klæðskeri. — 12. l., „Reitzel“, — bóksali; hinir, ef til vill, einnig. — 16. l., „stípendíinu“, frá Fondet ad usus publicos; Jónas fékk það ekki aftur, enda var ekki sótt um það. — Aftur á móti fékk hann framvegis ferðastyrk frá Rentukammerinu.

Bls. 50—52. — TIL DET KGL. RENTEKAMMER. *14. Okt. 1840.* — Ehr. var í ríkisskjalasafninu í Höfn, Isl. J. 19, nr. 1713, en er nú í Þjóðskjalasafninu; sbr. uppkast í hrs. Bmf. í Lbs., nr. 13, fol. — Bls. 52, 10. l., „Foreløbigt Udkast“ o. s. frv., sbr. IV. b., bls. 60—66, m. aths.

Bls. 53—54. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *18. Okt. 1840.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, á stórri kvartörk; 4. bls.

auð. — Bls. 53, 14. l. a. n., „lýsingarnar á brauðunum“, sbr. bls. 42, m. aths. — 8. l. a. n., „efna“, ehr. „enda“. — Bls. 54, 13. l., „Konungsúrskurðurinn af 20. Maí“, um endurreisn alþingis, sbr. bréfið til Brynj. Péturssonar 14. Okt., bls. 49, m. aths. — 16. l., „fjórðungskortið“, fyrsta, yfir Suðvesturland, sbr. Skýrslur og reikninga Bókmfél. 1841, bls. V, 1842, bls. VI, og 1844, bls. V; þá var það loks fullbúið, stungið á eirplötu, en kom þó ekki út fyr en um leið og hin fjórðungskortin.

Bls. 54—56. — TIL J. STEENSTRUP. *18. Okt. 1840.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf. Skrifað á stóra kvartörk; 4. bls. auð. — Bls. 56, 4. l., „s.“, þ. e. *salmo* (lax, silungur); bleikjan í Þingvallavatni er afbrigði af *s. alpinus* (fjallableikju), nefnist vatnableikja *(s. a. dorso nigro).* — Jónas heldur, að murtan sé annað afbrigði af *s. alpinus,* nefnilega *s. pallidus.* Bjarni Sæmundsson álítur að murtan í vatninu sé, ef til vill, ung vatnableikja, en gjámurtan segir hann sé afbrigði, er hann nefnir dvergbleikju (Fiskarnir, Rvík., 1926, bls. 369). — Urriðinn í Þingvallavatni er vatna-urriði, hinn eiginlegi og algengi urriði, en hér á landi eru auk vatna-urriðans tvö önnur urriða-afbrigði, nefnilega birtingur og branda (Fiskarnir, bls. 354—62). — 16. l., „Selskabsmøde“, í Bókmenntafélaginu í Rvík., sbr. bréfið til þess 9. Apríl, m. aths.; Jónas á við fundinn 6. Okt. — 31. l., „Botanik“; J. St. skrifar Jónasi í bréfi sínu 24. Maí n. á.: „Saasnart den botaniske Del i Museet er færdig, skal jeg begynde den islandske Botanik, som du har lovet at oversætte“. — J. St. gaf sér þó aldrei tíma til að gera þetta rit.

Bls. 57—59. — TIL PÁLS MELSTEDS SÝSLUMANNS. *10. Nov. 1840.* — Ehr. í hrs. Lbs. 147, fol., á kvartörk. — 8. l., „tímaritið“, sem séra Tómas o. fl. vildu reyna að koma á stofn. — 12. l., „Secretairinn“, Ólafur Stephensen í Viðey. — 21.—22. l., „Þorsteinn á Eyvindarstöðum“, Jónsson, var stúdent og stundaði kennslu, en fékkst einnig við bókaútgáfu; síðar varð hann kaupmaður í Reykjavík. Hann var frá Auðkúlu og því kallaður oft Kúld. Sbr. e. fr. bls. 124, m. aths., og V. b., bls. CXLV—VI. — Bls. 58, 2. l., „Grími“, Jónssyni, amtmanni, sem sat á stéttaþinginu í Hróarskeldu sem fulltrúi fyrir Ísland (ásamt Finni próf. Magnússyni). Um skattafrumvarp hans og það mál allt sjá Fréttir frá fulltrúaþinginu í Hróarskeldu 1840, sem Jón Sigurðsson o. fl. gáfu út, og rit Páls E. Ólasonar um Jón Sigurðsson, II. b., bls. 104 o. s. frv. — 3. l., „Kjøbenh.-p.“, Kjøbenhavnsposten. — 5. l., „næsta fundi“, embættismannanefndarinnar í Reykjavík. — 10. l., „í kommissíonina“, þ. e. sömu nefnd. — 11. l., „Rothe“, Andr. Bjørn (f. 1762); d. 22. Ág.; var lögfræðingur;

sjá um hann t. a. m. í Bricka, Dansk biograf. Lexikon, XIV., 352—3. — 12. l., „Engelstoft", Laurids, sagnfræðingur (f. 1774). Góður vinur íslenzkra stúdenta í Höfn og höfðu þeir (1830) heiðrað hann með því að gefa út eirstungumynd af honum. E. hafði verið í háskólastjórninni áður, 1817—32; dó 14. Marz 1851. Sjá Bricka, IV., 526—30. — 14. l., „skólann", latínuskólann hér. — 23. l., „sýslulýsingunni"; sýslulýsing Páls er nú í nr. 19, fol., í hrs. Bmf. í Lbs., „skrifuð í Marts-mánuði 1842". — 28. l., „cand. Kristjanson", Kristján, síðar amtmaður. — 30. l., „bænarskránni góðu"; þær voru eiginlega 4, og undirskriftir 142; voru þær um umbætur á verzlunarfarinu. — 31. l., „Knudtzon", Peter Christian; hann átti hér verzlanir þá og lengi síðan, og synir hans 2 eftir hann. Var hann einn af fulltrúum Hafnar á stéttaþinginu í Hróarskeldu og tók ómjúkt á bænarskránum; sbr. rit Páls E. Ólasonar um Jón Sigurðsson; er þar um þetta mál allt í II. b., bls. 86 o. s. frv.; um P. C. Knudtzon sjá e. fr. Sögu Reykjavíkur eftir Kl. Jónsson, I. b., bls. 165, og Sögu Hafnarfjarðar eftir Sig. Skúlason, bls. 286—289. — 32. l., „Séra Hannes", Stephensen á Hólmi. Um þetta mál sjá Bréf J. Sig., 1. safn, bls. 33, m. aths.

Bls. 59—60. — TIL DEN HØJE STIFTSØVRIGHED OVER ISLAND. *19. Jan. 1841.* — Eftir uppskrift í Þjóðskjalasafninu, I. B. J. No. 21 — 41. Bls. 59, 4. l. a. n., „tidligere indgivne Ansøgninger", sbr. umsóknina á bls. 47—49, m. aths. — Brauðið var veitt séra Jóni Gíslasyni í Hvammi, sem þar hafði verið prestur í 40 ár og prófastur í Dala-prófastsdæmi síðan 1816. Hann var nú orðinn hálf-áttræður og hafði tekið vígslu fyrir tæpri hálfri öld. Sbr. Prestatal Sv. Níelss., og bls. 68 hér.

Bls. 60—66. — TIL J. STEENSTRUP. *1. Marz 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf. Skrifað á 2 heilarkir. — J. St. hefir skrifað á það „Besvaret"; — hann skrifaði Jónasi mjög ýtarlegt og langt bréf 22. s. m. og 12. n. m.; er það meðal annara bréfa hans til Jónasar í hrs. Bmf., nr. 13 fol., í Lbs. — Kvöldið, sem Jónas minnist á í upphafi bréfsins, var 28. Ág. 1840. — Bls. 61, 19.—20. l., „Kammerraad", Páll sýslum. Melsted í Hjálmholti, síðar amtmaður. — „Jomfru Melsted", ein af dætrum Páls, sbr. Sýslum.-æfir IV., 302. — 22. l., „Observatorierne", sbr. bréfið til J. St. 18. Okt. 1840. — Bls. 62, 14. l., „Hr. Thorlacius", Árni Ó., kaupmaður. — 22. l., „Eggert Olafsens Ugle", sbr. ferðabók E. Ól. og Bj. Pálss., bls. 705, og V. b., bls. 71 og 74; e. fr. III. b., bls. 125. — 31. l., „ossifragus", örn, sbr. III. b., bls. 132—33. — Bls. 63, 4.—5. l., „Præsten paa Rafnsøre", séra Sigurður Jónsson, faðir Jóns. Sbr. III. b., bls. 133, og

bls. 44 hér. — 22. l., „Kr. B. rostr.“, þ. e. Krøyer, *Balæna rostrata*, sbr. grein hans í Naturh. Tidsskr., II., 617—38. — Hann lýsir einnig fóstri (*Embryo*) úr hval, sem náðist skammt frá Björgvin. — Bls. 64, 4. l., „Bjørn“, þ. e. sennilega Björn Þorláksson í Móum, síðar prestur, sbr. III. b., bls. 261 og 264, m. aths. — 7. l., „murtan“, sbr. bls. 56, m. aths. — 11. l., „Udkast“ o. s. frv., sjá IV. b., bls. 55—60, m. aths. — 14. l., „Ørum & Wulff“; þeir verzluðu í Húsavík og höfðu námana á leigu. — Fjármálastjórnin fól amtmanni loks mörgum árum síðar, 26. Júlí 1845, að rannsaka brennisteinsnámið, því að verzlunarstjóri þeirra, Ørum & Wulffs, sem þá var Jakob Þórarinsson Johnsen, hafði skýrt svo frá 1843, að ekki yrði unnið meira en 12000 lýsipund af óhreinsuðum brennisteini á ári úr námunum, þ. e. minna en helmingur þess, er Jónas hafði talið, að vinna mætti. Mun Johnsen hafa haft rétt fyrir sér, eins og námarnir voru orðnir þá, en hitt sýndu einnig brennisteinsbækur hans, að á árunum 1839—41 var flutt árlega til Húsavíkur 5—7 þús. lpd. meira (þ. e. 17—19 þús. lpd.). Sbr. e. fr. IV. b., bls. 55—60, m. aths., og Ný félagsrit, XII., 53—57. — 19.—20. l., „Fiskeriernes Tilstand“, sbr. III. b., bls. 93—95, m. aths., og V. b., bls. CVIII og CXXXIII. — Bls. 65, 31. l., „Nidda“, O. Krug von Nidda jarðfræðingur; um hann, ferð hans og ritgerð, sjá Landfrs. Isl. III., 230—32. — Bls. 66, 18. l., „Kongens Eje“ þekkist nú ekki. — 20. l., „Bogauktion“, þ. e. Bókasalan; sjá um það rit Fjölni, IX. árg., bls. 6; sbr. e. fr. bls. 68 hér.

Bls. 67—68. — TIL DET KGL. RENTEKAMMER. *6. Marz 1841.* — Ehr. var í ríkisskjalasafninu í Höfn, Isl. J. 19, No. 1933, og þar með „Udkast“ o. s. frv. (sbr. bls. 64), dags. 10. Febr. 1841; er nú í Þjóðskjalasafninu. — Bls. 67, 5. l., „Teistareikjum“, þ. e. Þeista-Reykjum. — 8.—9. l., „Forpagtere“, þ. e. Ørum & Wulff, sbr. bls. 64 hér. — 19.—20. l., „Ekskursion til Akraneset“, sbr. bls. 58; hann kom ofan-að 9. Nóv. — 29.—30. l., „Fiskeriernes Tilstand“, sbr. bls. 64 hér. — Bls. 68, 3. l., „Del af Landet“ o. s. frv., þ. e. Skaptafells- og Múla-sýslur. Jónas ætlaði að ferðast um þær næsta sumar (1841), en ferðastyrkurinn, sem veittur var, nægði ekki til þeirrar ferðar. Sbr. béf til J. St. 24. Júlí og Finns Magnúss. 9. Ág. s. á. Næsta vor var veittur meiri ferðastyrkur og fór Jónas þá (sumarið 1842) hina fyrirhuguðu ferð.

Bls. 68—69. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *6. Marz 1841.* — Ehr. í K. G. 31 a, á lítilli örk í 4 bl. br. Neðst á 4. bls. hefir Konráð skrifað: „Barst mér í hh. 18. marz 41“. — Tvær smágreinar úr bréfinu eru prentaðar í Skírni, 80. árg., bls. 359.

— 14. l. a. n., „hugvekjur“ séra Tómasar voru tvær af þeim „þrem ritgjörðum“, sem 17 landar í Höfn gáfu út þar sama árið. Sbr. Bréf T. Sæm., bls. 280—81. — 11. l. a. n., „spóann“, sbr. bls. 72—73, m. aths. — 9.—10. l. a. n.; Skúli Thorlacius var sonur Þórðar sýslumanns Skúlasonar rektors Thorlaciusar; sbr. bls. 40, m. aths. — Skúli var lengi fulltrúi við ríkisskjalasafnið í Höfn; dó 25. Nóv. 1870. Hann var einn af Fjölnismönnum. Eftir hann er sagan „Góður snjór“ í Fjölni 1843, sem Konráð hefir eignað Jónasi í Fjölni 1847 (IX. árg.), bls. 5. Sbr. Fundabók Fjölnisfélags, Eimr., 32. árg., bls. 276 og 278. — 9. l., „aðra hugvekju“; hann mun eiga við skopleikinn „Bókasalan“, sbr. bls. 66, m. aths. — 5.—6. l., „sækja um brauð“, sbr. bls. 59—60, m. aths. — Bls. 69, 1. l.; Gísli Hjálmarsson bjó þá á Hallormsstað og fékkst við lækningar, prófláus. Hann fór til háskólans í Höfn næsta sumar, 1842, og hélt áfram námi. Sbr. I. b., bls. 360. — 5. l., „kryfja kútmaga“, sbr. bls. 62. — 6. l., „kroppa (skelettera) arnir“, sbr. dagbók Jónasar frá þessum vetri, III. b., bls. 125—35. — 9.—10. l., „brauðalýsingarnar“, sbr. bls. 42 hér, m. aths. — „veðurbókunum“, sbr. bls. 36—40, m. aths., bls. 53, 56 og 61. — 13. l.; Fjölnir kom ekki út þessi ár, ekki fyr en Jónas var kominn aftur til Hafnar. — 14.—15. l., „Alþing hið nýja“ (I. b., bls. 79—81, m. aths.) kom í næsta (VI.) árg. Fjölnis; en „Thorvaldsens-kvæðið“ (16. l., sbr. bls. 31, m. aths.) var prentað aftan-við ævisögu hans, sem kom út þetta ár í Höfn. — 17. l., „5 dali“, tillagið eða gjaldið fyrir Fjölni. — 18. l., „skólanum“, latínuskólanum, sem átti að flytja aftur til Reykjavíkur, í nýrri mynd. — Þegar úr því varð nokkrum árum síðar og Sveinbjörn Egilsson varð rektor, var Konráði veitt þar kennaraembætti, 27. Apríl 1846, en aldrei varð þó úr því, að hann færi heim og tæki við því. Sjá t. d. Tímar. Bókmfél., XII., 72—73. — 19. l., „Scheving“, dr. Hallgrímur, kennari; sbr. bls. 8—9 hér og V. b., bls. XXX. — 23. l., „Melsted“, Páll, síðar málaflutningsmaður og sögukennari, sambýlismaður Jónasar á Garði. Jónasi hefir þótt undarlegt, að hann skyldi ekki vera boðinn, en óvíst er, hvort það hafi verið Páli að kenna. — Páll kvæntist 30. Des. 1840 Jórunni Ísleifsdóttur háyfirdómara á Brekku á Álftanesi, Einarssonar, systur Gísla Ísleifssonar (Einars; sbr. I. b., bls. 320, og „Dægradvöl“, bls. 38). Páll var að eins 5 árum yngri en Jónas, en dó ekki fyr en 1910, nær tíræður. Í Sýslum.-æfum, IV. b., bls. 190—91 og 362—64, er stutt yfirlit yfir ævi hans, en gerst segir hann sjálfur frá ævi sinni allt til ársins 1891 í Endurminningum sínum, sem Fræðafélagið í Höfn gaf út 1912, á aldarafmæli hans. — Hann var sonur Páls sýslumanns Melsteds,

kammerráðs, síðar amtmanns. — 24. l., „Frökenin“; svo var Jórunn nefnd venjulega á Álftanesinu, að útlendum sið, meðan hún var ógift (sbr. „Dægradvöl“, bls. 38). — 25. l., „Gvöndur okkar“, ef til vill Guðmundur frá Ási í Vatnsdal, Guðmundsson, bónda þar. Hann var fæddur 11. Ág. 1807, stúdent 1832 (í heimaskóla). — Hann varð löngu síðar, 1861, prestur, fyrst að Staðarhrauni, síðan til Breiðuvíkurþinga og loks í Nessþingum; d. 1875.

Bls. 70—72. — TIL PÁLS MELSTEDS SÝSLUMANNS. *24. Apr. 1841.* — Ehr. í hrs. Lbs. 147 fol., á heilörk, en á 4. bls. er utanáskriftin ein: „Velbaarne Herr Kammerraad Sysselmand P. Melsted, Hjálmholti“. — 12. l. a. n., „conditio sine qva non“, óhjákvæmilegt skilyrði. — 4. l. a. n., „í sumar“, nefnilega á 2. fundi embættismannanefndarinnar í Reykjavík. Um þann fund og það mál, sem Jónas ritar hér um, má sjá í ævisögu Jóns Sigurðssonar eftir Pál E. Ólason, I. b., bls. 143—47, o. s. frv., og svo í Tíðindum frá nefndarf. 1841. — Bls. 71, 2. l., „andlega kraftinn“, orð séra Tómasar Sæmundssonar í grein hans um Alþingi í „Þrem ritgjörðum“. — Páll vildi hafa Alþingi í Reykjavík. — 7. l., Bardenfleth hafði verið stiftamtmaður. — 8. l., „prins Fritz“, ríkiserfingi, síðar Friðrik 7. Hann kvæntist, í annað sinn, 10. Júní 1841. Bardenfleth og hann voru góðir vinir, þótt ólíkir væru. — 9. l.: Þorkell Hoppe var bróðir Peters F. Hoppe stiftamtmanns, sem Jónas kvað til fyrir skólans hönd 1829, sjá I. b., bls. 29—30, m. aths.; sbr. einnig kvæðið til eftirmanns hans á bls. 239, m. aths. — Sbr. e. fr. ritið Íslendingar í Danmörku, eftir dr. Jón Helgason, biskup, Rvík., 1931, bls. 31—32. — 10. l.; Þórði Guðmundssyni var veitt Gullbringusýsla 14. Jan. 1841. Um hann sjá Sýslum.-æfir, IV., 367—69. — 11. l., Norðursýsla = Þingeyjarsýsla. Skifting hennar fór fram þetta ár, en 10 árum síðar voru þær sýslur aftur sameinaðar í eitt lögsagnarumdæmi. — 18. l., „haud“, 2. einkunn. — 19. l., „laudi“, 1. einkunn. — P. Havsteen, sbr. I., bls. 128—29, m. aths. — E. Briem, Eggert Ólafur Gunnlögsson Briem; sjá um hann í Sýslum.-æfum, II., 249, og víðar. Hann var faðir Eiríks prófessors og þeirra mörgu systkina. — 21. l.; Bornemann, Matthias Hastrup, var lögfræðingur. Hann mun almennt talinn hafa andazt 29. Okt. 1840. Sjá Bricka, Biogr. Lexikon, II., 538—40. — 22. l.; Algreen-Ussing, Tage, stórmerkur lögfræðingur og stjórnmálamaður, f. 1797, d. 1872. Sjá Bricka, XVIII., 130—34. Hafði afskipti af íslenzkum stjórnmálum á stéttaþingunum í Hróarskeldu. Hann varð aldrei konungsritari, en borgarstjóri varð hann í Höfn eftir fá ár. — 1.—2. l. a. n.; Balthasar Matthias Christensen var einn hinna merkustu stjórnmálamanna í Danmörku; f.

1802, d. 1882. Hann var á stéttaþinginu í Hróarskeldu og lét íslenzk mál til sín taka 1842 á hinn göfugmannlegasta hátt, svo sem alkunnugt er. Mun það honum að miklu leyti að þakka, að allar umræður á Alþingi skyldu fara fram á íslenzku. Sjá um hann í Bricka, III., 455—60, og ævis. Jóns Sigurðssonar, II., 151 o. s. frv. — Þessi dómur, sem féll á hann (í Marz þ. á.) var vegna ræðu, er hann hafði haldið (7. Maí árið áður) í prentfrelsisfélaginu í Höfn. — Bls. 72, 1. l.; Orla Lehmann var einnig framúrskarandi stjórnmálamaður og ættjarðarvinur; hann varð síðar ráðherra og um hríð einn þeirra manna með Dönum, er mest fylgi höfðu og alþýðuhylli, enda talinn allra manna bezt máli farinn, er fæðst hafa með þeirri þjóð, og jafnframt aðdáanlegt glæsimenni og gáfumaður með afbrigðum. Hann lét einnig stjórnmál vor til sín taka, bæði með Balthasar Christensen á stéttaþinginu í Hróarskeldu og síðar, á efri árum, en þá þó eigi á þann hátt, er oss bezt gegndi. — Þessi „Generalfiskalstiltale", sem Jónas getur um, var fyrir ræðu, er Lehmann hélt úti á Falstri í Janúar þ. á. Ræðan var andrík og hrífandi, en Lehmann varð á að segja, að einveldsstjórn veitti bændum enga trygging fyrir því, að allir einvaldsherrar yrðu svo hlynntir þeim sem hinn síðasti konungur þeirra, Friðrik 6., hafði verið. Lehmann var dæmdur í 500 dala sekt í undirrétti, en hæsti-réttur breytti því í 3 mánaða fangelsi. Varð þá uppi fótur og fit um land allt, svo að lá við upphlaupum, en dómurinn varpaði hinum skærasta frægðarljóma á Lehmann og aðdáun þjóðarinnar fylgdi honum í fangelsið og úr. Hann var f. 1810 og dó 1870. Sbr. Bricka, X., 170—80. — 4. l.; Knudtzon, sbr. aths. á bls. 355 hér. — Wellejus, Fredr. Westy, var danskur kaupmaður, sem átti verzlun í Rvík.; sömuleiðis Schmidt (í félagi við Andresen).

Bls. 72—73. — TIL J. STEENSTRUP. *5. Júlí 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups prof., skrifað á litla kvartörk. Á 4. bls. er utanáskriftin: „Herr Candidat Japetus Steenstrup, Naturforsker, Kjøbenhavn". E. fr.: „Aflægges paa Universitets-Museet, Nørregade", — og þar framundan: „Hermed en Kasse, mærket U. M. / J. H. 2". Ofan-við utanáskriftina, efst í vinstra horni, er: „No. 1". — Aftan-á bréfinu, samanbrotnu: „At afsende med Paqvet-skibet, Capt. Anonsen". — Bls. 72, 4. l. a. n.: „*numenius*", spói. Hér er um ham af spóa að ræða, og sést af framhaldinu, hvernig á þeirri sendingu stendur. — Bls. 73, 11. l., „Afrejsen"; Jónas komst ekki af stað í ferðalag sitt fyr en 11. s. m. að kvöldi, sbr. dagbók hans, III. b., bls. 146. — 16.—17. l.; séra Tómas Sæmundsson dó ekki 24. Maí, heldur 1 viku fyr, 17. Maí. — 21. l., „þjalarkoli"; í fiskatali sínu, sbr. V. b., bls. 108, skrifar Jónas

nafnið svo :„þjalakoli“. — Annars hefir þessi fiskur ýms önnur íslenzk nöfn, sbr. rit Bj. Sæm., Fiskarnir.

Bls. 73—74. — TIL J. STEENSTRUP. *5. Júlí 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað á litla kvartörk; utanáskrift á 4. bls.: „Herr Candidat Japetus Steenstrup, Naturforsker, Kjøbenhavn“. Þar fyrir neðan, til hægri: „Aflægges snarest muligt paa det kongelige zoologiske Museum i Stormgade“, og til vinstri: „Hermed et lille Glas med levende Landmollusker (m. Steenstrup)“. Efst í vinstra horni: „No. 4“. — Bls. 74, 1. l., „Hrauki“ (ehr.: „Hröiki“), þ. e. í ferðatjaldinu (sbr. bls. 47); um þetta tjald Jónasar sjá bréf hans til J. St. (4.—)6. Okt. 1841, m. aths. — 6. l; „Móháls“ mun nú almennt nefndur Núpshlíðarháls. Sbr. III. b., bls. 98—99, m. aths. — 13. l., „Eggert“, þ. e. ferðabók Eggerts Ólafssonar; Eggert getur þess þar á bls. 1020, að þessi landkuðungur (hússnigill), sem Jónas kallar hér „*helix nemoralis*“, sé í Núpshlíð; Eggert kallar hann „*nerita testa globosa planiuscula*“. Hann kom í Núpshlíð 1755. — Sbr. e. fr. bls. 78, m. aths.

Bls. 75. — TIL ZOOLOGISK MUSEUM I KØBENHAVN. *5. Júlí 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað á hálfa kvartörk. — Nákvæm lýsing á þessum fiski, sem bréfið er um aðallega, fylgdi með bréfi til Reinhardts prófessors 6. Okt s. á., sbr. bls .109—11, m. aths. — Fiskurinn varð ónýtur á leiðinni til Hafnar. Jónas nefnir hann, manna fyrstur, að því er helzt virðist, *anarrhichas latifrons* og segir hann hiklaust, að þetta sé úlfsteinbítur, en ekki blágóma, og gerir hann því greinarmun á þeim tveim fiskum. Virðist hann hafa farið í því efni eftir lýsingu Sigurðar hreppstjóra Helgasonar á Jörfa, sem hann getur um í bréfinu; sú lýsing er í dagbók Jónasar frá 12. Jan. 1841 (sjá III. b, bls. 125 o. áfr.), en ekki prentuð hér með henni, þar sem hún er ekki eftir hann sjálfan; en sbr. bls. 144. — Bjarni Sæmundsson lítur svo á í bók sinni, Fiskarnir, bls. 167, að *an. latifrons* sé blágóma, en getur þess (bls. 165), að hlýrinn, *an. minor*, er Eggert Ólafsson nefndi svo, sé kallaður úlfsteinbítur sums staðar á Vestfjörðum. Þar á móti nefnir Þorv. Thoroddsen *an. latifrons* úlfsteinbít, eins og Jónas gerði. — *An. Eggerti* er *an. minor*, hlýri. — Sbr. bréf til J. St. 24. Júlí s. á. og 11. Febr. 1843, og V. b., bls. 99—100, m. aths.

Bls. 75—76. — TIL J. STEENSTRUP. *6. Júlí 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað annars vegar á lítið blað. — Bls. 75, 4. l. a. n., „Skind“, þ. e. hamir af fuglum. — Bls. 76, 1. l., *tr. (tringa) cinerea*“ er rauðbrystingur. Merkið er kynferðistákn, merkir karlkyn. — Sjá e. fr. um þennan sama

fugl III. b., bls. 125 og V. b., bls. 75—76, þar sem er nákvæm lýsing af honum.

Bls. 76. — TIL BJARNA THORARENSENS. *13. Júlí 1841.* — Ehr., uppkast, hripað ógreinilega með blýanti, er í nr. 13 fol. í hrs. Bmf., á síðara blaðið af lítilli kvartörk, ódagsett, en af dagbók Jónasar (sbr. III. b., bls. 147) má sjá, að hann var 13. Júlí um kyrt á Þingvelli. — Nú er óvíst, hvað Jónas á við, að hann hafi sagt við Bjarna. — Ummælin um Skjaldbreið o. fl. benda til, að kvæðið þjóðkunna, sem hann orti daginn eftir (sbr. I. b., bls. 93—95, m. aths.) hafi verið farið að mótast í huga hans. — „Blaðið, sem að innaní er" — —; hann á sennilega við sögguna um djöfulinn og bjargið, og mannamúginn, sem djöfullinn lauk upp höfuðskeljunum á; hún er hripuð með blýanti á fremra blað þessarar kvartarkar; sbr. e. fr. bréf til Konr. Gíslasonar á bls. 79—84, m. aths. — Það er víst, að hann sendi Konráði þá sögu í því bréfi, og hafði auk þess skrifað hana á annað blað og ætlað honum, en það er í rauninni alveg óvíst, hvort hann hefir sent Bjarna hana eða jafnvel þetta bréf. — 5. l. a. n., „Þorkel", þ. e. Þ. Hoppe, kammerherra, sem þá var stiftamtmaður og amtmaður í Suðuramtiun; hann hafði verið skipaður (eftir K. E. Bardenfleth) 21. Apríl um vorið. Sbr. bréf til Páls Melsteds sýslumanns 24. s. m., hér fyrir framan (bls. 71). — Fyrir ofan orðin „liggi á, geti" í 4. l. a. n. sýnist vera 1—2 orð milli lína, en það er óskýrt.

Bls. 77—79. — TIL J. STEENSTRUP. *24. Júlí 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað á heilörk. Umslag er með árituninni: „Hr. Naturforsker Japetus Steenstrup, Kjøbenhavn. — Aflægges paa kongeligt zoologisk Museum, Stormgaden. — Anbefales Hr. Pastor J. Hjortson til hurtig Befordring til Reykjavík. J. H.". — Og e. fr. á bakhlið: „Hr. Kjöbmand Siemsen ombedes at ville besørge dette Brev afsendt med første Skibslejlighed til Khavn. — J. H." — J. Hjortson er séra Jón Hjörtsson á Gilsbakka og Siemsen er Carl Fr. S. í Reykjavík. — Bls. 77, 13. l., „Pengene" o. s. frv., sbr. aths. við bréf Rentek. 6. Marz s. á. — 5. l. a. n., „rundt om „Skjaldbreið", sbr. III. b., bls. 147 o. áfr., m. aths., I. b., 93—95, m. aths., og V. b., bls. CXVIII—IX. — Bls. 78, 7. l., „Eggerts *hel. nem.*" o. s. frv. Eggert nefndi þessa meyjarpöddu „*nerita*" o. s. frv., en Jónas og Steenstrup munu hafa álitið, að það kynni að vera *helix nemoralis;* St. áleit hana síðar vera *hel. hortensis,* en það er sú, sem nefnd er *helicogena hortensis.* — Jónas á e. fr. við það, sem Eggert segir í ferðabók sinni á bls. 1020. Sbr. bls. 74, m. aths. — 12. l., „Grákollugil" o. s. frv. Jónas mun hafa frétt um þau sumarið

áður; hann hefir skrifað efst á 7. bls. aftan-frá í vasabók sinni frá því ári: „Grákollugil á sunnanverðri Holtavörðuheiði“. — Gil þessi eru austan Norðurár, skammt fyrir suðaustan Heiðarsporðinn. — 8. l. a. n., „Foranstaltninger“; sjá e. fr. bréf til J. St. 18. n. m., m. aths. — 7.—8. l. a. n., „dine og Kammerets Træer“, sem höfðu verið send Jónasi til að gróðursetja, ásamt birkifræi; sbr. Mindeskr. for J. St., IV., 10 nm.; e. fr. bréf til J. St. 17. Ág. s. á. — Bls. 79, 2. l., „Úlfasteinbít“ nefnir Jónas annars úlfsteinbít, sem er réttara. — 2.—3. l., „Mohrs *blennius*“; Nicolai Mohr var færeyskur náttúrufræðingur, sem ferðaðist hér 1780—81 og gaf síðan út náttúrusögu Íslands, Forsøg til en isl. Naturhistorie o. s. frv., Kh. 1786; sbr. Landfrs. Isl., III., 76—83. Hann nefnir skerjasteinbít *blennius (Gun(n)ellus)*. — 14. l., „Budenstad“; svo nefndu Danir Búðir á Snæfellsnesi. — 18. l., „ikke meget rask“; hann hefir þá sennilega ekki enn verið laus við sjúkdóminn, sem hann þjáðist af árið áður.

Bls. 79—84. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *2. Ág. 1841.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á 2 heilarkir. — Bls. 79, 2.—3. l. a. n., „bréfið þitt í vor“; það mun glatað. — Bls. 80, 1. l., „spóann“, sjá bréf Jónasar til Konráðs 6. Marz og J. St. 5. Júlí s. á. — 4. l., „Sjónum spanska etc.“, sbr. kvæði Jónasar „Í spanska sjónum“; hér er átt við gamanvísu, sem hann nefnir „gömlu vísuna“ sína í bréfi til Þórðar Jónassens 18. Okt. 1842. Sbr. bréf hans til Konráðs 17. Okt. 1842. — 5.—6. l., „rúnastein“ o. s. frv., sbr. bréf til Finns Magnússonar 9. s. m., dagbók Jónasar 26. Júní s. á., vasakver hans frá s. á., III. b., bls. 144—45, og einkum útdrátt af dagbók hans s. á. viðv. fornleifarannsóknum hans, sjá III. b., bls. 167—69. Steinninn er alkunnur og óbreyttur enn. Bandrúnirnar og búmerkin á honum eru vafalaust ekki frá fornöld. — 16. l.; um Bjarnarhelli og áletranir í honum sjá III. b., bls. 182—85. Sbr. Kr. Kålund, Isl. Beskr. I., 394. — 18.—19. l.; rúnaáletrunin er mannsnafnið *Grímr.* 3. og 4. rún eru alveg saman og hefir Jónasi sýnzt þar standa bandrún, er lesa ætti *um*, og hefir ekki séð, að fremsta rúnin er stungin (g, en ekki k). — Bls. 80—81. Um söguna um djöfulinn á Þingvelli sbr. bréf til Bj. Thor. 13. Júlí s. á. Sagan er sett hér eins og Jónas hefir haft hana í þessu bréfi, ásamt því niðurlagi, sem hann hefir gert síðar og sett í viðbæti 6. s. m. við þetta bréf, sbr. bls. 82. Í blýantsuppkastinu frá 13. Júlí (í hrs. Bmf., 13, fol.) er orðalagið hér um bil eins og í bréfinu; en innan-í bréfinu er nú annað bréf, útskrifuð kvartörk; það er til Konráðs einnig, — er með ávarpinu „Konráð!“, en ódagsett. Er það bréf einmitt þessi sama saga, en allmikið öðruvísi orðuð. Það mun vera fyrsta

frumrit sögunnar. Síðan hefir Jónas umbætt hana og ritað þá blýantsuppkastið. Eftir því kann hann að hafa ritað söguna handa Bjarna amtmanni (sbr. bréfsuppkastið til hans 13. Júlí) og síðan aftur handa Konráði í þessu bréfi frá Stað, en hætt við að senda Konráði bréfið, sem hann skrifaði á Þingvelli. Það hefir hann þó geymt, og Konráð síðar lagt það innan-í bréfið frá Stað. — Þingvallar-bréfið er þannig:

Konráð!

Þetta skrifa ég á alþingi og er nú einn á ferð, eins og þú getur nærri. Sólin gekk undir Almannagjá í heiðskíru veðri, en tunglið kom upp í dagmálastað. Þá stóð ég á Lögbergi í næturkyrðinni og sté í dómhringinn, og talaði hátt og flutti mál mín, en þingheimurinn skildi mig ekki, — ærnar á Þingvöllum; þær lágu sumar, en sumar stóðu og gláptu á mig. Þær munu vera bæla dar þarna á nóttunni. Ég tók stein af rænli og kastaði honum ofan í Flosagjá; hann sökk á kaf og hvarf með öllu, og lagðist til hvíldar í gjánni, líklega til heimsins enda „eins og frægð og heiður þjóðarinnar“, sagði djöfullinn; — hann stóð á gjáarbakkanum hinu megin og hló kaldahlátur; það gerir hann ævinlega, þegar hann heyrir eitthvað sökkva. „Farðu frá mér“, sagði ég, „þú ert illur andi og nafn þitt er djöfullinn“. „Kallaðu mig hvað, sem þú vilt“, sagði röddin, „en ég mun fara minna ferða, því ég er höfðingi drottna þinna“. Þá sá ég leidda fram nokkra menn, og þekkti ég sum andlitin, en sum voru óskýr í hálfdimmunni. Og djöfullinn gekk þar að, sem þessir menn voru leiddir fram, og hann rétti út hina hægri hönd og lauk upp höfuðskeljum mannanna og hugði að. Og enn rétti djöfullinn út hina vinstri hönd og tók úr höfðum þeirra, sem fram voru leiddir, hnefa sinn fullan og leit á í tunglsbirtunni. „Það er eins og við var að búast“, sagði andinn, „illar kvarnir og harðar, og hausinn fullur, en ekki nema ein kvörn í þorskkindinni“. Og djöfullinn tók einn mikinn stein og færði í gjána, og djöfullinn sagði: „Hann er sokkinn á kaf og horfinn með öllu, og lagztur til hvíldar í gjánni, líklega til heimsins enda, eins og frægð og heiður þjóðarinnar“. — „Farðu frá mér, andskoti“, sagði ég þá, „því þú ert lygari, og sannleikur var aldrei á vörum þínum. Þú hefir sýnt mér kvarnir í höfði nokkurra manna, en þeir eru fáir að tiltölu og allir úr *þínu* liði, — gáðu að því“. „Saa god Nat da“, sagði djöfullinn; „vi tales nok ved en anden Gang, hvis De kommer til Danmark i Efteraaret“. „Meget forbunden; hils dine Venner og Bekendtere“. „Ak“, sagði djöfullinn, „det er et smukt Sprog, det danske, men dette

Menneske taler det ikke godt". Að því búnu varð hann að reyk og hvarf út í nóttina, en ég fór að ganga.

Bls. 80, 12. l. a. n., „fyrir fjórum árum", sumarið 1837, er hann fór snöggva ferð heim frá Höfn. Hann kom þá á Þingvöll, og má sjá á bréfi Tómasar Sæmundssonar 4. Apríl 1838 (Bréf T. S., bls. 23), að Jónas hafi þá þegar einnig skrifað séra Tómasi svipaða sögu um djöfulinn á Þingvelli, en það bréf Jónasar mun nú glatað. — 9. l. a. n., „Sléttumanna", þ. e. Pólverja. — 7. l. a. n., „ærnar prestsins"; það var gamall siður, sem hélzt við til skamms tíma á prestsetrinu á Þingvöllum, að bæla ærnar á Lögbergi, sem kallað var, eða Spönginni, svo sem riminn þar á milli Flosagjár og Nikulásargjár var oftast nefndur af heimamönnum. — Bls. 81, 14.—15. l., „Salomon Drejer", sjá I. b., bls. 252—53, m. aths. — Bls. 82, 6. l., „Hallgr. Eldj."; um hann sjá V. b., bls. X—XI. — 14. l., „Páll"; ókunnugt, hver hann er; sennilega séra Páll Jónsson „skáldi". — 21.—22. l., „séra M. Hákonarson", þ. e. Magnús Hákonarson, sem raunar varð ekki „séra" fyr en 4 árum síðar; þá varð hann prestur í Miklaholti. — 24.—25. l., „séra Benedikt Eiríksson"; sjá bréf til K. G. 8. Ág. 1837, m. aths. — 26.—27. l., „ekki má prenta hann Brand ti sona"; virðist vera gamall talsháttur, og þá sennilega um leikrit Geirs biskups Vídalíns; það var aldrei prentað fyr en 1846. Jónas á líklega við Þingvallar-söguna um djöfsa, sem er í þessu bréfi, hefir ekki viljað, að Konráð setti hana í Fjölni, ef hann yrði gefinn út. Jónas lét heldur aldrei prenta hana þar, en Konráð setti hana með öðru eftir Jónas í IX. árg., bls. 52—53. — Bls. 83, 3. l., „Brynmejers", þ. e. Brynjólfs Péturssonar. — 5. l., „Finni", Magnússyni próf.; hann veitti móttöku ferðastyrknum og greiddi nokkuð af honum til Konráðs handa ýmsum, sem áttu hjá Jónasi í Höfn, svo að hann þyrfti ekki að senda peninga frá Reykjavík þangað. — 11. l., „jómfrú Wilhelm" er ókunn. — 14.—15. l., „Bosje, tsarja chrani" (sem Jónas ritar svo: „Botsche C'Zara grannie) er upphafið á rússneska keisarasöngnum, sbr. I. b., bls. 175, m. aths. — 13. l. a. n., „ölkeldu"; um hana sjá ferðabók Ólafs Olaviusar, bls. 312—13, og Alm. landaskipunarfræði, I., II., 221—22. — Er Konráð setti Þingvallar-söguna í Fjölni, hefir hann gjört dálitlar orðabreytingar á henni í frumritinu, helzt í niðurlaginu: „Ég sneri mér við" (7. l. a. n.) hefir í frumr. verið upphaflega: „sneri ég mér þá við"; „þjóhnappana" (4. l. a. n.) er fyrir „rassinn", og „hafa þá" (2. l. a. n.) er fyrir „mæta með þeim". Breytingar þessar eru hér teknar til greina, þótt orka kunni tvímælis, hvort það sé rétt.

Bls. 84—87. — TIL J. STEENSTRUP. *3.—5. Ág. 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað á heilörk. — Bls. 86, 6. l., „geologiske Kort“, sem J. St. ætlaði að gera, en ekki varð af (sbr. Landfrs. Ísl., IV. b., bls. 34).

Bls. 87—88. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *9. Ág. 1841.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, skrifað á kvartörk; 4. síða auð. — 16. l. a. n., „Flókasteininn“, sbr. bls. 80, m. aths. — 14. l. a. n., „byrjun af uppkasti“ o. s. frv.; er nú í hrs. J. S., nr. 123, 4to. — Framhaldið er þar einnig, í næstu nrr.; sbr. III. b., bls. 161—94. — Bls. 88, 1. l., „Kolbjarnarhelli“, sbr. bls. 34, m. aths. — Neðst á 3. síðu hefir Jónas skrifað: „Hr. Etatsraad F. Magnusen“.

Bls. 89—91. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *16.—17. Ág. 1841.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á heilörk; viðbótin, skrifuð á Helgafelli, er á 3. síðu, en á 4. síðu á örkinni, samanbrotinni, hefir Jónas skrifað erindi Bjarna Thorarensens, sem hér er sett upphafið af á eftir bréfinu, og vísuna, ásamt aths. (sjá bls. 91), og e. fr. áletranir á 2 gömlum legsteinum í kirkjugarðinum á Húsafelli, yfir séra Grími Jónssyni og Engilráð Jónsdóttur, konu hans. Neðan-við grafskriftina yfir Engilráð hefir hann skrifað: „Þetta er ein lítil og einfaldleg grafskrift úr Húsafellskirkjugarði forna“; en við hina: „Á sama stað. Munur er nú á“. — Í fornleifaútdrættinum úr dagbókinni, sem hann sendi Finni Magnússyni, sbr. næsta bréf á undan, eru uppdrættir af báðum þessum legsteinum, og er áletrununum því sleppt hér. — Sbr. e. fr. III. b., bls. 173, m. aths. — Bls. 89, 2. l., „Hrauki“, þ. e. ferðatjaldinu, sbr. bls. 47 og 74, m. aths. — 5.—8. l.; um veðurvísuna, og sérstaklega orðið „hreinn“ aftast í 3. l., sjá I. b., bls. 174, m. aths. — Í ehr. stendur „seinn“, sem á betur við um „skrugguvald“, en er ótækt rímsins vegna og kann því að vera ritvilla; sbr. „hvergi hrein“ í vísunni um þokuna (I. b., bls. 174). — 15. l., „sýslumannskonan“ var Ingibjörg Schulesen, dóttir Óla Sandholts, systir Árna kaupmanns, kona Sigfúsar Schulesens (þ. e. Skúlasonar); barnið, sem hún var að ala, var Hans Árni; hann fæddist 16. Ág. og dó á Húsavík 28. Jan. 1861. — Ingibjörg var þá að eins 18 ára, er hún ól Hans Árna, en varð háöldruð kona. Sbr. Sýslum.-æfir, III., 240—41, og Íslendingar í Danm., eftir dr. Jón Helgason, biskup, Rvík 1931, bls. 230. — 18.—19. l., „Konráðs“, sjá um hann í Æfis. Gísla Konráðssonar, Rvík 1911—14. — Bls. 90, 2. l.; um Borgarholt, Borgar(holts)læk o. fl. sjá Safn til sögu Ísl., II. b., bls. 280—81, Kålund, Isl. Beskr., I., 432, og Árb. Fornlfél. 1900, bls. 13—14; e. fr. III. b., bls. 193. — 15. l., „Koefoed“, Georg Victor (f.

5. Sept. 1812, d. 15. Febr. 1880), var skipaður 1. Febr. 1840 læknir í syðra umdæmi Vesturamtsins, en fékk 25. Des. 1844 embætti í Danmörku. Hann var aldanskur. — 19. l., „Rembihnút“; Rembihnútur (*Practica legalis. Nodus Gordius*) er eftir Jón Daðason í Arnarbæli. Ýmsar uppskriftir eru til, t. a. m. í hrs. Árna Magnússonar og hrs. Bmf. Ritið mun vera frá miðri 17. öld. Séra Jón var fæddur 1606, dó 1676. — 23. l.; séra Jón á Helgafelli (d. 1844, 35 ára) var Guðmundsson, bróðir séra Þorgeirs, er Jónas orti til, sbr. I. b., bls. 59—61; kona séra Jóns var Anna, systir Sveins kaupmanns Guðmundssonar á Búðum og Guðmundar, sem Jónas orti eftir undir nafni Péturs, bróður þeirra, sjá I. b., bls. 104—5, m. aths. — 25. l., „yfir að Staðarfelli“; þangað má sjá ofan-af Helgafelli. — 30. l., „séra Pétur“, Pétursson á Staðarstað, síðar biskup; Jónas var vinur þeirra bræðra allra. Séra Pétur var þá ekkjumaður. — Sigríður var dóttir Boga Benediktssonar á Staðarfelli og talin beztur kvenkostur á Vesturlandi. Þau giftust 28. þessa sama mánaðar. — Bls. 91, 1. l., „Kara“ var stór tík, af útlendu kyni. Átti séra Pétur hana lengi síðan og hafði hana með sér til Reykjavíkur, er hann flutti þangað 1848. Sbr. Æfis. dr. Pjeturs Pjeturssonar biskups eftir Þorv. Thoroddsen, Rvík 1908, bls. 32 og 55. — Kara hefir verið í fylgd með Jónasi, þegar hann „trað með hundi og hesti hraunið“ umhverfis Skjaldbreið 14. Júlí. Segir Páll Eyjólfsson (Dvöl, 6., 8), að hún hafi verið „stór, svartflekkóttur hundur, með lafandi eyru“. — Kara er latneskt orð (*cara*, þ. e. kæra). — 7. l., „Arnkelshaugur“ goða er við Álftafjörð, sunnanvert. Enn eru dálitlar leifar af honum. Um hann sjá Kålund, Isl. Beskr., I., 450, Árb. Fornlfél. 1882, bls. 97—98, 1897, bls. 14, 1900, bls. 10, og 1932, bls. 26—27.

Bls. 92—97. — TIL J. STEENSTRUP. *17.—18. Ág. 1842.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., ritað á 2 heilarkir, sína hvorn daginn. — Þessi bréf Steenstrups til Jónasar, sem hann getur um á bls. 92, eru öll til, í nr. 13, fol., í hrs. Bmf. — 4. hefði átt að teljast næst 1., en er ekki dagsett. — Bls. 93, 2.—3. l. a. n.; um Hólamóðu og Gufuskálamóðu sjá *Enarr. hist.* Eggerts, bls. 103—5, og ferðabók hans, bls. 280; e. fr. Kålund, Isl. Beskr., I., 420, og Árb. Fornlfél. 1900, bls. 19—20. — Bls. 94, 23. l., „den arme Kone“, sjá bls. 89, m. aths. — Bls. 96, 12. l.; Sigurður Gunnarsson var leiðsögumaður Schythe austur á Austfjörðu sumarið áður, sbr. Landfrs. Ísl., IV. b., bls. 26. Um séra Sigurð sjá t. a. m. sama rit, bls. 54—59. — 18.—19. l.; um Krug von Nidda (sbr. bréf til J. St. 1. Marz s. á.), og kenningar hans um myndun Íslands, sjá Landfrs. Ísl., III. b., bls. 230—32.

Hann ferðaðist 1833 hér á landi og var þá rúmlega tvítugur, f. 1810; d. 1885. Hann varð námafræðingur. — 21. l., „Præsten paa Brjánslæk“ var séra Hálfdan Einarsson, síðar prófastur á Ísafirði (Eyri við Skutulsfjörð), faðir Helga lektors og afi drs. Jóns biskups. — 23.—24. l., „den sorte Vegetationsskifer“; sbr. t. a. m. Ferðabók Þorv. Thoroddsens, II., 22.

Bls. 98—99. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *6. Sept. 1841.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, skrifað á litla kvartörk; 4. bls. alauð. — 8. l., „framhaldið af fornfræðaskýrslu“; það er nú í hrs. J. Sig., nr. 125, 4to. Finnur hefir lagt þar með skýrslu um þá hluti, sem Jónas gaf eða afhenti forngripasafninu í Höfn 7. Maí 1843. — Upphaf „fornfræðaskýrslu“ sinnar hafði Jónas sent frá Ólafsvík með bréfi 9. Ág. s. á. — 2. l. a. n.; Bjarni amtmaður var jarðaður 4. Sept. — Um ferð Jónasar norður sjá t. a. m. V. b., bls. CXXIII.

Bls. 99—100. — TIL J. STEENSTRUP. *16. Sept. 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., ritað á litla kvartörk; á 4. síðu er utanáskriftin: „S. T. Hr. Naturforsker J. Steenstrup, Kjøbenhavn, Frederiksberggade N. 13, 1 Side S.“, en dregið hefir verið yfir bæjar- og götu-nöfn og skrifað hjá: „Lector ved Sorö Academie“. — Bls. 100, 9. l.; um maurunginn sjá ritið „Fiskarnir“ eftir Bj. Sæmundsson, bls. 221 nm. — 10. l., „Br.v.“, þ. e. „Brændevin“.

Bls. 100—105. — TIL J. STEENSTRUP. *4.—6. Okt. 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað á 2 heilarkir, sem ekki eru eins, enda virðist hin síðari skrifuð 6. Okt., en hin fyrri 4. Okt., eða jafnvel 24. Sept., því að þá dagsetning hefir Jónas skrifað fyrst, en síðan sett strik yfir hana og skrifað „O Snak!“ fyrir ofan og „4. Oct“ fyrir neðan. Nær öll 3. bls. síðari arkarinnar er auð, og á 4. bls. er áritunin: „S. T. Herr Konstitueret Lektor Japetus Steenstrup, Sorø“. — Bréfið er innsiglað með innsigli Jónasar, með stafnum I. — Allur fyrri hluti bréfsins hefir áður verið prentaður í Mindeskr. Jap. Strps., Kh. 1914, I, 51—52, og síðan í Eimreiðinni, XX., 137—38, ásamt nokkrum orðum um dvöl Jónasar í Sórey fám árum síðar. — Bls. 100, 9. l. a. n., „dit Brev“; það er nú í hrs. Bmf., nr. 13 fol., upphafið ódagsett, en framhaldið skrifað 2. Sept.; langt og merkilegt bréf, einkum viðv. Steenstrup sjálfum, ferð hans til Íslands, líðan hans, sem ekki var góð, embættisveitingu í Sórey og fyrirhugaðri giftingu, en að sumu leyti er það um sendingar Jónasar. — Bls. 101, 8. l. a. n., í fyrri nmgr., „paa Stranden i Aðalvík“; sbr. upphafið á bréfi Jónasar til J. St. 1. Marz 1841. — 6. l. a. n., „tyske Rejsende“; ókunnugt, hverja átt er við; sömul., hver

„Købmand Peder“ er (11. l. a. n.). — Bls. 102, 11. l., „Schythe“, náttúrufræðingurinn J. C. Sch., félagi Steenstrups árið áður. — 18.—19. l., „Eriksen“, Jón Eiríksson konferenzráð, sem var prófessor í lögfræði í Sórey 1759—71, sbr. t. a. m. Æfis. J. E. eftir Svein Pálsson, Kh. 1828, bls. 39—44. — 3. l. a. n., „den evige Historie“, þ. e. En Fjeldrejse i Island i Sommeren 1840. Af J. C. Schythe“. Hún var prentuð 1841 i Naturhist. Tidsskrift, udg. af Henr. Krøyer, III., 331—94. Útdráttur úr henni er í Landfrs. Ísl., IV., 54—57; sbr. einnig 31—32. — Þeim Jónasi og J. St. (sbr. Landfrs., IV., 32) mislíkaði þessi ferðasaga; er dómur Jónasar næsta lítið sanngjarn. Í vísindalegu tilliti varð ferðin þó ekki sérlega merkileg, enda var hún ekki farin beinlínis í þeim tilgangi, að framkvæma vísindalegar rannsóknir á leiðinni. — Bls. 103, 10. l., „Telt“, „mit 5 Alen høje, kegledannede Sejldugstelt“, kallar Sch. það í upphafi ferðasögu sinnar; þetta var „Hraukur“ Jónasar á sumarferðum hans 1841 (og 1842). — 15. l., „Gunnars“, þ. e. Gunnars Hallgrímssonar, frænda Sigurðar Gunnarssonar, síðar prófasts á Hallormsstað; þeir Sigurður og Gunnar voru með Schythe (sbr. bls. 380 í ferðasögu hans), og Gunnar var fylgdarmaður Jónasar næstu sumur, 1841 og 1842.*) — „Hestepisk“ o. s. frv., sbr. Sch. (bls. 340): „Mine Følgemænd, med deres kortskaftede og langsnertede Piske“. — 16. l., „Leucit“; sbr. Sch., bls. 337, neðst. — Það mun ekki vera fengin vissa fyrir því, að þetta efni, leucit, sé í bergtegundum hér á landi, og Þorv. Thoroddsen kvaðst ekki heldur hafa orðið hér neins staðar var við leucit-basalt (leucitit), sbr. ferðabók hans, IV., 171. — 18. l., „klingende Hestehaler“, sbr. Sch., bls. 374: — — „Larm, der foraarsagedes, naar deres stivfrosne, med Istapper behængte Haler, sloge mod Sejldugen“. — Þeir Sch. fengu byl, og þessir hestar dóu af hungri og kulda hjá tjaldi þeirra. — 24.—25. l., „Schythernik, eller Schytharsoak“; Sch. hafði verið sendur 1838 til Grænlands, til rannsókna. — 29.—30. l., „her er hans Stjerne sikkert nær dens Nedgang“; sbr. einnig ummæli Magnúsar Grímssonar (í nr. 543, 4to, í hrs. J. Sig.), sjá Landfrs. Ísl., IV.,

---

*) Gunnar var 3 vetur í Bessastaðaskóla, en hætti námi og stundaði síðan smíðar og ýmsa aðra vinnu á Austurlandi, helzt í Fljótsdal. Hann var stundum sýsluskrifari; hafði skýra rithönd. Hann var mjög vandaður maður í hvívetna og drengur góður. Jafnframt var hann hagur maður á allar smíðar og vel verklaginn. — Hann var síðustu ár ævi sinnar hjá Sigurbjörgu dóttur sinni á Egilsstöðum í Fljótsdal, og þar átti hann heima, er hann dó, en hann andaðist raunar á Ketilsstöðum 10. Apríl 1889, sjötugur að aldri.

39, aths. 2). — Sch. kom hingað aftur 1846, eftir Heklu-gosið 1845, og skrifaði síðan ágæta bók um Heklu (Kh. 1847); segir Þorv. Thoroddsen, að hún sé „mjög vel samin og hin langítarlegasta ritgjörð, sem skrifuð hefir verið um nokkurt íslenzkt eldfjall“; sbr. Landfrs. Ísl., IV., bls. 45; sbr. einnig bls. 37 o. frv. — Þorv. Thor. segir (s. st., bls. 46), að rit Sch. um Ísland hafi verið, „að því er snertir landfræði og jarðfræði, langþýðingarmesti árangurinn af ferðum Dana til Íslands á þessu tímabili“, enda hafi fátt annað komið á prent um rannsóknir þeirra. — 1. l. a. n., „Rejsen tilbage“ o. s. frv.; hann fór frá Steinsstöðum 11. Sept., frá Mælifelli 19. og kom til Reykjavíkur 24. s. m. Sbr. áfangaskrána, III. b., bls. 208. — Bls. 104, 3. l. a. n., „din forlovede“, Ida Margrethe Kaarsberg (f. 6. Juni 1811, d. 23. Des. 1882); hún var dóttir Hans K., kaupmanns í Álaborg. Þau J. St. giftust 19. s. m. — En bréfið er stimplað í Höfn „20. 12. 1841“. — Skráin yfir það, sem Jónas hafði sent til Hafnar af náttúrugripum, er enn með bréfinu, skrifuð á sérstakt blað; sbr. bls. 105.

Bls. 106—108. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *5. Okt. 1841.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, skrifað á heilörk. — Bls. 106, 5. l. a. n., „séra Pétur“, Pétursson á Staðarstað, síðar biskup. — Bls. 107, 8. l. a. n. „Einar nokkur á Mælifelli“, þ. e. Einar Bjarnason, faðir Guðmundar sýsluskrifara og skálds, föður Valtýs prófessors, höfundur Fræðimanna- og rithöfundatals á Íslandi, sem er óprentað; f. 4. Júlí 1782, d. 7. Sept. 1856. Sbr. Eimr., XIV., 181. — 7. l. a. n., „sagnaverkum Espolins“; skrá yfir sagnarit J. Esp. er í Sýslum.-æf., I., 426—29. Sbr. einnig Skýrslu um handrs. Bmf., I—II., höfundatölin aftan-við. — 5. l. a. n., „afskrifa“; afskriftir af XI.—XII. deild árbóka J. Esp. eru nr. 7—8, 4to, í hrs. Bmf. í Lbs.; þær voru prentaðar loks 1854 og 1855; X. deild var einnig óprentuð 1841; hún kom út 1843. — I.—IX. deild höfðu verið prentaðar á árunum 1821—30, og registur við þær 1833. — 4. l. a. n., „lausum kvæðum“; ljóðmæli Jóns Esp. fékk Bmf. síðar, skrifuð af séra Hákoni, syni Jóns; þau eru í hrs. Bmf. í Lbs., nr. 4—6 í 4 bl. br. — 3. l. a. n., „ekkjan“, nefnil. Jóns Espólíns, Rannveig Jónsdóttir. — 1. l. a. n., „félagsins“, þ. e. Bókmenntafélagsins. — Bls. 108, 2. l., „Bjarna“, amtmanns Thorarensens. Bókmfél. gaf kvæði hans út 1847. — 17. l., „Um Þórsnesþing“ o. s. frv., sjá fornleifaskýrslu Jónasar, III. b., bls. 190—91. Sbr. e. fr. Grønl. hist. Mindesmærker, I. b. (Kh. 1838), bls. 520—27.

Bls. 109—111. — TIL J. C. H. REINHARDT. *6. Okt. 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf. — Johannes Christopher

Hagemann Reinhardt var prófessor í dýrafræði við háskólann í Höfn og kennari Jónasar. Hann var fæddur í Noregi 19. Des. 1776 og dó 31. Okt. 1845, — sama árið, sem Jónas dó. Hann var um sjónarmaður hins kgl. náttúrufræðissafns í Höfn. Etatsráð varð hann 1839. — Bréfið er skrifað á heilörk; neðsti þriðjungur öftustu síðu er auður. Efst á 1. síðu stendur: „Modtaget 19./12. '41", og (með rauðu bleki): „No. 128 $^{19}/_{12}$ 41". Með er miði og á honum lýsing á úlfsteinbít, sem veiddist við Njarðvík syðra vorið 1841, sbr. bréfið til „Zoologisk Museum" 5. Júlí 1841, bls. 75 hér, m. aths. — Lýsingin er prentuð hér í V. b., bls. 115—16. — Bls. 109, 10. l., „Úlfsteinbiten" o. s. frv., sbr. III. b., bls. 134, og V. b., bls. 99—100, m. aths. — Þessi fiskur var blágóma. — 17. l., „min Dagbog" o. s. frv.; sú dagbók er ekki til, en miði með málinu á er í nr. 13 í abr. í hrs. Bmf.

Bls. 112—113. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *8. Okt. 1841.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á 1.—3. bls. á lítilli kvartörk, en utanáskrift er á 4. bls.: „Herra candid. philos. Konráð Gíslason, København". — Konráð hefir skrifað þar einnig ofan-við innsigli Jónasar (með I): „Borið mér í hendur 1841, 19. Desember". — Bls. 112, 9. l., „böddi", gæluorð fyrir böðull („hrísaldari", sem þótti prýðilegri titill). — „Oddur böddi" var Bjarnason; hann bjó í Vall(n)akoti síðast á 18. öldinni og fram á 19.; fæddur um 1737. — 10. l., „Jón boli" var Jónsson og bjó í Lásgerði; hann var 14 árum eldri en Oddur. — 12. l., „Guðrún" var fyrri konu barn Jóns; hún mun hafa verið um 25 ára, er hún átti son með Oddi, um 1791; hann mun hafa heitið Bjarni, eftir afa sínum. — 13. l., „sýslumanns", Björns Tómassonar í Garði, föður Þórðar kansellíráðs. — Bls. 113, 1. l., „spóa", sbr. bréf til J. St. 5. Júlí og K. G. 2. Ág. s. á. — 2. l., „séra Árni", Helgason, í Görðum. — 8. l., „madam Gunnlögsen", þ. e. Ragnhildur, kona Stefáns bæjarfógeta, dóttir Benedikts Gröndals, assessors. Hún átti börnin 7. Okt. og dó af þeim barnsförum 15. s. m. Börnin dóu einnig, en hlutu áður nöfn foreldra sinna; sbr. bréf til J. St. 5. Nóv. s. á. — 11. l., „séra Ögmundar", Sigurðssonar (Sivertsens), prests að Tjörn. Hann var skáld, gaf út kvæðasafn, sem hann nefndi Ögmundargetu, í Höfn 1832. Sjá um hann í „Dægradvöl", bls. 42—43. — Níelsar skálda", Jónssonar (d. 1857). — 19. l., „svörtu Jóhönnu", skipinu „Johanne", sem var svört (af tjöru) og nefnd svo, sbr. bréf til J. St. 1. Marz 1841.

Bls. 113—114. — TIL J. STEENSTRUP. *8. Okt. 1841(?)* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað annars vegar á litla, hálfa kvartörk, hefir fylgt með dagbókarafskriftinni, sem það er um. — Hún var einnig í eigu Joh. Steenstrups próf.,

skrifuð eftir dagbókinni, sem er í nr. 10, fol., í hrs. Bmf., en afskriftin nær að eins yfir dagana 11.—15. Júlí; frumr. nær til 29. Jónas hefir bætt dálítilli aths. aftan-við afskriftina. Sbr. III. b., bls. 146—60 og aths. Á afskriftinni er tvenns konar rithönd. — Bls. 113, 2. l. a. n., „Gunnar“, þ. e. Gunnar Hallgrímsson, fylgdarmaður Jónasar; sjá um hann hér að framan, á bls. 368. — Bls. 114, 7. l., „Arrestant“, náttúrugripasafnið, sbr. bréfið til Reinhardts prófessors hér á undan, bls. 110—11, og e. fr. bréf til J. St. 4.—6. Okt. og 5. Nóv. s. á., og V. b., bls. CXXVII—VIII.

Bls. 114—119. — TIL J. STEENSTRUP. *5. Nov. 1841.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað á 2 stórar kvartarkir. Allt með mjög daufu bleki, nema síðasta síðan. — Bls. 114, 17. l. a. n., „Kone“, sbr. bréf til J. St. 4.(—6.) Okt. s. á., m. aths. — 12. l. a. n., „Arrestant“; sbr. bréf til J. St. 8. Okt. 1841(?), m. aths. — Bls. 115, 7. l., „Siemsen“, Carl Franz, kaupmaður, d. 18. Jan. 1865; sbr. Sögu Rvíkur., II., 94—95. — 14.—15. l., „Landfoged Gunnløgsens Kone“ o. s. frv., sbr. bréf til K. G. 8. Okt. s. á. hér á undan, m. aths. — 18. l., „E. Siemsen“, Edvard S. verzlunarstjóri, síðar konsúll, faðir Franz S. — 19. l., „Sigríður“; hún var dóttir Þorsteins Bjarnasonar, fyr bónda í Bráðræði, síðar lögregluþjóns. — „Klubben“; gestgjafinn var þá Th. H. Thomsen, og hefir Sigríður verið hjá honum, 21 árs að aldri; — um Klúbbinn sjá Sögu Rvíkur., I., 189—91. — „Sønnen“ var Carl Nicolai S., fæddur 27. Sept. (á giftingardegi foreldranna), skírður 3. Nóv. — 22. l., „Jomfru Nielsen“, Sylvia, dóttir Níelsar kaupmanns á Siglufirði, Jónssonar, verzlunarmanns á Húsavík, Níelssonar. Hún var hjá föðurmóður sinni, Solveigu Jónsdóttur, sem var þá gift seinna manni sínum, Baagøe kaupmanni frá Húsavík; var hann verzlunarstjóri Knudzons-verzlunar í Reykjavík. Sylvia giftist síðar Guðm. kaupmanni Thorgrimsen á Eyrarbakka. Sbr. t. a. m. Sýslum.-æfir, I., 135, Rvík 14 v. (Safn V., nr. 2), bls. 32, og Sögu Rvíkur, I., 277. — 24. l., „Briem“, Eggert Ólafur, síðar sýslumaður; sbr. bls. 71, m. aths.; hann var þá stiftamtmannsskrifari; sjá um hann t. a. m. Tím. Bmf., III., 217—18, og Sýslum.-æfir, II., 249. Þau Sylvía Nielsen og Eggert Briem höfðu verið trúlofuð. — 25. l., „En Brønd skulde graves“, o. s. frv. Sjá um það mál Sögu Rvíkur, I., 225. — Bls. 116, 1. l., „tre Geirfugle“; þeir hafa verið meðal hinna allra-síðustu, sem fundizt hafa; 1844 voru hinir síðustu skotnir í Eldey, sbr. Lýs. Ísl., II., 515—20, Landfrs. Ísl., IV., 211—15. — 10. l., „*usus publicus*“, þ. e. *Fonden ad usus publicos;* Jónas gerði sér von um styrk úr honum enn þá eitt ár (1841), sbr. bréf til F. M. næsta dag, en hann hafði þó ekki sótt um hann,

né heldur neinn fyrir hann. — 11. l., „mit Monument“, „Skelettet af en útselur“ í bréfinu til Reinhardts prófessors 6. Okt. s. á. — 18. l., „en Vise“, erfiljóðin eftir Bjarna amtmann, sjá þau í I. b., bls. 97—98, m. aths. — Eftir áfangaskrá Jónasar, sem er í vasakveri hans frá norðurferðinni og prentuð er hér í III. b., bls. 206—208, er líklegast, að hann hafi mætt sendimanninum á Reykjabraut 29. Ág. (ekki 28.). — Bls. 117, 6. l., „den høje og velvise Øvrighed“, þ. e. „den høje Stiftsøvrighed“, stiftsyfirvöldin. Óvíst er, hvað Jónas á við með ummælum sínum, en sennilega hefir hann ætlað að sækja um Breiðabólstað í Fljótshlíð eftir vin sinn fráfallinn og fengið vitneskju um, að það myndi ekki stoða. Þeir sóttu, séra Sigurður Thorarensen í Hraungerði, séra Markús Jónsson í Holti og séra Jón Halldórsson, sem þá var nágrannapresturinn í Fljótshlíðinni. Helgi Thordersen dómkirkjuprestur mælti svo vel með honum, sjálfsagt munnlega ekki síður en skriflega, að þar komst ekki annar að. Kvaðst biskup, er hann sendi umsóknirnar og meðmælin til stiftamtmanns 22. Okt. (2 vikum áður en Jónas skrifaði bréfið), engu hafa þar við að bæta og mælir því helzt með séra Jóni. — 14.—15. l., „Fortsættelsen af min Dagbog“, sbr. bréf til J. St. 8. Okt. (?), m. aths. — 18. l., „jeg bor nu hos Skræder Hansen“; Ivar Hansen klæðskeri bjó í Steinsens-húsi, sem síðar var nr. 14 í Aðalstræti og var rifið 1932. Sjá um það í Sögu Rvíkur, I., 275. — Báða undanfarna vetur (1839—40 og 1840—41) hafði Jónas átt heima í Hakonsens-húsi (sbr. t. a. m. „Dægradvöl“, bls. 53), hjá Einari Hákonarsyni (Hakonsen) hattasmið; um hann og hús hans sjá Sögu Rvíkur, I., 173 (og 194); það hús var stækkað og breytt síðar; er nú nr. 8 í Aðalstræti. — Jónas flutti sig bráðlega frá Hansen klæðskera, sennilega 1. Desember, úr Steinsens-húsi yfir í Dillons-hús, til madömu Ottesen (sjá um hana í Rvík 14 v., bls. 68 og 81, og í Sögu Rvíkur skv. nafnaskránni, bls. 276 í II. b., en helzt á bls. 172 í I. b.); Dillons-hús er nr. 2 í Suðurgötu og er næsta óbreytt enn að innan. Hefir Jónas sennilega haft stofuna í suðurhorni hússins. Madama Sire Ottesen hafði hjá sér móður sína, Sigríði Þorsteinsdóttur, sjötuga, og dóttur, Henriette Dillon, sem hún hafði átt fyrir 7 árum með Sir Arthur Dillon, er þá ætlaði að giftast henni; hjá henni var einnig annar leigjandi þennan vetur (1841—42), Þórður Þórðarson skósmiður, og auk þess vinnustúlka, Ingibjörg Eyjólfsdóttir. — Madama Sire (Sigríður) Ottesen var langamma Péturs alþingismanns Ottesens. — 21. l., „*verus artista es!*“, þ. e. „þú ert sannur listamaður“. Paul Gaimard og þeir frakknesku vísindamennirnir töluðu latínu við þá íslendinga, sem skildu hana;

sbr. Landfrs. Ísl., III., 243, aths. nm. — 5. l. a. n., „Præst paa Snæfjöllum“, séra Benedikt Þórðarson á Stað; sbr. bréf til Br. P. og K. G. 31. Ág. 1840, m. aths. — 3. l. a. n., „Roberts Geologi“, sbr. Landfrs. Ísl., III., 249—51; bókin heitir Minéralogie et géologie par Eugène Robert; kom út í París 1840 (468 bls.), með „atlas“ (í 8vo) með 36 steinprentuðum myndum. — Robert var félagi Pauls Gaimards. — 1. l. a. n., „Selningen“; selningur (og sellingur) er alþýðlegt heiti á þessum fugli, en raunar er það afbakað; sendlingur er rétta heitið. — Bls. 118, 11. l. a. n., „Adresseavisen“, blað, sem gefið var út í Höfn; hét raunar „Kjøbenhavns Adresse-Comptoirs Efterretninger“. — 10. l. a. n., „Sibbern“, heimspekingurinn Fredr. Chr. S., prófessor; hann ritaði nokkrar greinar árið áður (1840) í „Adresseavisen“. — 9. l., „Heiberg“, J. L., rithöfundurinn. — 5. l., „Apotekeren“, Johan Georg Möller (d. 1847); um hann sjá Sögu Rvíkur, I., 167—68, 222, og II., 110. — 2.—3. l. a. n., „Biskoppen“, Steingrímur Jónsson í Laugarnesi. — Bls. 119, 1. l., „Eiríkur“, Jónsson, síðar Garð-prófastur. Hann var þá í Bessastaðaskóla. — 8. l., „det franske Forraad“, sennilega frá því að þeir Paul Gaimard voru hér; glösin hafa átt að vera til að láta í náttúrugripi, í vínanda. — 12. l., „Balles Læsebog“, þ. e. Lærebog i den evangelisk christelige Religion, eftir Nic. E. Balle, Sjálandsbiskup (d. 1816); Jónas á sennilega við ísl. útlgeginguna, sem var eftir Einar Guðmundsson og prentuð fyrst í Leirárgörðum 1796: Lærdómsbók í Evangeliskum kristilegum Trúarbrøgdum, handa unglíngum. Hún var höfð fyrir barnalærdómsbók undir fermingu, og hefir Jónas sjálfsagt lært hana. Þriðji kapítuli er „um manneskjanna spillingu af syndinni“, og er 1. gr. þannig: „Reynslan synir, ad manneskiurnar eru ecki svo gódar, sem þær vera ættu“. — 13.—14. l., „Hauch (Johannes Carsten H., f. 1790, d. 1872) og Ingemann“ (Bernhard Severin I., f. 1789, d. 1862) voru báðir í Sórey um þetta leyti; Hauch var þar lektor í náttúrufræði (frá 1827) og Ingemann var forstöðumaður skólans og lektor í dönsku og dönskum bókmenntum. Báðir voru ágæt skáld og orðnir þá þjóðfrægir rithöfundar.

Bls. 119—122. — TIL DET KGL. RENTEKAMMER. *5. Nov. 1841.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, skrifað á heilörk.

Bls. 122. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *6. Nóv. 1841.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, skrifað á 1. bls. af kvartörk (sams konar og bréfið til J. St. 5. s. m.). Á 4. bls. er áritunin: „Højædle, velbaarne Herr Etatsraad Geheime-Archivarius Dr. F. Magnusen, Ridder af Dbr. og Dbrm., Kjøbenhavn“.

Bls. 123—124. — TIL PÁLS MELSTEDS YNGRA. *10. febr.*

1842. — Ehr. var í eigu Boga Th. Melsteds; tilheyrir nú kgl. bókasafninu í Höfn. Það er skrifað á litla kvartörk. Á 4. bls. er áritunin: „Herra Candidatus philos. P. Melsteð á Brekku“. — Innan-í er lítill miði; á honum er það, sem hér er sett á eftir bréfinu: „Ég bið þig að tala við“ o. s. frv. Páll hefir, ef til vill, óskað, að Jónas hefði tilboðið þannig og ætlað að sýna Jóni lektor. — 5. l., „Boðsbréfið“, sennilega um stjörnufræði Ursins, í þýðingu Jónasar (sjá bls. 36 og 131), — nema hér sé átt við miðann með tilboðinu til Jóns lektors. — Á miðann hefir Jónas ritað: „Til P. Melsteð“. — Bls. 123. 7. l., „þennan (ehr. þenna) dalmatiska“, þ. e. Sólsetursljóð; sbr. Bréf P. M., bls. 26: „Jónas er að smá-yrkja og hefi eg séð eftir hann Dagrúnarharm, eftir Schiller), Sólsetursljóð (dalmatiskan lofsöng úr fornöld)“ o. s. frv. — 10. l., „Þorgrím“, Tómasson (Thomsen, faðir drs. Gríms), á Bessastöðum. — 19. l., „Chr. Hansen“ var verzlunarmaður í Reykjavík, þrítugur að aldri; átti heima (aleinn) í Bergmannshúsi (sbr. Sögu Rvíkur., I., 172—73) þennan vetur, en mun hafa farið aftur utan næsta sumar. — 23. l., „Nafni minn gamli í Reykjavík“, séra Jónas Jónsson, faðir Þórðar Jónassens, síðar háyfirdómara. Hann kom að Reykholti 1840, 67 ára gamall; fékk það, þegar Jónas Hallgrímsson sótti um það (30. Maí 1839). Hann var mjög gamansamur maður. Varð fjörgamall (f. 6. Nóv. 1773, dó í Reykholti 29. Nóv. 1861). Jónas gisti í Reykholti á vesturleið sumarið áður, 20. Júlí, og kann að hafa komið þar við 22. Sept., er hann fór suður aftur. — 2. l. a. n., „múka“, í alkorti, fá 5 slagi í einu. — Bls. 124, 1. l., „besefa“, sjö (í alkorti sérstaklega); — en hér mun vera orðaleikur og gárungaskapur. — 7. l., „félagsstjórnin“, Bókmenntafélagsins í Rvík. —8.—9. l., „bréfi því og sýnishorni, sem þartil var ákvarðað á síðasta félagsfundi“. Hann var 14. Sept. 1841, og hinn næsti þar áður var 2. Ág., en Jónas hefir líklega ekki vitað um þá, því að hann var á ferðalagi sínu. Fundurinn, sem hann á við og sem ákvað að senda bréfin um veðurbækur, var haldinn 18. Jan. 1841, þ. e. fyrir rúmu ári, og bréfin (og sýnishornin) voru dags. 20. Marz. Hafi Jónas átt við þetta bréf og sýnishorn, hefir hann haldið, að ef til vill væri ekki búið að senda þau enn, nærri ári síðar. Það hefir þó verið búið, því að í skrá félagsdeildarinnar yfir móttekin bréf stendur síðast á árinu 1841: „Ótal loforð um að halda veðurbækur“. Lektor, Jón Jónsson í Lambhúsum, var skrifari félagsins (Reykjavíkur-deildar) og séra Árni Helgason í Görðum var forseti. — Bréfið og sýnishornið er prentað í minningarriti félagsins 1867, bls. 86—90. — Eftir fundinn 2. Ág. var sent út annað bréf, leiðarvísir um meðferð hitamælanna og um athugan-

irnar; það var dags. 20. s. m.; prentað í sama minningarriti, bls. 90—91. Sbr. e. fr. bls. 43—44 í sama riti. Ef til vill á Jónas við það bréf, enda er óvíst, hve nær það hefir verið sent út.

Bls. 124—125. — TIL JÓNS SIGURÐSSONAR. *3. Marz 1842.* — Ehr. í nr. 13, fol., í hrs. Bmf., ritað á 1. bls. á heilörk. Á 4. bls. er áritunin: „Herr Candidatus philosophiæ J. Sivertsen, Kjøbenhavn“. Innsigli Jónasar er á bréfinu. — Bls. 124, 9. l. a. n., „skólann“, á Bessastöðum, sem var nú í ráði að flytja til Reykjavíkur. — 8. l. a. n., „Brynmeier“, Brynjólfur Pétursson; bréfið („Kommers“) mun nú týnt. — 5. l. a. n., „kvæði séra Jóns Þorlákssonar“, handrit þau, sem nú eru í hrs. Jóns nr. 274—76 4to (aukin mjög að afskriftum Jóns Sigurðssonar). Jón gaf þau út þetta ár og hið næsta, og lagði mikla alúð við. Sjá um það allt í riti Páls Eggerts Ólasonar, Jón Sigurðsson, I., 243—44. — 4. l. a. n., „borgunina“; hún varð 350 rd. — „Þorsteini“, Jónssyni stúdent, sbr. bls. 57, m. aths.; e. fr. æfis. Jóns Sig., I., 241—42. „Dægradvöl“, bls. 45—46, 58, 200—201 og víðar. — Bls. 125, 3. l., „þetta, sem er „ýmislegt“,“ sjá útgáfuna, síðari deild, IV. (bls. 347—631).

Bls. 125—127. — TIL ÁRNA Ó. THORLACIUSAR. *23. Marz 1842.* — Ehr. í nr. 13, fol., í hrs. Bmf., skrifað á 2 litlar kvartarkir; 3. bls. hinnar síðari er alauð, og á 4. er áritunin: „Veleðla herra kaupmanni Á. Ó. Thorlacius á Stykkishólmi“. — Bls. 125, 13. l. a. n., „gott bréf“; það mun nú týnt. — 9. l. a. n., „fornmenjar“ o. s. frv., sbr. ritgerð Árna í Safni til sögu Íslands, II., 277—98. — Bls. 126, 16. l., „fiskispurningarnar“, sjá III. b., bls. 93—95. — 1. l. a. n., „Johnsen á Bíldudal“, Þorleifur J., kaupmaður. — Bls. 127, 7.—8. l., „til séra Jóns á Helgafelli og til Sigfúsar sýslumanns“, sbr. bréfið til K. G. 16.—17. Ág. 1841, m. aths. — 8.—9. l., „herra Sveinbjarnar“, Eyjólfssonar (í Svefneyjum), stúdents þá; hann varð prestur í Árnesi 1849, en vígður fyrst aðstoðarprestur að Mikla-holti 1843. — 10.—11. l., „apotekaranum“, B. E. B. Jacobsen; um hann er lítið eitt í Sögum af Snæfellsnesi, I., 17.—18.

Bls. 127—129. — TIL STEFÁNS GUNNLÖGSSONAR BÆJARFÓGETA. *19. Apríl 1842.* — Ehr. í Þjóðskjalasafninu. Bréfið var prentað í Verði, III., 47, og eftir honum hér. Ehr. nú talið ófinnandi. Um tilefni bréfsins sjá Iðunni 1928, bls. 282—83, og árangurinn af þessari klögun sjá Vörð, s. st., og Blöndu, II., 71—72. — Þóra var Torfadóttir; hún var 46 ára gömul og nýlega orðin ekkja; hún bjó þá í Stöðlakoti, ásamt 2 börnum sínum; síðar átti hún heima í öðrum bæjum í Reykjavík.

„Var álitin skikkanleg kona síðar, þegar hún komst úr þessari leiðslu“ (Iðunn 1928, bls. 282). Sbr. e. fr. „Dægradvöl“, bls. 53.

Bls. 129—132. — TIL J. STEENSTRUP. *1. Marz 1842.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað á stóra kvartörk. Á 4. bls. er áritunin. — Bréfið er að sumu leyti svar við bréfi, sem J. St. skrifaði Jónasi á páskadaginn, 27. Marz, og að sumu leyti vegna bréfs frá F. M. próf., dags. 23. s. m. — Bls. 131. 21. l., „*larus ridibundus*“, hettumá(fu)r; sbr. V. b., bls. 74. — Þessi fugl var hér sjaldséður, en er á síðari árum orðinn algengur; sbr. rit Bj. Sæm., Fuglarnir, bls. 459—60. — Bls. 132, 2. l., „Dagbogen“, frá sumarferðinni 1841, framhald af því, sem hann hafði sent um haustið, sbr. bréf til J. St. 8. Nóv.(?) 1841, m. aths. — 6. l.; um „Baagøes“, „Jfr. N.“ og „Briem“ sjá bréf til J. St. 5. Nóv. 1841, m. aths. — 7. l., „Assessor Jonassen“, Þórður. „Apotekerens“, J. G. Møller, sbr. sama bréf til J. St., m. aths.

Bls. 132—135. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *2. Marz 1842.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, skrifað á 1. og 2. bls. á stórri kvartörk; eftirmálinn (á bls. 134—35) er langsum á 3. bls. Á 4. bls. er áritunin: „Højædle, velbaarne Hr. Etatsraad, Geheime-Archivarius, Prof. & Dr. F. Magnusen, Ridder af Dbr. & Dbrm., Kjøbenhavn“. E. fr. áritun danska konsúlsins í Kristjánssandi, 30. s. m. — Bls. 132, 7. l. a. n., „150 rbd“, sbr. bréf til Rentek. 5. Nóv. 1841 o. fl. — 6. l. a. n., „bréf yðar tvö“, frá 23. og 31. Marz. — Sbr. næsta bréf á undan, til J. St., viðv. því, sem F. M. hefir eftir þeim Rh. og Fh. — Bls. 133, 16.—17. l., „bréf frá því (þ. e. Rk.) í fyrra vor“; það er dagsett 15. Maí og er í nr. 13 fol. í hrs. Bmf., er tilkynning um fjárveitinguna (300 rd.) til ferðalagsins það sumar, „til Fortsættelse af Deres videnskabelige Undersøgelser i Island, dog under den Betingelse, at De, om det forlanges, tilvejebringer saadanne nærmere Oplysninger, som maatte kunne være nødvendige for at fuldstændiggøre en eller anden Del af Schythes og Steenstrups Beretninger om den af dem i forrige Aar foretagne Rejse i Island“. — 22. —23. l., „félagi Fornfræðafélagsins“, sbr. bréf til F. M. 5. Okt. 1841. F. M. skrifar 23. Marz m. a.: „Eg las nokkuð upp um yðar (o. fl.) rúna-uppgötvanir, í Fornfræðafélaginu, á Janúar- eður árs-samkomu þess, á hverri krónprinsinn var sjálfur til staðar, og þá voruð þér líka, eftir minni uppástungu, valinn til félagsins meðlims (hvað nú annars er ekki allhægt að verða)“. E. fr. skrifar hann, að félagið sendi Jónasi þá félagaskírteini, en það mun þó hafa farizt fyrir. Sbr. V. b., bls. CXXXII—III. — 4.—5. l. a. n., „Steinninn úr Helgaf.-sveit“ o. s. frv.; F. M. hafði skrifað: „Um steininn úr Helgafellssveit vantar alla skýrslu“, o. s.

frv.; sbr. orð F. M.: „Varla þótti heldur tréstykkið p.p. úr gamla kirkjugarðinum við *Tunguna litlu* (sem annars er merkilegur) að vera neinar fornleifar af slíkri art“. — Þetta, sem Jónas sendi félaginu frá Tungunni litlu, var sett í fornnoræna gripasafnið með tölumerkinu 6435; auk skýrslunnar var brot af hauskúpu o. fl. — Bls. 134, 3.—4. l., „framhald af fornleifaskýrslunni“, sbr. bréfin til F. M. frá 9. Ág. og 6. Sept. 1841, m. aths.; framhaldið, sem hann segir nú, að F. M. fái, er nú nr. 126, 4to, í hrs. J. S. Þar getur hann um þennan rúnastein á Mælifelli, en hefir aldrei teiknað myndina af honum í afskriftina (fornleifaskýrsluna); sbr. III. b., bls. 194. Myndin er í ferðakverinu frá sumrinu 1841, og er tekin hér úr því inn í skýrsluna á sinn stað. — 9.—10. l., „ávísa til yðar“; F. M. skrifar í bréfinu 31. Marz, að „hattamakari Hákonarson“, sem hafði komið með póstskipinu til Hafnar, hafi haft frá Jónasi ávísun „upp á 25 rbd. að præsentera“ sér og að önnur lík ávísun hafi komið frá Thomsens-höndlun, „og hana gat eg öngvan veginn að sinni afgjört“. — Jónas var hjá Einari Hákonarsyni til húsa veturna 1839—40 og 1840—41; sbr. aths. við bréf til J. St. 5. Nóv. 1841. Ávísunin mun hafa staðið í sambandi við þá veru hans þar. — 11. l., „Thomsen“, þ. e. Dethlef Thomsen (eldri), kaupmaður í Rvík., faðir H. Th. A. Th., föður D. Th. yngra, fv. konsúls; um þá feðga sjá Sögu Rvíkur., — eftir nafnaskránni, bls. 277. — 13. l., „50 dölum“ o. s. frv., sbr. bréf hans til F. M. 5. Okt. 1841. — 15. l., „rúnaverkið yðar“, þ. e. ritið Runamo og Runerne, Kh. 1841; mikið og merkilegt verk, þótt „áletrunin“ á Runamo reyndist síðar missýning ein. — 20. l., „Stjörnufræðin mín“, sbr. bls. 36 og 131, og e. fr. bls. 269—72, og V. b., bls. CXIII og CXXXIX. — Bls. 135, 1.—2. l., „þangað til þið hafið sett mig inn í „den oldgeografiske Komité“;“ F. M. hafði skrifað honum, að hann vonaði, að Jónas yrði kjörinn í þá nefnd; sbr. V. b., bls. CXXXII—III.

Bls. 135. — TIL JÓNS SIGURÐSSONAR. *13. Júlí 1842.* — Ehr. í nr. 13 fol. í hrs. Bmf., annars vegar á hálfri, lítilli kvartörk. — Jón hefir sennilega sent Jónasi einhver rit, er hann hafði þá gefið út fyrir skemmstu, Ný félagsrit eða Ljóðabók Jóns Þorlákssonar. — „Jón Guðm.“ var þá umboðsmaður Kirkjubæjarklausturs-jarðar, en hafði verið fulltrúi land- og bæjar-fógeta áður, og raunar gegnt því embætti um hríð sjálfur; síðar varð hann ritstjóri Þjóðólfs. — Bréfið mun standa í sambandi við rannsóknir Jóns Sigurðssonar á fjárhagssögu þjóðarinnar.

Bls. 135—136. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *13. Júlí 1842.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, ritað á 1. bls. á heil-

örk; á 4. bls. er áritunin: „Højvelbaarne Herr Etatsraad, Geheime-Archivarius F. Magnusen, Professor og Dr., R. af Dbr. og Dbrm. etc., Kjøbenhavn“. Á bréfinu er innsigli með skjaldarmerki, og er bjarndýr í skildinum (upprunalega skjaldarmerki Bjarnar Einarssonar, Jórsala-fara), en stafirnir I og H eru hjá hjálminum yfir skildinum, sinn hvoru megin. Jónas hefir aftur sett þetta innsigli fyrir bréf til K. G. 17. Okt. s. á. og fleiri bréf síðar; virðist því hafa átt það. Bjarni Thorarensen hafði innsigli með sama skjaldarmerki; eru 2 slík í Þjóðminjasafninu, sögð grafin af honum sjálfum; ef til vill hefir hann einnig grafið á þetta innsigli Jónasar og gefið honum. — Viðv. þessu bréfi sjá V. b., bls. CXXXVI—IX. — 7.—8. l. a. n., „peningarnir“ o. s. frv., 500 dalir til ferðalagsins þetta sumar og 100 dalir af þeim 150, sem veittir voru til viðbótar þeim, sem hann hafði fengið sumarið áður; — 50 dali hafði hann beðið F. M. greiða fyrir sig í Höfn, og hann gjörði það, sbr. bréf til hans 2. Maí og frá honum til Jónasar 1. og 11. Maí. — 5. l. a. n., „duglega skólapilta“, Þorvald Böðvarsson og Gunnar Hallgrímsson. Þorvaldur varð síðar prestur að stað í Grindavík og Saurbæ á Hvalfjarðarströnd; um Gunnar sjá bréf til J. St. 4.(—6.) Okt. 1841, m. aths. — Sbr. e. fr. ferðakostnaðarreikning Jónasar, yfir þessa síðustu ferð hans hér á landi, III. b., bls. 263 o. áfr. — 1. l. a. n., „bækurnar“ o. s. frv.; F. M. skýrði Jónasi frá því í bréfi sínu 1. Maí, að Bókmenntafélagið (Hafnardeild) hefði gefið honum „vissu um 200 rbd. styrk til ferðar hingað að vetri, til að undirbúa hér Íslands lýsing“, og segir jafnframt, að réttast myndi, ef Jónas réði það af að koma, „að sigla frá Austfjörðum að hausti, að reisu yðar þá lokinni, með allt yðar þar fengna safn, dagbækur etc.“ — Bls. 136, 2. l., „báðum félögunum“, þ. e. Bókmenntafélaginu og Fornfræðafélaginu. Ekki er öldungis víst, hvað Jónas hefir sent, en sennilega á hann við afskrift af brauðalýsingum í Skálholtsstifti og af fornleifaskýrslu sinni frá síðasta sumri, sbr. III. b., bls. 209, m. aths.

Bls. 136—137. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *17. Okt. 1842.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á 1. og 2. bls. á lítilli kvartörk; áritun á 4. s., og innsiglið með skjaldarmerkinu, hið sama og er á bréfi til F. M., næsta hér á undan. — Bls. 136, 16. l. a. n., „Gásinni“ (þ. e. „Gaasen“), skipi, sem Andreas Hemmert, kaupmaður, hafði í förum til Íslands, sbr. bréf þeirra Gísla Thorarensens og Jónasar til K. G. 13. Ág. 1844 (bls. 188). — F. M. skrifaði Jónasi 1. Maí þ. á.: „Eg hefi talað við kaupmann hr. Hemmert, sem er viljugur til að sjá fyrir því, að þér fáið far hingað með höndlunarinnar skipum, ef þér óskið þess að hausti“.

Hemmert var búsettur í Höfn. Hann var féhirðir Hafnardeildar Bókmenntafélagsins. — Jónas hefir eftir þessu bréfi sínu ekki ætlað utan með „Gásinni“. Hann fór með öðru skipi, sem þeir Ørum & Wulff áttu. — 14. l. a. n. „Sjónum spanska“ o. s. frv.; sbr. bréf til K. G. 2.—6. Ág. 1841, m. aths. — 11. l. a. n., „ferðbúinn“ o. s. frv., sbr. dagbók hans frá ferðinni, III. b., bls. 260. Hann varð að bíða byrjar á Eskifirði til 27. Okt. — Þetta erindi er áður prentað í 1.—3. útg. kvæðanna. — 4. l. a. n., „Ora“, biddu (latína). — 3. l. a. n., „Halldór“, Sigfússon (prests, Árnasonar), cand. philos., bóndi á Ási í Fellum, síðar (1845) á Hallfreðarstöðum. Hann var stúdent frá Bessastaðaskóla 1836, stundaði síðan guðfræði við Hafnarháskóla, unz hann fór heim sumarið 1840. Sótti hann þá um Hólma (eins og Jónas), en fékk ekki. Árið 1846 var honum (18. Ág.) veittur Hofteigur, en hann drukknaði í Lagarfljóti rúmum mánuði síðar (21. Sept.), 32 ára að aldri. Sbr. e. fr. Sýslum.-æfir, IV., 782, 792 og 794, og Endurminn. P. Melst., bls. 100—101. — 2. l. a. n., „kongsdótturina“; Halldór kvæntist Þórunni, dóttur Páls sýslumanns Guðmundssonar (sýslumanns Péturssonar). Síðar átti hana Páll skáld Ólafsson.

Bls. 137—139. — TIL PÁLS MELSTEDS YNGRA. *18. Okt. 1842.* — Ehr. í bréfasafni Boga Th. Melsteds í kgl. bókasafninu í Höfn, skrifað á litla kvartörk. Galdrastafirnir og klausan um þá er langsum á 4. bls., hægra megin við vísurnar. Prentað áður (og þó ekki allt) í 2. útg. (Ljóðm. og önnur rit, Kh. 1883), bls. 381—82, eftir afskrift Páls, sem nú er í nr. 13 í abr. í hrs. Bmf. (bls. 235). Eru þar afskriftir af öllum þeim 3 bréfum Jónasar til Páls, sem prentuð eru í 2. útg., og e. fr. eru þar (á bls. 239—40) skýringar Páls við þau. Þessi 3 bréf og 2 til Jóns Sigurðssonar eru hin einu af bréfum Jónasar, sem prentuð voru í 2. útg. — 16. l. a. n., „sveitina þína“; Páll ólst upp á Ketilsstöðum á Völlum; faðir hans, Páll Melsted sýslumaður, síðar amtmaður, bjó þar 20 ár, meðan hann var sýslumaður í Múlasýslum (1815—35). Sbr. Endurminn. P. M., bls. 4—12. — 14.—15. l. a. n., „síðan í miðjum September“, sbr. dagbókina frá ferðinni, III. b., bls. 208—60; hann hefði eins vel getað sagt: „síðan í miðjum Ágúst“. — 13. l. a. n., „Hengifossárgili“, í Fljótsdal; Jónas kom þangað fyrst 30. Ág. og aftur 4. og 8. Okt., en hann mun einkum eiga við dvöl sína á Brekku 16. Sept. til 9. Okt.; sbr. dagbókina, III. b., bls. 254—57. — 12. l. a. n., „orminn“, í Lagarfljóti, sbr. t. a. m. ferðabók Eggerts Ólafssonar og Bjarna Pálssonar, bls. 793 o. s. frv., og Þjóðsögur Jóns Árnasonar, I., 638—39. — 10. l. a. n., „séra Beldring“, Hans

Peter Johan B., fjórðungslæknir á Austfjörðum frá 17. Ág. 1832; d. 11. Maí 1844 (f. 1801). Bjó á Brekku; Jónas var hjá honum til lækninga frá 16. Sept. til 9. Okt. Um veikindi Jónasar og veru hans hjá Beldring lækni sjá einkum dagbókina frá ferðinni, III. b., bls. 253—55. Sbr. e. fr. t. a. m. Bréf J. Sig. (1. safn), bls. 53—54. — „Séra Beldring var fyrst prestur á Grænlandi“, segir Páll, „en þar varð eitthvað endasleppt með prestskap“. — Beldring varð stúdent 1818 og tók guðfræðispróf 1823, en var síðan kristniboði á Grænlandi til 1828. Síðan fór hann að stunda læknisfræði og tók próf í henni 1832, skömmu áður en hann fékk hér embætti. — 8. l. a. n., „Christensen“, Ole, danskur kaupmaður; sbr. ferðakostnaðarreikning Jónasar, III. b., bls. 265. Hann „dó síðan snögglega, annaðhvort þar eystra eða á Akureyri“, segir Páll; og e. fr.: „Um hann sagði Bjarni amtmaður: „Christensen minn, það er sá bezti heiðingi, sem ég hefi þekkt“.“ — 2. l. a. n., „sóknalýsinguna ykkar prófastsins“; lýsing Garða- og Bessastaða-sókna er í nr. 19 fol. í hrs. Bmf. og er eftir Árna Helgason stiftsprófast. „Eg mun hafa, meðan eg var á Brekku, dregizt á við Jónas að eiga einhvern þátt í lýsingu Garða- og Bessastaða-sókna, ásamt með sra. Árna Helgasyni. En eg held eg hafi lítið gert að því“, segir Páll. — 1. l. a. n., „ókomin („komin“ er prentvilla) enn“, nefnil. til Bmfd. í Höfn. — Bls. 138, 2. l., „spurt um fiskveiðar“, sbr. IV. b., bls. 93—95, og V. b., bls. CVIII, CXXIX og CXXXIII. — 3.—4. l., „Gunnari — — — Þorvald“; skólapiltarnir, sem fylgdu Jónasi; hann varð að láta þá fara frá sér, vegna skólavistar þeirra, fyrir miðjan September (sbr. dagb., III. b., bls. 254), og voru þeir nú komnir suður í skólann á Bessastöðum; Páll bjó á Brekku á Álftanesi. — 5. l., „Björns í Móum“, á Kjalarnesi, prests, Þorlákssonar (prests, Loftssonar); hann varð síðar prestur á Höskuldsstöðum (d. 1862); Jónas nefnir Björn ekki „séra“, því að hann hefir ekki vitað um, að búið var að vígja hann, 9. s. m. — 7. l., „merarinnar“, brúnu, sem Jónas keypti, ásamt 4 öðrum hestum til ferðarinnar af séra Birni (f. 66 dali); hún kom aldrei til skila; sbr. ferðakostnaðarreikninginn, III. b., bls. 264. — 9. l., „Kristjáni“, Kristjánssyni (Christianson), síðar amtmanni (d. 1882); hann var þá á Bessastöðum. — Bls. 139, 1. l., „Halldór Sigfússon“, á Ási, sbr. bréf til K. G. 17. s. m., m. aths. — 2. l., „litla Benedikt“, sonur Halldórs á Ási; hann fæddist 2. Sept. s. á.; daginn eftir að Jónas fór frá Ási yfir í Jökuldal. Jónas kom aftur að Ási til gistingar 15. Sept. og var þá búið að skíra drenginn (8. s. m.); sbr. dagb., III. b., bls. 250 og 254. — 4. l., „das“, ehr. „aus“. — 7. l., „„Schmier“ die“, ehr. „Smjer das“, af vangá.

Bls. 139—140. — TIL ÞÓRÐAR JÓNASSENS. *18. Okt. 1842.* — Ehr. í nr. 202 fol. í hrs. Lbs., skrifað á litla kvartörk; 4. bls. alauð. Prentað áður í Skírni, 84. árg. (1910), bls. 355—56. — Bls. 140, 3.—4. l., „nema eitthvað af Langaness-ströndum“, sbr. bréf hans til Rentuk. 5. Nóv. 1841 (bls. 121—22); þar kveðst hann hafa séð Norðurland allt austur til Öxarfjarðar; í þessari sumarferð sinni 1842 fór hann allt austur til Vopnafjarðar, sbr. næsta bréf og dagbókina, III. b., bls. 250—52. — 9. l., „Beldrings“, sbr. síðasta bréf, m. aths. — 11. l., „Þórarinn á Brekku“, á Álftanesi, Sveinsson, bókbindari. Sbr. III. b., bls. 167, m. aths. (f. 1777, d. 1859). — 8. l. a. n., „Farðu þér samt hægt“ o. s. frv. Jónas hefir falið Þórði að sækja um brauð fyrir sig, ef svo bæri undir, að tiltækilegt yrði.

Bls. 141—142. — TIL DET HØJKGL. RENTEKAMMER. *4. Des. 1842.* — Frumr. var í ríkisskjalasafninu í Höfn, en er nú í Þjóðskjalasafninu, ekki ehr., en undirritað af Jónasi sjálfum. Kafli úr þessu bréfi var tekinn inn í tillögu ráðuneytisins um styrkviðbót til Jónasar 1. Sept. næsta ár og er prentaður í Lovsaml. f. Isl., XII., 637.

Bls. 142. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR OG BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR. *„Fimmtudagskvöldið“.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað annars vegar á hálfa kvartörk; hins vegar er áritunin: „S. T. — Herr Candid. phil. K. Gjíslason, Amaliegade“. — Það er óvíst, hve nær Jónas hefir skrifað þetta skeyti, en að lítt rannsökuðu máli má helzt ætla, að það sé frá vetrinum 1842—43. Það er sjálfsagt skrifað í Höfn.

Bls. 143—144. — TIL J. STEENSTRUP. *11. Febr. 1843.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað á stóra kvartörk; á 4. bls. er áritunin. — 8. l., „Brev“; mun glatað. — 14. l., „hin Vinter“, 1839—40, er hann lá veikur í Reykjavík — 15. l., „Min Dagbog“ o. s. frv., sjá bréf til Rentek. 9. Maí s. á. — 22.—23. l., „Rapport“, skýrslan um ferðina til Íslands 1839—40. — 23. l., „den unge R.“, Johannes Theodor Reinhardt, sonur J. C. H. Reinhardts prófessors; hann var einnig dýrafræðingur, varð kennari við háskólann og umsjónarmaður við náttúrugripasafnið; f. 1816, d. 1882. — 24. l.. „Kongen“, Kristján 8. — 28. l., „Kongens Stemning“ o. s. frv. Steenstrup mun þá þegar hafa verið kunnugur konungi. Síðar, sumarið 1844, fylgdi hann syni konungs, Friðriki ríkiserfingja, til Skotlands og Færeyja. — Bls. 144, 6. l., „Skriften“; hún er óvenjuleg og ófögur á þessum fyrri hluta bréfsins, en betri á viðbótinni, næsta venjuleg. — 10. l., „Maal af *a(narrhichas) latifrons*“ o. s. frv., sjá bls. 109, m. aths., og V. b., bls. 115—16. — Mælingin á fiskinum var á

miða, sem er nú í nr. 13 fol. í hrs. Bmf. (87. bl.). — 17. l., „Beskrivelsen over úlfsteinbítur“ o. s. frv., sbr. bréf til Zool. Mus. 5. Júlí 1841., m. aths. — Sbr. e. fr. V. b., bls. 99—100.

Bls. 145. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *21. Febr. 1843.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, ritað á hálfa kvartörk; á bakhlið er áritunin ein: „Hávelbornum Herra Etatsráði, Prof. & Dr. F. Magnusen — R. Dbr. — Dbr. M. etc. etc.“. — „gjaldkeri vor“, Andr. Hemmert kaupmaður. — „innlagðan reikning“; Finnur hefir skrifað til minnis efst á bréfið: „Sendir 8 — 72 sk. (fyrir sjóð Bókm.fél. hjá Hra Hemmert)“. Í reikningi yfir tekjur og útgjöld Bmf. 1843, sem er prentaður í skýrslum og reikningum þess fyrir það ár, bls. X—XI, stendur sem 4. útgjaldaliður: „Til Cand. phil. J. Hallgrímssonar fyrir ferðabók Sveins Pálssonar 8 rbd. 72 sk.“. Í minningarriti félagsins 1867 stendur á bls. 47: „Jónas Hallgrímsson hafði keypt á Íslandi ferðabók Sveins Pálssonar í þremur bindum, og eftirlét hana félaginu fyrir sama verð“. — Þetta merka handrit er nr. 1—3 í arkarbr. í hrs. Bmf., sem nú er í Landsbókasafninu. — Sbr. e. fr. ferðakver Jónasar frá 1842, III. b., bls, 263. — Hann keypti ferðabókina á sumarferð sinni 1842, sbr. dagbókina, ld. 16. Júlí (sbr. 17. s. m.). — Sbr. e. fr. V. b., bls. CXLIX.

Bls. 145—146. — TIL DET KGL. RENTEKAMMER. *9. Maí 1843.* — Frumr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, skrifað á 1. bls. á heilörk (sem nú er að eins hálf), er með fljótaskrift og er ekki hönd Jónasar á öðru en nafni hans. — 9.—10. l. a. n., „Afskrift“ o. s. frv.; hún er nú í hrs. Hafnarháskóla, Add. 306 fol., og er dagbókin prentuð hér í III. b., bls. 208—60, eftir henni; frumritið mun glatað. — 5. l. a. n., „Jøkulafhandlingen“; að eins titillinn er í bókinni (afskriftinni): „De islandske Jøkuler, deres Dannelse, Natur og geologiske Forhold“. — 2. l. a. n., „Blanke Sider“, bls. 75—130 í bókinni. — Bls. 146, 1. l., „sidst i Bogen“ o. s. frv.; á bls. 143—176 eru útdrættir úr bréfum Steenstrups, Forchhammers og Reinhardts með aths. Jónasar, Mollusca Islandiæ, Phocacea Islandiæ, smágrein um „Det nye Findested for fossile Knokler i Island“, Mammalia Islandiæ, aths. um lengd hvala og loks ornitologiske Bemærkninger (til Fabers Prodromus); bls. 177—181 (182) eru auðar. Þessar greinar eru prentaðar hér í V. b., bls. 118—23, 14—17, 39—40, 74—75, og í IV. b., bls. 7—8. — Afskriftin var síðan send Steenstrup með bréfi 3. n. m.

Bls. 146. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *5. Júní 1843.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, skrifað á litla kvartörk, áritun, á dönsku, á 4. bls., lík og á fyrri bréfum til F. M.; 2. og 3.

bls. auðar. — „húsaleigu fyrir mánuðinn“, þ. e. Júní. — Hann átti nú heima í Klædeboderne, nr. 3, 2. l. (sal). — F. M. hefir skrifað efst á bréfið: „Sendir 15 rd. (Bókm.-fél. vegna) og sóknalýsingar úr Rangárvalla- og Skaftafells-sýslum (nema úr Stafafellssókn)“. — „Ráðizt á Rentukammerið“, sbr. næsta bréf, dagsett næsta dag. — „Rangárvallasýslu“ o. s. frv.; hann á við sýslu- og sókna-lýsingar þaðan, sem F. M. varðveitti svo sem forseti Bmf. — „Áður en ég fer“, út í Sórey, til Steenstrups.

Bls. 146—147. — TIL DET KGL. RENTEKAMMER. *6. Júní 1843.* — Frumr. var í ríkisskjalasafninu í Höfn, en er nú í Þjóðskjalasafninu, ritað með fljótaskrift á heilörk (sem nú er hálf); að eins „Underdanigst“ og nafnið með hendi Jónasar. Sbr. e. fr. bréf til J. Sig. á bls. 150—51, m. aths. — Reikningurinn er í III. b., bls. 263—66. Sbr. e. fr. næsta bréf. — „Lignende Godtgørelse“ o. s. frv., 150 dalir til viðbótar við ferðastyrkinn (300 dali) 1841, sbr. m. a. bréf til F. M. 13. Júlí 1842, m. aths.

Bls. 148. — TIL DET KGL. RENTEKAMMER. *10. Juni 1843.* — Frumr. var í ríkisskjalasafninu í Höfn; er nú í Þjóðskjalasafninu; ritað með fljótaskrift á heilörk, en auði helmingurinn hefir verið rifinn af. Að eins nafn Jónasar og „Underdanigst“ með hans hendi.

Bls. 148—149. — TIL J. STEENSTRUP. — *23. Júní 1843.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað á litla kvartörk. Efst vinstra megin á 1. bls. stendur: „Klædeboderne N. 3, 2. S.“; þar átti Jónas þá heima, en óvíst er hve nær hann hefir farið þangað. — Bls. 148, 10. l. a. n., „Tak for dit Brev“; það mun nú glatað. — Bls. 149, 8. l. a. n., „Orenburg“, borg í samnefndu héraði, sem nú er norðurhluti Kirgisalands, fyrir norðan Kaspiska-haf. — Bls. 150, 4. l., „Humboldts — — — Beretning“; Jónas á við Fr. W. A. v. H., hinn heimsfræga þýzka náttúrufræðing, og athugun hans á hitabreytingunni í Qvito, sbr. IV. b., bls. 193, m. aths. — 9. l., „Mit Arbejde“, o. s. frv.; hann á sjálfsagt við undirbúninginn undir lýsing Íslands fyrir Bókmenntafélagið. — 13. l., „Beretning“ o. s. frv., þ. e. „eldritið“, sjá IV. b., aths. við bls. 67—68, og e. fr. bls. 68—190. — 21. l., „din Datter“, Anna, sem þau Steenstrup eignuðust í Sept. árið áður.

Bls. 150—151. — TIL JÓNS SIGURÐSSONAR. *14. Júlí 1843.* — Ehr. í nr. 13 í arkarbr. í hrs. Bmf. í Lbs. (243. bl.), skrifað á 1. s. á smáörk; á 4. bls. er áritunin: „Hr. Candidat Jón Sigurðsson, Silkegade N. 44, 2.“ — „Rkm. dregur mig“; sbr. bréf til þess 6. Júní s. á. — Jónas fékk viðbótina; konungur veitti hana (167 rd. og 52 sk.), en ekki fyr en 1. Sept., og það var ekki tilkynnt Jónasi fyr en 9. s. m.

Bls. 151—153. — TIL ÞÓRÐAR JÓNASSENS. *26. Sept. 1843.* — Ehr. í nr. 202 í abr. í hrs. Lbs., skrifað á stóra, bláleita kvartörk; 3. bls. auð; á 4. áritun: „Velbaarne Hr. Landsoverrets-assessor Th. Johnassen, Reikjavík i Island“. — Prentað áður í Skírni, 84. árg. (1910), bls. 356. — Bls. 151, 13. l. a. n., „ólíku“, ehr. „ólíka“. — 12. l. a. n., „hinu“, ehr. „hins“ (af vangá). — Bls. 152, 6. l., „þeir“, prentvilla f. „þér“. — 7. l., „Heiberg“, Johan Ludvig, rithöfundurinn. — „Dr. Hebbel“, Friedrich, einnig ágætur og stórfrægur rithöfundur, þýzkur, frá Norður-Þéttmerski og því holsteinskur undirsáti Dana-konungs; f. 1813, d. 1863. Hann hafði um litla hríð verið í Höfn, er hann lenti í ritdeilunni við Heiberg, sem hafði ráðizt á grein hans, „Ein Wort über das Drama“. Hebbel var þá farinn til Hamborgar, og var nú, er Jónas skrifaði bréfið, kominn til Parísar fyrir skömmu, með skáldastyrk, sem Kristján 8. veitti honum fyrir meðmæli Adams Oehlenschlägers. — Þeim skáldunum í Sórey hefir orðið tíðrætt um þessa viðureign stéttarbræðra þeirra. — 17.—20. l. Um Hauch og Ingemann sjá aths. við bréf til J. St. 5. Nóv. 1841. — 22. l., „króna“ — „klúbbinn“; sbr. Sögu Rvíkur, I., 189—91. — 25. l., „Briem“, Jóhann Kristján, síðar prestur í Hruna og prófastur; hann hafði verið við guðfræðisnám í Höfn veturinn áður (1842—43); d. 18. apr. 1894, 76 ára. — 27. l., „Robert“, þ. e. Minéralogie et géologie par Eugène Robert, Paris 1840; um höf. og þetta rit hans sjá Landfrs. Ísl., III., 242. — 28. l., „Faber“, um hann og þetta rit hans (Islands Fische, þ. e. Naturgeschichte der Fische Islands, Frankfurt a. M., 1829) sjá Landfrs. Ísl., III., 234—37. Jónas hefir haft þessi rit að láni frá Lbs. á ferð sinni austur 1844. — 32. l., „föður þínum“, sbr. bréf til P. Melst. y., bls. 123, m. aths. — Bls. 153, 1. l., „Bardenfleth“, Carl Emil, kammerherra, sem hafði verið hér stiftamtmaður 1837—41 og var nú stiftamtmaður í Odense. — Hann var hér konungsfulltrúi á Alþingi 1845 og 1847, sbr. næsta bréf. F. 1807 (jafnaldri Jónasar); d. 1857. Hann var einn af helztu stjórnmálamönnum Dana um miðja öldina.

Bls. 153—154. — TIL PÁLS MELSTEDS YNGRA. *27. Sept. 1843.* — Ehr. í bréfasafni Boga Th. Melsteds, sem nú er í kgl. bókasafninu í Höfn; bréfið er skrifað á stóra, bláleita kvartörk; 3. bls. auð, en á 4. áritun: „Velædle Hr. Candid. philos. Paul Melsted, Brekka i Island“. — Páll hefir skrifað á bréfið efst vinstra megin á 1. bls.: „4. Nóv. 1843 með póstduggunni; sv. 27. Febr. 1844“. Prentað áður í 2. útg. (Kmh., 1883), bls. 383—84. — Bls. 153, 12. l. a. n., „bók“, sbr. skýrslu til Bmf., bls.

197, neðst, m. aths. — 8.—9. l. a .n., „Hauchs eða Ingemanns“, sbr. síðasta bréf, m. aths. — Bls. 154, 7. l., „Jóhanni Briem“, sbr. síðasta bréf, m. aths. — 8. l., „ferðalagi ensku drottningarinnar“; sbr. bréf til K. G. (o. fl.) í byrjun Marz 1844 (bls. 164—67). Tilefnið til þessarar ferðasögu var það, að Victoria drottning heimsótti Lúðvík Filippus Frakka-konung þetta sumar, 1843, í lystihöllinni Eu í Normandíi, „og var eigi tilsparað, að allt skyldi verða með enni mestu gleði og glaumi“, segir í Skírni 1844, bls. 46, þar sem þessa er stuttlega getið. Páll segir í skýringum sínum við bréfið: „Ég man ekki til, að ég sæji neitt hjá Jóh. Briem, — sem þá mun hafa verið kominn til T. Hoppes sem skrifari —, um ensku drottn.“ o. s. frv. — Sbr. nú e. fr. Skírni 1935 (CIX. ár), bls. 148—49, kafla í ritgjörð eftir Stefán Einarsson um bréf Jónasar til K. G. (o. fl.), það, er hér var getið. — 13.—14. l., „frúnni og konunni þinni“, þ. e. frú Sigríði Einarsen (d. 1860), ekkju Ísleifs etatsráðs Einarssonar (d. 1836), og Jórunni, dóttur hennar, sbr. bréf til K. G. 6. Marz 1841, m. aths. — 19. l., „Bardenfleth“, sbr. síðasta bréf, m. aths.; það var tilkynnt einmitt þennan sama dag með opnu bréfi konungs um hina fyrstu samkomu hins endurreista alþingis, að B. væri konungsfulltrúi (sbr. Lovsaml. for Isl., 12. b., 641—43). — 20. l., „Espartero“, þ. e. hinn frægi landstjóri á Spáni, Don Baldomero E. Hann var rekinn frá þetta sumar, 16. Ág., og fór til Englands; sbr. Skírni 1844, bls. 52 o. s. frv. — Hann komst aftur nokkrum árum síðar til mikilla valda og metorða á Spáni; var þá í ráði að gera hann að landstjóra að nýju og jafnvel krýna hann til konungs. Lifði hann lengi eftir það og dó loks 1879, hátt á níræðisaldri (f. 1792). — 21. l., „Mösting“, Johan Sigismund von M., danskur stjórnmálamaður og vísindavinur; hann var forseti í Fornfræðafélaginu og yfirbókavörður kgl. bókasafnsins. Hann var nú nýdáinn (16. s. m.), nær 84 ára að aldri. — 22. l., „Strimpill“; Páll hefir gefið þessa skýring á, hver Strimpill var: „Ekki langt frá Regentzen, ég held í Møntergade eða þar nærri, bjó milli 1830 og 1840 „marskandiser“, er Strempel hét. Við færðum nöfnin í íslenzkan búning og sögðum „Strimpill“. — — — Strimpill átti mikil kaup við okkur Garðverja um þær mundir og seldi með fjarska góðu verði, hvernig sem á því stóð. Sagt var hann hefði komizt í tugthúsið á endanum. Þeir fóru sumir í óskilum, skiftavinirnir okkar á þeim árum“. — En sbr. e. fr. aths. við bréf til Br. Pétursson 22. Nóv. s. á. og „Dægradvöl“, bls. 173—74.

Bls. 154—155. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *5. Okt. 1843.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, skrifað á stóra kvart-

örk, 1. bls.; á 4. bls. er áritunin: „Højvelbaarne Herr Etatsraad Geheimearchivarius F. Magnusen, Ridder af Dbr. og D. M. samt Ridder af den kejserl. russiske St. Anna Orden & c., København, Klosterstræde 73, 1. S. — Betalt“. — Innsiglið með skjaldmerkisinnsiglinu, en merkið sléttað út sem oftar, svo að það sjáist ekki; er sem Jónas hafi ekki kunnað við að láta það sjást; líkl. verið kunnugt um, að þetta skjaldarmerki var ekki hans ættar. — Neðst á 1. bls. vinstra megin hefir Jónas skrifað: „S. T. — Herr Etatsraad F. Magnusen“, en efst á sömu bls. hægra megin hefir F. M. skrifað: „Svarað 10. Oktober '43“; það bréf er til meðal annara bréfa hans til Jónasar í K. G. 31 a. Kveðst hann senda honum sókna- og sýslna-lýsingarnar og annálana. Er hér um að ræða ritið *„Íslenzkir annálar sive annales Islandici ab anno Christi 803 ad annum 1430“;* Árnanefnd var að undirbúa útgáfu þess, og kom það út 1847. — En viðv. kortinu m. m. skrifar F. M.: „Major Olsen hefir ekki getað leyst það umskrifaða af hendi, og mun Jón Sigurðsson líklega skrifa yður nákvæmar þarum“. — Bls. 155, 7. l., „major Olsen“, Oluf Nicolai O., sem bjó uppdrátt Íslands undir prentun. Hann var f. 4. Marz 1794. Varð major í herforingjaráðinu 1839 og yfirmaður landmælingadeildar þess 1842, og loks ofursti í herforingjaráðinu 1848, en það ár dó hann, 19. Des. Hann var framúrskarandi góður kortagjörðarmaður.

Bls. 155—156. — TIL JÓNS SIGURÐSSONAR. *5. Okt. 1843.* — Ehr. í nr. 13 í abr. í hrs. Bmf. í Lbs., skrifað á 1.—2. bls. á sams konar örk og síðasta bréf; á 4. bls. er áritunin. — Bls. 155, 10. l. a. n., „aftur“; hann hefir eftir því farið snöggva ferð til Hafnar og aftur til Sóreyjar, en nú verður ekki vitað, hve nær það hefir verið; sennilega í fyrri hluta September-mánaðar. — 9. l. a. n., „Olsen“, sbr. síðasta bréf, m. aths. — Bls. 156, 4. l., „annálunum“, sbr. síðasta bréf, m. aths. — 9. l., „turni“, Rundetaarn við Trinitatiskirkju; háskólabókasafnið og hrs. Árna Magnússonar voru þá geymd á kirkjuloftinu; var gengið inn á það úr turninum. Annálahandritin voru í Árnasafni. — 11. l., „séra Jón gamli, dáni“, þ. e. Jón prófastur Pétursson í Steinnesi, er dó 8. Des. 1842, 66 ára. — „séra Jón ungi“, þ. e. Jón prófastur Jónsson, prófasts Péturssonar. Hann var réttu 1 ári yngri en Jónas. Hafa þeir verið kunnugir hvor öðrum frá fyrri og síðari veru Jónasar í Reykjavík og komu hans að Steinnesi 27. Ág. 1841, því að þá var séra Jón orðinn þar prestur. Hann hafði verið biskupsskrifari frá því að hann útskrifaðist úr Bessastaðaskóla, 1833, og hafði sótt um Reykhoit fyrir Jónas 30. Maí 1839, sbr. aths. við umsókn Jónasar um

Hólma 12. Okt. 1840. E. fr. Bréf T. S., bls. 183. Jón prófastur yngri dó 2. Júní 1862. Hann varð aldrei alþingismaður. En alnafni hans, Jón Jónsson (Johnsen), yfirdómari (síðar bæjarfógeti í Álaborg), var þingmaður Árnesinga 1845—49. — 19.—20. l., „hvernig fór með félagslögin", nefnilega Bókmenntafélagsins, á fundum, sem Hafnardeild þess hélt 14. og 22. Sept. s. á. Á fundi deildarinnar 22. Des. 1842 bar forseti, Finnur Magnússon, það upp, „að kosin yrði nefnd til að safna og raða niður lagagreinum félagsins, sem væri á víð og dreif, og stinga upp á breytingum, ef þurfa þætti; var það samþykkt með atkvæðafjölda; voru kosnir í nefnd þá 3 menn: Herra Jónas Hallgrímsson með 13 atkvæðum, skrifari deildarinnar (Jón Sigurðsson) með 11 og Herra Brynjólfur Pétursson með 10 atkvæðum. Deildin óskaði, að það verk yrði búið fyrir ársfund, og herra Konráð Gíslason stakk upp á, að hið nýja lagafrumvarp yrði borið upp á fundi". — Á ársfundinum, 18. Febr. 1843, kom málið ekki fyrir, en 8. Apríl sendi Jónas forseta frumvarp nefndarinnar, og á næsta fundi, 6. Maí, skýrði forseti frá, að tvö lagafrumvörp væri samin þann dag frá félagsmönnum, en eitt hefði ekki enn gengið milli allra; er þar sennilega um uppskriftir af þessu frumvarpi laganefndarinnar að ræða. Á fundinum 14. Sept. „var tekið til yfirvegunar lagafrumvarp nefndar þeirrar, sem sett var 22. Des. f. á., og var útkljáð um 11 enar fyrstu greinir þess og þær lögleiddar" af hálfu Hafnardeildar. En á fundinum 22. Sept. var „yfirvegað það, sem eftir var af lagafrumvarpinu frá 12. grein til endalyktar, og viðtekið". — 21. l., „skólabygginguna", fyrir lærða-skólann í Reykjavík. — 21.—22. l., „hvar á Alþingi að fá sér hæli?" Því var ætlað að vera í skólahúsinu, og þar var það einnig haldið alla tíð, unz alþingishúsið var reist nær 40 árum síðar, er Alþingi hafði fengið fjárveitingarvald. — 23. l., „svo alvara komi úr gamni" o. s. frv.; hann á við gamanvísur sínar, „Skrælingjagrát", sjá I. b., bls. 176—77. — Alþingishaldinu varð að fresta til næsta árs á eftir, 1845.

Bls. 156—157. — TIL J. F. SCHOUW (?). *9. Nóv. 1843 (?).* — Frumr. er uppkast, ehr., í nr. 13 í abr. í hrs. Bmf., annars vegar á hálfri kvartörk, er virðist vera sams konar og næsta bréf hér á undan og næst hér á eftir eru skrifuð á; því virðist uppkastið vera frá haustinu 1843, en nokkrar líkur til, að það sé fremur frá Nóvember en Október. Þó ber þess að geta, að í bréfunum hér á eftir frá byrjun Marz-mánaðar er einnig sami pappír, en meiri líkur eru til, að uppkastið sé frá haustinu 1843 en útmánuðunum 1844. Ofan-af blaðinu hafa verið rifnir

6 cm.; á þeim hluta þess hefir verið upphaf og endir bréfsins, en allt bendir til, að mjög lítið vanti. Verður nú ekki séð nafn né titill þess manns, sem þetta bréf hefir verið stílað til, en af ummælum Jónasar í bréfinu sjálfu getur varla verið um annan mann að ræða en Joakim Fredrich Schouw, prófessor í grasafræði við Hafnarháskóla (frá 1821) og forstöðumann grasafræðisgarðsins (frá 1841); hann var ágætur og þjóðfrægur vísindamaður og jafnframt stjórnmálamaður (f. 1789; d. 1852). Schouw var spurður ráða af Hafnardeild Bmf., er hafin skyldi útgáfa uppdráttar Íslands (sbr. minningarr. 1867, bls. 40), og á aðalfundi þeirrar deildar 1843 (18. Febr.) var hann kjörinn heiðursfélagi Bmf. Jón Sigurðsson gaf Schouw þann vitnisburð, að hann væri „einhver hinn ráðvandasti maður, sem er til, og manna bezt að sér“ (sjá bréf J. Sig., 1. safn, bls. 68).

Bls. 157—159. — TIL JÓNS SIGURÐSSONAR. *9. Nóv. 1843.* — Ehr. í nr. 13 í abr. í hrs. Bmf. í Lbs. Það er skrifað á smáörk, sem raunar er hálf, samanbrotin kvartörk, sams konar og næstu tvö bréf hér á undan eru skrifuð á. Á 4. bls. er smágrein sú, sem hér er sett á eftir nafni Jónasar, en að öðru leyti er 4. bls. auð. — Bls. 157, 5. l. a. n., „bréfið“; mun glatað, svo sem öll önnur bréf Jóns til Jónasar; hefir vafalaust þeim bréfum og sennilega ýmsum öðrum bréfum til Jónasar verið brennt að honum fráföllnum; mun lítið vafamál, hver gjört hafi. — „sendingum“, sbr. bréf til J. Sig. 5. Okt. s. á. — 1. l. a. n., „Direktioninni“, Skoledirektionen, sem hafði skólamálið með höndum. — Bls. 158, 2. l., „láta lótorfu“, eins og stundum mun hafa verið gert við staða eða níðlata jálka til að örva þá; hún mun þá hafa verið sett undir stertinn; en ekki munu þess háttar örþrifaráð hafa þótt allsendis viðfelldin. — 3.—4. l., „fundinum ykkar“, „almennur fundur íslendinga í Kaupmannahöfn“, líklega sá, sem haldinn var kvöldið áður og var hinn þriðji af mörgum, er haldnir voru; hinn síðasti var 6. Jan. 1846. Jón gekkst upphaflega fyrir þeim. Um þá fundi sjá nú rit drs. Páls E. Ólasonar um J. Sig., I., bls. 439—43, og fundabókina, sem er prentuð, ásamt aths., í Andvara, 45. árg. (1920), bls. 1—58. Jónas tók mikinn þátt í þeim næsta vetur (1844—45), sbr. V. b., bls. CLIV—V, CLXV—VII og CLXXVI—VII. — 8. l., „Lögin fóru heim“, þ. e. lagafrumvarpið, sem samþykkt var af Hafnardeild Bmf. 14. og 22. Sept., sbr. bréf til J. Sig. 5. Okt. 1843, m. aths. — Reykjavíkurdeild gerði breytingar á frv. og var það tekið fyrir aftur á fundi Hafnardeildar 26. Febr. 1845. Var laganefndinni falið að skrifast á við laganefndina í Rvík um þær breytingartillögur. Enn var lagamálið tekið fyrir 20. Apr.

1846, og var þá Brynj. Péturss. falið að semja við dr. Svb. Egilsson, varaforseta Reykjavíkurdeildar um ágreining deildanna. Enn varð ekki samkomulag, og kaus Hafnardeild nýja laganefnd 31. Marz 1849. Loks 31. Maí 1851 var lagafrumvarpið samþykkt í Hafnardeild með þeim breytingum, sem Reykjavíkurdeild hafði þá stungið uppá. Þá var Jón Sigurðsson orðinn forseti Hafnardeildar. — 14. l., „Olsen" o. s. frv., sbr. bréf til F. M. 5. Okt., m. aths. — 21. l., „bók Barrows" o. s. frv., þ. e. „A visit to Iceland" etc., London 1835, eftir John B. jun. (1808—98); sjá um hana og Barrow í Landfrs. Ísl., III., 223—24. — 6. l. a. n., „Gaimards-bókunum", um þær sjá Landfrs. Ísl., III., 246 o. s. frv. — 5. l. a. n., „Marmiers Íslands-sögu", Histoire de l' Islande par Xavier Marmier, Paris 1840; ein af Gaimards-bókunum. — 2. l. a. n., „Lottinn", Physique par Victor Lottin, Paris 1838; sömul. ein af Gaimards-bókunum. — 1. l. a. n., „Gunnlaug", Þórðarson, cand. phil. í Höfn (f. 1819; d. 1861); höfundur ritsins um „túna- og engja-rækt", sem Bmf. (Hafnardeild) gaf út næsta ár. Um hann sjá t. d. Andvara, 45. árg. (1920), bls. 57. — Bls. 159, 5. l., „prentverkið", sem var í Viðey; leigutími Ólafs sekretera Stephensens var nú senn á enda, og buðu stiftsyfirvöldin stjórn Bmf. í Reykjavík prentverkið til umráða 5. Sept. þ. á., en tilboðinu var hafnað 21. s. m. Var þá í ráði að flytja það úr Viðey til Rvíkur., einkum með tilliti til prentunar þingskjala og þingtíðinda þar, er Alþingi væri komið þar á fót aftur. — Það var flutt næsta sumar; sbr. ritið „Fjögur hundruð ára saga prentlistarinnar á Íslandi", eftir Kl. Jónsson, Rv. 1930, bls. 118—21. — 11. l., „Mackenzies ferðabók", sbr. Landfrs. Ísl., III. b., 210—14; höfundurinn hét George Stuart M.; hann ferðaðist hér 1810. Í bókinni eru allmerkilegir kaflar náttúrufræðislegs efnis.

Bls. 159—161. — TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR. *22. Nóv. 1843.* — Ehr. í nr. 129 í abr. í hrs. J. Sig. í Lbs., skrifað á stóra kvartörk, 1.—2. bls. Á 4. bls. er áritun: „S. T. — Hr. Cand, juris Brynjólfur Pétursson, a København, Hotel du Nord 61". Með skjaldmerkisinnsigli Jónasar. — Smágreinin, sem hér er sett á eftir nafninu, er skrifuð langsum á vinstri jaðar 2. bls. — Bls. 159, 13. l. a. n., „bréf" o. s. frv.; bréf Br. P. er í K. G. 31 a, skrifað 17. s. m.; segir Br. þar í upphafi: „Í fyrragær fékk ég bréf frá þér". Það bréf Jónasar mun glatað. — 12.—13. l. a. n., „Forchhammer", prófessor; bréf hans eða afrit af því, ódagsett, var í eigu Joh. Steenstrups, prófessors, með bréfum Jónasar til Jap. Steenstrups. — Forchhammer getur í upphafi bréfs síns um bréf Jónasar til sín, dags. 13. s. m. Það er ófundið, en er líklega til enn. — Bréf Forchh. er um andvirði til Jónasar fyrir silfur-

berg, er hann hafði boðið náttúrufræðissafninu og það boðið honum 200 dali fyrir, að því frádregnu, sem Jónas hafði þegar fengið endurgreitt fyrir að ná því. Jónas hafði farið fram á að fá meira andvirði og kveðst Forchh. því varla geta búizt við, að hann taki þessu tilboði og segir honum að hirða allt silfurbergið. Á þessu bréfi til Br. P. má sjá, að Jónas hefir tekið boði Forchh. og beðið hann um greiða andvirði silfurbergsins til Br. — 7. l. a. n., „fara í Finn“ o. s. frv. Jónas hafði sent Br. ávísun á 40 dali hjá Forchh., en hann ekki viljað greiða fyr en svar væri komið frá Jónasi við tilboðinu um 200 dali fyrir allt silfurbergið. Þá fór Br. til F. M. — „og spurði hann, hvort reikningar þínir við bókmenntirnar mundi ekki standa so, að ég gæti fengið þar 40 dali fyrir þig. Það hélt Finnur minn, og þó varð ég að fá honum Anvisninguna, sosem til nokkurs konar vonar og vara, ef reikningarnir kynni að standa tæpt; en hann geymir hana þó að eins þangað til þú annaðhvort kemur sjálfur eða Forchhammer sendir mér peningana, því hann lofaði að senda boð til mín“, segir Br. í bréfi sínu til Jónasar. — 4. l. a. n., „Str.“, þ. e. Strempel, sbr. bréf P. M. y. 27. Sept. s. á., m. aths. Hann hafði lánað Jónasi gegn handveði 20 dali; virðist hann eftir því hafa verið veðlánakarl (Pantelaaner). — „Runamo“, riti F. M., sbr. bréf Jónasar til hans 2. Maí 1842, m. aths. — 3. l. a. n., „þann blá“, þ. e. „den Blaa“, nefnil. Seddel; svo voru nefndir fimmdala-seðlar (og eftir 1875 tíu-króna-seðlar). — Bls. 160, 1. l., „tóbakslaus“; hér er sennilega átt við reyktóbak. — 3. l., „úrinu“, sbr. reikninginn yfir ferðakostnaðinn 1842, III. b., bls. 264 og 266, dags. 6. Júní 1843; þá var úrið enn óselt, en var að veði á „Assistentshuset“ (fyrir 10 dölum), frá 3. Des. 1842, og kápan fyrir 5 dölum frá 9. Marz 1843. — 6. l., „nóga peninga“, væntanl. frá Forchh. (náttúrufræðissafninu) fyrir silfurbergið; sbr. upphaf þessa bréfs, og aths., enda má sjá það af bréfi frá Br. 13. Jan. 1844; þá gerir Br. grein fyrir 100 dölum frá Forchh. — 11. l., „sýslurnar“; Br. segir í bréfi sínu 13. Jan. n. á.: „Hvað á ég að segja þér um sýslurnar? Annarhvor þeirra Lárusar Thorarensens eða Borgens ætlar að taka frá mér Rangárvallasýslu, — þá sýsluna, sem ég vil tvöfalt heldur en nokkra aðra sýslu á landinu. En þá fæ ég aftur aðra-hvora þeirra, ef ég verð ekki búinn að fá Norður-Múlasýslu áður. Hú!“ — Rangárvallasýsla var veitt Magsúsi Stephensen, sýslumanni í Skaftafellssýslu, 9. Apríl n. á., en Skaftafellssýsla var s. d. veitt Br. P., en hann fór þangað aldrei. Norður-Múlasýsla var veitt Jörgen Pétri Havstein 25. Apríl 1845, og s. d. var Br. P. veitt skrifstofu-fulltrúastaða í Rentukammerinu. — 12. l., „brauðaveit-

ingar“; sjá nú um þær þ. á. í Annál 19. aldar, II., 194—95. — 13. l., „veikindin“. „Sumar þetta gekk landfarsótt með miklu kverfi og beinverkjum yfir allt land. Sýktust næstum allir. Lágu sumir lengi, og margir dóu, svo talið er, að fækkað hafi yfir hálft tólfta hundrað manna. Hnekkti þetta mjög heyvinnu og öðrum bjargræðisvegum“, segir í Ann. 19. aldar, II., 179. — 14. l., „hvernig var haustið og hvernig hafði heyjazt?“ — „Grasvöxtur mjög misjafn. Sumar vætu- og storma-samt til Mikaelsmessu og hröktust bæði töður og úthey til stórskemmda. Urðu þó hey að lokum víða að vöxtum nær meðallagi. Eftir byrjun Október voru snjóar og hörkur, en batnaði með Nóvember og varð því betra, sem nær leið árslokunum“, segir s. st. — 17.—18. l., „Ø. & Wulff“, Ørum & Wulff; þeir höfðu brennisteinsnámana í Þingeyjarsýslu á leigu og var leigu- eða umboðs-tíminn úti í miðjum Júlí 1851. Það sumar var Jón Hjaltalín, síðar landlæknir, sendur til að skoða námana. Hann hafði áður ritað „um brennisteininn á Íslandi“ í Ný félagsrit, XI. árg., 1851, en skýrslur um ferðir sínar þ. á. birti hann sem ferðabréf til J. Sig. í XII. árg. sömu rita; sbr. einnig XIII. árg. Um rannsókn Hjaltalíns sjá Landfrs. Ísl., III., 204—5. Sbr. einnig sama rit, IV., 180—82, og Ný félagsrit, XXIX. árg., bls. 209—10. — 20. l., „brennisteinssöguna“; Br. hafði skrifað Jónasi og sagt m. a., að sögu *umboðsins* væri hægt að skrifa í Rentukammerinu. — 22. l., „búnir með allt hitt“; rit Jónasar um brennisteinsmálið er í IV. b., bls. 8—66. — 24. l., „fundi ykkar Íslendinga“, sbr. bréf til J. Sig. 9. s. m., m. aths. — „Þar sem tala átti um verzlunina“; Jónas hefir vitað, að á fundinum, sem haldinn var 8. s. m., var samkv. uppástungu J. Sig. valin „nefnd til að íhuga verzlunarmálefnið“. En það mál var ekki tekið fyrir aftur fyr en 6. Marz n. á., og síðan var það enn rætt á 2 fundum, 27. Marz og 3. Apríl. — 25. l., „Fjölni“, 7. árg. — 32.—33. l., „Fjölnisfundum“; Fjölnismenn héldu fundi þennan vetur, sbr. fundabók þeirra í Eimreiðinni, 32. árg. (bls. 359—73). Pétur prófastur (síðar biskup), bróðir Br. P., var nú forseti þeirra, og síðustu fundir, 1 í Okt. og 1 í Nóv., höfðu verið næsta dauflegir, hinn síðari ekki lögmætur. — 4. l. a. n., „bréfið“; nú þekkist ekkert bréf frá Jónasi til K. G., skrifað þetta haust, eða jafnvel þetta ár; ef til vill er hér að ræða um bréf frá öðrum en Jónasi, og þó er það ólíklegt. — Bls. 161, 1. l., „Schouw“, J. Fr. Schouw“, prófessor, sbr. bls. 156—57, m. aths. — 4. l., „uppgöngu-augu“, o. s. frv., sbr. Ferðabók Þorv. Thor., II., 280: „Það er alþýðutrú hér á landi, að í þess konar vötnum (þ. e. silungsvötnum inni á öræfum) séu „uppgönguaugu“, og

að þar komi silungarnir upp frá undirdjúpunum", o. s. frv. — 5.—6. l., „Kolbeinsey" o. s. frv. Hún er nefnd í Hauksbók, sem mun rituð um 1330. — 7. l., „Sórey" o. s. frv.; hann á við „akademíið" og skólann þar, sem Jap. St. var kennari við, sbr. aths. við bréf til P. Melst. y. 5. Júlí 1844, bls. 407. Skólanum var breytt nokkrum árum síðar, 1849, á þá leið, að „akademíið", „den akademiske Indretning", sem bætt hafði verið við 1826, var afnumin aftur. — Árið 1920 hlaut skólinn heitið Sorø Akademis Skole. — 9. l., „pestarflugur" o. s. frv. Orðin hefir Jónas úr skýrslu séra Jóns Steingrímssonar um Skaftárgosin (Fullkomið skrif um Síðueld", sjá Safn t. s. Ísl., IV., bls. 7—8); hann hefir þá verið með eldritið sitt á dönsku, sbr. IV. b., bls. 141. — En ekki er ljóst, hvað Jónas á hér við. — 10. l., „Grímur póstur"; hann var Jónsson. — 12. l., „kammerráðinu á Melum" o. s. frv. Jón sýslumaður Jónsson á Melum í Hrútafirði fékk lausn 1. s. m. og var sæmdur kammerráðs-titlinum um leið, en bréf um það voru vitanlega ekki komin til Íslands enn. — Jón Pétursson, bróðir Br., síðar háyfirdómari, fékk Strandasýslu eftir Jón kammerráð. — 15. l., „Pétri", bróður Br. og Jóns, — síðar biskupi.

Bls. 161—162. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *Í ársbyrjun 1844.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á smáörk, 1. og 2. bls., en á 4. bls. er, svo sem áritun, sú vísan, sem hér er sett fyrst; hefir þessu bréfi verið stungið inn í bréf til einhvers annars. Þriðja vísan (2. í sjálfu ljóðabréfinu) virðist benda til, að þetta sé skrifað í ársbyrjun, jafnvel á nýjársdag, og þá í Sórey, því að aðrar vísur bera með sér, að það sé gert þar. Er þetta skopstæling af lélegum vísnakveðskap. Sama bragarhætti er haldið í öllum vísunum, nema miðvísunni, sem virðist eiga að vera um Finn Magnússon, án þess þó, að ljóst sé, hvað átt er við, ef til vill einhverja (goðfræðislega?) kenning hans. — 6. er., „Kongen", Kristján 8. — „Draussens Fugle", sennilega Þjóðverjar í Slésvík, sem ollu nú sívaxandi vandræðum. — 7. er., „Séra Pétur", Pétursson, prófessor, sbr. síðasta bréf. — „Jómalann", goð Bjarma, sbr. Ólafs sögu hins helga, t. d. í Flateyjarbók, II., 257. — 8. er., „fanninn", danska orðið „Fanden" í hálfíslenzkri mynd.

Bls. 163—167. — TI LKONRÁÐS GÍSLASONAR (o. fl.) *í byrjun Marz 1844.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á kvartörk, sams konar og bréfin frá 5. Okt. og 9. Nóv. eru skrifuð á. Ekkert ávarp er fremst, og er óvíst, hvort þetta bréf sé heilt. Bréfið hefir verið í höndum K. G. og hefir því sennilega verið sent honum af Jónasi, en virðist ætlað fleirum. Jónas minnist á

prestsdótturina í Munkebjerg-by („jómfrú Louise“), sbr. bls. 104, 11.—12. l., í því bréfi, sem er sett hér næst á eftir, og hann gerir það á þann hátt, að sjá má, að hann hefir nýlega sagt frá henni áður, en í bréfi K. G. til Jónasar 6. Marz 1844 stendur, að hann hafi fengið það bréf daginn áður, svo að það er sennilega skrifað 4. s. m., og þetta þá litlu fyr. Á bréfi, sem K. G. skrifar Jónasi 9. s. m., sést einnig, að hann hefir þá verið búinn að lesa það, sem Jónas skrifar í þessu bréfi um þetta sama. — 2. er. hefir verið prentað áður í 1. og 2. útg. kvæða Jónasar, með yfirskriftinni „Úr bréfi“, en það og hið 3. í 3. útg. einnig; er þar gerð nokkur grein fyrir bréfinu og það talið „ritað í Sór, líklega seint á árinu 1843 eða í ársbyrjun 1844“. Jónas hefir gert þessar gamanvísur undir laginu „Der er et yndigt Land“ og setur því endurtekningarmerki (:|:) fyrir framan 3. og 6. l. í hverri vísu, og þannig eru þær einnig prentaðar áður í 1.—3. útg. af kvæðunum. — Frásögnin um orlofsferð Englands-drottningar hefir verið prentuð áður, fyrst í Fjölni, IX. árg., með yfirskriftinni: „Úr gamanbréfi frá Jónasi til kunningja sinna í Kaupmannahöfn“; síðan var hún prentuð í 2. útg. Af bréfi til P. M. y. 27. Sept. 1843 er svo að sjá, að Jónas hafi þá þegar verið búinn að búa til þessa frásögn, enda er það svo sem sjálfsagt, að hann hefir gert það mjög skömmu eftir, að sagt var frá í blöðunum í Höfn ferð drottningarinnar. — Það er óvíst, hvað Jónas á við í 1. er.; ef til vill K. G. o. fl. og sjálfan sig, — að þeir hafi ráðið honum til að fara til Sóreyjar. — 1.—3. l. er í ehr., en sleppt hér. — 3. er., „Soras“, þ. e. Sóreyjar, en þetta nafn er raunar tekið úr einu af kvæðum Ossians (Carric-thura); merkir þar land eða hérað í Skandínavíu, ótiltekið hvar. — Bls. 163, 4. l. að neðan, „Stemann“ mun vera Chr. Ludv. v. St., sem þá var (frá 1827) amtmaður í Sórey; hann var f. 1791. Árið 1847 varð hann stiftamtmaður yfir Álaborgar-stifti og amtmaður í Álaborg; hann dó 1857. Hann var sonur hins ágæta stórhöfðingja P. Chr. v. St. — Bls. 164. Vísan er að sumu leyti óljós. Í 1. og 2. l. virðist helzt vera eins konar kenning, þess, sem nefndur er í 3. l. svo sem til skýringar; mun réttara að prenta „toppa“ en „Toppa“, nema svo sé litið á, að nafnorðið sé gert að eiginnafni, að sumu leyti vegna fyrsta orðs í sömu ljóðlínu. — 4. ljóðlínan virðist vera (auðráðin) gáta, en öll er vísan gáskafull og gárungaleg, eins og höf. lætur einnig sjálfur í ljósi með upphafsorðum kaflans í óbundnu máli („Prosa“) á eftir: „Svei! bja, ljótt!“ — 11. l., „Munkebjerg-by“; Munkebjerg er hæð sunnanvið Vejlefjörð á Jótlandi; er þar nú gistihús uppi fyrir bað-

gesti og ferðafólk, sem streymir þangað til að njóta náttúrufegurðarinnar. — 11.—12. l. a. n., „drottningin á Englandi“, Victoria Alexandrine, f. 1819, tók við ríki 1837, d. 1901, og hafði þá verið drottning rúm 63 ár. Hún giftist 1840 frænda sínum, prins Albert af Sachsen-Koburg-Gotha (d. 1861), sem hún unni ætíð mjög heitt. — Bls. 165, 2.—3. l., „kong og drottning“ á Frakklandi, Louis Philip (Lúðvík Filippus) og Marie Amélie; hann var f. 1773, varð konungur 1830, dó 1850. — Bls. 166, 12.—13. l., „Séra“, á frönsku „Sire“. — 21. l., „Marmier“, Xavier M. (f. 1809, d. 1892), var hér með í rannsóknarför P. Gaimards 1836 og ritaði síðan sögu Íslands (1840) og bókmenntasögu (Paris 1843); sbr. Landfrs. Ísl., III., 244—47. Hann varð bókavörður og mikill rithöfundur, — en jarl varð hann aldrei! — 24. l., „Guðmund litla“, Sivertsen, sem frakkneska stjórnin kostaði til náms í Paris; hann lærði læknisfræði, en dó ungur. — 25. l., „Guizot“, Fr. P. G. Guizot, frægur stjórnmálamaður og sagnfræðingur (f. 1787, d. 1874); hann var aðalráðgjafi Lúðvíks Filippusar 1840—48. — 29. l., „var að lesa“ o. s. frv. Reykjavíkurdeild Bókmfél. kaus Guizot heiðursfélaga 17. Ág. 1837, vegna leiðangursins 1836 (fyrir 7 árum). — Bls. 167. Jónas hefir skrifað í gamni „Viktor Eremita“ undir þessa ferðasögu og, ef til vill, ætlazt til, að það dulnefni yrði sett undir hana, ef hún yrði prentuð í Fjölni (VII. árg.). Hann tók þetta eftir höfundi ritsins „Enten — Eller“, sem var nýkomið út (1843) undir þessu dulnefni og vakti mikla eftirtekt; höfundurinn var Søren Kirkegaard. — Gamlir Múlsýslingar fullyrða, að Jónas hafi haft í huga, er hann setti saman ferðasögu drottningarinnar af Englandi, vissar, alkunnar persónur þar eystra; „drottningin“ er, segja þeir, Ingunn Vigfúsdóttir (prests, Ormssonar) á Eyjólfsstöðum, kona Sigurðar Guðmundssonar, sýslumanns, hins ríka, Péturssonar. Var að sögn manna mjög hlýtt á milli Guttorms prests Pálssonar í Vallanesi og Ingunnar, og segja menn, að Jónas hafi átt við séra Guttorm með „séra Filippusi“. Með sundinu sé átt við Grímsá, segja þeir. Guizot halda þeir kunni að vera Sigurður Gunnarsson (eldri). — Þegar Jónas kom að Vallanesi („á prófastsbú“, sbr. vísuna á bls. 172—73 í I. b., m. aths.) sumarið 1842, er sagt, að Margrét, kona séra Guttorms og systir Ingunnar, hafi ekki viljað lofa Jónasi að gista (í bænum) og því hafi hann legið þar í tjaldi á túninu. — Því var hann þó víst vanastur á ferðinni. Er engin ástæða til að álíta, hvorki af því né öðru, að Jónas hafi haft þessar persónur í huga, er hann ritaði þessa ferðasögu. — Sjá nú um hana og allt þetta

bréf ritgerð eftir Stefán Einarsson í Skírni 1935, bls. 145—56. Er þar bent réttilega á, hversu ferðasagan er sviplík að stíl sögunni um „Gullhúsið kongsins og drengina“ (Sunnanf. IX) og „Sögunni af Heljarslóðarorustu“ eftir Ben. Gröndal. Hin síðarnefnda er eflaust samin með þessa ferðasögu sem fyrirmynd (sbr. einnig bls. XLIV í formála 2. útg. kvæðanna), en hitt virðist ekki eins líklegt, að hin fyrnefnda sé fyrirmynd ferðasögunnar. — Sagan um gullhúsið og þær tvær sögur aðrar í svipuðum stíl, sem eru í sama handr. (J. S. 289, 4to) eru sennilega allar yngri en ferðasagan, og litlar líkur til, að þær séu samdar af séra Búa Jónssyni, eða handritið komið frá honum til Helga Jónssonar, bróðursonar hans, sem J. Sig. fékk það frá 20. Febr. 1857, þótt það sé fullyrt í Sunnanfara. — Formið „er gripið beint út úr tali íslendinga í Kaupmannahöfn um þær mundir, því þá var siður ýmsra að heimfæra í spaugi allt upp á Ísland og segja allt með íslenzkum sveitablæ“, segir í formálanum fyrir 2. útg.

Í K. G. 31 a er einnig annað ódagsett bréf, sem virðist helzt vera frá byrjun Marzmánaðar. Það er til Gísla S. Thorarensens og er eintóm „Absurd-Komik“. Það er í bundnu máli og er bragarhátturinn „pentameter“ (fimmfætt metur). Því er sleppt hér, því að það þótti ekki fallið til að gefast út. — Miði lítill er s. st., með 3 ferskeyttum vísum á, sem virðast ætlaðar K. G. Hafa þær að líkindum fylgt ljóðabréfinu til G. S. Th.

Bls. 167—169. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *3. (?) Marz 1844.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á smáörk, sem raunar er hálf kvartörk, samanbrotin, sams konar og síðasta bréf er skrifað á. Fyrsta er. byrjar efst á 1. bls., yfirskriftar- og ávarps-laust. Þessi smáörk hefir verið þríbrotin saman, og skrifað á eyðu neðst á 4. bls., öfugt við meginmálið: „Til herra Konráðs Gíslasonar, í Kaupmannahöfn. — Fylgja tvö bréf til J. Hallgrímsson[ar]. Falið á hendur Br. Péturss.“. — Hann hefir því sent Br. P. þetta bréf til K. G. innan-í öðru bréfi til Br. P., sem nú mun glatað. Hin tvö bréfin, sem voru til hans sjálfs, og sem hann nú sendir til K. G., nefnir hann í þessu bréfi, en að öðru leyti þekkjast þau ekki. — Þetta bréf er svar við bréfi frá K. G., skrifuðu 24. Febr. og 1. Marz og stimpluðu í K.-höfn 1. Marz 1844; hefir Jónas því ekki fengið það fyr en þann dag eða hinn næsta. — Í svari K. G. við þessu bréfi, dags. 6. Marz 1844 í Höfn, stendur: „Bréfið þitt kom í gær“. Mun því mega ætla, að það sé skrifað um 2 dögum áður, 3. Marz. — Bls. 167—168. „Ja, vidste du, Ven“, o. s. frv.; sbr. I. b., bls. 256, kvæðið „Efter Assembléen“, m. aths. — Bls. 168, 12.—

13. l., „að taka þá af"; siðavandir menn, sem hneyksluðust á vikivökunum, munu hafa komið því áliti á, að þeir væru bannaðir með lögum eða konunglegum fyrirskipunum, einkum Kristjáns 6.; sbr. rit Ólafs Davíðssonar, Ísl. vikivakar o. s. frv., bls. 50—51. — Í rauninni voru vikivakarnir hér aldrei hreinlega bannaðir, en ýms forboð mátti jafnvel heimfæra upp á þá. — 13.—14. l.; „jómfrú Jessen frá Slagelse" þekkist nú ekki, — né heldur „jómfrú Louise", „prestsdóttirin í Munkebjerg-by". Jónas hefir kynnzt þeim lítils háttar á dansleikjum í Sórey. — 17.—18. l., „loksins kom þó ögn frá þér", þ. e. bréfið frá 24. Febr. og 1. Marz. Þetta og þökkin fyrir tilskrifið bendir til, að raunar muni ekkert vanta framan-af þessu bréfi Jónasar. — 18. l., „dýrið" o. s. frv. K. G. hafði sagt í bréfi sínu: „En þetta frábæra kykvendi, sem fannst hér í fjallinu fyrir ofan Kmhöfn, með hundshöfuð og merarhjarta og geitarbúk og 5 fætur og halinn öldungis eins og á manni!" — 21. l., „Grüner", Georg Johan Røby G. (f. 1817, d. 1890), var að mörgu leyti mjög nýtur maður, sem lét til sín taka í stjórnmálum og öðrum velferðarmálum, einkum bændastéttarinnar. Hann var gerður kammerherra 1882 til viðurkenningar (sbr. Bricka, Dansk biograf. Lexikon, VI., 255—56). Það lítur út fyrir, að Jónasi hafi mislíkað við hann. — 23. l., „Skrifaðu mig"; K. G. hafði sett á 1. bls. bréfs síns 24. Febr. (og 1. Marz) afrit af samskotalista til minnisvarða yfir Tómas Sæmundsson; sbr. Fundabók Fjölnisfélags í Eimr., 32. árg., bls. 373, Fjölni, 7. ár, bls. 139—40, og 8. ár, bls. 83. — „ykkur hina"; K. G. og Br. P. (Sig. Melsted, H. Kr. Friðriksson og Br. Snorrason) höfðu skrifað sig fyrir 4 dölum. — 25. l., „vara-besefi"; K. G. skýrði honum frá því í bréfinu (1. Marz), að fyrst hefðu þeir allir fengið 8 atkvæði, hann, Gísli Magnússon og Jón Sigurðsson, „en síðan varstu kosinn fyrir „Suppleant", fjarlægur maður". — Hann var kjörinn í nefndina, er Gísli Magnússon fór heim, næsta sumar; sbr. auglýsing í Skírni 1845, bls. 202, og í Fjölni, 8. árg., bls. 83. — 28. l., „bréf séra Jóns", Halldórssonar, á Breiðabólsstað, dags. 12. Sept. 1843. Það er nú í K. G. 31 a, svar upp á bréf frá Jónasi til hans, dags. 22. Júlí s. á.; það bréf Jónasar mun glatað nú, og sömuleiðis svarbréf hans upp á þetta bréf séra Jóns (sbr. annað bréf frá séra Jóni, dags. 15. Febr. 1844). — „G. Einarssonar", þ. e. Gísla Ísleifssonar Einarssonar; Gísli bjó þá á Selalæk á Rangárvöllum, eignarjörð sinni; sbr. I. b., bls. 11—18, m. aths., og V. b., bls. XXXIX, LX og víðar. Þetta bréf frá Gísla mun nú glatað, og sömuleiðis bréf Jónasar til hans. — Bréf séra Jóns er viðv. út-

drætti úr ferðabók séra Tómasar eða handritum, er hann lét eftir sig, og æviatriðum hans; hvort-tveggja fyrir æviminning hans, sem prenta skyldi í Fjölni. Sbr. bréf Jónasar til Br. P. 30. Apríl s. á. — E. fr. er bréfið um samskot til minnisvarða yfir séra Tómas, o. fl. — Bls. 169, 5. l., „ljóðið þitt" o. s. frv.; það er þetta er:

Pater ertu ok princeps feiti,
procossul ertu svartra pússa,
rex heitir þú lifra ljósa,
látprúðr ertu dominus húða;
praeses ertu ok lofðungr lýsis,
leðrs kalla þik caesarem allir,
magister ertu maks ok leista,
margsvinnr ertu dux fyrir skinnum.

Vísan stendur í nr. 732 b, 4to, í hrs. Á. M., og er það hr. talið vera frá byrjun 14. aldar. Hún er, eins og sjá má, gamanvísa um skinnara eftir einhvern lærðan mann. Hefir K. G. þótt hún þess verð að senda Jónasi hana. K. G. var að setja saman bók sína, „Frumpartar ísl. tungu", og notaði þá þetta hr. (sbr. bls. CIII—CIX). — Sjá Småstykker nr. 8, udg. af Samf. til Udgiv. af gl. nord. Litt. (Kh. 1886), og Skjaldedigtning, Kh. 1912—15, A. II., 463, og B. II., 496. — 18. l., „Skúla", Thorlacius; sjá um hann t. a. m. Andvara, 45. árg. (1920), bls. 54. — E.fr. bls. 40, m. aths., bls. 66, og víðar, hér fyrir framan. — 22. l., „Hraungerðisgrána", Gísla Thorarensen frá Hraungerði, sbr. I. b., bls. 134 og 179—81, m. aths., og víðar. — 23. l., „séra Pétri", prófasti (síðar biskupi), Péturssyni. — „G. M.", Gísla Magnússyni, síðar skólakennara. Þessir voru allir Fjölnismenn. — „Sörni", Sören Kattrup, sjá bls. 341 hér. — 27.—29. l., „suðausturfjórðunginum" — „Olsen", sbr. bls. 158, m. aths.

Bls. 170. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *6. Marz 1844.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á 1. bls. af stórri, gulleitri kvartörk; á 4. er áritunin, venjuleg, en neðan-við bæjarnafnið hefir Jónas skrifað: „Bopælen kan nærmere erfares paa Regensen". Og vinstra megin við: „franco" og „cito!" — „Saurum"; svo nefnir hann Sórey, hér í fyrsta sinn, og æ síðan. K. G. hafði í bréfi sínu 24. Febr. s. á. spurt Jónas: „Hvað ertu, maður, einlægt að hafast að á Saurum?" Það er mjög líklegt, að Sórey hafi verið kennd við saura (í fornri merkingu) og að íslenzka nafnið sé rétt endurmyndun að nokkru leyti; sbr. Ann. f. nord. Oldkh. 1863, bls. 246. — 5. l., „3 ritgjörðir", Tómasar Sæmundssonar; þær mátti að sumu leyti telja svo sem einn ár-

gang af Fjölni. Sbr. Fundabók Fjölnisfélags, Eimr., 32. árg., bls. 268, aths. nm. — 12. l., „á föstudagskvöld“; bréfið er skrifað miðvikudaginn, en á föstudaginn (8. Marz) var afmælisdagur J. St. og hefir Jónas ætlað að gefa honum Fjölni að afmælisgjöf. — Sbr. e. fr. næsta bréf. — 18.—19. l., „Yngri stúlkan hans Hauchs“ o. s. frv., sbr. bréf til K. G. 3. (?) s. m. — 24. l., „grafljóð“ o. s. frv., sbr. I. b., bls. 257, m. aths. — 26. l., „Fiedler“, Har. Vald. F., fiskifræðingur; f. 1808, d. 1887. Hann ferðaðist til Íslands sumarið 1840 og ritaði 1844 grein um fiskverkun hér á landi, sem Jónas þýddi á íslenzku og birti í Fjölni, VIII. árg., bls. 39—40; sbr. Fundabók Fjölnisfél., Eimr., 33. árg., bls. 186, og bréf til K. G. 2. Apríl og Br. P. 30. Apríl s. á. Prentað hér á bls. 292—304.

Bls. 171—173. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *15. (?) Marz 1844.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á sams konar örk og síðasta bréf, 1.—3. bls., en áritun á 4. bls. — Mánaðardag vantar, en 16. Marz svarar K. G. þessu bréfi og kveðst hafa meðtekið það „áðan“. Að líkindum er það því sent frá Sórey 15. Marz. — Bls. 171, 5. l., „3 bréf“, 1. frá 24. Febr. og 1. Marz, 2. frá 6. Marz og 3. frá 7. Marz, bæði stimpluð 8. s. m. í Höfn; 1. bréfið hafði hann fengið áður en hann skrifaði síðustu tvö bréf sín, 3. og 6. Marz, en litlu svarað því. — 8. l., „kaffið“; K. G. byrjaði þannig síðasta bréf sitt, 7. Marz: „Hérna er kaffi!“ — 9. l., „borgun“, sbr. síðasta bréf. — 10. l., „Þrjár ræður“, virðist að eins vera ritvilla fyrir „Þrjár ritgjörðir“. — K. G. hafði skrifað honum, að hann ætti sjálfur „Þrjár ritgjörðir“ og gæfi honum þær; 1., 2., 3. og 4. ár Fjölnis ætti enginn framar en hann, Jónas, 5. árið ætti séra Tómas heitinn og 6. árið Fjölnisfélagið. Það mun því í rauninni hafa verið 5. og 6. ár, sem Jónas taldi sjálfsagt að borga. — Ræður (við ýms tækifæri, Viðey 1841), eftir séra Tómas, hefir K. G. vitanlega alls ekki sent. — 14. l., „forseta“, Pétri prófasti Péturssyni; hann var forseti Fjölnisfélags þennan vetur, sem hann var í Höfn. — 18. l., „ritgjörðina um kvenbúning“ o. s. frv. K. G. hafði sagt í bréfi sínu 24. Febr.: „Hvar er ritgjörðin um kvenbúning?“ — Jónas samdi aldrei neina ritgjörð um kvenbúning. Sú ritgjörð um kvenbúning, sem er prentuð í Fjallkonunni, IX., nr. 49—52, og þar eignuð honum, er eftir Gísla Thorarensen; sbr. Fundabók Fjölnisfélags, Eimr., XXXIII., 194. — 23. l., „Pater ertu“, o. s. frv.; sbr. bréf Jónasar frá 3. (?) s. m., m. aths. — Bls. 172, 14. l., „landið er fagurt og frítt“; sbr. I. b., bls. 41, m. aths. — 20.—21. l., „Þú átt að komast í skólann“. Það var fyrst eftir 2 ár, að þetta skólamál varð verulega

tímabært. Þá sótti K. G. um kennaraembætti við skólann, og var veitt það 27. Apríl 1846. Hann fór þó aldrei heim. Tveim árum síðar (2. Maí 1848) varð hann aukakennari (og lektor) við háskólann í Höfn. Það er sem Jónas hafi haft einhvern grun um, að svo myndi verða. Sbr. Tímar. Bmf., XII., 72 o. frv. — 24. l., „Engelstoft", Laurids, prófessor, sjá bls. 58, m. aths. — Hann var heiðursfélagi í Bmf. — „Fugleþræ"; K. G. hafði skrifað Jónasi í bréfinu 7. Marz: „Unter uns gesagt: Engelstoft gamli vatt sér að mér á Bókmenntafélags-fundinum og spurði mig eftir þessari Ornitologi, sem hefði átt að koma, „denne Fugleþræ, som de kaldte den". Ég sagði honum, að nefndin á Íslandi hefði veitt einhver andmæli; því hún vildi ekki láta semja bækur, fyr en menn vissu, hvernig þær yrðu. Was sollte ich thun?", o. s. frv. — Þessi fundur var 5. s. m. Um fuglafræði Jónasar og það mál allt sjá V. b., bls. LXX—LXXI; sbr. e. fr. V. b., bls. 40—76. — 1.—2. l. a. n., „bezta skólann í Danmörku", o. s. frv., þ. e. „Sorø Akademi" og skólinn þar. — Bls. 173, 11.—12. l., „verkið okkar", sbr. bls. 153, m. aths. — 14. l., „Hann situr nú í öðru", ritinu: Undersøgelser over Hermaphroditismens Tilværelse i Naturen. Et naturhistorisk Forsøg. Program fra Sorø, Kongens Fødselsdag 1844. Kbh. 1846". Sbr. Mindeskrift for J. St., II., 48, og Erslev, Forfatterlexicon, III., 226. — 16. l., „grammatica"; Jónas hafði skrifað K. G. fyrir 3 árum frá Rvík, sbr. bréf 6. Marz 1841 (bls. 68—69 hér), um að semja íslenzka málfræði. Á fundi Hafnardeildar Bmf. 18. Febr. 1843 var samþykkt, „að prenta skyldi þangað til að vori komanda breytingafræði (Formlære) íslenzka, sem herra Konráð Gíslason bauðst til að láta af hendi við félagið", o. s. frv. — Á fundi í deildinni 26. Febr. 1845 skýrði forseti frá, að byrjað væri á prentun á „íslenzkri málfræði" eftir herra K. G., og 16. Júní s. á. voru hækkuð ritlaunin fyrir sömu bók. Næsta ár, 20. Apríl, var á fundi í deildinni ákveðið „verð á nýprentaðri ritgjörð herra K. G. „um frumparta íslenzkrar tungu í fornöld"." Er þetta sama bókin. Um þetta merka rit sjá t. a. m. Tímar. Bmf., XII., 66—68. Jónas mun hafa átt við málfræði í öðru formi, enda kom út árið 1858 1. hefti af fornislenzkri málmyndafræði eftir Konráð; er þar í hljóðfræðin og upphaf nafnorðabeygingar. Framhaldið kom aldrei út af þessu riti, því miður, en í hrs. K. G. eru allveruleg drög til þessarar bókar (sbr. Tímar. Bmf., XII., 75). — „orðabókunum", þ. e. hin danska orðabók með ísl. þýðingum, sem kom út 1851 (sbr. Tímar. Bmf., XII., 65—66), og hin fornísl. orðabók, sem hann var að vinna að fyrir Rich. Cleasby, ensk-

an mann, og sem kom út undir nafni Cleasbys þessa og Guðbr. Vigfússonar 1874 í Oxford (Icel.-Engl. Dictionary), sbr. Tímar. Bmf., XII., 68—71. — 17. l., „Antibarbarus"; það rit kom aldrei út, en mun vera það, sem nú er nr. 10 í hrs. K. G. og kallast „Barbarus", skrá yfir útlend orð í ísl., með þýðingum, sbr. Katalog over den arnamagnæanske håndskriftsaml., II., bls. 599—600.

Bls. 173—176. — TIL JÓNS SIGURÐSSONAR. *15. Marz 1844.* — Ehr. í nr. 13 í abr. í hrs. Bmf. í Lbs., skrifað á sams konar örk og síðasta bréf; 4. bls. alauð. — Prentað áður að miklu leyti með 2. útg. kvæðanna, bls. 378—80. — Bls. 173, 4. l. a. n., „bækurnar", sbr. bréf hans til J. S. 9. Nóv. 1843. — Bls. 174, 3. l., „Lottin", sbr. sama bréf, m. aths. — 9.—10. l., „frakkneska verkinu", sem gefið var út í Paris um rannsóknarleiðangur þeirra P. Gaimards 1836. — 13. l., „Zetterstedts" o. s. frv. Joh. Wilh. Z. var sænskur náttúrufræðingur, prófessor í Lundi; f. 1785, d. 1874. *Insecta lapponica descripta, sectio I—VI,* kom út í Leipzig (1838—)1840, en *Fauna insectorum lapponica, p. I.,* kom út 1828, og kom aldrei út meira af því verki. — 2. l. a. n., „prentverkið", sbr. bréfið til J. S. 9. Nóv. 1843, m. aths. — Bls. 175, 4. l., „verzlunarmálefninu", sbr. bréf til Br. P. 22. Nóv. 1843, m. aths. Voru nú fundahöld meðal landa í Höfn um það mál. — 24. l., „húsrúmið" o. s. frv.; náttúrufræðissafni skólans var komið fyrir í loftherbergi í skólahúsinu. — 1.—2. l. a. n., o. áfr.; málsgreinin er út-af einhverju, sem J. S. hefir skrifað Jónasi, en bréf hans þekkist nú ekki. — Bls. 176, 4. l., „ég frétti eitthvað ljótt" o. s. frv. Hann frétti um húsbrunann hjá P. Melst. y., vini sínum, á Brekku á Álftanesi, og um lát frú Guðrúnar Thorarensen í Hraungerði, er var móðir Gísla Thor. og nákomin fleirum vinum hans.

Bls. 176. — TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR. *2. Apríl 1844.* — Ehr. í nr. 129 í abr. í hrs. J. S. í Lbs., skrifað annars vegar á lítið blað (½ smáörk). — „öll tilskrifin og sendingarnar"; í K. G. 31 a er bréf frá Br. P. til Jónasar, dags. 11. Marz 1844; það er eitt af þessum tilskrifum, sem Jónas á við. Þar er skrá yfir ýmislegt, sem hann hefir keypt handa Jónasi og sent honum. Hann getur um bréf, sem Jónas hafi skrifað honum „um daginn"; það mun nú glatað. Jónas hefir sennilega skrifað það sem svar við bréfi frá Br. P., dags. 12. Febr., sem nú er í K. G. 31 a. — „á morgun"; það varð þó ekki fyr en 7. s. m., það bréf, sem hér er á bls. 178—80. — „nafnið", Jónasar sjálfs, á skrá yfir félagsmenn í bindindisfélagi þeirra Br. P. o. fl. í Höfn. Sbr. Fjölni, VII. árg., bls. 65.

Bls. 177—178. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *2. Apríl 1844.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á smáörk, sams konar og síðasta bréf. Á 4. bls. áritun, á íslenzku, og „berist fljótt“ skrifað hjá. Hefir verið sent í öðru bréfi, ef til vill til Br. P., með því, sem hér er næst á undan, og með bréfi, sem Jónas kveðst nú senda um leið. — Bls. 177, 3. l., „dýrmæti Sir!“, þ. e. enska ávarpið „Dear Sir“. — Konráð var nú alltaf að starfa að orðabókinni fyrir Cleasby. — 14. l., „blaðið þitt“, bréf K. G. 9. Marz, með uppkasti af „boðsbréfi um minnisvarða eftir séra Tómas Sæmundsson“. K. G. bað Jónas lesa það og vera „aðfinningarsaman um hverja ögn“ í því. Jónas gerir á 2 stöðum litlar athugasemdir: „Frá „að vinna“ — „umbótar við“ þarf að laga og stytta (v. henni gagn?)“ og „þetta „*sinnar*“?“. En hið prentaða boðsbréf er dagsett 31. Marz (sbr. Fjölni, VII., 139—40), fám dögum áður en K. G. sá athugasemdir Jónasar. Í svarbréfi sínu föstud. langa segir K. G.: „Blaðið okkar um séra Tómas kom of seint frá þér, því nú er búið að staðfesta það, fyrst á nefndarfundi og svo á aðalfundi. Annars kostar hefði ég verið fús að fara að ráðum þínum, — þó þau séu mikils til of meinlaus. (*sinnar* má samt ekki vel missa sig, að mér finnst)“. Jónas mun hafa fundið lýti á að hafa „vina *hans* og ættjarðar *sinnar*“, eins og það er í boðsbréfinu. — 18. l., „bréf séra Jóns“ o. s. frv., skrifað 15. Febr.; nú í K. G. 31 a, prentað að mestu leyti í „Bréf Tómasar Sæmundssonar“, Reykjavík, 1907, bls. 291—96. — 20. l., „líkræðunum“, sem þeir séra Jón Halldórsson og séra Jóhann Björnsson héldu yfir Tómasi prófasti Sæmundssyni. „Í þeim tilgangi, að þær prentuðust, mun ekkjan hafa sent ykkur þær“, segir séra Jón í bréfi sínu 15. Febr. Þær eru nú í K. G. 31 a. — K. G. svarar Jónasi viðv. líkræðunum: „Um líkræðurnar veit ég alls ekkert, síðan ég skrifaði Kristjáni um þær í haust“. Hann mun hafa skrifað Kristjáni Kristjánssyni (síðar amtmanni), sem þá var í Reykjavík, þjónaði land- og bæjar-fógetaembættunum í fjarveru Stefáns Gunnlaugssonar. — 24. l., „ritaði biskupi“ o. s. frv., sjá Fundabók Fjölnisfélags í Eimr., 32. árg., bls. 367; það bréf Jónasar er ófundið. — 28. l., „kataloginn“, þ. e. „Registr yfir Íslands stiftisbókasafn, Viðeyarklaustri, 1842“. Það er þessi skrá, sem Jón Sigurðsson dæmdi um í „Nýjum félagsritum“, 4. árg., bls. 131—42, og kvað vera lökustu bók, sem komið hefði á prent á Íslandi; sagði að hún væri „ein einasta afskræmisleg prentvilla“ o. s. frv. — 29. l., „Gísla“, o. s. frv. — Br. P. hafði skrifað Jónasi 23. Marz og sent honum bréf hans að heiman; K. G. skrifaði honum jafnframt (á bréf Br. P.), að hann ætti 2 bréf

hjá Gísla Thorarensen, „annað stórt frá Páli Melsted, annað minna frá einhverjum". — „Ég hefi ekki viljað senda þér þau í dag, vegna þess, að ég var að búast við þú kæmir; en þú hvorki kemur né skrifar", segir K. G. e. fr. — Í svari sínu á föstud. langa segir K. G.: „Bréfin þín skulu verða send á morgun og 2 fyrstu arkirnar af Fjölni; en ekki verður þeim náð í dag. Disput. séra Péturs fylgir miða þessum og kær kveðja hans". — Bls. 178, 1. l., „Hvar býrðu nú aftur?" — „Nú er ég kominn í „Skindergaden Nr. 46 i Stuen"," svarar Konráð. — 4. l., „saltfisk", greinin kom síðar, sbr. bréf til K. G. 6. Marz hér á undan, m. aths., og e. fr. bréf til Br. P. 30. Apríl s. á. — 6. l., „ögn um hvali", sbr. V. b., bls. 29—40, m. aths., og e. fr. Fundabók Fjölnisfélags, Eimr., 33. árg., 185. — 7. l., „heilsaðu Grími"; — „Grími skal ég heilsa — hvort sem þú vilt heldur Grími tannsmið „Thorlaksen" eða Grími Thomsen, syni gullsmiðsins", svarar Konráð, og í svari sínu ræðir hann yfirleitt bæði í gamni og alvöru um allt það, sem Jónas nefnir í þessu bréfi. — 8. l., „laugardagsfund", í Fjölnisfélagi, 6. Apríl, sbr. Fundabókina, Eimr., 33. árg., bls. 89.

Bls. 178—180. — TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR. *Páskadag (7. Apríl) 1844.* — Ehr. í nr. 129 í abr. í hrs. J. S. í Lbs., skrifað á sams konar smáörk og síðustu bréf. — Bls. 178, 13. l. a. n., „Norður-Múlasýslu", sem Br. P. hafði jafnvel búizt við, að sér yrði veitt, sbr. bréf Jónasar til hans hér að framan, 22. Nóv. 1843, m. aths. — 12. l. a. n., „Stefán gamli langur á Úlfsstöðum", hann var Jónsson, bjó á Úlfsstöðum í Vallahreppi, var stúdent og sýsluskrifari; hann var að eins rúmlega fertugur. — 10. l., „um daginn", sbr. bréf hans 2. s. m. til Br. P., m. aths. — 6.—7. l. a. n., „því, sem þú nefnir skólann", — ef til vill hefir átt að standa „um skólann" — o. s. frv.; það hefir verið í öðru bréfi en því, sem er í K. G. 31 a, frá 11. Marz; sbr. síðasta bréf (2. Apríl), m. aths. — Bls. 179, 10. l., „Konráð heldur" o. s. frv.; K. G. skrifar í bréfi sínu föstud. langa: „Þú átt sjálfur að skrifa Memorial og setja skólastjórninni allt þetta mál fyrir sjónir, — það liggur beinast við", o. s. frv. — 1. l. a. n., „brennisteininn", meðferð þess máls í Rentukamm-erinu. — Bls. 180, 2. l., „traktat" o. s. frv., sbr. bls. 160: „við erum búnir með allt hitt um brennisteininn"; Jónas á við ritgerð sína, sem er í IV. b., bls. 8—66.

Bls. 180. — TIL FJÖLNISMANNA. *Páskadag (?, 7. Apríl) 1844.* — Ehr. í J. S. 129 í abr., skrifað á 1.—3. bls. af örlítilli örk, sem er samanbrotin hálf smáörk, sams konar og síðustu bréf eru á. Á neðri helmingi 4. bls. stendur áritunin: „Til Fjöln-

ismanna"; en á hinum efri er klausan, sem hér er sett á eftir nafninu, og er hún rituð öfugt við áritunina og bréfið. — Það er raunar að eins hæpin ágizkun, að Jónas hafi skrifað þetta bréf á páskadaginn 1844, en vafalaust hefir hann gert það um það leyti. — „Gísli vor", Thorarensen; hann var um tíma hjá séra Tómasi Sæmundssyni á Breiðabólstað, áður en hann fór í Bessastaðaskóla. Hann varð stúdent 1840 og sigldi til Hafnar, en skrapp heim aftur 1842. Þá mun hann hafa farið austur, að finna ekkju séra Tómasar, og þá séð „þessa bók", sem bréfið fjallar um. Séra Jón Halldórsson sendi Jónasi bókina með bréfi sínu 15. Febr. og segir þar svo: „Gísli Thorarensen hefir beiðst eftir að fá hjálagða ritgjörð sra. T. og er það vel, að sýslumennirnir fái dálítið að skemmta sér við. Sverrisen sál. hafði gegnumlesið, og sett hjá hér og hvar sínar athugasemdir og mótsagnir, sem eru afmáðar eða eiga að afmást. — En þessa ritgjörð vill ekkjan endilega láta ganga í gegnum yðar hendur, eins og hinn fráfallni var vanur með aðrar sínar ritgjörðir, og farið þér með hana eins og yður þykir hæfa bezt". — „Sverrisen sál." er Eiríkur Sverrisson, sýslumaður í Rangárvallasýslu frá 19. Apríl 1836 til þess er hann dó, 4. Júlí 1843. Hann bjó í Kollabæ í Fljótshlíð. — Séra Jóhann Björnsson átti dóttur hans, Kristínu; Eggert sýslumaður Briem átti aðra, Ingibjörgu. Sjá um Eirík sýslumann t. a. m. Tímar. Bmf., III., 270—71. — Þessi ritgjörð séra Tómasar var aldrei prentuð. — Sennilega er það sú, sem hann getur um í bréfi sínu 3. Apríl 1838 til K. G., sbr. Bréf Tóm. Sæm., bls. 227, og kallar þar „þátt" „um sýslumannsembættið"; kvaðst hann þá mundu geta lokið við þá ritgjörð eftir „svo sem viku". — „Leignakamarnum", Rentekammeret. — Bls. 181, 2. l., „Litla-Fjölni"; séra Jón Halldórsson hafði nefnt Fjölni svo í bréfi sínu til Jónasar 15. Febr. — 6. árg. Fjölnis (1843) var 92 bls. alls, en 7. árg. varð nú alls 144 bls.

Bls. 181—182. — TIL BRYNJÓLFS PÉTURSSONAR. *30. Apríl 1844.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á 1.—2. bls. á smáörk; hinar alauðar. — 21. l. a. n., „dót frá Fiedler", o. s. frv., sbr. bréf til K. G. 6. Marz og 2. Apríl, m. aths., og e. fr. næsta bréf. — 11. l. a. n., „Gísla á Selalæk" o. s. frv., sbr. bréf til K. G. 3.(?) Marz 1844. — 5. l. a. n., „bréf", o. s. frv.; bréf séra Tómasar til Jónasar eru öll (20) í K. G. 31 a, prentuð í Bréf T. S.; þar eru einnig 9 bréf til K. G., 1 til Br. P. og 2 til þeirra félaga allra þriggja. Þessi brér T. S., ásamt öðrum bréfum hans, eru vitanlega helztu heimildirnar til ævisögu hans. — 1. l. a. n., „M. Eiríkssyni", o. s. frv., Magnúsi; hann gaf nú út fyrsta rit

sitt, Om Baptister og Barnedaab a. s. frv., sem vakti mikla eftirtekt, sbr. Th. H. Erslew, Supplem. til Alm. Forf.-Lex., I., 406. Sbr. e. fr. I. b., bls. 154, m. aths., og hér að framan, bls. 10—11, m. aths.

Bls. 182—183. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *2. Maí 1844.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á smáörk, sams konar og síðasta bréf til K. G. (2. Apríl s. á.) ; 3. bls. auð hálf og 4. öll. Umslag fylgir, með áritun. — Bls. 182, 20. l. a. n., „Fuldmægtig", Br. P.; hann hafði skrifað Jónasi 21. Apríl og sagt honum frá því, að konungur hefði sett hann „Fuldmægtig" í Rentekammerets danske Sekretariat". — 16. l. a. n., „Absurd-Komiken" o. s. frv.; Br. P. hafði skrifað viðbót „á sumardagsmorguninn fyrsta" við bréf sitt 21. Apríl og sagt: „Nú skyldi ég yrkja til þín sumargjöf, ef ég væri skáld. En það er nú ekki svo mikið um, að ég sé hagmæltur, síðan Absurd-Komiken leið undir lok". — 12. l. a. n., „botnesku", þ. e. gotnesku, — gamanyrði. — 9. l. a. n., „mánudagskvöldið", 6. Maí. — 6. l. a. n., „Finnur" o. s. frv.; það bréf F. M. er í K. G. 31 a, meðal annara bréfa hans til Jónasar; það er dagsett 30. Apríl og er svar við bréfi til hans frá Jónasi, dags. 28. s. m., sem nú mun glatað. — 3.—4. l. a. n., „félaginu", þ. e. Bókmenntafél. — 2. l. a. n., „öðrum fjórðungi", þ. e. uppdráttar Íslands, sem Bmf. var að láta gera. — 1. l. a. n., „komu raunar ekki" o. s. frv. „Mod Formodning nægter Posten at modtage noget Pengebrev förend paa Fredag; jeg lader dog dette afgaa som en lille Forløber, forat De derefter kan tage Deres Forholdsregler", skrifar F. M. í eftirmála bréfs síns. — Bls. 183, 4. l., „blá", sbr. aths. við bréf 22. Nóv. til Br. P. (þ. e. fimm dala seðill). — 4. l., „það um" o. s. frv.; það hefir þá verið í einhverju bréfi, sem nú þekkist ekki. — 5. l., „böggull" o. s. frv., sbr. síðasta bréf til Br. B., 30. Apríl. — — 9. l., „Gísla rangæingi", Thorarensen; hann var fæddur á Stórólfs-Hvoli (21. Nóv. 1818), þar sem faðir hans var þá prestur — og allt til vorsins 1840, er hann flutti sig að Hraungerði, sem þeir vinir Gísla í Höfn kenndu hann venjulega við, m. a. til að greina hann frá Gísla Magnússyni. — 11. l., „geti ekki sent honum neitt"; orðið „geti" er undirstrikað í bréfinu; Gísli hafði skrifað honum 5. Apríl, sent honum afskrift af ljóðabréfinu til móður sinnar, beðið hann laga það, af því að hann vildi setja það í Fjölni, og gjöra eitt eða tvö er. aftan-við það. Það var Jónasi óljúft verk, þótt hann uppfyllti þá bón Gísla, sbr. I. b., bls. 134; sbr. e. fr. bréf þeirra Jónasar og G. S. Th. til K. G. 13. Ág. s. á.

Bls. 183—184. — TIL J. STEENSTRUP. *11. Maí 1844.* —

Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., ritað á smáörk, 1.—2. bls.; smágreinin á eftir nafninu er efst á 3. bls., og á 4. bls. er áritunin og póststimpill með dagsetningunni. — 12. l. a. n., „Brev“; mun nú glatað; hefir sennilega verið skrifað 7. eða 8. s. m., rétt eftir að Jónas var farinn frá Sórey til Hafnar. J. St. hefir skrifað honum, að konungur hafi beðið hann um að fara með krónpsrinsinum, syni sínum (síðar Friðrik 7.) til Skotlands og Færeyja (23. s. m.). — F. M. hafði gert ráð fyrir í bréfi sínu, að Jónas myndi ekki þurfa að vera lengur en 3 daga í Höfn. Jónas hafði því búizt við að koma bráðlega aftur út til Sóreyjar. — Bls. 184, 20. l., „Svigerinde“, Talke Kaarsberg, systir frú Idu Steenstrup. Sbr. ritgjörð Joh. Steenstrup um J. St. í „Mindeskrift for Japetus Steenstrup“, bls. 17 og 60. — „Prinsessen“, Anna litla Steenstrup. — 27. l., „læk“, o. s. frv.; gert var við lekann og fóru bæði skipin; krónprinsinn var á „Gefion“, en J. St. á „Thetis“.

Bls. 185. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *Um 15. Maí 1844.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað annars vegar á dálítið, gulleitt blað; hins vegar á því stendur: „Herra Konráð Gíslason“. — Ódagsett skeyti; innihald þess bendir til, að það sé frá þessum tíma, er J. St. bjó sig undir ferðina til Skotlands og Færeyja með krónprinsinum, sbr. síðasta bréf, m. aths. — „Turni“, sbr. bls. 156, 9. l., m. aths.

Bls. 185. — TIL J. STEENSTRUP. *17. Maí 1844.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað annars vegar á hálfa smáörk, sem að öðru leyti er auð. — „Vv“, Vestervold, Jónas átti heima á 2. sal í nr. 218 þar þetta sumar og líklega næsta vetur, unz hann flutti sig í Apríl næsta vor í St. Pederstræde 140, 3. sal; sbr. bréf til F. M. 16. Apríl 1845.

Bls. 186—188. — TIL PÁLS MELSTEDS YNGRA. *5. Júlí 1844.* — Ehr. í bréfasafni Boga Th. Melsteds í kgl. bókasafninu í Höfn. Það er skrifað á stóra kvartörk, sem hefir verið brotin saman, og tekin af neðri helmingur af aftara blaði, svo að nú eru 3 blöð í smáarkarbroti eftir; er bréfið á hinum fremri báðum, en hið aftasta er autt að framan og með áritun að aftan. Efst vinstra megin á 1. bls. hefir P. M. skrifað: „Seinasta bréfið, sem eg fekk frá Jónasi“. — Prentað með 2. útg. ljóðmæla Jónasar, og nokkrar aths. við það á bls. 400. Það er prentað þar eftir afskrift P. M. sjálfs, sem nú er í nr. 13 í abr. í hrs. Bmf., ásamt nokkurum fleiri aths. — Bls. 186, 4.—5. l., „kofinn brann“ o. s. frv. P. M. skrifar því viðv.: „Eg bjó á Brekku á Álftanesi 1840—1844, en snemma í Janúar það ár ('44) brann húsið, sem eg bjó í, og fór eg þá austur til foreldra minna að

Hjálmholti um vorið eftir, en tengdamóðir mín að Hraungerði til s. Sigurðar, bróður síns“. Bruninn var 5. Janúar, um kvöldið. Sbr. Endurminn. P. M., bls. VIII og 65, og e. fr. Bréf P. M., bls. 47—48, — greinileg frásögn. — Í bréfi frá Hannesi Johnsen er einnig sagt gjörla frá þessum eldsvoða og tildrögunum til hans; það bréf er til Páls stúdents Pálssonar, dags. 12. Marz s. á., nú í hrs. Lbs., nr. 2410, 4to. — 12. l., „lektor“, Jón Jónsson (Johnsen); hann var þar enn, og allt þangað til skólinn var fluttur aftur til Reykjavíkur. — „Skapti“; „Skapti er rangt og á að vera „Hjalti“; það var gamall karl, sem átti heima hjá L. (þ. e. lektor), hafði verið skrifari á austindíafara, og farið víða um heim“, segir P. M. — Hjalti þessi nefndi sig Isfeldt (eða Ísfeld) að eftirnafni; hann var nú sjötugur, 2 árum eldri en Jón lektor, og var orðinn örvasa. — 13. l., „Guðmundur heitinn í Hákoti“; „skrítinn og einkennilegur bóndi á Álftanesi, og gerðu allir sér að skyldu að herma eftir honum; hann var þá dáinn fyrir nokkrum árum, en Jónas fer ekki að því“, skrifar P. M. — En þetta síðasta er ekki rétt. „Guðmundur heitinn“ var lifandi enn, og lifði lengi eftir þetta. Hann var Bjarnason; var nú háaldraður ekkjumaður. Hann var hjá sonum sínum í Hákoti og mun hafa dáið í Hjaltakoti á Álftanesi 28. Ág. 1855, 86 ára að aldri. Sbr. e. fr. bréf til K. G. 13. Ág. s. á., m. aths. — 14.—15. l., „Finnur er mjög aumur“ o. s. frv. P. M. skrifar: „Vorið 1844, laugardag fyrir páska, hvolfdi skólabátnum á miðjum Skerjafirði með tveimur skólapiltum: Steindóri Stefánssyni frá Oddgeirshólum, sem þá var dimittendus, og Birni Péturssyni frá Miðhópi. Guðríður Magnúsdóttir, móðir Steindórs, var alsystir Finns etatsráðs. Steindór þessi, sem drukknaði, var efni í góðan mathematikus“. — Um þetta slys sjá Skýrslu Bessastaða-skóla fyrir árið 1843—1844, bls. 10—29, og „Dægradvöl“, bls. 121. Um skólabátinn sjá Endurminn. Páls Melst., bls. 51—52, og „Dægradvöl“. — 17. l.. „Gísli mágur okkar“, þ. e. Gísli Thorarensen; hann var þá trúlofaður Ingibjörgu, systur P. M. y.; sbr. Bréf P. M., bls. 32. Þau giftust 4 árum síðar, haustið 1848. — 23. l., „Sekri“, Ólafur sekreteri Stephensen í Viðey, sonur Magnúsar konferensráðs; hann varð skömmu síðar seinni maður Sigríðar, ekkju Tómasar prófasts Sæmundssonar. — 28. l., „ferðast“ o. s. frv., sbr. síðustu bréf, m. aths. — Bls. 187, 9. l., „Sveini Gratha“, „Svend Grathe eller Kongemødet i Roskilde“; það leikrit kom út 1841, 10 árum síðar en „Carl den Femtes Død“, sbr. I. b., bls. 216—18, m. aths. Jónas hefir ekki munað tilvitnunina orðrétt; hún er úr 6. senu í 2. þætti; Ditlef segir við Svein:

Før vil det lykkes dig, min ædle Drot,
at binde Vindens Hest til Maanens Horn,
før Valdemar du bøjer med det gode.

Jónas hefir lagað þetta — í ógáti. — 13.—14. l., „missti dóttur sína", sbr. bréf til K. G. 6. Marz. — 14. l., „konan hans", Frederikke Elisabeth Brun Juul; þau giftust 1829. Hún var nú 33 ára. Hauch gaf út um veturinn „Fru Werner. En Novelle af Forf. til „Tyrolerfamilie"." Það mun hafa verið þessi „Novelle", sem Jónas átti við. — 11. l. a. n., „Hjörts" o. s. frv., Peder Hjort, lektor í þýzku í Sórey, vildi ekki láta skilja skólann frá „akademíinu", eins og allir hinir kennararnir álitu heppilegast, og gert var með konungsúrskurði 3. Marz 1843. Hann var hinn mesti ófriðarseggur og olli Ingemann, J. St. o. fl. mikilla rauna. Joh. Steenstrup próf. segir nokkuð frá þessari deilu í ritgerðinni um föður sinn, bls. 44—46, í Mindeskr. for Jap. Steenstrup, Kh. 1914. Kemst Joh. St. þar m. a. svo að orði um Hjort: „Ingen vil betænke sig paa at sige, at Peder Hjort var paa denne Tid for Akademiet en ond Aand. Han elskede Strid, og han saaede den, ofte aabenlyst, men mest underhaanden; hans ustandselige Pen spruttede i alle Blade og drog uafladelig Publikums Opmærksomhed hen paa Forholdene i Sorø til liden Baade for de rolige Studier. Hjorts haarde Hud taalte den idelige Kamp, men for følsomme Naturer som Ingemann blev hans Adfærd en Lidelse, hos nervøse Naturer som Steenstrup fremkaldte den en idelig Ufredsfølelse og Forstyrrelse af Arbejdsroen". — Löngu áður, 1815, hafði Hjort (í tímar. „Athene") ráðist á skáldskap Ingemanns. — Sbr. e. fr. aths. á bls. 400 í 2. útg. kvæða Jónasar og V. b., bls. CLII—III. — 6. l. a. n., „Ingem. er nú const." o. s. frv. Ingemann var settur „direktör" hinnar akademisku kennslustofnunar, er hún var skilin frá skólanum 1843. — „Waage", Georg Holger; f. 1793; d. 1842, 11. Des. Hann var alíslenzkur í báðar ættir; sonur Ólafs Gíslasonar Waage og konu hans, Sigríðar Oddsdóttur. Hann var guðfræðingur, dr. theol. 1836 og s. á. prófessor að nafnbót; næsta ár varð hann „direktör" í Sórey. Sjá um hann í ritinu „Íslendingar í Danmörku" eftir dr. Jón Helgason, biskup, bls. 15—17. — Bls. 188, 2. l., „frúnni í Hraungerði, tengdamóður P. M. y. Sbr. aths. hér að ofan og Endurminn. P. M., bls. 68. — 3. l., „litla Pál". „Það var sonur minn, þá vart misseris gamall, sem dó 1865 á Hofi í Vopnafirði", skrifar P. M. y. Sjá e. fr. Endurminn. P. M., bls. 65—66. — 4.—5. l., „kveðju mína með gamla Fjölni". — „Kveðjan með Fjölni" er sjálfsagt vísan: „Nú andar sumrið

sæla vindum þýðum“,“ segir P. M. Sbr. Fjölni VIII., 105, kvæðið „Ég bið að heilsa!“, sbr. I. b., bls. 133, m. aths. — 7. l., „Gísla míns“, Ísleifssonar Einars(sonar), sbr. I. b., bls. 11—18, m. aths., og hér að framan, bls. 3, m. aths., og víðar. P. M. segir í skýringu sinni við þessi orð, að Gísli hafi verið „einhver bezti kunningi Jónasar“. — Jónas hefir elskað Gísla til æviloka. — 8. l., „bréfi“; því miður munu nú bréf Jónasar til Gísla glötuð.

Bls. 188—192. — TIL KONRÁÐS GÍSLASONAR. *13. Ág. 1844.* — Ehr. í K. G. 31 a, skrifað á stóra, bláleita kvartörk. Prentað áður, því nær allt, í Sunnanf., X., 61—2 og 69—72. — Bréfið er skrifað af þeim báðum, Jónasi og Gísla Thorarensen, þannig, að G. Th. hefir skrifað upphaf og niðurlag, og e. fr. 2 kafla inni á milli þeirra 3, sem Jónas hefir skrifað. Af upphafskafla G. Th. er hér prentuð byrjunin og endirinn, og e. fr. er fyrri kafli hans inni í bréfinu prentaður allur, en síðari kaflanum og niðurlaginu er sleppt. — Bls. 188, 17. l. a. n., „Väinamöineni“, þ. e. Jónasar, sbr. I. b., bls. 253, m. aths. Hann mun hafa kynnzt Kalevala, er þau fornu þjóðkvæði Finna komu út, og honum orðið tíðrætt um við vini sína; hafa þeir þá, af því að hann var skáld, gefið honum sín á meðal nafnið Väinamöinen. — „Hraungerðis-Graunii“, þ. e. Hraungerðis-Grána, G. Th.; hann nefnir sig svo, því að félagarnir gerðu það; sbr. bls. 183, m. aths. — 15.—16. l. a. n., „Skruddium“; eftir því hafa vinir K. G. gefið honum nafnið Skruddi. — 15. l. a. n., „Kreischa“, þorp á Saxlandi. Eru þar stundaðar lækningar með köldu vatni og var K. G. þar til heilsubótar sér; hann þjáðist einkum af augnveiki. Sbr. Sunnanf., VI., 70, og Tímar. Bmf., XII., 71. — 4. l. a. n., „Hemmert“, sbr. bls. 136, m. aths. (og víðar); Andreas Hemmert kaupmaður var féhirðir Hafnardeildar Bmf. — 12. l. a. n., „Gásinni“ („Gaasen“), skip Hemmerts. — Kvæðið er skopstæling á „Sjómannavísum“, sem komu þá á prent í Nýjum félagsritum, IV., 143—44; fyrstu 2 ljóðlínurnar er upphafið á þeim. — „Sjómannavísur“ voru prentaðar aftur í kverinu „Ljóðmæli eftir Grím Thomsen“, Rv. 1880, bls. 6—7, með yfirskriftinni „Hafið“ og þá sagðar vera þýðing af kvæði eftir Byron; þar var 2. ljóðlína höfð öðruvísi. — Sjá einnig Tímar. Bmf., XIV., 98—99, og Ljóðmæli eftir Grím Thomsen, Rv. 1934, I., 201. — 5. l. a. n., „suður“, prentvilla fyrir „suðar“. — „Grími“, þ. e. Grími Thomsen, með tilliti til þessa kvæðis, sem hér er stælt í skopi, og kvæðis hans „Ólund“, sem kom s. á. í Fjölni, VII., bls. 104—105, og Jónas stældi einnig, sjá I. b., bls. 178. — 4. l., „Hemmert karli“, ehr. „Hemret kalli“, af ásettu ráði. — 1. l. a. n., „Djankann“; í kaflanum á undan seg-

ir G. Th.: „— — — sálaðist Kirurgus Beldring, svo Djankinn, sem nú hefir innleferað ansögning um embættið „gerir sér þanka þar um“ (þetta er tekið úr bréfi frá Djankanum til Jacobínu á Krónni)“. Útgefandi bréfsins í Sunnanf. segir: „Djankinn mun vera Gísli Hjálmarsson, er læknir varð eftir Beldring eystra 1845“. — „Gísla“, sennilega Gísla Thor. — Bls. 189, 2. l., „undur“, prentvilla fyrir „tundur“. — 3. l., „Þá brosti Hemmert“, talsháttur, sem K. G. hafði viðhaft í bréfi til Jónasar, skrifuðu í Kreischa 25. Júní—5. Júlí s. á. — Af vísum þessum er til frumrit (uppkast) á lausu blaði (reikningi til Jónasar) í K. G. 31 a. — 4.—5. l., „ædle, gamle Väinamöinen“, eftir Kalevala. — 18. l., „leti“, sbr. Endurminn. P. M., bls. 74. — 22. l., „Wilisch“; K. G. hafði skrifað Jónasi bréf frá Kreischa 25. Júní—5. Júlí og nefnt í bréfinu sumt af fólki, sem hann hafði hitt fyrir þar syðra, „og ekki (ætti jeg að gleyma) henni vinkonu minni, sem bar mér brauðið og mjólkina upp á honum Wilisch í gærkvöldi. En hver er Wilisch? Það skal jeg segja þjer, lambi mitt. Kreischa liggur 3 Stunden (= 1½ geogr. Meile) fyrir sunnan Dresden, en „der Wilisch“ liggur aftur fyrir sunnan Kreischa, og er þangað hjeðan ekki fullur stundar gangur (— hjer um þriggja fjórðunga stundar), og er það ofurlítill hnjúkur með víðri og fallegri útsjón: Kreischa rjett fyrir neðan, nokkru norðar Dresden með turnana sína, til austurs og landsuðurs „die sächsische Schweitz“, sem fyrir rúmum 50 árum var kölluð „das Meissner Hochland“. Á þenna Wilisch fórum við nú 18 í gærkvöldi um miðaftansbil og sendum á undan okkur brauð og smjer og mjólk, en sluppum mátulega heim undan þrumum og eldingum“. — „ónefndur maður“ o. s. frv., mun vera G. Thor.; hann segir í kaflanum á eftir: „Það er öldungis satt, að hann turnaði sama daginn, en hann á ekki von á gleðju“. — 5. l. a. n., „Steindór“ o. s. frv., sbr. bréf til P. M. y. 5. Júlí s. á., m aths — Bls. 190, 2.—3. l., „Þorgr. gullsm.“, Thómasson (Thomsen), faðir Gríms. — 3. „Guðm. í Hákoti“ o. s. frv., sbr. bréfið til P. M. y. 5. júlí s. á., m. aths. — 4. l., „Árna í Görðum“, Árni stiftprófastur Helgason. — 6. l., „Olgeir danska“, söguljóð Ingemanns; „Holger Danske“ kom fyrst út 1837 og er talinn vera eitt af beztu ritum Ingemanns. 10. l., „rauðar spýtur“, Rødspætter á dönsku, — kolar. — 15.—16. l.; „ „Ein Wort ein Wort, ein Mann ein Mann“, segir Skúli“ (nefnil. Thorlacius), hafði K. G. skrifað í bréfinu til Jónasar 25. Júní —5. Júlí. — 21.—22. l., „gera eitthvað“ o. s. frv., sbr. I. b., bls. 134, m. aths., og e. fr. 181—82, m. aths. — 26. l., „einhvern hegelianer“ o. s. frv.; sennilega á Jónas hér helzt við Grím

Thomsen, sbr. „Dægradvöl“, bls. 109: „Grímur hafði töluvert lagt sig eftir heimspeki Hegels og sló mikið í kringum sig með logik“. Sbr. e. fr. V. b., bls. CLXIV—V. — 1. l. a. n., „Brynmeyer“, Br. P. — Bls. 191, 16. l., „háa hólinn“, Wilisch, sem áður var nefndur. — 20. l., „Andlitin þýzku“ o. s. frv.; K. G. hafði skrifað: „Það er ótrúlegt, hvað fátt er af þessum þýzku andlitum! Jeg þori að segja, að engin sú skepna er til með þýzku andliti, að jeg verði ekki undir eins vinur hennar og jeg sje hana — ekki af því þýzku andlitin (sem jeg kalla) sjeu so falleg, heldur af því þau eru svo þjóðversk, so þjóðernisleg. Það sæmir ævinlega vel, að líkjast ættjörðu sinni“. — Bls. 192, 3. l., „Froskarnir“ o. s. frv. K. G. hafði skrifað í bréfi sínu frá 25. Júní—5. Júlí: „Heyrðu, lagsmaður, hvað eigum við að gera við þessa smáfroska, sem hoppa ofan í vatnið í „der Waldbrunn“ fyrir okkur? (Mig sakar það ekki, því jeg drekk allt af úr „der Schlafbrunn“). Undir eins og rignt hefir, skríða margar miljónir á vegunum, einkanlega á þeirri promenade, sem heitir „Um die Welt“ af því hún liggur í kring. Einhver sagði í dag, að þeir lifi, hver um sig, ekki nema 8 daga. Er það satt? lappm! Jómfrúin mín með stóru tennurnar sagði það væri hryggilegt til þess að vita (traurig), að þeir skuli ekki lifa lengur“. — Síðasta vísan í bréfinu hafði verið prentuð áður í Sunnanf., I., 8. bls.

Bls. 192—194. — TIL J. STEENSTRUP. *22. Ág. 1844.* — Ehr. var í eigu Joh. Steenstrups próf., skrifað á hálfa, stóra kvartörk, en sjá má, að hún hefir verið heil, og áritun þá á 4. bls. — Bls. 192, neðst, „Ossians Bjerge“ o. s. frv.; Ossian, fornskáld Skota, sbr. bls. 3, m. aths., og I. b., bls. 195—96, m. aths. — „Selmas blaa Vover rulle i Lys“, er (eða á að vera) úr einu kvæða Ossians. Selma var höll Fingals konungs. — Bls. 193, 4. l., „Sir Walters“, — Scotts, hins nafnfræga þjóðskálds Skota (1771—1832). — 18. l., „Hugi's“, Franz Joseph, svissneskur jarðfræðingur; f. 1796; d. 1855. Bók sú, er Jónas nefnir, kom út árið áður, 1843. Það er mikið og merkilegt rit, og hróflar mjög við eldri kenningum um það hvort-tveggja, sem fjallað er um. — 8. l. a. n., „Grus“ o. s. frv., væntanlega til skólahússins. — 4. l. a. n., „Valgene“, alþingiskosningarnar, fyrstu. — Bls. 194, 1. l., „Guðbrandur í Feigsdal“; Jónas hefir í ógáti skrifað Fagradal í bréfið. Guðbrandur var sonur Jóns sýslumanns Jónssonar á Móeiðarhvoli. Hann varð sýslumaður 1812 og sagði af sér 1846; dó 1857. — 9. l., „Jón í Haga“ var Jónsson; var áður hreppstjóri (sbr. viðurnefni hans, „tignor“), en hættur því, er þeir Jónas fóru um, sumarið 1840. Jón var þá

ekkjumaður og hættur að búa, en var hjá Þórði, syni sínum, í Haga. — 11. l., „Thorlacius“, Árni; hann var kjörinn, en kom aldrei til Alþingis. — „Ásgeir“, Einarsson; bjó síðast á Þingeyrum; dó þar 1885.

Bls. 194. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *14. Okt. 1844.* — Ehr. í skjalasafni Bmf., skrifað á stóra kvartörk, 1 bls.; á 4. bls. er áritunin; e. fr. stendur neðst á 1. bls., vinstra megin: „Til hr. etatsráðs Finns Magnusen“. Bréfið er í smáböggli, ásamt ýmsum reikningum o. fl., og hefir F. M. skrifað utaná: „Vedkommende mine og det Islandske Literære Selskabs Afregninger med Herr Cand. Jónas Hallgrim[s]son 1844 (2den Pakke“. — „Sörni“, Søren Kattrup, sjá bls. 341 hér. — „Goldizt“; F. M. var forseti Hafnardeildar Bmf., sem Jónas starfaði fyrir að undirbúningi lýsingar Íslands og prentunar Íslandsuppdráttar Björns Gunnlaugssonar. Þeir peningar, sem hann í þetta og önnur skifti fékk hjá F. M., voru borgun til hans fyrir þau störf. Hann hafði þegar fengið rúma 190 dali greidda þetta ár og gat ekki átt von á að fá meira. Þó varð það úr.

Bls. 195. — TIL JÓNS SIGURÐSSONAR. *Um 15. Des. 1844.* — Ehr. í hrs. Bmf., nr. 13 í abr., skrifað annars vegar á hálfa smáörk; hins vegar áritun: „Til herra Jóns Sigurðssonar, alþingismanns“. Prentað áður, að miklu leyti, með 2. útg. kvæða Jónasar, bls. 381. Er ódagsett, en sjá má af áritun og innihaldi, að þetta er skrifað í skammdeginu nokkru fyrir sólstöður 1844. — „Nefndarfund“, í stjórnmálanefnd þeirri, sem kjörin var á þjóðmálafundi íslendinga í Höfn 8. Nóv. 1843 og Jónas var kosinn í 14. Nóv. 1844; Jón var aðalmaður og formaður í nefndinni; hinir voru Br. P., Oddgeir Stephensen og Þorsteinn Jónsson (frá Ármóti, síðar sýslumaður). Sjá fundabókina í Andvara, 45. árg. (1920), bls. 5—9 og 35. — „Veturinn“ o. s. frv., 1839—40, sbr. bréfin hér að framan frá 2. og 4. Marz 1840. — „Ef þið þyrftuð“ o. s. frv. Jónas hafði verið kjörinn forseti á þjóðmálafundunum 14. og 28. Nóv., en síðan virðast engin fundahöld hafa orðið í félaginu fyr en 6. Marz. Er ekki ólíklegt, að það hafi verið óhraustleika Jónasar að kenna. Sbr. V. b., bls. CLXV—VII og CLXIX—XXI. — „Skjalið“, nefndarálitið. — „Kortin“, fyrstu fjórðungsblöðin af uppdrætti Íslands.

Bls. 195—196. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *26. Febr. 1845.* — Ehr. í ríkisskjalasafninu í Höfn, skrifað á hálfa heilörk. Áritun annars vegar; er hún með titlum og orðum, og síðast: „Forseta deildar ins Ísl. Bókmenntafélags í Kaupmannahöfn“. — „Eg fékk ekki“; fundarboðið var dagsett 21. s. m.;

mun hafa verið borið um til félagsmanna (til sýnis og áritunar), en sendiboðinn (Søren Kattrup) ekki hitt Jónas fyr en 25. s. m. — „Lagabreytingunum"; sbr. bréf til J. Sig. 9. Nóv. 1843, m. aths. Jónas var í laganefndinni; Br. P. hafði orð fyrir nefndarmönnum á fundinum. — „Skýrslu" o. s. frv.; hún er hér á eftir, dagsett 19. Apríl s. á.; var næsti fundur, sem var aðalfundur, haldinn þann dag.

Bls. 196. — TIL FINNS MAGNÚSSONAR. *16. Apríl 1845.* — Ehr. í skjalasafni Bmf., í sama böggli og bréf til F. M. 14. Okt. 1844, sbr. aths. Skrifað annars vegar á litla kvartörk; áritun hins vegar. — „Flytja mig", sbr. bréf til J. St. 17. Maí 1844, m. aths. — „St. Pétursstræti 140 — 3" (nr. 140, 3. sal). Sbr. V. b., bls. CLXXII. — „Sörin", Søren Kattrup. — „Mánaðarpeninga" o. s. frv., frá Bmf., Hafnardeild, sbr. aths. við bréf til F. M. 14. Okt. 1844. Jónasi voru þennan vetur launuð störf hans fyrir Bmf. með 20 rd. á mánuði. Var þetta 3. veturinn, sem hann starfaði fyrir Bmf.

Bls. 197—198. — TIL DEILDAR HINS ÍSLENZKA BÓKMENNTAFÉLAGS Í KAUPMANNAHÖFN. *19. Apríl 1845.* — Ehr. í skjalasafni Bmf., merkt (efst hægra megin á 1. bls.): „Í Bfél. Journ. N° 17 — 45". Skrifað á heilörk; 3. bls. nær öll auð og 4. bls. alauð. Áritunin efst á 1. bls. — Viðv. þessari skýrslu Jónasar skal bent til þess, sem sagt er í ævisögu hans í V. b., bls. CLXXIV, og þess, sem prentað er af Íslands-lýsingu hans í IV. b., bls. . . . ., og aths. við það. E. fr. má benda á þá kafla í árlegum skýrslum forseta Hafnardeildar, sem prentaðir eru í Skýrslum og reikningum Bmf. 1843, bls. VI—VII, 1844, bls. V—VI, 1845, bls. V—VI, og 1846, bls. VII—XI. — „Islands Naturforhold" kom aldrei út. — „Riddara Olsens", Ol. Nic. Olsens, sem eftir þessu hefir þá verið orðinn riddari af Danebrog. Sbr. bréf til F. M. 5. Okt. 1843.

Bls. 198—199. — TIL ÞÓRÐAR JONASSENS. *21. Apríl 1845.* — Ehr. í nr. 202 í abr. í hrs. Lbs., skrifað á 1.—2. bls. á heilörk; 3. bls. alauð, en á 4. bls. áritunin: „S. T. — Herr Landsoverrets-Assessor Th. Jonassen, Reykjavík". — Prentað áður í Skírni,84. árg. (1910), bls. 357—58. — Bls. 198, 8.—9. l. a. n., „fulltrúa vors", Br. P., sbr. aths. á bls. . . . . — Bls. 199, 3. l., „að slokna", í stjórnmálunum. — 6. l., „Þú baðst", í bréfi, sem nú mun glatað. — 11. l., „Fjölni", VIII. árg. — 11.—12. l., „mörg né mikilvæg, þau urðu 9, þar á meðal Þorkell þunni, Formanns-vísur, Fjallið Skjaldbreiður og Ferðalok, sem eru hvert öðru ágætara. — 14. l., „Kong Renés Datter" eftir Hertz; Henrik Hertz var þjóðkunnur leikritahöfundur

með Dönum; f. 1798; d. 1870. Þetta leikrit kom út þetta ár og hefir ætíð þótt ágætt, hvort heldur er til leiks eða lestrar, „en overordenlig skøn Digtning, ligesaa virkningsfuld paa Scenen — trods nogen Længde — som psykologisk interessant og henrivende ved Sprogets Glød og Ynde“ (P. Hansen, Litteratur-Historie). Eftirtakanlegt er, að Jónas virðist hafa þekkt þetta rit áður en það var (full-)prentað. — 19.—20. l., „*Heilsaðu, vinur minn! þeim, sem þú heldur taka vilji kveðju minni*“. — Þetta lætur nú í eyrum sem síðasta kveðja Jónasar til Íslendinga, því að þetta er síðasta bréfið hans, sem nú þekkist.

Bls. 203. — DÝRANNA MEÐHÖNDLAN. — Frumr. í „*Iris* 1826, nr. 3, föstudaginn þann 3.Nóvbr.“, sem er lítið hefti af skólatímariti frá Bessastöðum, sbr. I. b., bls. 263—64, m. aths.; er þessi grein aftast í heftinu, skrifuð með fljótaskrift að mestu leyti. Undir henni stendur: „Framhaldið síðar“, og þar fyrir neðan er lykkjudráttur, sem er undir mörgu öðru eftir Jónas. Virðist þessi smágrein vera öll rituð af honum, jafnvel þótt frábreytt hönd sé á fyrri hluta hennar, aftur að orðinu „hljóti“. — Orðið „að“ á undan „finnast“ er (af ásettu ráði) ekki í frumr. — Í stað orðsins „þúsund“ er ritað „1000“. — Í stað orðanna „að baki“ stendur (tvívegis) „á baki“; sbr. „á baki hans“, bls. 275, 14. l., hér á eftir.

Bls. 203—204. — DANSKUR STÍLL. — Frumr. í K. G. 31 a, skrifað á smáörk (sem er samanbrotið hálft blað af heilörk), á 1. bls. og efri hluta 2. bls., með venjulegri snarhönd, og er nafnið undir, J. Hallgrímsson; er þetta því vafalaust ehr. hans. — Hjá nafninu hefir kennarinn skrifað einkunnina „meget got, got“,*) og þar fyrir neðan, og á 3. bls., er skrifuð löng athugasemd á dönsku, og með fljótaskrift, um útlistun Jónasar. — Þessi stíll virðist vera prófritgerð í dönsku frá vorprófi á Bessastöðum í Maí 1828. Þá fékk Jónas einkunnina „meget got“ fyrir danskan stíl, en við önnur vorpróf í skólanum, og sömuleiðis burtfararpróf, fékk hann jafnan „got“ í dönskum stíl. — Við examen artium í Höfn, í Október 1832, fékk hann þar á móti einkunnina „Laud p. c.“ (laud præ ceteris, þ. e. ágætiseinkunn) fyrir ritgerð á dönsku („Udarbejdelse i Moders-Maalet“).

Bls. 204—211. — PRÓFRÆÐA. — Frumr. í K. G. 31 a, lít-

---

*) Skrifað þannig.

ið 8 blaða hefti, skrifað með settletri, vafalaust ehr.; 1. og 8. blað (kápan) auð, nema að því leyti, að aftan á 1. bl. hefir verið skrifað (líklega af Jóni lektor Jónssyni): „Dimissionsræða Jónasar Hallgrímssonar, framflutt í Bessastaða-kirkju laugardaginn þann 30ta Maii 1829“. Er yfirskriftin hér tekin eftir því. Í burtfararvottorði Jónasar frá Bessastaða-skóla er lokið lofsorði á þessa ræðu, sjá V. b., bls. CXC—CXCI.

Bls. 211—215. — ÁRAMÓTARÆÐA. — Frumr. í K. G. 31 a, lítið 7 blaða hefti úr grænleitum pappír, skrifað með fljótaskrift, ehr. Yfirskriftin er þar sú, sem hér er sett í 2. yfirskriftarlínu. Ræðan hefir sjálfsagt verið flutt við áramótaguðsþjónustu í dómkirkjunni.

Bls. 215—219. — DAGBÓK. — Ehr. í K. G. 31 b, III., — lítil skrifbók, að mestu auð; á 1. bls. stendur: „Dagbók fyrir Jónas Hallgrím[s]son, byrjuð þann 23ja Augt. 1832“. 2. bls. er auð, en síðan eru 13 síður skrifaðar. Efst á hverri bls. er ártalið, 1832, og mánaðar-heiti og -dagur. Með fljótaskrift að mestu leyti, nema kvæðið. Handritið hefir sýnilega blotnað mikið; er ekki ólíklegt, að það hafi orðið á ferðinni, sem sagt er frá, og Jónas hætt við að skrifa dagbókina vegna þess. — Bls. 215, 13. l. a. n., „P. J. Petersen“, þ. e. Pétur Jónsson Petersen, kaupmaður í Reykjavík; sjá um hann í „Rvík 14 vetra“, bls. 54. Hann sat í Höfn á vetrum og kölluðu landar hann Káetu-Pétur. Sagt er (líklega eftir Páli Melsted, sagnfræðingi), að þessi staka um hann og föður hans, er þá var gamall og hrumur, sé eftir Jónas:

Kólgubólgið kálfaljón
kreikar á Austurgötu.
Rær á gæru gamli Jón
og getur ei etið skötu.

(Sbr. Ísafold, XXVII., 154. — Eftir tilvísun drs. Halldórs Hermannssonar). — Bragarhátturinn bendir til, að 2. ljóðlína muni vera aflöguð. — Bls. 216, 3. l., „Melsækken“, svo nefna danskir farmenn Eldey enn í dag. — 4. l., „Skarfakletti“, skammt fyrir utan (norðan) Laugarnes, við Reykjavík. — 20. l., „baugspjótið“, svo ehr.; nú segja sumir bugspjótið; réttara væri bógspjótið. — Bls. 217, 13.—14. l. a. n., „Hay of hill“ kallast ætíð Hoy nú; hún hét fyrrum Háey. — 13. l. a. n., „Pomonu“; sjókorta- og vita-nafn á aðaleynni, Mainland (þ. e. Meginland), sem fyrrum hét Hrossey. Nafnið Pomona (jarðargróði) er orðið til fyrir misskilning einn á latneskum texta. — 12.—13. l. a. n., „Papa-Vesturey“ hét fyrrum Papey meiri. —

6. l. a. n., „Norð-Ronaldsay“ (ehr. -Ronaldseha), þ. e. N.-Rögnvaldsey, hét fyrrum Rinansey (en South-Ronaldsay hét Rögnvaldsey). — 1.—2. l. a. n., „Fugley“, nú kölluð Foula; hún er all-langt vestur-undan Hjaltlandi. — 1. l. a. n., „Hetland“ er (vest-)norska nafnmyndin á Hjaltlandi (Shetland) og er raunar réttari, sbr. myndirnar Hiet-(Shet-)land og Hiat-(eða Hjat-)land, sem forfeður vorir breyttu í Hjaltland. — Bls. 218, 1. l., „Mainlandi“; þ. e. sjálft Hjaltland. — 3. l., „Fayr-hill“ hét Friðarey; hún kallast nú Fair isle. — Bls. 219, 2. l., „Kuf“, kof á hollenzku; nú nota sumir orðið „kúff“ sem hvorugs-kyns-orð.

Bls. 219—226. — FÁEIN ORÐ UM HREPPANA Á ÍSLANDI. — Frumpr. í Fjölni, I., 1835, I., 23—31.

Bls. 226—251. — SUNDREGLUR PRÓFESSORS NACHTEGALLS. — Frumpr. í „Kaupmannahöfn. Prentaðar hjá P. N. Jørgensen, 1836“. — „Útgefendurnir“, sbr. titilblað útgáfunnar; þar stendur, að þessar sundreglur séu „auknar og lagaðar eftir Íslands þörfum af útgefendum Fjölnis“. — Tileinkunin er á bls. II—III. — Bls. 227, 18. l., „Jón Þorláksson frá Skriðu“, sjá um hann I. b., bls. 96—97, m. aths. Hann dó sama árið og þessar sundreglur komu út, 1836. — Bls. 228, 5. l., „Nachtegall“, Vivat Victorius Fridericus Franciscus (kallaði sig Franz), var f. 3. Okt. 1777 og d. 12. Maí 1847. Hann innleiddi leikfimiskennslu í Danmörku 1799; naut hann í því efni hjálpar þáverandi ríkiserfingja (síðar Friðriks 6.), sem var honum mjög vinveittur, vegna áhuga hans og framkvæmda. Árið 1803 stofnaði N. einnig almennt sundfélag (Selskabet for Svømmekunstens Udbredelse). Hann varð forstöðumaður fyrir leikfimisstofnun hersins, sem sett var á fót 1804, og var honum þá veitt prófessors-nafnbót. — Síðar varð hann aðal-eftirlitsmaður við þá stofnun og leikfimisstjóri 1821 við allar deildir hersins. Á sama hátt fékk hann komið til vegar, að sett var á fót leikfimisstofnun fyrir skólakennara, og leikfimi gerð skyldunámsgrein í öllum alþýðuskólum, og fám árum síðar, 1831, var leikfimi tekin upp sem námsgrein við lærðu skólana fyrir hans tilstilli. Urðu Danir fyrir dugnað Nachtegalls öndvegisþjóð heimsins í leikfimi. Hann ritaði ýmsar bækur um leikfimi og allt það málefni, en þessa eina um sund, og kom hún út 1834. — Í II. árg. Fjölnis, III., 58, auglýstu útgefendurnir þetta rit, þýðing Jónasar. Þar segja þeir m. a.: „„Rentukammerið“ hefir að bæn okkar borgað pappír, prentun og band, svo við höfum öngvu til kostað, nema fyrirhöfninni, og lofuðum við aftur á mót, að ánefna Fjallvega-félaginu andvirðið. Gjörðum við

þetta til að láta félaginu í ljósi virðingu okkar og aðstoða fyrirtæki þess, eftir því, sem við höfðum efni á, og vonum við landar okkar kaupi bæklinginn eins fyrir því, þó andvirðið eigi að fara fyrir vegabætur". — Bls. 229, 13. l. a. n., „á Reykjum" o. s. frv.; sbr. Klausturpóstinn 1823, bls. 64: „Bæði 1821 og 1822 dvaldi hann (þ. e. Jón Þorláksson Kjærnested) um hríð í Skagafirði, til að kenna þar 24 unglingum sund. — — — Sundskólann hafði hann í Skagafirði á Reykjatjörn í Tungusveit".

Bls. 251—262. — UM RÍMUR AF TISTRANI OG INDÍÖNU. — Frumpr. í Fjölni, III. árg., 1837, I., 18—29. — Skammstöfunin undir latnesku tilvitnuninni, sem höfð er að inngangsorðum, merkir: *Horatius, Ars poetica, 470. (versus et) seqventes.* — Um Horatius sjá I. b., bls. 392. Rit hans um skáldskaparlist, Ars poetica, eða De arte poetica, er í rauninni sendibréf, sem hann ritaði á síðustu æviárum sínum til L. Calpurniusar Piso og sona hans. Tilvitnunin er á íslenzku nokkurn veginn þannig: Það er ekki fyllilega ljóst, hvers vegna hann er farinn að fást við kveðskap, hvort það sé heldur af því, að hann hafi svívirt jarðneskar leifar forfeðranna, eða af því, að hann hafi drýgt þann glæp, að raska heilögum stað, en vissulega er hann orðinn brjálaður. — Bls. 251, 4.—5. l. a. n., „Sunnanpóstinum hefir tekizt", o. s. frv.; sbr. I. árg., bls. 133, í grein eftir séra Árna Helgason um „Útkomnar íslendskar bækur á seirni árum". Segir séra Árni þar m. a. um Andra-rímur, að þær séu „valla í húsum hafandi". — Bls. 252, 7. l., „Svoldar-rímur", þ. e. „Rímur af Svoldar Bardaga. Orktar af Sigurdi Breidfjørd. Arid 1824. Videyar Klaustri, 1833". — Sbr. a. ö. l. V. b., bls. LXXIV—VI.

Bls. 263—266. — FRÁ SKÍRNARFONTI THORVALDSENS. — Frumpr. í Fjölni IV., I., bls. 28—31. — Um þetta verk Bertels Thorvaldsens sjá t. a. m. J. M. Thiele, Thorvaldsens Biographi, Kh. 1851—56, IV., 255, s. a. 1806. — Bls. 263, 2. l., „1807" o. s. frv.; v. Schubart, barónn, sendiherra Dana í Neapel, skrifaði B. Th. 2. Nóv. 1804 og kvaðst hafa fengið um morguninn s. d. bréf frá systur sinni, Charlotte *) Schimmelmann, greifafrú í Höfn, þar sem hún lét í ljósi, að hún vildi fá skírnarfont eftir B. Th. í kirkjuna í Brahe-Trolle-borg, handa systur sinni, Sybille Reventlow, greifafrú, sem þar bjó. Hún vildi hafa skírnarskál úr marmara á fæti úr graníti eða öðru

---

*) Í frumpr. í Fjölni er nafn hennar skrifað „Karlótta". — Sömul. er nafnið á höllinni (sbr. bls. 264 hér), „Karlóttuhöll".

efni. — B. Th. svaraði bréfi v. Sch. 7. n. m. og sendi honum frumdrætti til skírnarfontsins, en óskaði að ráðgast við v. Sch. um verkið. Greifafrúin hafði óskað, að upphækkuð mynd væri á skálinni. B. Th. gerði uppdrátt til myndar af „skírn Jesú", og sendi v. Sch. þá mynd til Hafnar. B. Th. vildi hafa þá mynd á fótstalli undir skálinni, en ekki á henni sjálfri, og það líkaði v. Schubart vel. Næsta ár, 4. Marz, skrifaði hann B. Th. aftur og kvaðst þá hafa fengið bréf frá systur sinni. Hún var hrifin af uppástungu B. Th. og uppdrætti hans. Hún skýrði einnig Sybille systur sinni frá þessari fyriræetlun. Frú Sybille varð grátfegin og skrifaði bróður sínum nánar um þetta, en hann aftur B. Th. 26. Júlí s. á. Barónninn bað nú B. Th. dvelja hjá sér nokkra hríð úti á landi, í Montenero, og fást þar við þessa lágmynd á font systur sinnar; þáði B. Th. það og mótaði myndina í Ágústmánuði eða byrjun næsta mánaðar. Þótti baróninum hún einhver hin fegursta lágmynd, sem hann hafði nokkru sinni séð. Af ýmsum ástæðum dróst það fyrir B. Th. að láta smíða fontinn. Um 1 ári síðar, 6. Ág. 1806, getur hann þess í bréfi til v. Sch., að hann vænti þá að fá senn marmara í hann og skuli þá byrja; v. Sch. svaraði um hæl, 15. s. m., og bað hann hraða verkinu, því að systur sinni væri farin að leiðast biðin. Frú Sybille Reventlow hafði getið um skírnarskál úr silfri, sem væri í kirkjunni, og hún hafði sent mál af skálinni, ef B. Th. óskaði að taka nokkuð tillit til þess og skálin yrði notuð. B. Th. virðist hafa tekið þetta til athugunar og séð, að kirkjan þyrfti raunar enga nýja skírnarskál, heldur nýjan „font", eða stöpul undir og um silfurskálina. Hann hafði mótað eina mynd á þennan stöpul, og nú, 1806, gerði hann aðra: María með Jesúm sem barn, og Jóhannes hjá. Barónninn féllst á að hafa fontinn þannig, skrifaði B. Th. *9. Marz 1807* og bað hann nú gera fontinn sem allra-fyrst, því systur sína í Höfn langaði mjög til að fara að fá hann; kvað hana mundu þá verða B. Th. að liði, og þar hafði hann rétt að mæla, því að frú Charlotte Schimmelmann hafði mikil áhrif í Höfn, ekki að eins á mann sinn, heldur einnig á aðra stjórnmálamenn og stórhöfðingja, sem allir unnu þeim hjónum og virtu mikils tillögur þeirra. Framgangur B. Th. í Höfn, að svo miklu leyti sem hann var orðinn nokkur, virðist hafa verið ekki hvað sízt hennar áhrifum að þakka. — En raunar hafði B. Th. ætlað Gottskálki föður sínum, bláfátækum, að njóta þess, sem hann gerði fyrir frú Schimmelmann. Þó skrifaði hann henni ekki neitt í þá átt sjálfur, heldur bað bróður hennar um það. En ekki verður séð, að frúin hafi liðsinnt gamla manninum neitt, enda er

óvíst, að hún hafi vitað gjörla um hagi hans og þessar óskir sonar hans. Gottskálk dó einn og umkomulaus í sjúkrahúsi Vartov-stofnunarinnar 24. Okt. 1806. — Það mun hafa verið fyrri hluta árs, eða líklega vorið 1807, að B. Th. gerði 3. og 4. lágmyndina á fontinn: Jesús blessar börnin, og „þrír englar“ (eða „Trú, Von og Ást“). Um sumarið heppnaðist honum að fá ágætan stein í fontinn, fegursta marmara frá Carrara, mjallhvítan. Næsta ár um haustið, 22. Okt. 1808, skýrði hann frú Schimmelmann frá, að nú væri verki sínu lokið. Barónninn hafði lagt út, það sem B. Th. hafði goldið öðrum. Sitt verk setti hann ekki verð á. Frúin sendi honum brjóstnál í vináttuskyni, setta gimsteinum. Árið eftir sendi hann gipsafsteypu af fontinum til Hafnar og vakti hún þar þegar mikla aðdáun, en loks árið 1815 var fonturinn sjálfur sendur til Danmerkur, eins og Jónas tekur einnig fram. Áður en hann yrði settur þar, sem hann átti að vera, var hann hafður til sýnis í Höfn, ásamt nokkurum brjóstmyndum og uppdráttum eftir B. Th. Nú var sem *allra* augu í Höfn opnuðust fyrir snilld meistarans. Áður höfðu menn að sönnu haft sannar sagnir og þær glæsilegar, en nú gátu þeir skoðað sjálfir með eigin augum. — Konungur, er áður hafði verið kaldur fyrir B. Th. sem öðrum listamönnum, og krónprinsinn (síðar Kristján 8.), er lengi hafði dáðst að B. Th., gengu nú fram í því að greiða honum veg og — fá hann heim til Hafnar, að minnsta kosti um stund. Schubart barónn var þá heima, og urðu nú áhrif hans og systur hans á hugi manna auðveld, því að nú talaði B. Th. fyrir sér sjálfur, með þessu listaverki sínu, betur en þau gátu gjört það.

Árið 1819 kom hann aftur heim til Hafnar, eftir 23 ára fjarveru. Nú var margt breytt, og margt horfið, þar á meðal foreldrar og æskuheimili. Danir dáðust nú að honum, kepptust um að votta honum ást og aðdáun. Það gerðu raunar allir, allar götur frá Róm til Hafnar og suður aftur. — En hann mun hafa minnzt þess, að hann átti aðra ættjörð, sem hann hafði aldrei séð og hafði enn ekki getað heimsótt. Hann langaði til að senda henni eitthvað til sannindamerkis um sonarást sína. Skírnarfonturinn hafði vakið almenna aðdáun í Danmörku, fyrstur allra verka hans. Hugur hans var hjá föður hans, þegar hann var að gera fyrstu myndirnar á fontinn. Teldist það sómi fyrir hið göfuga greifafólk, að fá þennan font til kirkjunnar á Brahe-Trolle-borg, skyldi kirkjan hans afa hans í Miklabæ njóta engu minni sæmdar. Og þótt ýmsir aðrir óskuðu að fá sams konar font, og þótt ótal störf og annir tækju fanginn huga og hendur, gerði hann nýjan font, að mestu leyti með

sömu gerð og hinn fyrri, og mun þó ekki hafa lokið við hann fyr en sumarið 1822. — 12. l., „1825 — þá nýkominn“ o. s. frv. Hann kom 1820 aftur heim til Rómaborgar norðan frá Danmörku. Ef til vill er ártalið „1825“ að eins prentvilla fyrir 1820. — Bls. 264, 3. l., „A. MDCCCXXVII“, þ. e. Anno og ártalið, 1827; þá hefir áletrunin loks verið sett á. — Íslenzk stúlka, sem var þá í Rómaborg, sá skírnarfontinn hjá Thorvaldsen og segir hún í bréfi 21. Jan. 1827, sjálfsagt eftir honum sjálfum, að skírnarfonturinn muni verða sendur til Reykjavíkur-dómkirkju næsta sumar.*) — 11. l., „1833“ o. s. frv. Fonturinn kom þó ekki til Reykjavíkur fyr en vorið 1839, sbr. I. b., bls. 66—69, m. aths., þegar B. Th. var kominn til Hafnar aftur og gekk í það sjálfur, að koma honum heim. Var fonturinn þá settur í Reykjavíkur-dómkirkju, sem þá var, og er hann þar, svo sem kunnugt er, enn, í þeirri kirkju, sem gerð var 1847 upp úr eldri kirkjunni. — Bls. 266, 5. l., „Thiele“, höfundur ævisögu B. Th., þ. e. Just Mathias Thiele; hann var rithöfundur og þjóðsagnasafnari, bókavörður við kgl. bókasafnið í Höfn og ritari við listaháskólann þar, og e. fr. forstöðumaður eirstungumyndasafnsins; f. 1795, d. 1874. Thiele var starfsamur og nýtur maður. Mjög handgenginn B. Th. Áður en ævisaga B. Th. kom út, hafði hann gefið út „Bertel Thorvaldsen og hans Værker“, I—IV (1831—50); á Jónas við ummæli Thiele í því riti. — Sbr. e. fr. „Alberts Thorvaldsens æfisögu“, Kh. 1841, bls. 14—15 einkum.

Bls. 266—269. — ÁVARP TIL STÉTTAÞINGSINS Í VÉBJÖRGUM. — Frumr. í K. G. 31 a, skrifað, af Jónasi, á 1½ kvartörk, og sennilega samið af honum. Hér er eflaust um að ræða stéttaþingið 1838, sbr. t. a. m. Danmarks Riges Historie, VI., 232 o. s. frv. Það hófst í Maí og var fram í Ágúst; er ávarpið frá þeim tíma (sbr. bls. 268, efst), og mun hafa verið í ráði, að landar í Höfn sendu það, en ekki verður séð að svo stöddu, að neitt hafi orðið úr því. — Bls. 268, 2. l., „Petitioner fra Island“ o. s. frv. Um þær bænarskrár má nú vísa til rits drs. Páls E. Ólasonar um Jón Sigurðsson, II. b., bls. 71—80 (o. s. frv.). Sem kunnugt er, varð árangurinn af þessum málaleitunum fyrst um sinn sá, að konungur (Friðrik 6.) gaf út 22. Ág. þetta ár úrskurð um stofnun sérstakrar ráðgjafarsamkomu fyrir Ísland, þ. e. embættismannafundanna (1839 og 1841), og síðar (Kristján 8.) úrskurði um endurreisn alþingis 20. Maí 1840 og 8. Marz 1843. — 21.—22. l., „Professor Da-

*) Sbr. Sunnanp., 3. árg., bls. 139.

vid“, Chr. Georg Nathan D., stjórnmálamaður og hagfræðingur, f. 1793, d. 1874. Hann var auka-prófessor 1830—36. Hann gaf út „Fædrelandet“ (frá 1834 til 1839) og mun hafa ritað þar um sérstakt þinghald fyrir Ísland, en raunar hafði hann áður ritað oftsinnis í „Maanedsskrift for Litteratur“. — 22. l., „Professor Sibbern“, Fr. Chr. S., heimspekingurinn; f. 1785, d. 1872. Mun hér átt við rit hans, sem kom út þetta ár, 1838: „Om de danske Stænderforsamlingers Forening og i Anledning af Debatten om samme“. — „Greve v. Holstein“, Fr. Ad. H. (til Holsteinborg), stjórnmálamaður og mannréttindavinur; f. 1784, d. 1836. — Hann var tengdasonur Reventlow greifa til Brahe-Trolle-borg og konu hans, frú Sybille Schubart, sem getið var hér í aths. á bls. 416. Hann gaf út ritið „Om de danske raadgivende Provinsialstænders Væsen og Værd“ og var sjálfur á fyrsta stéttaþinginu 1835—36. — 23. l., „Einarsson“, þ. e. Baldvin. — 24. l., „Recensent i Maanedsskriftet“ (þ. e. Maanedsskrift for Litteratur), sennilega Orla Lehmann, sjá bls. 359. — 27. l., „Algreen-Ussing“, Tage, sjá bls. 71, m. aths. Hann var nú yfirréttardómari, en prof. jur. 1840. Hér er átt við rit hans, „Forslag til en Forening af begge de danske Stænderforsamlinger samt til nogle andre Forandringer i Stænderindretningen“; það kom út þetta ár, 1838.

Bls. 269—272. — ÝMISLEGT VIÐVÍKJANDI „STJÖRNUFRÆÐI EFTIR DR. G. F. URSIN“. — *I. Boðsbréf.* — Sett hér eftir frumprentinu, eintaki, sem er í K. G. 31 a. Það er í litlu 8 bl. br., 4 bls., og er þessi texti á 1.—2. bls., en bls. 3—4 eru ætlaðar fyrir áskriftir. Boðsbréfið virðist samið af Jónasi, allt nema niðurlagið, sem hér er með smáu letri þess vegna. — Sbr. e. fr. bls. 35—36 hér að framan og næstu greinar hér á eftir; einnig V. b., bls. CVI og CXXXI—II, og vísuna til F. M. á bls. 113 í I. b., m. aths. — Bls. 270, 12. l., „prentuð með“, frumpr. „prentuð á“. — Þetta rit Ursins, sem hér er um að ræða, kom fyrst út árið 1837 (er þó raunar með árt. 1838) og aftur árið 1838. — *II. Samningur.* — Frumr. í K. G. 31 a, skrifað á litla kvartörk; 4. bls. auð. Efst á 1. bls. stendur „*Samhljóða*“. Undir þessari afskrift, sem er með hendi Jónasar (ehr.), er nafn hans eins. Útgefendurnir voru Egill Jónsson, Egill Pálsson, Helgi Helgason og Einar Þórðarson, sem þá voru við prentsmiðjuna í Viðey. — Ólafur Stephensen hætti við að gefa bókina út. — Bls. 271, 10. l., „Töflur“ o. s. frv., I.—IV., prentaðar í Höfn. — *III. Tileinkun.* Hún er á næsta blaði á eftir titilblaðinu, sem er þannig: „Stjörnufrædi, ljett og handa alþídu, eftir G. F. Ursin størnuspeking og háskólakjennara. —

med 4 eirspjaldabrjefum. — Jónas Hallgrímsson íslendskadi. Videiar Klaustri 1842. prentad á kostnad Egils Jónssonar, Egils Palssonar, Helga Helgasonar og Einars Þórðarsonar". — Bókin er í litlu 8 bl. br. (8 +) 220 bls. Er með gotnesku letri. — Þetta sama ár kom út 1. útg. af Njólu eftir Björn Gunnlaugsson; var hún prentuð s. st. — *IV. Formáli.* Hann er á næsta blaði á eftir tileinkuninni. Yfirskrift engin.

Bls. 273—278. — TÓMAS SÆMUNDSSON. — Frumpr. í Fjölni, VI. árg., bls. 1—5, og aftur í 2. útg. ljóðm., bls. 367—73. — Sbr. I. b., bls. 89—91, m. aths., og bls. 81 hér að framan. E. fr. Andvara, 14. ár, 1888, bls. III—XVI. — Bls. 273, 7. l. a. n., „1807"; í „ministerialbók" Kross-kirkjusóknar í Landeyjum 1785—1817 er T. S. talinn fæddur 31. Maí, en í húsvitjunarbók Dalsþinga undir Eyjafjöllum 1818—1829 er hann talinn fæddur 13. Júní. Í skólavitnisburði Bessastaðaskóla er hann talinn fæddur *7. Júní.* Þann dag mun hann sjálfur hafa talið fæðingardag sinn, og sömuleiðis fjölskylda hans og aðrir, almennt. — 1.—2. l. a. n., „Á því tímabili"; árið 1819. — Bls. 275, 21. l., „hafa skrifazt á við hann" o. s. frv., sbr. Bréf T. S., Rv. 1907. — 6. l. a. n., „kritur", o. s. frv., sbr. Bréf T. S., bls. 53, m. aths. nm., o. s. frv. — Bls. 276, 8. l. a. n., „ferðabók", o. s. frv., sbr. bls. 181. — Bls. 277, 4.—5. l., „bréf þau, er hann þá ritaði", veturinn 1833—34; þau munu nú öll glötuð. — *Viðauki.* Þessi smágrein er sett hér þannig, en það er ekki svo að skilja, að Jónas hafi ætlazt til, að hún væri beinlínis viðbót við minningarorðin. Hann hefir skrifað hana fyrsta að aftanverðu í litlu skrifbókina, sem nú er K. G. 31 b, V., úti í Sórey. — Bls. 278, 16.—17. l., „ritgjörð hans um bókmenntir Íslendinga", sjá Fjölni, V. árg. (1839), bls. 73—145. — 17.—18. l., „Látum oss ei sem gyltur grúfa"; þetta er., (sem byrjar þannig), er 92. er. í 3. kvæði í Búnaðarbálki Eggerts Ólafssonar. Sbr. kvæði hans, Kh. 1832, bls. 49. T. S. var einn af útgeföndunum. — Þetta er. hefir þó ekki verið látið standa fyrir framan þessa ritgjörð T. S., heldur 1. er. 1. kvæðisins í Búnaðarbálki, „Þér sudda-drunga daufir andar", o. s. frv. — Erindið, sem Jónas á við, er þannig:

Látum oss ei sem gyltur grúfa,
gæta þær aldrei neitt á svig;
akarn við rætur eikar stúfa,
umhyggjulausar fylla sig;
en upp á tréð þær ekki sjá,
akarnið hvaðan kemur frá.

Bls. 278—279. — UM HEILAGAN COLUMKILLA OG HINA ÍRSKU KONUNGA, CORMAC MAC CUILLENÁIN OG MÝRKJARTAN. — Frumr., ehr., í nr. 13 í abr. í hrs. Bmf. í Lbs., skrifað á bls. 1—2 á lítilli kvartörk; 3.—4. bls. auðar. — Jónas ritaði írsku nöfnin sum á annan hátt en hér er prentað; nafn Mýrkjartans konungs og upphafið af drápu Cormacans hefir hann jafnframt skrifað á írsku og með fornri stafagerð. — Bls. 279, 4. l.; Niall glunduff (glundubh) var yfirkonungur í Írlandi snemma á 10. öld (916—19); glúnduff þýðir blákné. — 6. l., „O' Clery's", þ. e. Michael O' Clery, írskur sagnaritari, f. 1575; safnaði fornírskum annálum og ritaði ýms merk söguleg verk, þar á meðal Árása-bók, sem er eins konar Írlandssaga, er ræðir mest um árásir annara þjóða á Írland. — 9. l., „Donogh"; nafnið er oft ritað Don(n)chad(h); sbr. Dungaðr. — 9.—10. l., „farið yfir Írland"; það var veturinn 941—42, og var sú för mjög fræg. — Menn hans báru leður-„hökla" eða skinnstakka síða, með hettum á, og því er Mýrkjartan þessi venjulega nefndur Muirchertach na g-cochall g-croicenn. Hann féll næsta ár, 943. — 13. l., „Taraborg"; Tara er á Austur-Írlandi; þar var forðum konungasetur og virki mikið, og aðalsamkomustaður Forn-Íra, á hæð þar. — 20. l., „Cormacan" skáld var með í förinni og orti drápuna um hana skömmu síðar. Hann dó 948. — Sjá e. fr. um Mýrkjartan og herferð hans í Víkingasögu Jóns Jónssonar, Rvík 1914—1915, bls. 172—73 og 176—78.

Bls. 280. — LAPPISKE ORD. — Frumr. í nr. 8 í átta bl. br. í hrs. Bmf. í Lbs., bls. 6—7 nú, talið aftan-frá. — Sum orðanna munu nú oftast rituð öðruvísi en Jónas gerir, t. a. m. vuolpo, govvamannod, diermes, jævd, o. s. frv., en rithátturinn fer að nokkru leyti eftir mállýzku og hvort Svíar eða Norðmenn rita; Jónas virðist hafa farið eftir sænskum ritþætti. — Á skránni eru að sjálfsögðu ekki nærri öll orð, sem komið gætu til greina eða tekin munu upp úr norrænu í lappisku.

Bls. 281. — UM SKÝRING EDDU-KVÆÐA. — Frumr. í K. G. 31 b, V., næst á eftir athugasemdinni um séra Tómas Sæmundsson, sjá bls. 277—78 hér að framan.

Bls. 281—284. — GEFJON. — Frumr. í K. G. 31 b, V., á eftir athugasemdinni, sem er hér næst á undan, en „Dalvísa" og „Sláttuvísa" eru í milli; á eftir þessari grein er sú, sem hér er næst á eftir, og síðan er „Illur lækur". Við „Dalvísu" er dagsetningin 15. Jan. og við „Illur lækur" 8. Febr. Ritgerðir þessar á milli kvæðanna eru því frá tímabilinu milli þessara tveggja daga, árið 1844, skrifaðar í Sórey. — Bls. 281, 3. l. a.

n., „Lokaglefsa", það nafn á „Lokasennu" finnst í pappírshandritum frá síðari öldum. — Bls. 283, 10. l. a. n., „djúpröðul", svo í öllum handr. af Heimskringlu, nema Fríssbók; þar er „djúpröðuls", og virðist það rétt; djúpröðull er gull; Gefjun var „glöð djúpröðuls". — „auðla", svo í öllum handr., nema Wormsbók Heimskringlu, þar er ǫðla, sem er sama. Konráð Gíslason áleit það ritvillu fyrir óðla (þ. e. = óðlega). — Jónas ritar þetta erindi nokkurn veginn eins og það er í fornum handritum og gömlum útgáfum, en hér er rithátturinn lagaður nokkuð eftir því, er nú er álitið réttara (t. d. „svát" fyrir „svá at", „þars" fyrir „þar er", „gingu" fyrir „gengu", „fyr" fyrir „fyrir", og „vallrauf" fyrir „valrauf", eins og Jónas áleit einnig að ætti að lesa. — Bls. 284, 5.—6. l., „for Bolerskens store Plov", er víst röng útlegging; „foran den store, løsrevne, græsrige Ø" er það útlagt í Skjaldedigtning, B I (Kh. 1912), bls. 3. — 19. l., „Wiborg", Karsten Friis W., f. 1813, guðfræðingur og listfræðingur; varð prestur á Fjóni árið eftir að þetta er skrifað, 1845. Jónas á hér við bók, sem hann hafði gefið út árið áður, Fremstilling af Nordens Mythologi, Kh. 1843. Sjá þar bls. 241—42.

Bls. 285—292. — EN HYPOTESE OM FORKLARINGEN AF VØLUSPÁ'S 14. STROFE. — Frumr. í K. G. 31 b, V., sbr. aths. við næstu grein hér á undan. — Bls. 285, 7. l., „den 10 Strofe"; hún er þannig:

Þar var Móðsognir
mæztr af orðinn
dverga allra,
en Durinn annarr;
þeir mannlíkun
mörg of gerðu
dverga í jörðu,
sem Durinn sagði.

22. l., „Vølva", frumr. „Vala". — Bls. 286, 9. l., „Wiborg" sjá aths. við næstu grein hér á undan. — Bls. 287, 7. l., „Ramse" o. s. frv., t. a. m. „Allra flagða þulu" í ritinu „Íslenzkar þulur og þjóðkvæði", Kh. 1898, bls. 107 o. s. frv. — Bls. 288, 10. l., „Glói", eldri handrit hafa hér „Glóinn". — 14. l., „Eitr (?) ok Óinn"; „Eikinskjaldi" er í eldri handritum. — 17.—18. l., „Héri, Haugstari, — Hljóðalfr, Móinn"; þau nöfn eða þær 2 línur eru úr pappírshandritum frá síðari öldum, og munu þessi nöfn talin afbökun ein á nöfnunum, sem eru í 3.—4. l. í fyrra erindinu. — 10. l. í 2. d., „Bælgvante"; Jónas hafði álitið, að „Glói" væri

s. s. „Gófi“, sbr. „gliðna taka göt í vorum glóum“ (Þulur og þjóðkvæði, bls. 399), og mörg orð, sem f er fellt úr í framburði, og jafnvel rithætti, milli tveggja hljóðstafa. — Bls. 289, 9. l., „[Satis]-jaure“, fyrri hluti nafnsins er settur í eyðu, sem er í frumr., en vitanlega mátti setja þar annað, því að mörg slík vatnaheiti eru til, eins og Jónas tekur einnig fram. — 5.—6. l. a. n., „äret“ — „jeret“; venjulegra mun „ärotet“ og „järotet“. — Bls. 292, 14.—15. l., löp og löf, í frumr. skrifað „*Lov* og *Lof*“. — Orðið „lövjare“, þ. e. „lyfjari“, er myndað af lövja, lyfja, og það af lyf, „löf“, sem kann að vera skylt „löp“ (hlaup).

Bls. 292—304. — NOKKRAR ATHUGASEMDIR UM FISKVERKUN Á ÍSLANDI. — Frumpr. í Fjölni, VIII. árg., bls. 39—50. Sjá hér að framan, bls. 170, 178 og 183, m. aths. — Bls. 292, 5. l. a. n., „velvild hans“, frumpr. „velvild sína“. — Bls. 302, 10. l. a. n., „seilast“ frumpr. „sælast“.

Bls. 305—334. — MÁLSVARNARSKJÖL. Sjá V. b., bls. LV—LVI. — Þau eru í 6 málum, öll til Landsyfirréttarins. — Ehr. eru af þeim öllum í Þjóðskjalasafninu, dómskjölum frá þessum árum, 1831—1832.

Bls. 307—311. — MÁLSVARNARSKJAL — — — *í málinu — — — gegn vinnumanni Friðfinni Jóhannessyni á Álandi.* — Sbr. Landsyfirréttardóma og hæstaréttardóma í íslenzkum málum 1802—1873, Rvík 1916 o. áfr., IV., 31—34. — Bls. 309, 2. l. a. n., „sínu“, ehr. „hans“.

Bls. 311—314. — MÁLSVARNARSKJAL — — — *í málinu — — — gegn Vigfúsi bónda Jónssyni frá Brekku.* — Sjá Landsyfirréttardóma, IV., 48—49.

Bls. 314—319. — MÁLSVARNARSKJAL — — — *í málinu — — — gegn Sölva Þorbergssyni og Björgu Þórðardóttur innan Skagafjarðarsýslu.* — Sjá Landsyfirréttardóma, IV., 53—55.

Bls. 320—322. — MÁLSVARNARSKJAL — — — *í sakamálinu — — — gegn Arngrími Jónssyni o. fl. innan Suður-Múlasýslu.* — Sjá Landsyfirréttardóma, IV., 60—62.

Bls. 322—325. — MÁLSVARNARSKJAL — — — *í málinu — — — gegn krigskancellisekretera Bonnesen o. s. frv.* — *Sjá* Landsyfirréttardóma, IV., 77—88.

Bls. 326—330. — VERJANDANS TILSVARS-INNLEGG *í sama máli.* — Sbr. Landsyfirréttardóma, s. st.

Bls. 330—334. — MÁLSVARNARSKJAL — — — *í málinu — — — gegn Sumarliða Sveinssyni úr Snæfellsnessýslu.* — Sjá Landsyfirréttardóma, IV., 99—102.

MATTH. ÞÓRÐARSON.

EFNISYFIRLIT.

ÝMSAR RITGJÖRÐIR O. FL.

Bls.

MÁLSVARNARSKJÖL.